

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VI KADENCJA**

Warszawa, dnia 12 kwietnia 2007 r.

Druk nr 421

**PREZES
TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO**

**Pan
Bogdan BORUSEWICZ
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Szanowny Panie Marszałku,

Na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.), uprzejmie przekazuję **Informację o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w 2006 r.**, zatwierdzoną przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału, a następnie zaprezentowaną na publicznym posiedzeniu Zgromadzenia w dniu 3 kwietnia 2007 r.

Z wyrazami szacunku

(-) Jerzy Stępień

INFORMACJA

**o istotnych problemach
wynikających z działalności i orzecznictwa
Trybunału Konstytucyjnego
w 2006 r.**

Warszawa 2007

SPIS TREŚCI

Przedmowa	5
I. OGÓLNE INFORMACJE O DZIAŁALNOŚCI TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO W ROKU 2006.	7
II. PODSTAWOWE ZASADY KONSTITUCYJNE W ORZECZENIACH TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO WYDANYCH W ROKU 2006.	9
1. Uwagi ogólne	9
2. Zasada demokratycznego państwa prawnego	9
3. Zasada proporcjonalności	14
4. Zasada równości	15
5. Zasada ochrony własności	16
6. Prawo do sądu	18
III. PRZEGLĄD NAJWAŻNIEJSZYCH ORZECZEŃ WYDANYCH W PEŁNYM SKŁADZIE W ROKU 2006	23
1. Uwagi ogólne	23
2. Wyroki mające istotne znaczenie dla ustroju państwa	23
3. Wyroki mające znaczenie społeczno-gospodarcze	33
4. Wyroki i postanowienia mające podstawowe znaczenie dla funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości	41
IV. PROBLEMY ROZSTRZYGNIĘTE W ORZECZNICTWIE TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO W ROKU 2006	53
1. Konstytucyjne zasady ustrojowe	53
2. Konstytucyjne wolności, prawa i obowiązki	56
3. Źródła prawa	69
4. Sejm RP i Senat RP	71
5. Sądy i Trybunały	73
6. Samorząd terytorialny	79
V. PROBLEMY ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ ORZECZEŃ TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO	82
1. Uwagi ogólne	82
2. Obowiązek realizacji orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego	83
3. Przykłady wyroków Trybunału Konstytucyjnego, których realizacja przez prawodawcę jest wymagana lub pożądana	85
4. Odroczenie terminu utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego	87

5. Wskazania luk i uchybień w systemie prawa pozostające bez reakcji adresatów	91
6. Wnioski dla praktyki prawodawczej	93
7. Następstwa orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego w orzecznictwie sądów	94

VI. DZIAŁALNOŚĆ POZAORZECZNICZA TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO

1. Informacje ogólne	98
2. Doniosłe wydarzenia związane z działalnością pozaorzecniczą TK w roku 2006	98
3. Kontakty międzynarodowe	99
4. Działalność informacyjna TK	100
5. Działalność analityczna, naukowa i publicystyczna TK	101
6. Biblioteka Trybunału Konstytucyjnego	102

ZAŁĄCZNIKI

1. Liczba spraw w Trybunale Konstytucyjnym w latach 1998-2006 ...	105
2. Pisma wniesione do TK w 2006 r.	110
3. Podmioty inicjujące postępowanie przed TK w 2006 r. (zakończone wyrokiem)	111
4. Rodzaje rozstrzygnięć zawartych w wyrokach TK w 2006 r.	112
5. Wzorce kontroli	113
6. Przedmiot kontroli	120
7. Przegląd zdań odrębnych do orzeczeń TK wydanych w 2006 r.	132
8. Postanowienia sygnalizacyjne wydane w 2006 r.	133
9. Charakterystyka postanowień o umorzeniu postępowania wydanych przez Trybunał Konstytucyjny w 2006 r.	134
10. Przegląd treści wyroków TK wydanych w 2006 r.	141
11. Wykaz orzeczeń TK powoływanych w <i>Informacji</i>	194

Przedmowa

Niniejsza *Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w 2006 r.* przyjęta została przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału Konstytucyjnego w celu przedłożenia jej Sejmowi i Senatowi na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym. Informacja taka przygotowywana jest co roku i obejmuje swoim zakresem przede wszystkim prezentację dorobku orzeczniczego TK z roku, którego dotyczy. Ubiegłoroczna *Informacja* miała charakter szczególny, gdyż jej wydanie zbiegło się z obchodami XX-lecia działalności TK, co narzucało poniekąd przekrojowy charakter tejże informacji, a ponadto przygotowywana była do przedłożenia Sejmowi i Senatowi nowych kadencji z intencją przybliżenia w szerszym zakresie bogatego dorobku orzeczniczego Trybunału Konstytucyjnego.

Tegoroczna *Informacja* powraca do tradycji syntezy orzeczeń Trybunału z roku poprzedzającego jej sporządzenie oraz analizy problematyki realizacji tych orzeczeń w praktyce działalności organów prawodawczych. Intencją Trybunału jest prezentacja opracowania czytelnego i przystępnego w odbiorze nie tylko dla osób szczególnie przygotowanych oraz zainteresowanych orzecznictwem Trybunału, a jednocześnie gwarantującego satysfakcjonujący poziom merytoryczny.

Novum niniejszej *Informacji* jest przedstawienie, w świetle ubiegłorocznego orzecznictwa, tych podstawowych zasad konstytucyjnych, do których Trybunał w roku 2006 odnosił się zdecydowanie najczęściej. Ponadto dokonano wydzielenia i szczegółowego omówienia doniosłych orzeczeń Trybunału wydanych w pełnym składzie, a istotne tezy z pozostałych orzeczeń przedstawiono w sposób syntetyczny w oparciu o układ poszczególnych rozdziałów Konstytucji. Załączniki do niniejszej *Informacji* zawierają między innymi przegląd wszystkich wyroków, zdań odrębnych oraz postanowień sygnalizacyjnych wydanych przez Trybunał w roku 2006, a także dane statystyczne wskazujące w szczególności na widoczny wzrost liczby spraw rozpatrywanych każdego roku przez Trybunał.

Wyrażamy nadzieję, że poza rzetelnym źródłem wiedzy dla środowisk prawnych i naukowych oraz dla każdego, kto szczególnie zainteresowany jest funkcjonowaniem polskiego sądu konstytucyjnego, *Informacja* stanie się źródłem inspiracji dla głównych jej Adresatów – Posłów i Senatorów.

I

OGÓLNE INFORMACJE O DZIAŁALNOŚCI TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO W ROKU 2006

Zgodnie z art. 194 ust. 1 Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r., Trybunał Konstytucyjny składa się z 15 sędziów, wybieranych indywidualnie przez Sejm na 9-letnią kadencję spośród osób wyróżniających się wiedzą prawniczą, przy czym ponowny wybór do składu Trybunału jest niedopuszczalny.

Do 5 listopada 2006 r. Trybunał Konstytucyjny orzekał w następującym składzie: Jerzy Ciemniowski, Teresa Dębowska-Romanowska, Marian Grzybowski, Adam Jamróz, Wiesław Johann, Biruta Lewaszekiewicz-Petrykowska, Ewa Łętowska, Andrzej Mączyński (Wiceprezes TK w latach 2001-2006), Marek Mazurkiewicz, Janusz Niemcewicz, Marek Safjan (Prezes TK w latach 1998-2006), Jerzy Stępień, Mirosław Wyrzykowski, Marian Zdyb oraz Bohdan Zdziennicki.

W roku 2006 miały miejsce zmiany w składzie Trybunału Konstytucyjnego. W stan spoczynku przeszło sześciu wybranych w 1997 r. przez Sejm sędziów: 5 listopada 2006 r.: Teresa Dębowska-Romanowska, Marek Safjan oraz Marian Zdyb, a 1 grudnia 2006 r.: Wiesław Johann, Biruta Lewaszekiewicz-Petrykowska oraz Andrzej Mączyński.

W związku z powyższym Sejm wybrał na 9-letnią kadencję sześciu nowych sędziów: 27 października 2006 r. Marię Gintowt-Jankowicz, Wojciecha Hermelińskiego i Marka Kotlinowskiego, 17 listopada 2006 r. Zbigniewa Cieślaka, a 8 grudnia 2006 r. Lidie Bagińską* oraz Teresę Liszcz. Ponadto Prezydent RP 4 listopada 2006 r. powołał na stanowisko Prezesa TK sędziego TK Jerzego Stępnia, a 30 listopada 2006 r. na stanowisko Wiceprezesa TK sędziego TK Janusza Niemcewicza.

W działalności Trybunału – tak jak w latach ubiegłych – na pierwszy plan wysuwa się funkcja hierarchicznej kontroli norm prawnych, przesądzająca o roli sądu konstytucyjnego. Co więcej – wszystkie wydane w tym roku wyroki są przejawem realizacji właśnie tej funkcji, gdyż w roku 2006 nie wpłynął żaden wniosek w zakresie pozostałych kompetencji Trybunału, do których należy w szczególności badanie zgodności z Konstytucją celów i działalności partii politycznych czy orzekanie w sprawach sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa.

Na etapie merytorycznego rozpoznania wydano 143 orzeczenia (w poprzednim roku 133), w tym 104 wyroki oraz 39 postanowień umarzających postępo-

* Pani Lidia Bagińska w dniu 12 marca 2007 r. zrezygnowała ze stanowiska sędziego TK.

wanie (w poprzednim roku 41). Do 3 wyroków sędziowie zgłosili zdania odrębne, natomiast nie było zdań odrębnych do postanowień. Ponadto Trybunał wydał 3 postanowienia sygnalizujące Sejmowi potrzebę podjęcia inicjatywy ustawodawczej (o jedno więcej niż w roku poprzednim). **W 47 wyrokach Trybunał stwierdził niezgodność z Konstytucją** co najmniej jednego zaskarżonego przepisu (w poprzednim roku w 41), a **w 70 wyrokach orzekł o zgodności zaskarżonych przepisów** ze wskazanymi wzorcami kontroli (w poprzednim roku w 51).

W 2006 r. sądy przedstawiły Trybunałowi Konstytucyjnemu 49 pytań prawnych (o 11 więcej niż w poprzednim roku), ponadto wpłynęło 30 wniosków podmiotów, które mogą bez ograniczeń, na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji, inicjować kontrolę abstrakcyjną norm (o 12 mniej niż w roku 2005) oraz 18 wniosków podmiotów posiadających legitymację szczególną do inicjowania kontroli norm (o 5 mniej niż w poprzednim roku). Do TK wpłynęły ogółem 294 skargi konstytucyjne, z których 100 przekazano do merytorycznego rozpoznania. Trybunał otrzymał również 112 pism kierowanych jako skargi konstytucyjne, lecz niespełniających wymagań określonych w art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym¹ (dalej: ustawa o TK), przewidującym przymus adwokacko-radcowski do sporządzenia skargi konstytucyjnej, co powinno stanowić impuls do bardziej intensywnego rozpowszechniania w społeczeństwie podstawowych informacji na temat tak istotnej instytucji dochodzenia naruszonych konstytucyjnych wolności i praw, jaką jest – istniejąca już niemal od dekady w naszym systemie prawnym – skarga konstytucyjna.

W roku 2006 do Trybunału nie wpłynął ani jeden wniosek Prezydenta RP o stwierdzenie zgodności z Konstytucją ustawy przed jej podpisaniem, bądź też umowy międzynarodowej przed jej ratyfikacją.

Średni okres rozpoznawania sprawy zakończonej wyrokiem w 2006 r. **wynosił około 13,5 miesiąca**, zatem – mimo większej liczby rozpoznanych spraw – był o ponad miesiąc krótszy niż w wypadku tak zakończonych spraw w roku poprzednim.

Warta odnotowania pozostaje precedensowa (w aspekcie proceduralnym) sprawa zakończona **wyrokiem z 28 listopada 2006 r., SK 19/05**, w której Trybunał wydał po raz pierwszy w trybie art. 59 ust. 2 ustawy o TK wyrok bez rozprawy w przedmiocie skargi konstytucyjnej. Przepis ten przewiduje możliwość rozpoznania przez Trybunał na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej, jeżeli z przedstawionych na piśmie stanowisk uczestników postępowania bezspornie wynika, że akt normatywny, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o konstytucyjnych wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego, jest niezgodny z Konstytucją.

¹ Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.

II

PODSTAWOWE ZASADY KONSTYTUCYJNE W ORZECZENIACH TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO WYDANYCH W ROKU 2006

1. Uwagi ogólne

W niniejszym rozdziale przedstawione zostały podstawowe zasady wyrażone w Konstytucji z 2 kwietnia 1997 r. w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w roku 2006. O doborze poszczególnych zasad przesądziło to, że w ubiegłorocznym orzecznictwie Trybunał odwoływał się do nich zdecydowanie najczęściej, a także – co szczególnie istotne – są one traktowane jako zasady ukształtowane i ugruntowane w dotychczasowym dorobku orzeczniczym TK.

Do takich podstawowych zasad konstytucyjnych należy zaliczyć: zasadę demokratycznego państwa prawnego, zasadę równości, zasadę ochrony własności, prawo do sądu oraz zasadę proporcjonalności. Co prawda zostały one wyrażone *expressis verbis* w Konstytucji, jednak ich pełna treść kształtowana jest w znacznym stopniu przez orzecznictwo i doktrynę.

2. Zasada demokratycznego państwa prawnego

2.1. Uwagi ogólne

„Państwo prawne oznacza takie państwo, którego organy działają na podstawie i przy pomocy prawa” (K II/90).

Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem, elementem zasady demokratycznego państwa prawnego jest zasada ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, z której wynika szereg zasad szczegółowych, do których należy m.in. zasada niedziałania prawa wstecz, obowiązek wprowadzania zmian do systemu prawnego z zachowaniem odpowiedniej *vacatio legis*, zasada ochrony praw nabytych oraz zasada określoności przepisów prawnych.

2.2. Zasada ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa

Istota zasady ochrony zaufania obywatela do państwa, zwanej niekiedy zasadą lojalności państwa wobec obywatela, polega na **nakazie takiego stanowienia prawa, aby obywatel mógł układać swoje sprawy bez narażania się na skutki prawne, których nie mógł przewidzieć w momencie podejmowania decyzji**

(*K 23/03, SK 45/04, P 13/05, K 13/05, SK 56/05, P 27/05*). Zasada ta nakazuje ustawodawcy należyte zabezpieczenie „interesów w toku”, a zwłaszcza należytą realizację uprawnień nabytych na podstawie poprzednich przepisów (*SK 15/05*). W demokratycznym państwie prawnym **stanowienie i stosowanie prawa nie może być pułapką dla obywateli** (*SK 51/06*). Poprzez stanowione regulacje ustawodawca nie może tworzyć takich odstępstw od podstawowych konstytucyjnych zasad i standardów, które mogłyby powodować poczucie niepewności co do jego przyszłych zachowań. Jako szczególne zagrożenia w tym zakresie Trybunał wskazał rozwiązania pozorne czy fikcyjne albo stanowiące wyraz działań ukierunkowanych na efekt wyłącznie polityczny (*K 1/05*).

Realizacja tej zasady ma prowadzić do zapewnienia bezpieczeństwa prawnego jednostce, która powinna mieć możliwość określenia konsekwencji poszczególnych zachowań i zdarzeń na gruncie obowiązującego prawa oraz mieć przekonanie, że prawodawca nie zmieni ich w sposób arbitralny (*SK 45/04*). **Bezpieczeństwo prawne jednostki związane z pewnością prawa zapewnia przede wszystkim przewidywalność działań organów państwa, a także przewidywalność działań własnych** (*P 13/05, K 13/05*), a im dłuższa jest perspektywa czasowa podejmowanych przez jednostkę działań, tym silniejsza powinna być ochrona zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa (*K 23/03, SK 56/05*).

Podstawą omawianej zasady jest również założenie, zgodnie z którym jednostka może zakładać, że treść obowiązującego prawa jest dokładnie taka, jak to zostało ustalone przez sądy, zwłaszcza przez Sąd Najwyższy, albo znajduje wyraz w jednolicie ustabilizowanym stanowisku judykatury (*SK 30/04*).

Badając naruszenie zasady zaufania obywatela do państwa, Trybunał zawsze ustala, w jakim stopniu usprawiedliwione są oczekiwania jednostki, że nie narazi się ona na prawne skutki, których nie mogła przewidzieć w czasie podejmowania określonych decyzji i działań. Jednostka musi zawsze uwzględniać fakt, że zmiana warunków społecznych lub gospodarczych może wymagać zmiany obowiązującego prawa, a nawet niezwłocznego wprowadzenia w życie nowych regulacji (*SK 45/04, K 13/05, SK 56/05*).

2.3. Wymóg zachowania odpowiedniej *vacatio legis*

Obowiązek wprowadzania zmian do systemu prawnego z zachowaniem *vacatio legis* ma na celu zapewnienie adresatowi normy odpowiedniego czasu na przystosowanie się do zmienionych regulacji i na podjęcie decyzji co do dalszego postępowania. Ponadto *vacatio legis* służy samemu ustawodawcy, dając mu czas na ewentualne wyeliminowanie błędów w ustawie czy sprzeczności w systemie prawa związanych z jej wejściem w życie (*K 31/06*). Niezależnie od wymagania ustanowienia odpowiedniej *vacatio legis*, sytuacja prawna podmiotów, których dotyczy nowa regulacja prawna, szczególnie gdy wywołuje dla nich niekorzystne skutki, powinna być poddana takim przepisom przejściowym, by podmioty te

miały czas na dokończenie przedsięwzięć podjętych na podstawie wcześniejszej regulacji (**P 6/05**).

Możliwość rezygnacji z powyższego wymagania może wynikać tylko z ważnego interesu publicznego, którego nie można wyważyć z interesem jednostki (**SK 30/04**). W każdym konkretnym wypadku kontroli tego zagadnienia Trybunał musi określić, czy okres na zapoznanie i dostosowanie się do nowej regulacji przez jej adresatów ma charakter „odpowiedni” (**K 13/05**). W wypadku przepisów nowelizujących należy zbadać, jak dalece różnią się one od rozwiązań dotychczas obowiązujących, a także w jakim stopniu adresaci wprowadzanej regulacji mogli się realnie zapoznać z jej treścią w trakcie postępowania ustawodawczego. Jeśli rozwiązania prawne poddane były konsultacjom z zainteresowanymi, podmiot wnoszący projekt prowadził intensywną kampanię informacyjną, a prawodawca przyjął je w niezmienionym brzmieniu, to adresaci regulacji dowiadują się o zamierzeniach prawodawcy z wyprzedzeniem i mogą rozpocząć dostosowywanie się do nowej regulacji zaraz po jej ustanowieniu przez parlament, tj. jeszcze przed jej ogłoszeniem. Inaczej natomiast oceniana być winna sytuacja, gdy regulacja zostaje wprowadzona pod koniec procesu legislacyjnego, bez wcześniejszych konsultacji z zainteresowanymi grupami społecznymi (**K 23/03**).

Konstytucja nie wyznacza *expressis verbis* odpowiedniej *vacatio legis*, natomiast ustawa z 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych² określa jako zasadę czternastodniową *vacatio legis*. Jeżeli *vacatio legis* odpowiada generalnym założeniom wynikającym z powyższej ustawy, to uznanie przez Trybunał, że doszło do naruszenia art. 2 Konstytucji mogłoby mieć miejsce tylko w rażących wypadkach (**K 23/03**, **K 31/06**). Warto podkreślić, że Trybunał wyznaczył szczególny, sześciomiesięczny termin wejścia w życie istotnych zmian w prawie wyborczym, od czego ewentualne wyjątki mogłyby wynikać jedynie z nadzwyczajnych i obiektywnych okoliczności (**K 31/06**).

2.4. Zasada ochrony praw nabytych

Zgodnie z ustalonym orzecznictwem Trybunału, **zasada ochrony praw nabytych zakazuje arbitralnego znoszenia lub ograniczania praw podmiotowych przysługujących jednostce lub innym podmiotom prywatnym, występującym w obrocie prawnym (**SK 45/04**)**. W celu uznania sytuacji prawnej za prawo podmiotowe należy stwierdzić szczególne znaczenie określonych dóbr, które znajdują się u podstaw danego prawa. Zasada ochrony zaufania do państwa ma charakter bardziej ogólny od zasady ochrony praw nabytych. Naruszenie zasady ochrony praw nabytych jest jednocześnie naruszeniem nakazu ochrony zaufania jednostki do państwa i do prawa, natomiast nie każde naruszenie tej drugiej zasady polega

² Dz. U. Nr 62, poz. 718, ze zm.

na ingerencji w sferę praw nabytych (**K 23/03**). Nakazu ochrony praw słusznie nabytych nie można wyprowadzać z wyrażonej w art. 64 ust. 2 Konstytucji zasady równej ochrony praw majątkowych. Ochrona praw nabytych nie dotyczy bowiem wyłącznie praw majątkowych. Obejmuje także prawa, które nie mają podstawy konstytucyjnej (**K 11/04**).

Wskazana zasada zapewnia ochronę praw podmiotowych publicznych i prywatnych, a także maksymalnie ukształtowanych ekspektatyw tych praw, tj. sytuacji prawnych, w których zostały spełnione wszystkie podstawowe przesłanki nabycia określonych praw podmiotowych. Zakres stosowania zasady ochrony praw nabytych obejmuje tylko takie wypadki, w których dana regulacja prawna stanowi źródło praw podmiotowych, bądź ekspektatyw tych praw (**K 23/03**, **SK 45/04**, **SK 15/05**).

Zasada ta nie ma charakteru bezwzględnego (absolutnego). Przy spełnieniu szeregu wymagań dopuszczalne jest stanowienie regulacji, które znoszą lub ograniczają prawa podmiotowe. Wprowadzone ograniczenia muszą znaleźć podstawę w wartościach konstytucyjnych, którym przysługuje pierwszeństwo przed wartościami znajdującymi się u podstaw zasady ochrony praw nabytych. Ponadto należy sprawdzić, czy nie istnieje możliwość realizacji danej wartości konstytucyjnej bez naruszenia praw nabytych. Konieczne jest również zbadanie, czy prawodawca podjął niezbędne działania w celu zapewnienia jednostce warunków do przystosowania się do nowej regulacji (**SK 30/04**, **SK 15/05**).

Zasada ochrony praw nabytych chroni wyłącznie oczekiwania usprawiedliwione i racjonalne. Nie dotyczy zaś dziedzin życia, w których jednostka musi liczyć się z faktem, że zmiana warunków społecznych lub gospodarczych może wymagać zmian regulacji prawnych. Ponadto poza gwarancjami nienaruszalności znajdują się prawa nabyte w sposób niesłuszny lub niegodziwy, jak również prawa niemające oparcia w założeniach obowiązującego, w momencie orzekania, porządku konstytucyjnego (**SK 30/04**). Zasada ta dotyczy przysługujących już określonym podmiotom praw podmiotowych, bez względu na to, czy prawa te zostały nabyte na podstawie indywidualnego aktu organu władzy, czy na podstawie ustawy (**SK 30/04**). Ponadto nie wynika z niej zakaz zmiany regulacji dotyczących sytuacji prawnej osoby w zakresie, w którym sytuacja ta nie wyraża się w przysługującym prawie podmiotowym (**SK 30/04**, **SK 15/05**).

Ustawodawca, chcąc pozostawać w zgodzie z klauzulą demokratycznego państwa prawnego, musi uwzględniać przy kolejnych modyfikacjach stanu prawnego konsekwencje faktyczne i prawne, jakie powoduje wejście w życie nowych uregulowań. W sytuacji, w której mamy do czynienia z wieloma następującymi po sobie zmianami obowiązującego stanu prawnego, na ustawodawcy ciąży obowiązek starannego uwzględniania za pomocą powszechnie przyjętych technik stanowienia prawa, ze szczególnym uwzględnieniem technik przepisów przejściowych, ochrony praw słusznie nabytych i ochrony interesów będących w toku (**K 16/05**).

2.5. Zasada niedziałania prawa wstecz

Zasada niedziałania prawa wstecz, rozumiana jako dyrektywa skierowana do organów stanowiących prawo, wymaga, by nie stanowiła norm prawnych znajdujących zastosowanie do stosunków i sytuacji prawnych, które istniały przed wejściem w życie tych norm. **Norma nie ma mocy wstecznej, jeżeli na jej podstawie należy dokonywać kwalifikacji zdarzeń, które nastąpiły po jej wejściu w życie (SK 45/04).** Naruszenie zasady nieretroakcji następuje wówczas, gdy aktowi normatywnemu nadano moc obowiązującą wobec stosunków prawnych mających miejsce w czasie poprzedzającym wejście tego aktu w życie (P 27/05).

Zasada niedziałania prawa wstecz nie ma charakteru absolutnego. Odstępstwa są dopuszczalne, jeżeli przemawia za nimi konieczność realizacji innej zasady konstytucyjnej, a jednocześnie realizacja tej zasady nie jest możliwa bez wstecznego działania prawa (SK 45/04). Ustawodawca może posługiwać się techniką bezpośredniego działania prawa, stanowiąc normy retrospektywne, jeżeli przemawia za tym ważny interes publiczny, którego nie można wyważyć z interesem jednostki. Im bardziej intensywna jest ingerencja prawodawcy w sferę stosunków prawnych ukształtowanych w przeszłości, tym większa musi być waga wartości konstytucyjnych uzasadniających taką ingerencję (P 27/05).

2.6. Zasada określoności przepisów prawa

Zasada określoności nakazuje formułować przepisy prawa w sposób precyzyjny, jasny i poprawny pod względem językowym (SK 43/04). **Z wymagania jasności wynika nakaz stanowienia przepisów klarownych i zrozumiałych dla ich adresatów, co oznacza, że nie powinny one budzić wątpliwości co do treści nakładanych obowiązków i przyznawanych praw.** Z kolei powiązana z jasnością precyzja przepisów powinna przejawiać się w konkretności nakładanych obowiązków i przyznawanych praw, aby możliwe było ich wyegzekwowanie (K 1/05, P 13/05, K 33/05, SK 43/04, SK 42/05, K 47/04). Formułowanie przepisów w sposób niejasny i nieprecyzyjny może powodować niepewność ich adresatów co do treści praw i obowiązków. Nie można poprzez niejasne formułowanie treści przepisów pozostawiać organom, które będą je stosowały, nadmiernej swobody przy ustalaniu ich zakresu podmiotowego i przedmiotowego (SK 51/05, SK 43/04). Ustawodawca, formułując przepisy prawa, powinien uwzględniać zasady ogólnosystemowe oraz zachowywać należyte standardy aksjologiczne (K 1/05).

Za niezgodne z powyższą zasadą należy uznać wprowadzanie do obrotu prawnego przepisów, które tworzą regulacje prawne niekonsekwentne i niedające się wytłumaczyć w zgodzie z innymi przepisami prawa. Nawet celowość i zasadność wprowadzania w życie danych regulacji nie może być wytłumaczeniem dla tworzenia prawa w sposób chaotyczny i przypadkowy (K 1/05).

Stwierdzenie niekonstytucyjności z powodu niejasności przepisu należy uznać za środek ostateczny, stosowany dopiero w sytuacji, gdy inne metody usuwania skutków tego rodzaju wadliwości przepisu, w szczególności przez jego interpretację w orzecznictwie sądowym, okażą się niewystarczające. **Tylko daleko idące rozbieżności interpretacyjne mogą być podstawą stwierdzenia niekonstytucyjności.** Dodatkowo skutki powyższych rozbieżności muszą być istotne dla adresatów norm i wynikać z niejednolitego stosowania lub niepewności co do sposobu stosowania (*K 33/05, SK 51/05, K 12/06, P 36/05, SK 42/05*).

Trybunał uznaje, że zakaz formułowania przepisów niejasnych i nieprecyzyjnych nie oznacza wykluczenia dopuszczalności posługiwania się przez ustawodawcę zwrotami niedookreślonymi (*P 18/05, SK 34/06*). Skonstruowanie określonej normy prawnej przez sądy orzekające za pomocą tych zwrotów może być w konkretnej sytuacji jedynym rozsądnym rozwiązaniem (*SK 30/05, K 4/06*). **Prawodawca posługujący się zwrotem niedookreślonym musi jednocześnie zadbać o zachowanie gwarancji proceduralnych chroniących przed arbitralnością organu dokonującego ustalenia treści tego zwrotu** (*SK 30/05, K 4/06*).

3. Zasada proporcjonalności

Zawarta w art. 31 ust. 3 Konstytucji zasada proporcjonalności w aspekcie formalnym wymaga, aby ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw wprowadzane były w formie ustawy, co wyklucza wprowadzanie ich w aktach niższej rangi. Natomiast w aspekcie materialnym **dopuszcza ona ustanawianie tylko takich ograniczeń, które nie naruszają istoty danej wolności lub prawa podmiotowego, i tylko wtedy, gdy istnieje konieczność ich wprowadzenia w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia, moralności publicznej albo wolności i praw innych osób** (*SK 45/04, K 9/05, SK 51/05, U 7/05, P 3/06, SK 42/05*). Zakres wprowadzanych ograniczeń powinien być proporcjonalny, tzn. konieczny dla realizacji określonego celu (*SK 40/04*). Ingerencja taka jest zatem dopuszczalna, jeżeli jest w stanie doprowadzić do zamierzonych przez nią skutków, jest niezbędna dla ochrony interesu publicznego, z którym jest powiązana, a jej efekty pozostają w proporcji do ciężarów nakładanych przez nią na obywatela (*K 45/04*).

Przesłanka „konieczności ograniczenia w demokratycznym państwie” z jednej strony stawia przed prawodawcą każdorazowo wymaganie stwierdzenia rzeczywistej potrzeby dokonania ingerencji w danym stanie faktycznym, z drugiej zaś – powinna być rozumiana jako wymóg stosowania środków prawnych skutecznych (rzeczywiście służących realizacji zamierzonych celów), ale tylko tych niezbędnych (chroniących określone wartości w sposób nieosiągalny bądź w stopniu nieosiągalnym przy zastosowaniu innych środków). **Niezbędność oznacza rów-**

niez nakaz stosowania środków jak najmniej uciążliwych dla podmiotów, których prawa lub wolności ulegną ograniczeniu. Ingerencja w sferę statusu jednostki musi bowiem pozostawać w racjonalnej i odpowiedniej proporcji do celów, których ochrona uzasadnia dokonane ograniczenie. „Konieczność” mieści w sobie postulat niezbędności, przydatności i proporcjonalności wprowadzanych ograniczeń (**K 33/05**). Wprowadzenie ograniczeń wymaga ich uzasadnienia, przede wszystkim wskazania innej wartości konstytucyjnej, dla której prawo zostało „poświęcone” lub ograniczone (**SK 34/06**). Przepis wprowadzający ograniczenie jest niezgodny z Konstytucją, jeżeli te same efekty można osiągnąć za pomocą środków, które w mniejszym zakresie ograniczają korzystanie z wolności lub prawa podmiotowego (**P 10/06**).

4. Zasada równości

Wyrażona w art. 32 ust. 1 Konstytucji zasada równości, nakazuje „równo traktować równych, podobnych – podobnie, a nierównych – nierówno” (**SK 41/04**). Wynika z niej **konieczność jednakowego traktowania podmiotów prawa w obrębie określonej klasy (kategorii)**, zatem wszystkie podmioty prawa charakteryzujące się w równym stopniu daną cechą istotną (relewantną) powinny być traktowane równo, a więc według jednakowej miary, bez zróżnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących (**SK 45/04, SK 4/05, P 9/05, K 5/05, SK 23/05, K 51/05, K 27/05, K 7/05, K 25/05, SK 42/04, P 38/05, P 23/05, P 15/05**). Zasadę tę należy rozumieć jako nakaz różnicowania przez prawodawcę sytuacji prawnej osób, które wyróżniają się określoną, istotną cechą prawnie relewantną (**K 38/05**), a tym samym zakaz różnicowania sytuacji prawnej podmiotów, których sytuacja faktyczna jest taka sama (**P 8/05, K 11/04, K 38/05**).

Ocena każdej regulacji prawnej z punktu widzenia zasady równości musi być poprzedzona dokładnym zbadaniem sytuacji prawnej podmiotów i przeprowadzeniem analizy, zarówno gdy chodzi o cechy wspólne, jak i cechy różniące (**SK 45/04, P 9/05, K 27/05, K 7/05, P 38/05, K 25/05**).

Odmienne potraktowanie przez prawodawcę adresatów, którzy odznaczają się określoną cechą wspólną, nie musi stanowić o niekonstytucyjności przepisu ani oznaczać dyskryminacji lub uprzywilejowania, jeżeli opiera się na uzasadnionym kryterium różnicowania. Aby wskazać, czy dane kryterium może stanowić podstawę różnicowania podmiotów prawa, konieczne jest rozstrzygnięcie: po pierwsze, czy pozostaje ono w racjonalnym związku z celem i treścią danej regulacji; po drugie, czy waga interesu, któremu różnicowanie ma służyć, pozostaje w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku wprowadzonego różnicowania; po trzecie, czy kryterium różnicowania pozostaje w związku z innymi wartościami, normami czy zasadami konstytucyjnymi (**SK 45/04, K 1/05, SK 4/05, P 9/05, P 6/06, K 51/05, K 27/05, K 7/05, K 30/05, K 25/05**).

Trybunał w swoim orzecznictwie podkreśla, że **różnicowanie sytuacji prawnej podmiotów podobnych ma znacznie większe szanse uznania za zgodne z Konstytucją, jeżeli pozostaje w zgodzie z zasadami sprawiedliwości społecznej lub służy urzeczywistnieniu tych zasad**. Zostaje ono natomiast uznane za niekonstytucyjną dyskryminację (uprzywilejowanie), jeżeli nie znajduje podtrzymania w zasadzie sprawiedliwości społecznej. W tym sensie zasady równości wobec prawa i sprawiedliwości społecznej w znacznym stopniu nakładają się na siebie (*P 9/05, K 27/05, K 7/05, K 30/05 K 25/05, P 38/05*). Wyodrębnienie przez prawodawcę określonej kategorii podmiotów zawsze powinno odpowiadać względem sprawiedliwości, a zatem być zgodne ze standardami państwa prawnego oraz pozbawione przymiotu arbitralności (*K 5/05*).

Zasada równości nie stoi na przeszkodzie wprowadzaniu zmian do systemu prawnego i nie wyklucza różnego traktowania sytuacji podobnych, które zaistniały w różnym czasie. Każda zmiana przepisów dotyczących statusu prawnego jednostki prowadzi w konsekwencji do pewnych podziałów wśród osób znajdujących się w analogicznej (podobnej) sytuacji faktycznej, ale w różnym czasie, a przez to pod rządami różnych przepisów. Ocena przestrzegania zasady równości wymaga uwzględnienia założenia znacznego stopnia swobody ustawodawcy we wprowadzaniu nowych regulacji prawnych, lepiej odpowiadających zmienionym stosunkom społecznym (*P 27/05*).

5. Zasada ochrony własności

5.1. Zagadnienia ogólne

Zagwarantowane w art. 21 i art. 64 Konstytucji prawo własności jest traktowane jako prawo podmiotowe o najszerszej treści oraz jako prawo najsilniejsze w stosunku do rzeczy. Na jego treść składa się szereg uprawnień, w szczególności możliwość korzystania z rzeczy, pobierania pożytków i swoboda rozporządzania rzeczą (*K 51/05, SK 42/05*).

5.2. Równa ochrona praw majątkowych

Trybunał kilkakrotnie wskazywał, że z nakazu ochrony własności i innych praw majątkowych wynikają określone obowiązki dla ustawodawcy: obowiązek pozytywny stanowienia przepisów i procedur udzielających ochrony prawnej prawom majątkowym oraz obowiązek negatywny powstrzymywania się od regulacji, które owe prawa mogłyby pozbawiać ochrony prawnej lub też ochronę tę ograniczać (*SK 4/05, SK 51/05, P 14/06, P 35/05*). Omawiane obowiązki dotyczą zarówno płaszczyzny materialnoprawnej, jak i proceduralnej. Te drugie polegają na ustanowieniu przez ustawodawcę odpowiednich procedur i środków prawnych

zapewniających ochronę własności i innych praw majątkowych. Do instrumentów prawnych, które zapewniają ochronę własności, należy w szczególności prawo do sądu (*SK 4/05, P 35/05*).

Ciążąca na ustawodawcy zwykłym powinność zapewnienia tym prawom należytego poziomu ochrony prawnej stanowi korelat „prawa do własności i innych praw majątkowych”. Przez „ochronę” prawa podmiotowego należy rozumieć przede wszystkim środki prawne, które zabezpieczają możliwość swobodnego wykonywania przez uprawnionego wiązki uprawnień składających się na treść danego prawa podmiotowego, w sposób wolny od ingerencji ze strony osób trzecich. Zdaniem Trybunału, nie wydaje się uzasadnione ograniczanie pojęcia ochrony prawa podmiotowego jedynie do instrumentów o charakterze zakazowym, a w razie dokonanego już naruszenia – restytucyjnym, gdyż nie zawsze, czy to ze względów czysto faktycznych, czy też jurydycznych, restytucja do stanu pierwotnego będzie możliwa. W takich sytuacjach do roli swoistego środka ochrony majątkowego prawa podmiotowego (a ściślej – interesu majątkowego uprawnionego realizowanego za jego pośrednictwem) urasta ochrona kompensacyjna i będące jej emanacją roszczenie odszkodowawcze (*SK 51/05*).

Z art. 64 ust. 2 Konstytucji wywieść można dwa aspekty ochrony konstytucyjnej praw majątkowych. Po pierwsze, jest nią objęty każdy, komu przysługuje prawo majątkowe, bez względu na cechy osobowe czy inne szczególne przymioty. Po drugie, ochrona praw podmiotowych musi być równa dla wszystkich tych podmiotów (*SK 30/04*). Analizowany przepis nakazuje zapewnienie równej ochrony własności i praw majątkowych. Trybunał Konstytucyjny zwracał uwagę, że unormowanie to dopełnia regulację zawartą w art. 21 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1 Konstytucji, nawiązując jednocześnie – w perspektywie konstytucyjnej regulacji ochrony własności – do statuującej zasadę równości ogólnej normy art. 32 ust. 1 zd. 1 Konstytucji. Istotą regulacji zawartej w art. 64 ust. 2 Konstytucji jest podkreślenie, że ochrona praw majątkowych nie może być różnicowana z uwagi na charakter podmiotu danego prawa. „Równość ochrony” dotyczy przede wszystkim braku zróżnicowania – w znaczeniu materialnoprawnym – statusu własności, w przeciwieństwie do istniejącego w poprzednim ustroju rozróżnienia i hierarchizacji typów i form własności (*SK 4/05*).

Gwarancja wyrażona w art. 64 ust. 2 Konstytucji nie może być rozumiana jako identyczność ochrony udzielanej poszczególnym kategoriom praw majątkowych. **Równość może być odnoszona jedynie do praw majątkowych należących do tej samej kategorii, w żadnym zaś wypadku nie mogłaby być rozumiana jako przypisanie tych samych gwarancji ochronnych prawom majątkowym należącym do różnorodnych typów praw podmiotowych, choćby nawet zbliżone było ich ujęcie funkcjonalne** (*K 37/04*).

Gwarantowane przez art. 64 ust. 2 Konstytucji prawo dziedziczenia jest samodzielnym prawem majątkowym, którego treścią w aspekcie pozytywnym jest zapewnienie swobody rozporządzenia własnością i innymi prawami majątkowymi na

wypadek śmierci. Natomiast w aspekcie negatywnym stanowi ją zakaz arbitralnego przejmowania przez podmioty prawa publicznego własności osób zmarłych, a także zakaz pozbawiania kogokolwiek zdolności dziedziczenia. Trybunał zauważył, że w tych ramach ustawodawcy zwykłemu przysługuje duża swoboda w konkretyzowaniu treści „prawa dziedziczenia”. Kierując się uzasadnionymi względami, może on nawet wyłączać określone prawa z ogólnego mechanizmu dziedziczenia. Konstytucyjne gwarancje nakazują przy tym uwzględniać przyjęty w systemie prawnym model dziedziczenia i rządzące nim zasady. Granicą swobody ustawodawcy jest zakaz arbitralności i przypadkowości, tj. obowiązek wykazania racjonalności przyjmowanych rozwiązań (**SK 46/05**).

5.3. Ograniczenia własności

Prawo własności nie ma charakteru absolutnego. Dopuszczalne są jego ograniczenia pod warunkiem spełnienia wymagań określonych w art. 31 ust. 3 oraz art. 64 ust. 3 Konstytucji. Przynajmniej niektóre muszą być one dokonywane w akcie rangi ustawowej i nie mogą naruszać istoty tego prawa (**K 13/05**), zatem to ustawa musi określać z odpowiednią precyzją formy i zakres ingerencji w to prawo. Ponadto ograniczenie musi być konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób (**SK 55/04, P 32/05, SK 51/05, U 7/05, SK 42/05**). Ocena każdego unormowania ingerującego w prawo własności musi być dokonywana z uwzględnieniem wszystkich ograniczeń już istniejących (**K 33/05**). Ingerencja w uprawnienia składające się na prawo własności – niezależnie od kontekstu, w jakim następuje – musi następować ze szczególną ostrożnością i starannością, zarówno w wymiarze merytorycznym stanowiących rozwiązań, jak i przestrzegania zasad techniki prawodawczej (**U 7/05**).

6. Prawo do sądu

6.1. Ogólna charakterystyka

Trybunał Konstytucyjny traktuje prawo do sądu, wyrażone w Konstytucji w art. 45 ust. 1 oraz w art. 77 ust. 2, jako jedno z podstawowych praw jednostki i jedną z fundamentalnych gwarancji praworządności (**K 37/04**).

Na gruncie ustabilizowanego orzecznictwa, **prawo do sądu obejmuje: prawo dostępu do sądu, tj. do uruchomienia postępowania przed sądem; prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności, oraz prawo do wyroku sądowego, czyli prawo uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd w rozsądnym terminie** (**SK 55/04, SK 30/05, P 13/05, SK 11/05, SK 32/05, K 37/04, SK 8/06**,

SK 21/05, SK 34/06, SK 42/04, P 35/05). Z zasady demokratycznego państwa prawnego wynika ponadto dyrektywa interpretacyjna zakazująca zawężającej wykładni prawa do sądu (*SK 63/05*).

Charakterystyka prawa do sądu zawiera w sobie elementy ustrojowe i proceduralne. Wymagania ustrojowe określa art. 45 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którym sąd jest jedynym organem powołanym do rozpoznania sprawy (monopol sądownictwa). Musi on spełniać kumulatywnie kryteria sądu właściwego, niezależnego, bezstronnego i niezawisłego (*SK 55/05, SK 42/04*). Z powyższego przepisu wynika wola ustrojodawcy, aby prawem do sądu objąć możliwie najszerszy zakres spraw. **Konstytucja nie wymaga, aby wszystkie sprawy i spory dotyczące sytuacji prawnej jednostki musiały być od początku rozstrzygane przez sądy. Sądom musi jednak zawsze przysługiwać pozycja nadrzędna, umożliwiająca zweryfikowanie rozstrzygnięcia organu pozasądowego** (*SK 46/05, SK 41/04, P 35/05*). Powierzenie orzekania w sprawach o skutkach cywilnoprawnych organom pozasądowym nie musi oznaczać naruszenia właściwości sądów i w konsekwencji ograniczenia prawa do sądu, o ile zostaną spełnione pewne warunki. W szczególności powinna być zapewniona należyta kontrola sądowa, a ponadto powinien istnieć racjonalny związek przedmiotu danej kategorii spraw z działalnością instytucji władzy publicznej i z prawem publicznym. Prawo do sądu musi oznaczać, że dopiero ostateczne i prawomocne rozstrzygnięcie danej sprawy należy do niezawisłego sądu, który ocenia legalność wcześniejszego rozstrzygnięcia organu pozasądowego (*SK 41/04*). Dla ustalenia treści konstytucyjnego prawa do sądu istotne znaczenie ma art. 77 ust. 2 Konstytucji, który stanowi, że ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw (*SK 40/04*).

Trybunał przypomina, że nie istnieje idealny model postępowania, który dałoby się skonstruować wyłącznie na podstawie regulacji konstytucyjnych, gdyż zawierają one jedynie wskazania co do pewnych koniecznych elementów i mechanizmów, niezbędnych do urzeczywistnienia prawa do sądu. Trybunał uznaje jednak za nieuzasadnione dążenie do utworzenia takiego idealnego, abstrakcyjnego i jednakowego modelu postępowania w odniesieniu do każdej kategorii spraw, bez zważania na ich specyfikę (*K 37/04, SK 42/04*).

6.2. Prawo do sprawiedliwej procedury

Do istoty konstytucyjnego prawa do sądu należy sprawiedliwość proceduralna, albowiem prawo to bez zachowania standardu rzetelności postępowania miałoby charakter fasadowy. **Istota sprawiedliwości proceduralnej sprowadza się do: możliwości bycia wysłuchanym, ujawniania motywów rozstrzygnięcia (nawet niezaskarżalnego) w stopniu umożliwiającym weryfikację sposobu myślenia sądu, zapewnienia przewidywalności dla uczestnika postępowania przez od-**

powiednią spójność i wewnętrzną logikę mechanizmów, którym jest poddany (SK 30/05).

Sprawiedliwa procedura sądowa powinna zapewniać stronom uprawnienia procesowe stosowne do przedmiotu prowadzonego postępowania (SK 55/04). Jednak w każdym wypadku należy zapewnić jednostce prawo do wysłuchania. Uczestnicy postępowania muszą mieć realną możliwość przedstawienia swoich racji, a sąd ma obowiązek je rozważyć (SK 42/04). Ocena konkretnych rozwiązań ustawowych z punktu widzenia wymogów sprawiedliwości proceduralnej powinna uwzględniać charakter spraw rozpoznawanych w danym postępowaniu (P 13/05). Nierzetelne procedury sądowe, nawet jeśli nie muszą prowadzić wprost do faktycznego zawieszenia obowiązywania konstytucyjnego prawa do sądu, a pośrednio do unicestwienia innych praw i wolności konstytucyjnych, których ochronę gwarantuje prawo do sądu (np. godność osobista, życie, wolność, prawo własności), to jednak muszą budzić zastrzeżenia przez fakt naruszenia zaufania, jakie musi wytwarzać rzetelna procedura sądowa (SK 30/05).

W świetle orzecznictwa TK Konstytucja nakłada na ustawodawcę obowiązki pozytywne – utworzenia sprawnie funkcjonujących sądów i ustanowienia sprawiedliwej procedury sądowej, a także – negatywne, tj. zakaz stanowienia przepisów, które zamykałyby lub nadmiernie ograniczały komukolwiek drogę dochodzenia przed sądami naruszonych wolności i praw (SK 21/05). Konstytucja nie wyklucza ustanawiania w ustawie pewnych ograniczeń prawa do sądu, jeżeli nie prowadzą do zamknięcia sądowej drogi dochodzenia konstytucyjnych wolności i praw oraz mieszczą się w ramach określonych przez art. 31 ust. 3 Konstytucji, wyznaczający granice ingerencji organów władzy publicznej w sferę wolności i praw konstytucyjnych. Prawo do sądu może podlegać pewnym ograniczeniom, między innymi przez ustanowienie terminów, po których upływie uruchomienie procedury sądowej nie będzie możliwe (P 35/05).

Konstytucyjne prawo do sądu ma charakter podmiotowy, a jego urzeczywistnienie możliwe jest tylko wtedy, gdy sąd nie działa arbitralnie i uczestnicy postępowania nie są traktowani przedmiotowo. Konstytucyjny wymóg jawności postępowania dotyczy z istoty rzeczy przede wszystkim rozpraw sądowych. Jedynie one mogą być obiektywnie „publicznymi” fazami postępowania sądowego. W stosunku do pozostałych form postępowania jawność należy rozumieć jako możliwość uzyskiwania informacji o ich przebiegu i podjętych rozstrzygnięciach (SK 11/05).

6.3. Zasada dwuinstancyjności postępowania

Jednym z istotnych elementów wyznaczających treść prawa do sądu jest zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego (art. 176 ust. 1 Konstytucji). Naruszenie prawa strony do rozpatrzenia sprawy przez sąd drugiej instancji może się wyrażać w wyłączeniu możliwości wniesienia apelacji, a także ustanowieniu for-

malnych warunków nadmiernie utrudniających jej wniesienie. **Apelacja powinna gwarantować ponowne, merytoryczne zbadanie sprawy, co nie będzie możliwe, gdy kontrola ograniczy się do prawidłowości zastosowania przepisów przez sąd pierwszej instancji (SK 21/05).**

Konstytucja nie gwarantuje prawa do rozpoznania sprawy w trzech instancjach, a konstytucyjne prawo do sądu (art. 45) nie przewiduje – jako integralnego i powszechnego składnika tego prawa – „prawa do kasacji”. Jeżeli jednak procedura jest w ten „niekonieczny” sposób uzupełniona o takie właśnie możliwości, to sam sposób jej ukształtowania musi odpowiadać standardom rzetelności i w tym zakresie problem oceny tej rzetelności staje się kwestią konstytucyjną wchodzącą w obszar prawa do sądu (naruszenie art. 2 w związku z art. 45 Konstytucji). **Konstytucyjny standard sprawiedliwej procedury sądowej stosuje się zatem nie tylko do postępowania w pierwszej i drugiej instancji, lecz także do postępowań nadzwyczajnych.** Sąd, nawet jeżeli rozpatruje sprawę w postępowaniu kasacyjnym, musi zachować swą tożsamość konstytucyjną wyznaczoną przez konstytucyjnie określone pojęcie władzy sądowniczej. Tożsamość konstytucyjna sądu wyznaczana jest – poza oczywistymi wymaganiami niezależności, bezstronności i niezawisłości – między innymi przez: odrzucenie dowolności i arbitralności, zapewnienie udziału zainteresowanych podmiotów w postępowaniu, traktowaniu jawności jako zasady, wydawaniu rozstrzygnięć zawierających rzetelne, weryfikowalne uzasadnienia. Niezbędnym elementem prawa do rzetelnego procesu jest uzasadnianie orzeczenia sądowego: wymusza samokontrolę sądu, który musi wykazać, że orzeczenie jest materialnie i formalnie prawidłowe oraz odpowiada wymogom sprawiedliwości; dokumentuje argumenty przemawiające za przyjętym rozstrzygnięciem; jest podstawą kontroli przez organy wyższych instancji, służy indywidualnej akceptacji orzeczenia; umacnia poczucie zaufania społecznego i demokratycznej kontroli nad wymiarem sprawiedliwości oraz wzmacnia bezpieczeństwo prawne (SK 30/05).

Jednym z aspektów prawa do sądu jest prawo do wznowienia postępowania po orzeczeniu przez Trybunał Konstytucyjny niekonstytucyjności podstawy prawnej orzeczenia sądowego, decyzji administracyjnej lub rozstrzygnięcia w innych sprawach (SK 60/05, SK 19/05).

6.4. Koszty postępowania sądowego

Regulacje dotyczące kosztów postępowania mieszczą się w treści prawa do sądu i mogą być oceniane pod względem zgodności z art. 45 Konstytucji (SK 11/05). Konstytucja nie zakazuje wprowadzenia zasady odpłatności postępowania sądowego, jednak wyklucza ustanawianie barier ekonomicznych w postaci nadmiernych kosztów postępowania. **Zbyt wysokie koszty stanowią istotne ograniczenie dostępu do sądu i mogą uniemożliwiać jednostce dochodzenie praw na drodze sądowej.** Ustawodawca nie może ustanawiać nadmiernych ogra-

niczeń dostępu do sądu, powinien jednak stworzyć odpowiedni system pokrywania kosztów sprawnego funkcjonowania sądów i wprowadzić niezbędne mechanizmy zabezpieczające przed nadużywaniem prawa do sądu. Koszty postępowania sądowego powinny być ustalone na najniższym możliwym poziomie zapewniającym sprawne postępowanie sądowe i nie powinny przekraczać rzeczywistych kosztów postępowania (**SK 21/05**).

III

PRZEGLĄD NAJWAŻNIEJSZYCH ORZECZEŃ WYDANYCH W PEŁNYM SKŁADZIE W ROKU 2006

1. Uwagi ogólne

Niniejszy rozdział *Informacji* zawiera szczegółowe omówienie wszystkich wyroków oraz najistotniejszych postanowień Trybunału Konstytucyjnego, wydanych w pełnym składzie w roku 2006. Dobór poszczególnych wyroków bądź postanowień podyktowany był ich doniosłością dla funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, ustroju państwa lub szeroko rozumianych stosunków społeczno-gospodarczych.

Trybunał Konstytucyjny orzeka w pełnym składzie m.in. w sprawach szczególnie zawiłych albo takich, w których szczególna zawichość wiąże się z nakładami finansowymi nieprzewidzianymi w ustawie budżetowej, a także gdy skład orzekający zamierza odstąpić od poglądu prawnego wyrażonego wcześniej w orzeczeniu wydanym w pełnym składzie.

2. Wyroki mające istotne znaczenie dla ustroju państwa

W 2006 r. Trybunał Konstytucyjny wydał w pełnym składzie trzy wyroki, w których orzekł o konstytucyjności przepisów dotyczących w szczególności różnych aspektów ustroju organów władzy publicznej, a także funkcjonowania tych organów oraz kreowania ich składu. Ustalenia Trybunału zawarte w uzasadnieniach tych wyroków wyznaczają dla prawodawcy istotne standardy, które powinny być respektowane w demokratycznym państwie prawnym przy tworzeniu prawa w celu m.in. uniknięcia zagrożenia instrumentalizacji prawa oraz zagwarantowania koniecznej ochrony konstytucyjnych praw i wolności jednostek.

2.1. Wyrok z 23 marca 2006 r., K 4/06, dotyczył ustawy z 29 grudnia 2005 r. o przekształceniach i zmianach w podziale zadań i kompetencji organów państwowych właściwych w sprawach łączności, radiofonii i telewizji³. Akt ten – nowelizujący kilkanaście innych ustaw – stanowił wyraz dążenia ustawodawcy do radykalnych zmian obejmujących skład i funkcjonowanie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (dalej: KRRiT). Zaskarżona ustawa spowodowała przede wszystkim przedterminowe wygaśnięcie kadencji dotychczasowych członków KRRiT i nowy

³ Dz. U. Nr 267, poz. 2258.

sposób powoływania Rady oraz jej Przewodniczącego. KRRiT otrzymała zadanie polegające na działaniu na rzecz ochrony etyki dziennikarskiej. Zostali uprzywilejowani tzw. nadawcy społeczni w postępowaniu dotyczącym ponownego uzyskania koncesji. Niektóre przepisy ustawy zaczęły przy tym obowiązywać z dniem jej ogłoszenia, wskutek czego w dniu wejścia w życie ustawy, zanim ukształtował się skład KRRiT na nowo wprowadzonych zasadach, dotychczasowa Rada przestała działać.

Na wstępie należy podkreślić, że TK nie dopatrył się naruszeń procedury legislacyjnej, gdyż szybkość postępowania ustawodawczego sama w sobie nie uzasadnia zarzutu niekonstytucyjności. O naruszeniu Konstytucji można mówić dopiero wówczas, gdy uchybienia regulaminowe prowadzą do naruszenia konstytucyjnych elementów procesu ustawodawczego albo występują z takim nasileniem, że uniemożliwiają posłom wyrażenie w toku prac komisji i obrad plenarnych stanowiska w sprawie poszczególnych przepisów i całości ustawy. **Niestwierdzenie niezgodności z Konstytucją trybu uchwalenia zaskarżonej ustawy nie oznacza jednak aprobaty dla naruszeń standardów dobrych obyczajów w pracach parlamentarnych oraz kultury politycznej i prawnej.**

Trybunał, jakkolwiek nie zdyskwalifikował ustawy z powodu trybu jej uchwalenia, uwzględnił większość zarzutów merytorycznych, m.in. w świetle konstytucyjnych zasad demokratycznego państwa prawnego (art. 2), legalizmu działania władz publicznych (art. 7), podziału władz (art. 10 ust. 1), równości (art. 32), równej ochrony własności i innych praw majątkowych (art. 64 ust. 2), a także wolności wyrażania poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji (art. 54 ust. 1) oraz konstytucyjnych reguł ustalania składu i działalności Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (m.in. art. 214 ust. 1). TK w szczególności zakwestionował fakt natychmiastowego wejścia w życie niektórych przepisów zaskarżonej ustawy.

W uzasadnieniu wyroku wskazano, że wywodzona z klauzuli demokratycznego państwa prawnego zasada określoności prawa nie wyklucza posługiwania się przez ustawodawcę zwrotami niedookreślonymi. Koniecznym jednak warunkiem jest, by desygnaty tych zwrotów można ustalić w sposób niearbitralny. Wymaga to więc istnienia szczególnych gwarancji proceduralnych. Powinny one zapewniać przejrzystość i kontrolę praktyki wypełniania pojęć niedookreślonych konkretną treścią przez organ stosujący prawo. Trybunał podkreślił, że kontrola zgodności z Konstytucją posługiwania się przez ustawodawcę zwrotami niedookreślonymi powinna być szczególnie rygorystyczna w odniesieniu do przepisów dotyczących konstytucyjnych praw i wolności.

Trybunał przypomniał również, iż konstytucyjna gwarancja swobody wypowiedzi (art. 54 ust. 1 w związku z art. 14) jest jednym z fundamentów społeczeństwa demokratycznego, warunkiem jego rozwoju i samorealizacji jednostek. **Swoboda ta nie może ograniczać się do informacji i poglądów, które są odbierane przychylnie albo postrzegane jako nieszkodliwe lub obojętne. Rolą dziennikarza jest rozpowszechnianie informacji i idei dotyczących spraw będących**

przedmiotem publicznego zainteresowania i mających publiczne znaczenie. W tym świetle Trybunał wskazał na fakt, że ustawowe odesłanie do zasad etyki zawodowej dziennikarzy oznacza wprowadzenie pozaprawnych kryteriów oceny zdarzeń w sferze, do której odnoszą się konstytucyjne gwarancje swobody wypowiedzi. Ponadto przyznanie KRRiT zadania w postaci „inicjowania i podejmowania działań w zakresie ochrony zasad etyki dziennikarskiej” wykracza poza zakres odpowiadający roli i pozycji ustrojowej tego organu.

W uzasadnieniu analizowanego wyroku Trybunał dokonał również interpretacji przepisów regulujących instytucję kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów (por. art. 144 ust. 2 Konstytucji). TK podkreślił, że **nie jest ona czynnością ceremonialną, lecz ma służyć przyjęciu przez Prezesa Rady Ministrów odpowiedzialności przed Sejmem za akt nieponoszącego odpowiedzialności parlamentarnej Prezydenta.** Trybunał wskazał, że katalog trzydziestu tzw. prerogatyw Prezydenta (tj. działań niepodlegających kontrasygnacie – art. 144 ust. 3 Konstytucji) ma charakter zamknięty. Oznacza to, że nie może on być rozszerzany drogą ustawową. **Niedopuszczalne jest wywodzenie kompetencji organów państwowych na zasadzie analogii. Kompetencje te, w szczególności o charakterze wyjątku od reguły, zawsze muszą mieć podstawę w wyraźnie sformułowanym przepisie prawa.**

Trybunał zajął się także problematyką ustrojowej pozycji KRRiT. Wskazał, że Rada jest konstytucyjnym organem państwa znajdującym się poza schematem trójpodziału władz (art. 10 Konstytucji). Przepisy jej dotyczące, tj. art. 213-215 Konstytucji, zostały zamieszczone w rozdziale IX Konstytucji poświęconym organom kontroli państwowej i ochrony prawa, co jest uzasadnione celem działalności Rady i brakiem formalnego podporządkowania innym organom państwowym, w szczególności Radzie Ministrów. Argumentem na rzecz uznania autonomii Krajowej Rady jest, w ocenie Trybunału, to, że Konstytucja nie łączy kadencji członków KRRiT z kadencjami organów, które powołują jej członków (tj. Sejmu, Senatu i Prezydenta).

Trybunał podkreślił również znaczenie **zasady ciągłości działania konstytucyjnych organów państwa – jednej z fundamentalnych reguł, na których opiera się każdy system konstytucyjny. W myśl tej zasady wszelkie przerwy w działaniu organów konstytucyjnych (w tym KRRiT) muszą mieć podstawę konstytucyjną.** Na tym tle stwierdzono, że przerwanie działania KRRiT wywołane wejściem w życie kwestionowanej ustawy uniemożliwiło Radzie realizację zadań przypisanych jej w art. 213 ust. 1 Konstytucji. Nie istniały jednocześnie powody, dla których zmiana modelu funkcjonowania tego organu wymagałaby natychmiastowego skrócenia dotychczasowych kadencji członków Rady. Trybunał zauważył przy tym, że członkostwo w KRRiT nie jest objęte gwarancjami płynącymi z zasady ochrony praw nabytych, wywodzonej z klauzuli państwa prawnego (art. 2 Konstytucji).

W uzasadnieniu wyroku Trybunał wskazał, że w realizację ustawowych zadań radiofonii i telewizji (takich jak dostarczanie informacji, udostępnianie dóbr

kultury i sztuki, ułatwianie korzystania z oświaty i dorobku nauki, upowszechnianie edukacji obywatelskiej, dostarczanie rozrywki, popieranie krajowej twórczości audiowizualnej) zaangażowani są wszyscy nadawcy, przez rozpowszechnianie programów radiowych i telewizyjnych. Prawo rozpowszechniania jest warunkowane (poza jednostkami publicznej radiofonii i telewizji) uzyskaniem koncesji. W konsekwencji zróżnicowanie sytuacji nadawców w zakresie warunków ponownego uzyskania koncesji w oparciu o kryterium nieprowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności niezamieszczania reklam, stanowi nieuzasadnioną dyskryminację części nadawców.

Trybunał podkreślił także, że **każde naruszenie przez organ władzy państwowej obowiązujących go zakazów lub nakazów, w szczególności podjęcie decyzji z przekroczeniem konstytucyjnych i ustawowych kompetencji, zawsze stanowi *implicite* także naruszenie konstytucyjnych zasad państwa prawnego (art. 2) i legalizmu działania organów władzy publicznej (art. 7).**

2.2. W wyroku z 22 września 2006 r., U 4/06, Trybunał uznał niekonstytucyjność części przepisów uchwały Sejmu z 24 marca 2006 r., powołującej tzw. bankową komisję śledczą⁴ (tj. komisję śledczą „do zbadania rozstrzygnięć dotyczących przekształceń kapitałowych i własnościowych w sektorze bankowym oraz działań organów nadzoru bankowego w okresie od 4 czerwca 1989 r. do 19 marca 2006 r.”), określających zakres działania tej komisji – z punktu widzenia norm konstytucyjnych wskazujących zasady państwa prawnego (art. 2) i legalizmu działania władz publicznych (art. 7), zakresu kontroli sejmowej (art. 95 ust. 2), kompetencji Sejmu do powołania komisji śledczej (art. 111 ust. 1), a także statusu Narodowego Banku Polskiego (art. 227).

W uzasadnieniu wyroku podkreślono, że Konstytucja z 2 kwietnia 1997 r. odrzuciła nadrzędność którejkolwiek z władz. Przestała, jak zaznaczono, obowiązywać zasada konstytucjonalizmu socjalistycznego, w myśl której „najwyższym organem władzy państwowej jest Sejm”. **Obecnie Sejm jest jednym z organów władzy państwowej. To prawda, że organ ten może „dużo”, ale nie może „wszystkiego”. Granice tego, co „może”, wyznacza bowiem Konstytucja i ustawy.** Dotyczy to również powołania sejmowej komisji śledczej.

Instytucja komisji śledczej wiąże się ściśle z funkcją kontrolną Sejmu. Zdaniem TK, funkcja ta wyraża prawo Sejmu do uzyskiwania informacji o działalności określonych instytucji publicznych oraz prawo do formułowania ocen tej działalności. Kontrola służy przy tym nie tylko zebraniu informacji niezbędnych do realizacji funkcji ustawodawczej. Umożliwia bowiem również egzekwowanie odpowiedzialności politycznej rządu i jego członków. Ponadto kontrola sejmowa służy informowaniu społeczeństwa o funkcjonowaniu aparatu państwowego i zapewnia poddanie go kontroli opinii publicznej. W świetle art. 95 ust. 2 Konstytu-

⁴ M. P. Nr 24, poz. 265.

cji, zakres kontroli obejmuje w szczególności działalność Rady Ministrów oraz organów administracji rządowej.

Trybunał podkreślił, że z faktu, iż komisja śledcza jest organem wewnętrznym Sejmu, wynika konieczność powiązania jej działalności z celami i funkcjami realizowanymi przez Sejm. Sprawa stanowiąca przedmiot badania musi się zatem mieścić w zakresie kontroli sejmowej. Komisja śledcza jest jednym z instrumentów takiej kontroli. Może więc badać działalność organów i instytucji publicznych, a osób prywatnych – jedynie w takim zakresie, w jakim wykonują zadania z zakresu administracji publicznej lub korzystają z pomocy państwa. **Niedopuszczalne jest przy tym tworzenie komisji do zbadania kwestii, do których kontroli instytucje władzy publicznej w ogóle nie są uprawnione, lub kwestii zastrzeżonych do właściwości innych organów władzy publicznej.**

TK wskazał również na zagrożenia płynące z posługiwania się pojęciami nieodokreślonymi przy definiowaniu zakresu działania komisji śledczej. Ma ona do dyspozycji instytucje proceduralne ze sfery postępowania karnego, z których może korzystać wyłącznie w zakresie określonym w uchwale o jej powołaniu (por. art. 7 ust. 2 ustawy o sejmowej komisji śledczej). W konsekwencji brak precyzji uchwały istotnie osłabia zasadę legalizmu działania organów władzy publicznej (art. 7 Konstytucji), stawiając osoby trzecie w sytuacji niepewności co do zakresu ich praw i obowiązków.

Trybunał przypomniał, że posługiwanie się przez prawodawcę pojęciami nieodokreślonymi nie jest samo w sobie niedopuszczalne. Co więcej, niekiedy jest wręcz nieuniknione. Dotyczy to jednak wypadków, gdy treść takich pojęć jest ustalana przez sądy, którym art. 173 Konstytucji gwarantuje niezależność, a sędziowie są w orzekaniu niezawiśli (art. 178 ust. 1 Konstytucji). Ponadto rozstrzygnięcie sądowe podlega kontroli instancyjnej (zob. art. 176 ust. 1 Konstytucji). W ramach postępowania sądowego istnieją zatem odpowiednie gwarancje instytucjonalne i proceduralne. Nie jest tak w wypadku postępowania przed komisją śledczą.

Zgodnie z art. 111 ust. 1 Konstytucji, komisja śledcza może zostać powołana do zbadania określonej sprawy. Po pierwsze, zdaniem TK, **zbiór okoliczności wyznaczających „określoną sprawę” w rozumieniu wymienionego przepisu musi zostać oznaczony w uchwale o powołaniu komisji śledczej w sposób precyzyjny i zrozumiały dla wszystkich potencjalnych podmiotów zobowiązanych do stawienia się przed komisją lub przedstawienia informacji.** Tylko wówczas można bowiem ustalić stan faktyczny w danej sprawie, co stanowi istotę zadania postawionego przed komisją. Po drugie, **komisja śledcza powinna zająć się „zbadaniem” sprawy, w odróżnieniu od czynności polegającej na permanentnym „badaniu” jakiegoś zagadnienia.** Niedopuszczalne jest zatem określenie sprawy za pomocą parametrów, które z góry czynią niemożliwym jej zbadanie. Sytuacja, w której cel powołania komisji nie może być zrealizowany, narusza także wynikający ze wstępu do Konstytucji nakaz rzetelności i sprawności działania

organów władzy publicznej. Po trzecie, organem właściwym do określenia sprawy, której zbadaniem ma się zająć komisja, jest Sejm. Nie jest dopuszczalne subdelegowanie tej kompetencji na rzecz samej komisji śledczej. Wiąże się to z założeniem, że określenie zakresu działania komisji powinno być dokonane z zachowaniem zasady pluralizmu politycznego, reprezentatywności decyzji oraz przy poszanowaniu praw mniejszości parlamentarnej. Ponadto istotna jest zasada jawności posiedzeń Sejmu (art. 113 Konstytucji), nie dotycząca jego organów wewnętrznych.

Odnosząc się do statusu Narodowego Banku Polskiego (NBP), Trybunał wyjaśnił, że jakkolwiek Konstytucja nie formułuje wprost zasady niezależności tego Banku, reguła ta wynika *implicite* z jej art. 227. Realizowanie zadań powierzonych NBP wymaga bowiem niezależności. Można wyróżnić trzy jej aspekty: finansowy (wykluczenie możliwości wywierania finansowego nacisku na decyzje banku oraz finansowania deficytu budżetowego z kredytów banku), funkcjonalny (samodzielność w wypełnianiu innych funkcji statutowych banku) oraz instytucjonalny (związany z pozycją banku centralnego w systemie organów państwa oraz sposobem powoływania i odwoływania jego władz). Zasada niezależności banku centralnego określona została także w aktach Wspólnoty Europejskiej (por. art. 108 i art. 109 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TWE) oraz art. 7 Protokołu w sprawie Statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego). Ponadto, Trybunał zauważył, że NBP, jego Prezes oraz inne organy nie wchodzi w skład Rady Ministrów, nie stanowią też części podległej Radzie Ministrów administracji publicznej. Podmioty te nie odpowiadają politycznie przed Sejmem.

W świetle powyższych argumentów Trybunał uznał, że **Sejm nie jest upoważniony do powołania komisji śledczej do zbadania działalności NBP ani jego organów (w tym zarządu NBP).** Nie oznacza to jednak, że Sejm nie ma instrumentów oddziaływania na NBP. Po pierwsze, działalność tego Banku może zostać objęta kontrolą Najwyższej Izby Kontroli⁵, która może być zlecona przez Sejm lub jego organy (zob. art. 203 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 6 ust. 1 ustawy z 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli). Po drugie, Prezes NBP może zostać pociągnięty do odpowiedzialności konstytucyjnej, zatem działalność osoby piastującej to stanowisko może zostać poddana badaniu Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej. Po trzecie, działalność Prezesa oraz członków organów NBP podlega dochodzeniu prokuratorskiemu w sytuacji podejrzenia popełnienia przestępstwa. Konstytucja nie ustanawia immunitetu dla tych osób.

Zdaniem Trybunału, kontrola sejmowa nie dotyczy także Komisji Nadzoru Bankowego (dalej: KNB). Realizowanie kompetencji śledczych Sejmu w tym zakresie jest dopuszczalne pośrednio, poprzez kontrolę zachowań członków KNB reprezentujących organy władzy publicznej, które podlegają kontroli parlamentarnej. Kon-

⁵ Dz. U. z 2001 r. Nr 85, poz. 937, ze zm.

trola sejmowa nie obejmuje natomiast Przewodniczącego KNB, którym z urzędu jest Prezes NBP. To samo odnosi się do przedstawiciela Prezydenta RP. W opinii Trybunału, wyłączenie odpowiedzialności parlamentarnej Prezydenta wyklucza możliwość pociągnięcia do tego rodzaju odpowiedzialności osób powołanych przez Prezydenta w skład kolegialnych organów władzy państwowej, które jednocześnie są jego reprezentantami i w związku z tym ich głosowania oraz wystąpienia można przypisywać Prezydentowi.

Trybunał nie dostrzegł przeciwskazań do objęcia kontrolą sejmową Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Komisji Papierów Wartościowych i Giełd. Kontrolą Sejmu są bowiem objęte – w świetle art. 95 ust. 2 Konstytucji – wszystkie instytucje wchodzące w skład systemu organizacyjnego podporządkowanego Radzie Ministrów.

TK podkreślił również, że **śledcze formy kontroli sejmowej są wyjątkiem w stosunku do form zwykłej kontroli, wobec czego nie mogą podlegać interpretacji rozszerzającej. W konsekwencji użycie komisji śledczej do realizacji celu, który może być osiągnięty za pomocą środków innego rodzaju (w szczególności przy wykorzystaniu innych komisji sejmowych), narusza zasadę racjonalności i proporcjonalności działania władzy publicznej, wynikającą z art. 2 Konstytucji.**

Trybunał wskazał ponadto na różnice między postępowaniem przed komisją śledczą a postępowaniem karnym. Celem tego ostatniego jest rozstrzygnięcie o odpowiedzialności karnej danej osoby. Natomiast celem komisji śledczej jest zbadanie działalności organu władzy publicznej. Przedmiot badania komisji śledczej nie pokrywa się zatem z przedmiotem badania sądu. W konsekwencji **badanie sprawy przez komisję śledczą nie stanowi sprawowania wymiaru sprawiedliwości.**

Trybunał nie rozpatrzył merytorycznie przepisu powołującego komisję śledczą (art. 1 uchwały) i w tym zakresie umorzył postępowanie. Powodem była niedopuszczalność orzekania wynikająca z braku cechy normatywności wymienionego przepisu. W świetle art. 188 pkt 3 Konstytucji, Trybunał dokonuje bowiem kontroli konstytucyjności „przepisów prawa wydawanych przez centralne organy państwowe”. Powołanie komisji śledczej nie jest przepisem prawa, lecz jednostkowym aktem jego stosowania. Zdaniem Trybunału, jedynie art. 2 zaskarżonej uchwały, definiujący zakres działania bankowej komisji śledczej, zawierał normy o charakterze generalnym i abstrakcyjnym, a zatem mógł podlegać kontroli merytorycznej.

2.3. W sprawie zakończonej **wyrokiem z 3 listopada 2006 r., K 31/06**, Trybunał dokonał kontroli konstytucyjności ustawy z 6 września 2006 r. nowelizującej samorządową ordynację wyborczą⁶. Zaskarżona nowela wprowadziła w szczegól-

⁶ Dz. U. Nr 159, poz. 1127.

ności możliwość tzw. blokowania list komitetów wyborczych w wyborach samorządowych. Mechanizm ten polega na tym, że co najmniej dwa komitety wyborcze mogą utworzyć jedną grupę list kandydatów w danej jednostce samorządu terytorialnego; taka „zablokowana” grupa list jest następnie traktowana jako jeden podmiot w procedurze podziału mandatów. Badana ustawa została opublikowana w Dzienniku Ustaw z 6 września, a weszła w życie 13 września, czyli po upływie sześciu dni.

Trybunał nie podzielił żadnego z zarzutów przedstawionych wobec ustawy. Po pierwsze, w opinii TK, przepisy regulujące blokowanie list nie naruszają m.in. konstytucyjnych zasad: pomocniczości (preambuła), demokratycznego państwa prawnego (art. 2), decentralizacji władzy publicznej (art. 15 ust. 1) i równości w prawie wyborczym (art. 169 ust. 2). Po drugie, Trybunał uznał, że krótki okres *vacatio legis* przyjęty przez ustawodawcę nie narusza zasad demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) i proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji). Po trzecie, Trybunał nie podzielił zarzutów związanych z trybem przyjęcia zaskarżonej noweli.

Dodatkowym problemem, jaki pojawił się we wskazanej sprawie, były zbliżające się wybory samorządowe, zarządzane na 12 listopada 2006 r. Omawiany wyrok TK zapadł zatem na kilka dni przed wyznaczoną datą wyborów.

W uzasadnieniu wyroku Trybunał wskazał w szczególności na **dwa aspekty zasady równości w prawie wyborczym. Aspekt formalny (odnośnie do wyborów samorządowych zob. art. 169 ust. 2 Konstytucji) wyraża nakaz przyjęcia jednakowych dla wszystkich kandydatów, precyzyjnie określonych przez ustawę wymogów składających się na czynne i bierne prawo wyborcze. Aspekt materialny wiąże się z postulatem „wyborów sprawiedliwych”, w których każdy z wybranych kandydatów reprezentuje jednakową liczbę wyborców.** Zasada równości w tym ostatnim znaczeniu jest pewną dyrektywą, która nie jest możliwa do pełnego zrealizowania (nawet ze względów technicznych). Wyraża ona dążenie do maksymalnego uwzględniania postulatu materialnej równości w ustawodawstwie wyborczym.

Trybunał podkreślił, że przyjęcie określonego sposobu rozdziału mandatów w wyborach parlamentarnych jest efektem kompromisu między ideą równości materialnej wyborów, odzwierciedlającą ideę wyborów sprawiedliwych, oraz ideą wyborów „skutecznych”, pozwalających na wyłonienie stabilnej większości. **Wartością państwa demokratycznego są bowiem nie tylko wolne, demokratyczne i sprawiedliwe wybory, ale również stabilna i skuteczna władza wyłoniona w tychże wyborach.** W wypadku wyborów samorządowych ustawodawca – uwzględniając specyfikę tych wyborów oraz inną, niż w odniesieniu do relacji między Sejmem a rządem, relację między jednostkami stanowiącymi a organami wykonawczymi jednostek samorządu terytorialnego – stoi przed tym samym dylematem, który wiąże się z wyborami do Sejmu. Chodzi o konieczność pogodze-

nia idei „wyborów sprawiedliwych” z ideą „wyborów skutecznych”. W wypadku wyborów samorządowych zakres swobody ustawodawcy w tym zakresie jest jednak znacznie większy.

Realizacja materialnej równości biernego prawa wyborczego zależy bowiem m.in. od podziału na okręgi wyborcze. Postulat ten musi być zatem pojmowany bardziej imperatywnie w odniesieniu do wyborów do Sejmu niż w odniesieniu do wyborów samorządowych. Jest to związane z tym, że jedynie wobec wyborów sejmowych Konstytucja przesądza o przyjęciu systemu proporcjonalnego (por. art. 96 ust. 2 w związku z art. 169 ust. 2 Konstytucji).

Trybunał wskazał, że modelowe matematyczne metody przeliczania liczby oddanych głosów na liczbę mandatów w ramach systemu proporcjonalnego wiążą się z pewnym odchyleniem od czysto proporcjonalnego wyniku wyborów na rzecz, w zależności od przyjętej metody (np. d’Hondta lub Saint-Laguë), ugrupowań silniejszych lub słabszych. Jest to nieuchronny skutek zastosowania proporcjonalnego systemu rozdziału mandatów. **Wybór określonej metody zawsze będzie bardziej lub mniej korzystny dla określonych ugrupowań. Brak tu idealnie neutralnego rozwiązania. Naruszenie zasady równości mogłoby nastąpić, gdyby ustawa wprowadzała jaskrawo instrumentalną metodę przeliczania głosów na mandaty.**

TK wskazał, że idea decentralizacji państwa (art. 15 ust. 1 Konstytucji) opiera się na przekazaniu kompetencji władzy państwowej organom jednostek samorządu terytorialnego wyłonionym w sposób demokratyczny przez społeczności lokalne. Samorząd terytorialny wykonuje zadania publiczne wynikające z Konstytucji i ustaw, a jego samodzielność jest gwarantowana konstytucyjnie (zob. art. 165 i art. 168 Konstytucji).

W ocenie Trybunału, wpływ ogólnokrajowych partii politycznych na funkcjonowanie samorządów może stać się niebezpieczny, jeżeli doprowadzi do redukcji samodzielności samorządów i ich faktycznego podporządkowania kierownictwom partii ogólnokrajowych. **Rzeczywistą gwarancją uniknięcia tego typu zjawisk nie jest jednak przyjęcie określonego sposobu podziału mandatów w wyborach samorządowych, lecz dostateczny poziom kultury prawnej i politycznej.**

Trybunał, uzasadniając swe rozstrzygnięcie w zakresie obejmującym *vacatio legis* zaskarżonej ustawy nowelizującej, przypomniał, że zasada demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) nakazuje, aby adresaci nowych regulacji nie byli zaskakiwani przez nowe uregulowania i mogli w należyty sposób przygotować się do ich stosowania. Okres *vacatio legis* służy też samemu ustawodawcy. Daje mu bowiem czas na ewentualne wyeliminowanie błędów w ustawie czy sprzeczności w systemie prawa związanych z jej wejściem w życie. Z kolei konkretne wymagania związane z wymaganiem „odpowiedniej” *vacatio legis* należy odczytywać w świetle funkcji danej ustawy w systemie prawa i rodzaju regulowanych przez nią stosunków społecznych. W ten sposób TK określił

minimalną *vacatio legis* zmian w systemie podatkowym (publikacja ustawy powinna nastąpić przynajmniej na miesiąc przed końcem roku podatkowego – zob. **orzeczenie z 15 marca 1995 r., K 1/95**).

W uzasadnieniu wyroku podkreślono, że dotychczas w Polsce nie doszło do wykształcenia powszechnie akceptowanego modelu wyborów samorządowych. Trybunał odnotował, że zmiany w tej materii, niejednokrotnie zasadnicze, wprowadzane są niemal z wyborów na wybory, powodując stan niepewności. **Byłoby pożądane, jak podkreślono, aby nowelizacje dotyczące najistotniejszych elementów prawa wyborczego (takich jak: wielkość okręgów wyborczych, wysokość progów wyborczych, system przeliczania głosów na mandaty) mogły być poddane kontroli konstytucyjności w czasie odpowiednio wyprzedzającym sam akt głosowania. Parlament powinien także dysponować czasem na wprowadzenie stosownych poprawek w wypadku ewentualnego orzeczenia o niezgodności takich regulacji z Konstytucją. Kontrola konstytucyjności prawa wyborczego dokonywana po wyborach, a zatem mająca znaczenie tylko dla przyszłości, albo byłaby fikcją, skoro wybory już się odbyły, albo mogłaby poważnie zakłócić funkcjonowanie władzy publicznej.**

Trybunał Konstytucyjny określił nową, odmienną od podstawowej 14-dniowej, *vacatio legis* przy uchwalaniu istotnych zmian w prawie wyborczym, która wynosić będzie odtąd co najmniej sześć miesięcy przed kolejnymi wyborami, rozumianymi nie tylko jako sam akt głosowania, ale jako całość czynności objętych tzw. kalendarzem wyborczym. Ewentualne wyjątki mogłyby wynikać jedynie z nadzwyczajnych i obiektywnych okoliczności. Konieczność zachowania wymienionego terminu jest, co do zasady, nieusuwalnym składnikiem treści art. 2 Konstytucji (zasada demokratycznego państwa prawnego). W przyszłości wszystkie nowelizacje prawa wyborczego poddane kontroli TK będą konfrontowane z tym wymogiem konstytucyjnym, znajdującym oparcie w unormowaniach w systemie Rady Europy.

W świetle powyższych rozważań, TK ocenił negatywnie *vacatio legis* badanej ustawy, jednak nie zdecydował się na stwierdzenie niekonstytucyjności ustawy z tego powodu. Trybunał wskazał na konieczność uwzględnienia takich – szczególnych – okoliczności, jak: toczącą się procedurę wyborczą, zbliżające się zakończenie kadencji organów samorządowych, niemożliwość przeprowadzenia wyborów samorządowych w konstytucyjnym terminie. Trybunał podkreślił, że **ochrona konkretnych wartości o charakterze zabezpieczającym nie powinna prowadzić do zniweczenia wartości podstawowych dla ładu publicznego. Żadna władza nie istnieje sama dla siebie. Podporządkowana jest bowiem pewnej wartości wyższej, której służy i do której uczestnicy wspólnoty – czy to lokalnej, czy państwowej – wnoszą własną godność, własne prawa i poczucie ładu publicznego, ujmowanego w aspekcie prawno-etycznym. Jednocześnie oczekują oni balansowania wartości pozostających w dysharmonii, a czasem nawet ich hierarchizowania. Nie ulega wątpliwości, że np. w okolicznościach za-**

grożenia dla bezpieczeństwa państwa czy ładu społecznego, usprawiedliwione może być pierwszeństwo pewnych wartości nad innymi, zwłaszcza gdy chodzi o wartości proceduralno-zabezpieczające. Nie można także tracić z pola widzenia faktu, że **proceduralne aspekty funkcjonowania prawa nie istnieją w normatywnej próżni: nie istnieją same dla siebie, lecz służą mają wartościom prawnomaterialnym.**

3. Wyroki mające znaczenie społeczno-gospodarcze

Sześć wyroków Trybunału Konstytucyjnego wydanych w pełnym składzie w 2006 r. dotyczyło różnorodnych zagadnień mających znaczenie społeczno-gospodarcze. W orzeczeniach tych Trybunał dokonał interpretacji licznych norm Konstytucji określających status konstytucyjny jednostki, w tym podstawowych praw podmiotowych, a także wskazał – niejednokrotnie po raz kolejny w swym orzecznictwie – na płynące z Konstytucji obowiązki ustawodawcy w tym zakresie.

3.1. Wyrok z 12 kwietnia 2006 r., Kp 2/04, był jedynym wyrokiem w 2006 r. wydanym wskutek wniesienia przez Prezydenta RP 7 czerwca 2004 r. wniosku w trybie prewencyjnej kontroli norm (tj. przed podpisaniem ustawy, por. art. 122 ust. 3 Konstytucji). Dotyczył on przepisu art. 1 pkt 1 ustawy uchwalonej przez Sejm 14 maja 2004 r., nowelizującej ustawę o zakładach opieki zdrowotnej⁷ (z.o.z.). Zaskarżony przepis wprowadził wyjątek, dotyczący świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej i stomatologii, od zakazu udzielania przez niepubliczne z.o.z. świadczeń tego samego typu, jak udzielane przez z.o.z. publiczny na terenie tegoż zakładu.

W ocenie TK, zaskarżona regulacja nie narusza konstytucyjnych zasad państwa prawnego (art. 2) i równości wobec prawa (art. 32 ust. 1).

W uzasadnieniu wyroku Trybunał podkreślił, że Konstytucja gwarantuje obywatelom prawo do równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych (art. 68). **Równość ta wymaga, aby na przeszkodzie dostępności nie stały okoliczności faktyczne, takie jak rozmieszczenie placówek zdrowotnych i szczupłość oferty. Zagrozeniem dla konstytucyjnej zasady art. 68 jest zwłaszcza sytuacja, gdy zbyt mała podaż świadczeń odnosi się do tych spośród nich, na które jest największy popyt**, a więc świadczeń opieki podstawowej i stomatologii. W uznaniu TK, rezygnacja z oferty prywatnych z.o.z. w sytuacji, w której oferta zakładów publicznych jest niedostateczna, pozabawiałaby obywateli możliwości zaspokojenia ich prawa do uzyskania opieki zdrowotnej.

Zdaniem Trybunału, regułą jest, że ustawodawca może wprowadzać wyjątki od zasad. Klasyfikacje decydujące o relacji „zasada” – „wyjątek” mogą przy tym

⁷ Dz. U. Nr 91, poz. 408, ze zm.

operować zróżnicowanymi kryteriami – byleby nie były to kryteria arbitralne. Względy socjalne, które w procesie legislacyjnym wskazano jako przyczynę wprowadzenia zaskarżonego wyjątku (ułatwienie dostępności świadczeń opieki podstawowej i stomatologicznych), uzasadniają zróżnicowanie. Deficyt oferty świadczeń zdrowotnych, zwłaszcza w mniejszych ośrodkach, jest bowiem faktem powszechnie znanym. Zdaniem Trybunału, przewaga popytu nad podażą w tym zakresie, przy istnieniu obowiązku zapewnienia świadczeń zdrowotnych i ich życiowym znaczeniu, uzasadnia powołanie się na względy społeczne.

3.2. Wyrok z 17 maja 2006 r., K 33/05, stanowi kolejną wypowiedź Trybunału Konstytucyjnego w kwestii prawnej ochrony lokatorów, w szczególności w związku z ustawowymi ograniczeniami dotyczącymi podwyżek czynszów za korzystanie z lokali. Trybunał dokonał zróżnicowanej oceny konstytucyjności regulacji zaskarżonych we wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich, poddając je ocenie z punktu widzenia m.in. konstytucyjnych gwarancji prawa własności i innych praw majątkowych (art. 64 ust. 1 i 2), ochrony najemców lokali (art. 76), a także zasad poprawnej legislacji (art. 2 Konstytucji).

Trybunał wskazał na **wyjątkową i wieloletnią nieudolność ustawodawcy wynikającą z braku kompleksowej regulacji prawnej w dziedzinie ochrony praw lokatorów, która w sposób sprawiedliwy miarkowałaby *ex aequo et bono* prawa obu stron stosunków prawnych łączących właścicieli mieszkań z ich najemcami czy użytkownikami na podstawie innych tytułów**. Trybunał z niepokojem stwierdził **brak reakcji właściwych organów państwa na zastrzeżenia podnoszone wobec ustawy lokatorskiej w orzecznictwie TK oraz w wystąpieniach Rzecznika Praw Obywatelskich**. Dotyczyły one **konieczności całościowego i zgodnego z założeniami społecznej gospodarki rynkowej uregulowania kwestii wiążących się z ochroną praw lokatorów w ich relacjach z właścicielami lokali**. Trybunał przypomniał w szczególności przedstawione Sejmowi **postanowienie sygnalizacyjne z 29 czerwca 2005 r., S 1/05**, zawierające uwagi o stwierdzonych uchybieniach i lukach w przepisach regulujących opłaty za używanie lokali. **Aktualnie nie jest już możliwe fragmentaryczne ani przejściowe regulowanie tej problematyki. Konieczne są rozwiązania kompleksowe, o celach wyraźnie określonych i zgodnych z Konstytucją**.

W uzasadnieniu podkreślono w szczególności, że z art. 75 i art. 76 Konstytucji wynika obowiązek władzy publicznej zagwarantowania trwałości stosunku prawnego stanowiącego podstawę korzystania z mieszkania, a także nakaz ochrony lokatorów przed wygórowanymi opłatami za korzystanie z mieszkania. Władze publiczne mogą zapewnić tę ochronę m.in. przez ustanowienie regulacji zapobiegających nadmiernym i arbitralnym opłatom za korzystanie z lokalu. Oznacza to dopuszczalność ingerencji w tym zakresie w prawo własności. Należy jednak pamiętać, że **zła sytuacja w mieszkalnictwie, będąca skutkiem dziesięcioleci publicznej gospodarki lokalami, nie poprawi się, jeśli ustawodawca nie stwo-**

rzy właścicielom możliwości realnego pozyskiwania środków umożliwiających poprawę stanu należących do nich budynków, jak również godziwego zysku. TK po raz kolejny podkreślił, że kolizja między prawami właścicieli a prawami najemców nie powinna być traktowana „liniowo”. Zapewnienie ochrony jednemu z tych praw majątkowych nie musi automatycznie oznaczać uszczuplenia ochrony drugiego z nich. Ochronę obu można bowiem konstruować w oparciu o inne – zewnętrzne – środki i procedury.

Trybunał przypomniał również, że ochrona lokatorów, w świetle art. 75 ust. 2 i art. 76 Konstytucji, obejmuje wszystkie osoby fizyczne zajmujące lokale mieszkalne na podstawie tytułu innego niż własność. Wszystkim postaciom tych praw, będących prawami majątkowymi, zapewniona jest także ochrona przewidziana przez art. 64 ust. 2 Konstytucji.

3.3. Wyrok z 14 czerwca 2006 r., K 53/05, jest orzeczeniem, w którym Trybunał Konstytucyjny po raz drugi zajął stanowisko w kwestii ustawowych reguł przeciwdziałania obchodzeniu prawa podatkowego, polegającego na kształtowaniu przez podatników swoich czynności cywilnoprawnych w celu uniknięcia lub złagodzenia skutków podatkowych. Wypada przypomnieć, że **wyrokiem z 11 maja 2004 r., K 4/03**, Trybunał orzekł o niekonstytucyjności przepisu upoważniającego organy podatkowe do samodzielnego badania rzetelności określenia przez podatnika charakteru dokonanej czynności cywilnoprawnej. W uzasadnieniu wyroku z 2004 r. Trybunał zwrócił uwagę w szczególności na to, że interpretacja nieprecyzyjnych klauzul ustawowych została powierzona organom administracji. Nowa, zaskarżona w analizowanej sprawie regulacja różni się od poprzedniej w szczególności tym, że stwierdzenie istnienia bądź nieistnienia określonego prawa lub stosunku prawnego z zakresu prawa cywilnego ma być dokonywane przez sąd powszechny w procesie cywilnym, którego wyrok jest wiążący dla organu podatkowego. Wyrok ustalający dla celów postępowania podatkowego sąd wydaje z inicjatywy organu podatkowego (lub organu kontroli podatkowej), jeżeli jest to niezbędne dla oceny skutków podatkowych.

W wyroku z 14 czerwca 2006 r. Trybunał uznał, że zaskarżona regulacja, tj. art. 199a § 3 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa⁸ (dalej: ordynacja) oraz art. 189¹ ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego⁹ (dalej: k.p.c.) jest zgodna z art. 2 (zasada państwa prawnego) i 22 Konstytucji (warunki dopuszczalności ograniczenia wolności działalności gospodarczej).

W uzasadnieniu wskazanego orzeczenia Trybunał zaznaczył, że Konstytucja nie reguluje bezpośrednio liczby organów prowadzących postępowanie mające na celu rozstrzygnięcie sprawy indywidualnej i nie zakazuje rozdzielania czynności podejmowanych w celu rozpatrzenia takiej sprawy między różne organy ani róż-

⁸ Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60, ze zm.

⁹ Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.

nicowania zasad postępowania dla poszczególnych organów. **Z zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) wynika natomiast ogólne wymaganie, aby każde postępowanie prowadzone przez organy władzy publicznej w celu rozstrzygnięcia sprawy indywidualnej odpowiadało standardom sprawiedliwości proceduralnej.**

Trybunał wskazał, że kwestionowana regulacja rozdziela kompetencje w zakresie ustalania określonych okoliczności istotnych z punktu widzenia prawa podatkowego między sądy powszechne a organy administracji publicznej. Ustalenie istnienia stosunku prawnego lub prawa z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego, prawa pracy oraz prawa ubezpieczeń społecznych (por. art. 1 k.p.c.) należy do sądu powszechnego. Określenie konsekwencji tych ustaleń w decyzji administracyjnej należy do organów administracji publicznej. Rozstrzygnięcie przez sąd powszechny kwestii istnienia bądź nieistnienia określonego stosunku prawnego lub prawa nie ma charakteru samoistnego, lecz służy rozstrzygnięciu sprawy podatkowej przez właściwy organ. Taki podział kompetencji ma istotne znaczenie gwarancyjne dla podatników.

Uzasadniając brak naruszenia w badanej sprawie wolności działalności gospodarczej, Trybunał wskazał, że zaskarżone przepisy dotyczą wyłącznie procedury rozpatrywania spraw podatkowych przez organy władzy publicznej i nie regulują zagadnień materialnoprawnych. W żaden zatem sposób nie ograniczają autonomii woli stron stosunków cywilnoprawnych, nie wiążą żadnych konsekwencji materialnoprawnych z treścią tych stosunków. Nie stanowią też podstawy do wydawania decyzji określających obowiązki publicznoprawne.

3.4. W wyroku z 5 września 2006 r., K 51/05, Trybunał dokonał oceny konstytucyjności niektórych przepisów ustawy z 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych¹⁰, regulujących zasady przekształcenia spółdzielczych praw do lokalu w prawa „bardziej intensywne”, m.in. we własność lokalu. Wzorcami kontroli w sprawie były przepisy Konstytucji dotyczące w szczególności zasady państwa prawnego (art. 2), gwarancji ochrony własności i innych praw majątkowych (art. 21 i art. 64 ust. 1 i 2), zasady równości (art. 32 ust. 1), a także polityki mieszkaniowej państwa i ochrony lokatorów (art. 75).

Trybunał zakwestionował konstytucyjność części zaskarżonych przepisów – w szczególności w zakresie, w jakim uzależniają przekształcenie prawa do lokalu od spłacenia przez osobę, która ubiega się o takie przekształcenie, kredytów i pożyczek zaciągniętych przez spółdzielnię w związku z pracami remontowymi, a także w zakresie, w jakim „uszywniając” wysokość świadczenia na rzecz spółdzielni z tytułu przekształcenia, wyłączają możliwość ukształtowania zasad rozliczeń w sposób korzystniejszy dla członków spółdzielni. Trybunał nie podzielił zarzutów naruszenia wyrażonej w art. 32 ust. 1 zasady równości oraz zawartej

¹⁰ Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116, ze zm.

w art. 64 ust. 2 Konstytucji zasady równej ochrony praw majątkowych, w odniesieniu do uzależnienia przekształcenia prawa do lokalu od spłaty na rzecz spółdzielni świadczenia „uzupełniającego” związanego z modernizacją lokalu ze środków spółdzielni.

Oceniając zaskarżone regulacje z punktu widzenia zasady równości, Trybunał doszedł do wniosku, że **członkostwo w spółdzielni, a także fakt bycia uprawnionym z tytułu prawa własności lokalu lub spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu w budynkach spółdzielczych stanowi wspólną cechę istotną uzasadniającą równe traktowanie w zakresie obowiązków na rzecz spółdzielni.**

Trybunał potwierdził i rozwinął tezy ukształtowane w dotychczasowym orzecznictwie związane z tzw. wymiarem czasowym zasady równości. Zasada ta nie stoi na przeszkodzie wprowadzaniu zmian do systemu prawnego. Jej wykładnia powinna uwzględniać granice swobody regulacyjnej ustawodawcy co do poszczególnych sfer życia społecznego. W wielu sferach życia ustawodawca ma szeroką swobodę stanowienia regulacji prawnych, a także wprowadzania zmian dotychczasowych regulacji. Istotą nowelizowania prawa jest przy tym odmienne traktowanie podmiotów podobnych w różnych przedziałach czasowych. Jednostka musi zawsze liczyć się z tym, że zmiana warunków społecznych lub gospodarczych może wymagać nie tylko zmiany obowiązującego prawa, ale również niezwłocznego wprowadzenia w życie nowych regulacji prawnych. TK zwrócił przy tym uwagę na szeroki zakres swobody regulacyjnej ustawodawcy w kształtowaniu instytucji cywilnoprawnych, w szczególności praw rzeczowych.

Trybunał przypomniał też rozumienie konstytucyjnego nakazu urzeczywistnienia zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji). Elementem tej zasady są takie wartości jak: stabilny rozwój gospodarczy, równowaga budżetowa, prawo obywateli oraz ich przedstawicieli do ustalania kierunków i priorytetów polityki społecznej oraz gospodarczej na drodze procedur demokratycznych, równość praw, solidarność społeczna, minimum bezpieczeństwa socjalnego oraz zabezpieczenie podstawowych warunków egzystencji osób pozostających bez pracy nie z własnej woli. Ocena sposobów urzeczywistniania wspomnianej zasady wymaga jednak zachowania przez sądownictwo konstytucyjne szczególnej powściągliwości. **Wskaazywanie jako wzorców kontroli zasad ogólnych Konstytucji jest przy tym uzasadnione dopiero w sytuacji, gdy w ustawie zasadniczej brak właściwych unormowań o charakterze szczegółowym.**

Trybunał przypomniał, że **Konstytucja nie gwarantuje „prawa do nabycia własności”, które mogłoby stanowić podstawę roszczeń dotyczących nabycia określonych składników majątkowych od innych podmiotów. Konstytucja w art. 64 chroni własność istniejącą, nie zaś nadzieję czy przypuszczenie, że dany podmiot stanie się w przyszłości podmiotem prawa majątkowego.**

W uzasadnieniu wyroku przedstawiono również tezy dotyczące konstytucyjnych podstaw polityki mieszkaniowej państwa i ochrony lokatorów. Przypomniano, że art. 75 ust. 1 Konstytucji nie odnosi się tylko do domów i lokali mieszkal-

nych stanowiących odrębny przedmiot własności. Uzyskanie „własnego mieszkania” w rozumieniu tego przepisu oznacza wszelkie nabycie uprawnień do samodzielnego zajmowania lokalu mieszkalnego o pewnej trwałości w czasie i takiej ochronie prawnej, która pozwala przyjąć, iż potrzeby mieszkaniowe określonej osoby i jej rodziny są zaspokojone. Ponadto Trybunał wskazał, że w świetle art. 75 ust. 2 Konstytucji ochronie podlega wyłącznie status lokatora, a ustawa powinna zapewnić ochronę przed nieuprawnionymi działaniami właścicieli lokali. Nie obejmuje to roszczeń o przekształcenie przysługującego prawa do lokalu w prawa „silniejsze”.

Zwrócono także uwagę na fakt, iż stosunki prawne między spółdzielnią mieszkaniową i jej członkami mają charakter cywilnoprawny, a nie administracyjnoprawny (oparty na nierównorzędności stron). Jakkolwiek ingerencja ustawodawcy w tego rodzaju stosunki jest dopuszczalna dla realizacji celów określonych przez Konstytucję, np. ochrony konsumenta (art. 76) lub ochrony wartości wskazanych w art. 31 ust. 3, wiążące („sztywne”) ustalenie wysokości świadczenia spełnianego przez członka spółdzielni na jej rzecz jest nieuzasadnionym wkroczeniem w sferę praw majątkowych spółdzielni.

Zdaniem Trybunału, ingerencja ustawodawcy w zasady ustalania cen nabywanych dóbr może być uzasadniona zasadą społecznej gospodarki rynkowej. Cena rynkowa nie zawsze stanowi bowiem cenę sprawiedliwą. W konsekwencji różnice w cenie dwu dóbr nie zawsze muszą odpowiadać rzeczywistym różnicom między tymi dobrami.

3.5. Wyrokiem z 30 października 2006 r., P 10/06, Trybunał uznał, że nie stanowi nieproporcjonalnego naruszenia konstytucyjnych gwarancji wolności słowa (art. 14 i art. 54 ust. 1 Konstytucji) przepis ustanawiający odpowiedzialność karną za tzw. zniesławienie, czyli pomówienie w szczególności innej osoby o „takie postępowanie lub właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności” (art. 212 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1977 r. – Kodeks Karny¹¹, dalej: k.k.). W zgodzie z wymienionymi przepisami Konstytucji pozostaje także art. 212 § 2 k.k. zaostrożający sankcję karną wobec zniesławienia dokonanego „za pomocą środków masowego komunikowania”.

W uzasadnieniu wyroku zaakcentowano **silny związek art. 54 ust. 1 (wolność wypowiedzi) i art. 14 Konstytucji (wolność prasy i innych środków społecznego przekazu). Pierwszy z wymienionych przepisów statuuje trzy wolności: wyrażania poglądów, pozyskiwania oraz rozpowszechniania informacji. Dotyczy on wyrażania poglądów w każdej formie i każdych okolicznościach.** Obejmuje przede wszystkim osoby fizyczne. TK zwrócił uwagę na fakt, iż ustrojodawca zaliczył wolność wypowiedzi do wolności i praw osobistych, a więc ści-

¹¹ Dz. U. Nr 88, poz. 553, ze zm.

śle związanych z osobą człowieka i obywatela. Cechą tego typu praw i wolności jest to, że z reguły nie mają one zastosowania do innych podmiotów stosunków prawnych (por. art. 38, art. 39, art. 40, art. 41, art. 42, art. 47, art. 48, art. 52, art. 55, art. 56 Konstytucji), choć można zauważyć, że wyjątkowo rozszerza się zastosowanie niektórych aspektów takich wolności i praw (art. 45 ust. 1, art. 50 zdanie drugie, art. 51 ust. 1, 3 i 4 Konstytucji) na niektóre kategorie podmiotów niebędących osobami fizycznymi.

Według Trybunału, **wolność środków społecznego przekazu, będąca fragmentem swobody wypowiedzi, jest jednym z elementów państwa demokratycznego, podniesionym z tego powodu do rangi zasady ustrojowej.** Przepis art. 14 Konstytucji nieprzypadkowo sąsiaduje z przepisami dotyczącymi wolności partii politycznych (art. 11), wolności tworzenia innych zrzeszeń (art. 12) oraz zasady decentralizacji władzy publicznej przede wszystkim w formie samorządu terytorialnego (art. 15 i art. 16). Wszystkie wymienione założenia stanowią bowiem zaprzeczenie charakterystycznych cech państw autorytarnych i totalitarnych. Trybunał wskazał, że **art. 14 jest także podstawą pewnych pozytywnych obowiązków państwa, które nie wynikają z art. 54 ust. 1 Konstytucji. Chodzi o takie obowiązki, które mają na celu przeciwdziałanie zagrożeniom wolności środków społecznego przekazu.** Przykładem tego rodzaju działalności są głównie tzw. przepisy antykoncentracyjne.

Trybunał, szeroko odwołując się do swego wcześniejszego orzecznictwa, a także do dorobku Sądu Najwyższego oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPCz), rozstrzygnął konflikt między konstytucyjną zasadą wolności słowa, wolnością prasy i innych środków społecznego przekazu (art. 14 i art. 54 ust. 1 Konstytucji) a prawem każdego do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci oraz dobrego imienia (art. 47 Konstytucji) – w świetle klauzuli dopuszczającej ograniczenia konstytucyjnych wolności lub praw (art. 31 ust. 3 Konstytucji). Trybunał musiał przede wszystkim odpowiedzieć na pytanie, czy wprowadzenie odpowiedzialności karnej za zniesławienie może zostać uznane za „konieczne w demokratycznym państwie” w rozumieniu ostatnio przywołanego przepisu Konstytucji – w szczególności wobec istnienia mechanizmu ochrony dóbr osobistych, realizowanej na gruncie prawa cywilnego.

Uzasadniając przyznanie pierwszeństwa ochronie prywatności, czci i dobrego imienia (art. 47 Konstytucji) wobec wolności wypowiedzi (art. 54 ust. 1 i art. 14 Konstytucji), TK przywołał przede wszystkim dwa argumenty. Po pierwsze, na pewną preferencję ustrojodawcy w tym zakresie wskazuje to, że dobra, o których mowa w art. 47 Konstytucji, są chronione przez tzw. prawa niederogowalne, tj. takie, których nie można ograniczyć nawet w stanie wojennym czy wyjątkowym (por. art. 233 ust. 1 Konstytucji). Ograniczeniom takim może zaś podlegać wolność wypowiedzi. Po drugie, Trybunał podkreślił, że cześć, dobre imię i prywatność stanowią emanację godności człowieka (art. 30 Konstytucji), co uzasadnia przyznanie im pierwszeństwa.

Ponadto w uzasadnieniu wyroku wskazano, że **w obecnych warunkach funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości ochrona dóbr osobistych na gruncie prawa cywilnego nie może być jednoznacznie uznana za równie skuteczną ochronę czci i dobrego imienia jak objęcie zniesławienia odpowiedzialnością karną.**

Trybunał wyjaśnił również, że zniesławienie nie jest sprawą jedynie indywidualną. Wiąże się ono bowiem z ingerencją w sferę godności człowieka. **Takie zaś wartości jak godność człowieka (art. 30 Konstytucji), związana z problematyką czci i dobrego imienia, oraz dobro wspólne (art. 1 Konstytucji) współokreślają ideowe podstawy ładu państwowego i społecznego. Uzasadnieniem sankcji karnej za zniesławienie jest więc podkreślenie, że również państwo, a pośrednio Naród jako suweren, negatywnie ocenia naruszenie dobrego imienia i czci oraz potępia takie zachowania.** Wprowadzenie sankcji karnej jest bowiem zasadniczą formą wyrazu potępienia społecznego dla sprawcy naruszenia prawa. Taką formą nie jest natomiast zakaz jakiegoś postępowania połączony tylko z sankcjami prywatnoprawnymi.

Rozstrzygnięcie w omawianej sprawie zapadło większością głosów. Troje sędziów TK przedstawiło zdania odrębne odnoszące się do rozstrzygnięcia i uzasadnienia wyroku.

3.6. W sprawie zakończonej *wyrokiem z 30 października 2006 r., P 36/05*, przedmiotem kontroli Trybunału Konstytucyjnego były przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, regulujące instytucję pisemnych interpretacji podatkowych w sprawach indywidualnych. W odniesieniu do większości przepisów zaskarżonych w pytaniu prawnym Trybunał umorzył postępowanie z uwagi na niedopuszczalność orzekania. Kontrolą merytoryczną objęto przepis art. 14b § 6 ordynacji, który w zdaniu pierwszym statuuje prawo do wniesienia do sądu administracyjnego skargi na decyzję dotyczącą interpretacji podatkowej. Trybunał uznał, że rozpatrywanie tego typu skarg przez sądownictwo administracyjne nie narusza art. 10 (zasada podziału władzy) i art. 184 Konstytucji (kompetencje sądownictwa administracyjnego).

Według TK, związek interpretacji podatkowej ze sferą praw adresatów tych interpretacji (m.in. podatników) oznacza, że można mówić, iż wydanie interpretacji oznacza powstanie „sprawy”, której sądowe rozstrzygnięcie gwarantowane jest przez art. 45 Konstytucji (prawo do sądu). Powierzenie sądom merytorycznego rozpatrywania tego typu spraw stanowi zatem przejaw realizacji wymienionej normy konstytucyjnej.

Trybunał zauważył, że charakterystyczne dla polskiego modelu sądownictwa administracyjnego jest wkraczanie, w pewnym nieuniknionym zakresie, w obszar działania pozostałych władz (ustawodawczej i wykonawczej). Sąd administracyjny, dokonując wykładni prawa na potrzeby kontroli zaskarżonych rozstrzyg-

nięć merytorycznych, formułuje bowiem normy drugiego stopnia, za pomocą których wpływa na sposób rozstrzygnięcia spraw przez organy administracji publicznej, w tym na rozstrzygnięcie zaskarżone w danej sprawie. Ponadto sąd administracyjny, zasadniczo niemający kompetencji merytorycznych, za pomocą swych orzeczeń przedłuża, przerywa lub zawiesza byt prawny aktów administracyjnych, przez co w pewnej mierze rozstrzyga o istnieniu lub nieistnieniu konkretnych obowiązków i praw, których określanie jest z założenia domeną organów administracji. Wynika z tego, że **kontrola działalności administracji publicznej, będąca zadaniem sądownictwa administracyjnego w świetle art. 184 Konstytucji, zawsze w jakimś stopniu determinuje działalność organów administracji.**

W konkluzji Trybunał stwierdził, że rola organu podatkowego w postępowaniu podatkowym nie ulega ograniczeniu wskutek administracyjnosądowej kontroli interpretacji podatkowej. Nie można zatem twierdzić, że sądy przejmują na siebie pełnię tej roli.

4. Wyroki i postanowienia mające podstawowe znaczenie dla funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości

W 2006 r. Trybunał Konstytucyjny wydał w pełnym składzie cztery wyroki oraz dwa postanowienia dotyczące różnych sfer funkcjonowania polskiego wymiaru sprawiedliwości. Tezy przedstawione w uzasadnieniach tych orzeczeń wyznaczają demokratyczne kanony przeprowadzania reform we wskazanej dziedzinie, a także ukazują problemy wymagające aktualnie pilnego działania ustawodawcy.

4.1. W wyroku z 19 kwietnia 2006 r., K 6/06, Trybunał dokonał zróżnicowanej oceny konstytucyjności nowych reguł dostępu do zawodu adwokata, wprowadzonych do porządku prawnego ustawą z 30 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze i niektórych innych ustaw¹² – z punktu widzenia takich wzorców konstytucyjnych, jak m.in. zasada państwa prawnego (art. 2), status samorządów zawodowych (art. 17 ust. 1) oraz zasada równości (art. 32 ust. 1).

Trybunał w szczególności orzekł o niekonstytucyjności przepisów obejmujących regulacje dotyczące: pozbawienia samorządu adwokackiego odpowiedniego uczestnictwa w przeprowadzaniu egzaminu adwokackiego, dopuszczenia świadczenia pomocy prawnej w zakresie objętym wykonywaniem zawodu adwokata przez wszystkie osoby posiadające wyższe wykształcenie prawnicze, dopuszczenia do wykonywania zawodu adwokata po złożeniu egzaminu sędziowskiego, prokuratorskiego, radcowskiego lub notarialnego bez wymagania jakiegokolwiek

¹² Dz. U. Nr 163, poz. 1361.

praktyki prawniczej, dopuszczenia do egzaminu adwokackiego bez obowiązku odbycia aplikacji osób, które po ukończeniu wyższych studiów prawniczych prowadziły określoną działalność zawodową. Trybunał nie dopatrywał się natomiast naruszenia Konstytucji przez przepisy wprowadzające nowe zasady egzaminów konkursowych na aplikację adwokacką. Ponadto zdaniem TK, w toku prac nad przyjęciem badanej ustawy nowelizującej nie doszło do naruszenia konstytucyjnych reguł procedury ustawodawczej.

W uzasadnieniu przywołanego wyroku Trybunał podkreślił, że **oceniając treść nowych zasad dostępu do zawodu adwokata, nie można abstrahować od modelu przyjętego przez samego ustawodawcę. W świetle art. 17 ust. 1 Konstytucji nadanie określonemu zawodowi prawniczemu statusu zawodu zaufania publicznego i wykreowanie samorządu tego zawodu zależy bowiem właśnie od decyzji ustawodawcy.** To on określił poszczególne, odrębne zawody prawnicze zaufania publicznego (adwokaci, radcowie prawni, notariusze) oraz sprecyzował zasady ich wykonywania. Z jego woli nie został wprowadzony – spotykany w systemach prawnych innych państw – jednolity system państwowego przygotowania do wykonywania zawodów prawniczych; w naszym systemie takie przygotowanie odbywa się w trybie aplikacji i zostało powierzone samorządom prawniczym.

W ocenie Trybunału, **otwarcie zawodów prawniczych i zwiększenie dostępności usług prawniczych jest pożądane, ale musi następować w drodze kompleksowych rozwiązań, które w sposób przejrzysty ustalą nowy model kształcenia zawodowego oraz zasady przepływu między poszczególnymi zawodami prawniczymi.** Trybunał podkreślił, że nie naruszałoby Konstytucji dopuszczenie świadczenia pomocy prawnej w zakresie ściśle sprecyzowanym i niewymagającym szczególnych kwalifikacji przez osoby nienależące do prawniczych zawodów zaufania publicznego. Wymagałoby to jednak radykalnych zmian ustawodawczych.

Trybunał wskazał, że nabór na aplikację adwokacką (oraz radcowską) nie dotyczy osób wykonujących czynności zawodowe adwokata. W konsekwencji nie jest objęty „pieczęcią nad należyty wykonywaniem zawodu”, sprawowaną przez samorząd adwokacki w oparciu o art. 17 ust. 1 Konstytucji.

Z kolei sam egzamin adwokacki, mimo dokonanych zmian ustawowych, nie stracił, zdaniem TK, cech egzaminu zawodowego. Uchwała komisji egzaminacyjnej o pozytywnym wyniku egzaminu adwokackiego stanowi podstawę podjęcia przez organ samorządu adwokackiego uchwały o wpisie na listę adwokatów. To zaś umożliwia rozpoczęcie wykonywania zawodu adwokata. Okoliczności te, a także fakt, że do egzaminu adwokackiego przystępują głównie aplikanci adwokacy, uzasadniają potrzebę zharmonizowania trybu przeprowadzania egzaminu adwokackiego z zadaniami samorządu zawodowego (art. 17 ust. 1 Konstytucji). W konsekwencji Trybunał doszedł do przekonania, że **dopóki utrzymywany jest obecny charakter egzaminu adwokackiego i system szkolenia zawodo-**

wego adwokatów, dopóty konieczne jest zagwarantowanie organom samorządu adwokackiego odpowiedniego uczestnictwa w określaniu zakresu przedmiotowego egzaminu adwokackiego, adekwatnej reprezentacji tego samorządu w składzie komisji do przeprowadzenia egzaminu, a także udziału jego przedstawicieli w postępowaniu odwoławczym po przeprowadzeniu egzaminu adwokackiego.

W świetle art. 17 ust. 1 Konstytucji, nadanie określonym zawodom charakteru zawodów zaufania publicznego w drodze ustawy wiąże się z nakładaniem pewnych ograniczeń w zakresie konstytucyjnej wolności dostępu do zawodu i jego wykonywania (art. 65 ust. 1 Konstytucji) oraz z objęciem osób wykonujących takie zawody obowiązkiem przynależności do samorządu zawodowego. Podstawą włączenia określonego zawodu do kategorii zawodów zaufania publicznego powinno być zawsze uznanie, że **nałożenie powyższych ograniczeń i obowiązków nie następuje w celu stworzenia określonej grupy zawodowej przywilejów, lecz ma służyć interesowi publicznemu, który polega przede wszystkim na ochronie odbiorców usług świadczonych w ramach danego zawodu.**

4.2. Wyrokiem z 8 listopada 2006 r., K 30/06, Trybunał Konstytucyjny dokonał zróżnicowanej oceny konstytucyjności niektórych przepisów ustalających nowe zasady dostępu do zawodu radcy prawnego.

W zasadniczej części kontrola obejmowała unormowania będące odpowiednikami regulacji dotyczących dostępu do wykonywania zawodu adwokata badanych przez TK w sprawie **K 6/06**, zakończonej **wyrokiem z 19 kwietnia 2006 r.** (zob. wyżej). W tym zakresie Trybunał, podtrzymując swe wcześniejsze stanowisko, orzekł o niekonstytucyjności tychże przepisów.

Ponadto Trybunał rozstrzygnął trzy kwestie nieobjęte wcześniejszym wyrokiem dotyczącym aplikacji adwokackiej. Po pierwsze, zdaniem TK, brak szczególnych przepisów przejściowych regulujących zagadnienia intertemporalne dotyczące długości i maksymalnej liczby kadencji organów samorządu radców prawnych (ustawodawca skrócił czas trwania kadencji organów samorządu i wprowadził zakaz sprawowania tej samej funkcji w tych organach przez więcej niż dwie kadencje) nie narusza zasady państwa prawnego (art. 2 Konstytucji). Po drugie, Trybunał orzekł, że możliwość wpisania na listę radców prawnych osób, które przez co najmniej trzy lata zajmowały stanowisko radcy Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa, nie narusza konstytucyjnego statusu samorządów zawodowych (art. 17 ust. 1). Po trzecie, tego ostatniego przepisu, jak również konstytucyjnej zasady prawidłowej legislacji (wywodzonej z art. 2), nie narusza dopuszczenie do egzaminu radcowskiego, bez konieczności odbycia aplikacji, doktorów nauk prawnych oraz osób, które przez określony czas pracowały na stanowisku referendarza sądowego lub asystenta sędziego.

Przede wszystkim należy wspomnieć, że Trybunał w pełni podtrzymał swoje stanowisko wyrażone w uzasadnieniu wyroku w sprawie **K 6/06**, wskazując na tożsamość istoty rozstrzygnięcia w obydwu sprawach. Dlatego też nie było potrzeby ponownego wyjaśniania wpływu, jaki na ocenę konstytucyjności skarżonych rozwiązań wywiera przyjęty przez ustawodawcę model dostępu do zawodów prawniczych.

Trybunał uznał, że art. 17 ust. 1 Konstytucji upoważnia ustawodawcę do tworzenia samorządów zawodowych o cechach wskazanych w tym przepisie, tj. reprezentujących osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujących pieczę nad należytym wykonywaniem tych zawodów. Stworzenie w drodze ustawy samorządu reprezentującego zawód zaufania publicznego wiąże się zatem z wymaganiami pozostawienia temu samorządowi pieczy, o której mowa w art. 17 ust. 1 *in fine* Konstytucji. Powierzenie samorządom zawodów zaufania publicznego „należytej pieczy” nad wykonywaniem tych zawodów wskazuje, po pierwsze, na konstytucyjne ograniczenie ustawodawcy, a po drugie, na konieczność zachowania wymagania „należytej pieczy” w wypadku kształtowania przez ustawę kompetencji samorządu zawodowego.

Odnosząc się do zarzutu braku przepisów intertemporalnych, Trybunał zauważył, że ustawodawca nie ma nieograniczonej swobody w zakresie stanowienia prawa międzyczasowego. Zasady rzetelnej legislacji, wywodzone z klauzuli demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji), zobowiązują ustawodawcę m.in. do ustanawiania odpowiedniej *vacatio legis* oraz należytego uregulowania sytuacji intertemporalnych. **Milczenie co do reguły intertemporalnej należy uznać za przejaw woli ustawodawcy bezpośredniego działania nowego prawa, chyba że przeciw jej zastosowaniu przemawiają ważne racje systemowe lub aksjologiczne. Wysoce pożądane jest wyraźne ustawowe rozstrzygnięcie sytuacji międzyczasowych. Nie znaczy to jednak, że brak przepisów przejściowych zawsze stanowi naruszenie art. 2 Konstytucji.** Niezgodność braku regulacji intertemporalnej z art. 2 Konstytucji mogłaby wynikać z naruszenia zasady bezpieczeństwa prawnego lub ochrony praw nabytych, nieuzasadnionego potrzebą ochrony innych wartości konstytucyjnych.

Trybunał podkreślił, że możliwy jest, także w świetle konstytucyjnej zasady wolności wyboru i wykonywania zawodu (art. 65 ust. 1), przepływ między zawodami prawniczymi. Nie oznacza to jednak automatyzmu. Konieczne jest dokonanie oceny umiejętności niezbędnych do należytego wykonywania nowego dla danej osoby zawodu prawniczego. Przesłankami takiej oceny powinny być, zdaniem TK, w szczególności czas trwania aplikacji, zakres przedmiotowy szkolenia oraz praktyczny kontakt z wykonywaniem danego zawodu prawniczego. W tym kontekście, po przeanalizowaniu regulowanego ustawami statusu radcy Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa, doktora nauk prawnych, a także referendarza sądowego i asystenta sędziego, Trybunał doszedł do wniosku, że zaskarżone preferen-

cje dla tych osób w procedurze naboru do zawodu radcy prawnego nie naruszają konstytucyjnych kompetencji samorządu radcowskiego.

W zakończeniu uzasadnienia, Trybunał silnie zaakcentował **konieczność jak najszybszego podjęcia przez ustawodawcę inicjatywy zmierzającej do wypracowania spójnego modelu świadczenia pomocy prawnej i dostępności do zawodów prawniczych. TK dostrzega racje przemawiające za otwarciem zawodów prawniczych dla jak najszerszej grupy osób**. Nie może jednak nie brać pod uwagę faktu, że niekonsekwentna i pozbawiona spójności działalność ustawodawcy pośrednio szkodzi realizacji wskazanego celu. TK podkreślił, że chaos regulacyjny i „zdeformowana” *ratio legis* obecnych rozwiązań jeszcze bardziej odsuwają w czasie możliwość osiągnięcia pożądanego celu.

4.3. Wyrokiem z 26 lipca 2006 r., SK 21/04, Trybunał orzekł o niekonstytucyjności wyłączenia, z wyjątkiem „uzasadnionych wypadków”, możliwości zwrotu osobie uniewinnionej lub objętej umorzeniem postępowania karnego należności z tytułu ustanowienia obrońcy lub pełnomocnika z wyboru (art. 632 pkt 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego¹³, dalej: k.p.k.). W opinii TK, wymieniony przepis jest niezgodny z art. 2 (zasada sprawiedliwości społecznej), art. 32 ust. 1 (zasada równości) oraz art. 42 ust. 2 Konstytucji (prawo do obrony).

W uzasadnieniu wyroku Trybunał wskazał, że „**sprawiedliwość społeczna**” (por. art. 2 *in fine* Konstytucji), w sferze publicznej rozpatrywana głównie w aspekcie socjalno-ekonomicznym, powinna być odnoszona w pewnych sytuacjach również do „**społecznego poczucia sprawiedliwości**”, które w demokratycznym państwie prawnym nie może być przez ustawodawcę lekceważone. Zaskarżony mechanizm prawny prowadzi do swoistego finansowego „ukarania” osób niewinnych, co musi być uznane za sprzeczne z elementarnym poczuciem sprawiedliwości.

Podstawowe znaczenie dla oceny konstytucyjności badanej regulacji z punktu widzenia zasady równości (art. 32 Konstytucji) miało ustalenie cechy relewantnej (istotnej), która uzasadniałaby różnicowanie poszczególnych osób uniewinnionych. W opinii TK za taką cechę – w analizowanym zakresie – nie można uznać sposobu ustanowienia obrońcy. To, czy obrońca jest wyznaczony z urzędu, czy też działa na podstawie umowy z oskarżonym (obrońca z wyboru), nie może rzutować na materialną sytuację osoby uniewinnionej.

Trybunał wskazał, że w świetle art. 42 ust. 2 Konstytucji każdy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, może wybrać obrońcę albo skorzystać z obrońcy z urzędu (prawo do obrony w sensie formalnym). Przepis ten gwarantuje możliwość obrony racji oskarżonego (prawo do przeciwstawienia się tezom oskarżenia – prawo do obrony w sensie materialnym) przez wykwalifikowanego

¹³ Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.

pełnomocnika procesowego. Zadaniem obrońcy jest ochrona oskarżonego w taki sposób, by cel procesu karnego osiągnięty został z zagwarantowaniem prawa do obrony. Prawo do obrony w znaczeniu formalnym ma istotny aspekt ekonomiczny, co spowodowało ukształtowanie rozmaitych form tzw. prawa ubogich. W opinii Trybunału, **sytuacja, w której skorzystanie z prawa do obrony staje się przedmiotem kalkulacji ekonomicznych, prowadzi do naruszenia tego prawa.**

Ponadto TK podkreślił, iż w państwie prawnym **zasadą powinno być obciążanie kosztami postępowania tej ze stron, która nie zdołała utrzymać swojego stanowiska. W wypadku zakończonych uniewinnieniem postępowań z oskarżenia publicznego oznacza to, że koszty powinien ponosić Skarb Państwa. Osoba uniewinniona powinna otrzymywać całościowy zwrot poniesionych wydatków, w tym kosztów obrony.**

Warto wspomnieć, że problem podobny do poddanego kontroli w omawianej tu sprawie był już wcześniej przedmiotem orzekania TK. **Wyrokiem z 11 stycznia 2005 r., SK 60/03**, wydanym w składzie 5 sędziów, Trybunał orzekł, że art. 549 § 1 pkt 2 k.p.k., zgodnie z którym: „jeżeli oskarżonego uniewinniono lub umorzono postępowanie, koszty postępowania ponosi: [...] w innych sprawach [niż w sprawach z oskarżenia prywatnego] – Skarb Państwa, z wyjątkiem opłat na rzecz zespołów adwokackich, jeżeli w sprawie występował obrońcy lub pełnomocnicy ustanowieni z wyboru”, jest zgodny z art. 32 ust. 1 i art. 42 ust. 2 Konstytucji, oraz, że nie jest niezgodny z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 45 i art. 77 Konstytucji. W analizowanym wyroku Trybunał, w pełnym składzie, odstąpił od stanowiska wyrażonego w powyższym orzeczeniu. W uzasadnieniu podkreślono, że gdyby zarówno treść normatywna przepisów badanych w obu sprawach, jak i wskazane wzorce kontroli były tożsame, konieczne byłoby umorzenie postępowania z powodu zbędności wydania orzeczenia, oparte na przesłance *ne bis in idem* (por. art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK). W obu sprawach inicjatorzy postępowania powołali te same przepisy Konstytucji jako wzorce kontroli. Niemniej treść normatywna przepisów zaskarżonych w tych sprawach nie jest identyczna. Formuła przyjęta na gruncie art. 632 pkt 2 k.p.k. rozszerza możliwość przyznawania kosztów obrony. Ponieważ zaś nie występowała ona w przepisie kontrolowanym w sprawie **SK 60/03**, nie ziściła się przesłanka umorzenia postępowania.

Trybunał wskazał przy tym, że **jakkolwiek stałość jego linii orzeczniczej jest składnikiem zasady zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa (wynikającej z art. 2 Konstytucji), nie ma ona charakteru absolutnego. O ile niedopuszczalne są pochopne zmiany stanowiska TK pod wpływem zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej czy politycznej, o tyle, w pewnych okolicznościach, względ na konstytucyjne wolności i prawa obywateli może uzasadniać odstępienie od wcześniej wyrażonego poglądu.** Za zmianą linii orzeczniczej w omawianej sprawie przemawiała analiza konkretnej skargi konsty-

tucznej, popartej stanowiskiem Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.

4.4. W wyroku z 20 września 2006 r., SK 63/05, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że przepisy ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi¹⁴ regulujące przesłanki wniesienia skargi kasacyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego są zgodne ze wskazaniami wzorcami kontroli konstytucyjnej (art. 2, art. 7, art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2, art. 78 oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji). W uzasadnieniu wyroku Trybunał w szczególności potwierdził i rozwinął swą dotychczasową linię orzeczniczą w zakresie rozumienia konstytucyjnych zasad prawa do sądu oraz dwuinstancyjności postępowania.

W ocenie Trybunału, nałożony na ustawodawcę **zakaz zamykania drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności i praw (art. 77 ust. 2 Konstytucji) nie dotyczy jedynie wolności i praw konstytucyjnych, lecz obejmuje wszystkie gwarantowane prawnie (ustawowo) wolności oraz prawa podmiotowe. Przepis ten stanowi dopełnienie prawa do sądu wyrażonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji. Prawo „każdego” do sądu oznacza, że „nikomu” nie można zamykać drogi sądowej.**

Trybunał porównał także gwarancje prawa do sądu na gruncie Konstytucji RP i wynikającymi z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Zasadnicza różnica polega na tym, że prawa do sądu dotyczą dwa przepisy Konstytucji. Są nimi art. 45 oraz art. 77 ust. 2. Nie bez znaczenia są także inne przepisy Konstytucji dotyczące spraw rozstrzyganych przez sądy (np. art. 46). TK wskazał, że art. 6 Konwencji dotyczy jedynie spraw cywilnych i karnych, a art. 45 Konstytucji posługuje się ogólnym pojęciem „sprawa”, obejmującym wszystkie sytuacje, w których doszło do naruszenia wolności lub praw.

Dokonując analizy art. 78 oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji (prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji oraz zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego), Trybunał podkreślił, że **o ile przedmiotem roszczenia opartego na art. 45 ust. 1 Konstytucji jest „rozpatrzenie sprawy”, o tyle zasada dwuinstancyjności dotyczy procesu decyzyjnego, a więc pierwszego rozstrzygnięcia w tej sprawie. Odnosi się więc do pewnego etapu rozpatrywania sprawy. Ma zapobiegać pomyłkom i arbitralności w pierwszej instancji. Uniemożliwienie zaskarżenia do sądu wyższej instancji postanowienia sądu stanowi zatem ograniczenie prawa do sądu. Trybunał przypomniał również, że prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji stanowi istotny czynnik urzeczywistniania tzw. sprawiedliwości proceduralnej.**

¹⁴ Dz. U. Nr 153, poz. 1270, ze zm.

Według TK, ustawodawca ma pewną swobodę w zakresie kształtowania systemu środków zaskarżenia. Swoboda ta nie oznacza jednak dopuszczalności wprowadzania rozwiązań arbitralnych, bezzasadnie ograniczających prawa procesowe strony, których realizacja stanowi przesłankę prawidłowego i sprawiedliwego rozstrzygnięcia sprawy. Jeżeli więc ograniczenie uprawnień procesowych strony jest zbędne z punktu widzenia zamierzonych przez ustawodawcę celów (takich jak efektywność i szybkość postępowania), a jednocześnie wypacza pozycję stron i uniemożliwia właściwe zrównoważenie ich sytuacji procesowej, łamiąc tym samym postulat sprawiedliwości proceduralnej, czy wreszcie prowadzi do arbitralnego rozstrzygnięcia „sprawy” – to dochodzi do naruszenia prawa do sądu.

Zdaniem Trybunału, przeniesienie wprost na grunt postępowania sądowoadministracyjnego unormowań dotyczących skargi kasacyjnej w postępowaniu cywilnym nie było najlepszym rozwiązaniem. Wniesienie skargi kasacyjnej w postępowaniu cywilnym inicjuje kontrolę zgodności z prawem orzeczeń sądów drugiej instancji, zaś w postępowaniu sądowoadministracyjnym środek ten dotyczy orzeczeń pierwszoinstancyjnych. Poza tym rolą sądów administracyjnych jest – przede wszystkim – kontrola zgodności z prawem działalności administracji publicznej. Sądy te nie stosują prawa materialnego w taki sposób, jak czynią to sądy powszechne lub wojskowe. **Szczególna rola sądów administracyjnych uzasadnia nakierowanie podstaw środka odwoławczego od orzeczeń sądów administracyjnych pierwszej instancji na kontrolę ewentualnych naruszeń prawa w toku postępowania.**

4.5. Sprawa zakończona postanowieniem o umorzeniu postępowania z 19 grudnia 2006 r., P 37/05, wydanym w pełnym składzie TK, została zainicjowana pytaniem prawnym Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Olsztynie (dalej: WSA), wniesionym na podstawie art. 193 Konstytucji. Sąd ten powziął wątpliwość, czy podleganie akcyzie samochodów osobowych niezarejestrowanych w RP (art. 80 ustawy z 23 stycznia 2004 r. o podatku akcyzowym¹⁵) nie narusza przepisów prawa wspólnotowego (art. 90 zdanie pierwsze Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską; dalej: TWE) – obowiązujący państwa członkowskie UE zakaz nakładania na produkty pochodzące z innych państw członkowskich podatków wyższych niż na podobne produkty krajowe) oraz art. 91 ust. 2 Konstytucji RP (zasada pierwszeństwa przed ustawą umowy międzynarodowej ratyfikowanej za zgodą wyrażoną w ustawie).

Trybunał doszedł do wniosku, że ewentualne rozstrzygnięcie merytoryczne nie wpłynęłoby na wynik postępowania w sprawie będącej tłem pytania prawnego, co – w świetle art. 193 Konstytucji – jest warunkiem dopuszczalności wystąpienia z takim pytaniem. Aktualna stała się zatem konieczność umorzenia

¹⁵ Dz. U. Nr 29, poz. 257, ze zm.

postępowania z uwagi na niedopuszczalność wydania wyroku (por. art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK).

W uzasadnieniu analizowanego postanowienia Trybunał szeroko odniósł się do niektórych fundamentalnych problemów związanych ze stosowaniem prawa UE w postępowaniach przed sądami krajowymi. Przede wszystkim jednak TK podkreślił, że rozwiązanie konfliktu między ustawami a prawem wspólnotowym jest w zasadzie zadaniem organów stosujących prawo, ewentualnie we współpracy z Trybunałem Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (dalej: ETS). Nie należy to natomiast do Trybunału Konstytucyjnego, powołanego do orzekania o obowiązywaniu prawa.

Trybunał wyjaśnił, że zasada, zgodnie z którą sędziowie w procesie stosowania prawa podlegają Konstytucji oraz ustawom (art. 178 ust. 1 Konstytucji), jest uzupełniona regułą wyrażoną w art. 91 ust. 2 Konstytucji. W świetle tej ostatniej regulacji, sąd ma obowiązek odmowy stosowania ustawy w wypadku kolizji z umową międzynarodową ratyfikowaną w drodze ustawowej. Zasada ta dotyczy także wtórnego prawa wspólnotowego (art. 91 ust. 3 Konstytucji). W związku z tym **sąd – jeśli nie ma wątpliwości co do treści normy prawa wspólnotowego – powinien odmówić zastosowania sprzecznego z prawem wspólnotowym przepisu ustawy i zastosować bezpośrednio przepis prawa wspólnotowego bądź szukać możliwości wykładni prawa krajowego w zgodzie z prawem wspólnotowym. W wypadku pojawienia się wątpliwości interpretacyjnych co do prawa wspólnotowego, sąd krajowy powinien zwrócić się do ETS z pytaniem prejudycjalnym.** W opinii TK, problem relacji norm krajowego porządku prawnego pochodzących z różnych centrów prawodawczych sytuuje się w kontekście pierwszeństwa stosowania normy międzynarodowej przed sprzeczną z nią krajową normą ustawową.

Przedstawiony mechanizm, którego funkcjonowanie obejmuje poziom stosowania prawa, jest, zdaniem TK, podstawowym i preferowanym sposobem usuwania kolizji norm prawa międzynarodowego z normami prawa krajowego. Mechanizm ten jest bardziej operatywny i elastyczny niż kontrola sprawowana przez TK oraz uzasadniony faktem, że z reguły norma prawa międzynarodowego będzie miała węższy zakres obowiązywania niż norma krajowa. **Zastosowanie zgodnie z zasadą pierwszeństwa normy międzynarodowej nie uchyla normy prawa krajowego. Ogranicza jedynie zakres jej zastosowania. Zmiana treści lub utrata mocy obowiązującej normy międzynarodowej spowoduje zmianę zakresu stosowania krajowej normy ustawowej bez konieczności aktywności ze strony ustawodawcy krajowego.**

Trybunał zauważył przy tym, że fakt, iż przepis ustawy krajowej nie zostanie w konkretnej sprawie zastosowany, nie oznacza konieczności uchylecia ustawy, chociaż w większości wypadków może oznaczać postulat zmiany takiego przepisu przez ustawodawcę. Zależy to od natury takiego przepisu, jego zakresu i charakteru kolizji z prawem wspólnotowym. Oczekiwanie jednak, że eliminacją ta-

kich przepisów ma się zająć TK, byłoby oczekiwaniem zapewnienia przez Trybunał efektywności realizacji prawa wspólnotowego. Ten ostatni problem należy jednak do sfery stosowania prawa. **Trybunał nie jest właściwy do rozstrzygnięcia indywidualnych kwestii związanych ze stosowaniem prawa, w tym też prawa wspólnotowego. Nie jest także powołany do kształtowania jego jednolitej linii orzeczniczej WSA w zakresie dotyczącym prawa wspólnotowego.**

W świetle powyższych uwag, korzystanie przez TK z kompetencji do badania zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie (art. 188 pkt 2 Konstytucji), jest uzasadnione tylko wtedy, gdy brak innych sposobów usunięcia powstałej kolizji (np. norma umowy międzynarodowej nie jest bezpośrednio stosowalna) lub przemawia za tym wzgląd na pewność prawa (np. zakres obowiązywania normy międzynarodowej pokrywa się z zakresem obowiązywania normy ustawowej).

Trybunał przypomniał, że przedstawienie mu pytania prawnego jest dopuszczalne tylko wówczas, gdy od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem (art. 193 Konstytucji). W konsekwencji, skoro w razie konfliktu normy prawa krajowego z normą prawa wspólnotowego pierwszeństwo stosowania przysługuje tej ostatniej, zależność wymagana przez wymieniony przepis nie występuje. O rozwiązaniu takiej kolizji sąd stosujący prawo rozstrzyga samodzielnie, a w razie powzięcia wątpliwości co do treści prawa wspólnotowego – z pomocą ETS uzyskaną w trybie pytania prejudycjalnego, złożonego w trybie art. 234 TWE.

Odnosząc powyższe rozważania do sprawy stanowiącej tło pytania prawnego, Trybunał doszedł do wniosku, że rozwiązanie zarzucanej przez WSA w Olsztynie kolizji pomiędzy art. 80 ustawy o podatku akcyzowym a art. 90 TWE powinno nastąpić na poziomie stosowania prawa. Istota rozstrzygnięcia sprawy zawisłej przed sądem pytającym leży bowiem w interpretacji prawa wspólnotowego. Konieczne jest więc przede wszystkim wyjaśnienie zakresu znaczeniowego art. 90 TWE, co powinno nastąpić w trybie pytania prejudycjalnego skierowanego do ETS. Rozstrzygnięcie sprawy przez pytający sąd nie jest zatem uzależnione od odpowiedzi TK.

Trybunał podkreślił również, że **przestrzeganie przez Rzeczpospolitą Polską prawa międzynarodowego (art. 9 Konstytucji) odnosi się *mutatis mutandis* do autonomicznego, aczkolwiek genetycznie opartego na prawie międzynarodowym, systemu prawnego prawa wspólnotowego.** W świetle zaś art. 10 TWE, państwa członkowskie podejmują wszelkie właściwe środki ogólne lub szczególne w celu zapewnienia wykonania zobowiązań wynikających z Traktatu lub działań instytucji WE oraz ułatwiają Wspólnocie wypełnianie jej zadań (tzw. zasada lojalności). W odniesieniu do organów władzy sądowniczej, sposób realizacji wspomnianego zobowiązania konkretyzuje przepis art. 91 ust. 2 Konstytucji. **Sądy krajowe mają prawo i obowiązek odmówienia zastosowania nor-**

my krajowej, jeżeli koliduje ona z normami prawa wspólnotowego. Sąd krajowy nie orzeka w takim wypadku o uchyleniu normy prawa krajowego, lecz tylko odmawia jej zastosowania w zakresie, w jakim jest obowiązany do przyznania pierwszeństwa normie prawa wspólnotowego. Przedmiotowy akt prawa krajowego obowiązuje i jest stosowany w zakresie nieobjętym obowiązywaniem regulacji wspólnotowej. W razie wątpliwości co do relacji normy prawa krajowego i normy prawa wspólnotowego konieczne jest zwrócenie się z pytaniem prejudycjalnym do ETS. Nie ma zatem konieczności zwracania się do TK z pytaniami prawnymi dotyczącymi zgodności prawa krajowego z prawem wspólnotowym – nawet w sytuacji gdy sąd zamierza odmówić zastosowania ustawy krajowej. Problem rozwiązywania kolizji z ustawami krajowymi pozostaje więc w zasadzie poza zainteresowaniem TK. O tym, czy ustawa koliduje z prawem wspólnotowym, rozstrzygać będą bowiem Sąd Najwyższy, sądy administracyjne i sądy powszechne, a o tym, co znaczą normy prawa wspólnotowego, rozstrzygać będzie ETS, wydając orzeczenia wstępne.

Podsumowując, Trybunał podkreślił, że w sytuacji kolizji ustawy z prawem wspólnotowym uprawnienie sądu do zadania pytania prawnego (art. 193 Konstytucji) zostaje ograniczone regułą kolizyjną art. 91 ust. 2 Konstytucji oraz zasadą bezpośredniego stosowania prawa wspólnotowego.

4.6. W postanowieniu sygnalizacyjnym z 30 października 2006 r., S 3/06, Trybunał wskazał Sejmowi konieczność rozważenia podjęcia inicjatywy ustawodawczej w zakresie unormowania systemu powoływania osób sprawujących władzę sądowniczą, tak aby zapewnić pełną realizację konstytucyjnych standardów prawa do sądu. W zawieszłej sprawie **SK 7/06**, w związku z którą Trybunał wydał postanowienie, zaskarżone zostały przepisy regulujące instytucję asesora sądowego. Wątpliwości co do zgodności tychże przepisów z regulacjami konstytucyjnymi przedstawiła Trybunałowi Krajowa Rada Sądownictwa. W ocenie skarżących powierzanie asesorom pełnienia funkcji sędziowskich jest niezgodne z Konstytucją, gdyż obowiązujące regulacje ustawowe prowadzą do tego, że sprawy obywateli rozpoznawane są często przez organy, które nie spełniają konstytucyjnych standardów niezależności i niezawisłości, z udziałem osób zależnych od organów władzy wykonawczej.

Trybunał przypomniał, że działa na wzór ustawodawcy negatywnego, gdyż w swych kompetencjach ma eliminowanie z systemu prawnego regulacji niekonstytucyjnych. Nie może jednak ustanowić w to miejsce nowej regulacji, zgodnej ze standardami konstytucyjnymi, gdyż leży to wyłącznie w kompetencjach ustawodawcy. Zdaniem Trybunału, **niezbędne jest podjęcie przez prawodawcę działań legislacyjnych w przedmiocie problematyki asesorów sądowych, a być może nawet działań prowadzących do zmian w Konstytucji.**

Trybunał wskazał, że **obecnie usunięcie zaskarżonych przepisów z systemu prawnego doprowadziłoby do paraliżu funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości**

ści, gdyż niemal 24% osób orzekających w sądach to asesory sądowi. Pozbawienie ich możliwości orzekania spowodowałoby przestój w rozpatrywaniu spraw, ponieważ sędziowie nie byłiby w stanie przejąć spraw prowadzonych przez asesorów. Z kolei w sądach karnych, zgodnie z zasadą bezpośredniości procedury karnej, zmiana składu orzekającego wiązałaby się z koniecznością prowadzenia rozprawy od początku. W wyniku orzeczenia niekonstytucyjności powyższych przepisów również Minister Sprawiedliwości utraciłby całkowicie kompetencje do powierzania asesorom czynności sądowych.

IV

PROBLEMY ROZSTRZYGNIĘTE W ORZECZNICTWIE TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO W ROKU 2006

1. Konstytucyjne zasady ustrojowe

1.1. Zasada swobody działalności gospodarczej

Zasada swobody działalności gospodarczej została wyrażona w art. 20 Konstytucji, który stanowi, że „społeczna gospodarka rynkowa oparta na wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych stanowi podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej”. Ze wskazanego przepisu wynika, że uczestnicy obrotu, mający z natury przeciwstawne interesy majątkowe, powinni ze sobą współdziałać dla ukształtowania się właściwego ładu gospodarczego, w myśl którego ochrony wymagają interesy każdego uczestnika obrotu. Ingerencja publicznoprawna nie powinna wpływać destrukcyjnie na rynek, tzn. niewspółmiernie do dobra chronionego w trybie publicznoprawnym zniekształcać jego działanie, uniemożliwiając właściwe odgrywanie roli przez konkurujących ze sobą partnerów społecznych (*SK 40/04*).

Zasada swobody umów nie jest pochodną zasady wolności gospodarczej przede wszystkim z uwagi na odmienny zakres przedmiotowy i podmiotowy. Dotyczy ona z założenia wszystkich umów zawieranych przez jednostki (osoby fizyczne i podmioty zrównane z nimi, jeśli chodzi o korzystanie z wolności i praw człowieka i obywatela). Natomiast zasada wolności działalności gospodarczej dotyczy podmiotów prowadzących (lub zamierzających prowadzić) działalność gospodarczą i umów zawieranych w jej ramach i dla niej typowych. Wolność działalności gospodarczej może być realizowana za pomocą instrumentów prawnych stanowiących element innej wolności lub prawa o randze konstytucyjnej. Pojmowana ogólnie swoboda umów jest przede wszystkim konsekwencją proklamacji ochrony wolności człowieka. Związek zasady swobody umów z konstytucyjną gwarancją ochrony wolności człowieka polega na tym, że obowiązek poszanowania wolności Konstytucja nakłada na wszystkie podmioty stosunków prawnych, także podmioty występujące w obrocie cywilnoprawnym (*K 47/04*).

Warunki ograniczenia zasady swobody działalności gospodarczej statuuje art. 22 Konstytucji. Ograniczenia muszą mieć charakter ustawowy i powinny być podyktowane ważnym interesem publicznym. Ocena wynikającego z art. 22 Kon-

stytucji ograniczenia polegającego na konieczności występowania przesłanki ważnego interesu publicznego w znacznej mierze pokrywa się z badaniem, czy ustawodawca – wprowadzając ograniczenie – zachował wymagania z art. 31 ust. 3 Konstytucji, wyrażającego zasadę proporcjonalności (*SK 25/05*). **Zawarte w art. 22 Konstytucji sformułowanie „w drodze ustawy” wskazuje, że do ograniczenia wolności działalności gospodarczej dojść może przy wykorzystaniu ustawy, bez której konstruowanie ograniczenia w ogóle nie może mieć miejsca, ale która może jedynie legitymować ograniczenie dokonane – na podstawie ustawy – w rozporządzeniu. Z kolei sformułowanie „tylko w ustawie”, zawarte w art. 31 ust. 3 (ogólna klauzula ograniczeń konstytucyjnych wolności i praw) wskazuje na wolę ustrojodawcy zasadniczego wykluczenia możliwości, którą otwiera formuła „w drodze ustawy”.**

Trybunał przypomniał również swój wcześniejszy pogląd, zgodnie z którym istnieje różnica między ograniczeniami działalności gospodarczej a ograniczeniami działalności o charakterze politycznym. Powyższe mogłoby stanowić przesłankę zróżnicowania sposobu rozumienia wymogu zachowania formy ustawy. Nie wydaje się możliwe zacieranie granicy między konsekwencjami wymogu „tylko w ustawie”, zawartego w art. 31 ust. 3 Konstytucji, a wymaganiami „w drodze ustawy”, o których mowa w art. 22 Konstytucji. Granica ta polega na tym, że w zakresie regulowania wolności działalności gospodarczej Konstytucja nie nakazuje kompletności regulacji ustawowej. W tej właśnie sferze dopuszczalne jest odsyłanie pewnych unormowań do rozporządzenia, byle nie dotyczyło to elementów o „podstawowym” charakterze (*P 24/05*).

Ustawodawca może w różny sposób oddziaływać na przedsiębiorcę. Oddziaływanie za pomocą metody administracyjnej, polegającej – przykładowo – na wprowadzeniu jakiegoś zakazu, choć usprawiedliwione ważnym interesem publicznym, mogłoby w konkretnym wypadku być uznane za ingerencję nadmierną i nieadekwatną do natury konkretnych stosunków prawnych. W ocenie Trybunału, stosowanie metod ekonomicznych, stymulujących przedsiębiorców do kontynuowania działalności pożądaney z punktu widzenia ważnego interesu publicznego, odpowiada konstytucyjnym warunkom ingerencji ustawodawcy w swobodę działalności gospodarczej (*K 13/05*).

1.2. Ochrona małżeństwa i rodziny

W świetle art. 18 Konstytucji małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej.

Małżeństwo stanowi złożoną instytucję prawną, gdyż zawarcie i pozostawanie w związku małżeńskim z jednej strony jest wyrazem przysługującej człowiekowi wolności, z drugiej zaś rodzi określone obowiązki, którym odpowiadają uprawnienia drugiego z małżonków, w tym także roszczenia natury

majątkowej. Charakterystyczną cechą stosunków między małżonkami jest założenie oparcia ich na zaufaniu oraz wspólnym decydowaniu o sprawach życia rodzinnego.

Zawarcie małżeństwa z natury rzeczy stanowi podstawę do ograniczenia przysługujących indywidualnie każdemu z małżonków praw majątkowych. Chodzi tu nie tylko o instytucję małżeńskiego ustroju majątkowego, ale również o obowiązki majątkowe wobec drugiego małżonka i innych członków założonej rodziny. Do koniecznych elementów małżeństwa należy obowiązek wzajemnej pomocy, w tym pomocy materialnej. Z praw przysługujących małżonkom wynika także możliwość żądania, aby drugi z małżonków przyczyniał się do zaspokojenia materialnych potrzeb rodziny, oraz prawo do pomocy (również materialnej) ze strony drugiego małżonka.

Konstytucyjny aspekt obowiązków jednego małżonka wobec drugiego wpływa na ich zakres czasowy. Z założenia małżeństwo jest stosunkiem prawnym o nieokreślonym czasie trwania. Niezależnie od instytucji rozvodu i separacji, zmian obyczajowych i towarzyszących im zmian świadomości społecznej, zasadniczą przyczyną ustania małżeństwa pozostaje śmierć jednego z małżonków. Wobec tego **pewne formy ochrony roszczeń majątkowych wobec współmałżonka mogą trwać nadal mimo rozvodu, a nawet istnieć „dożywotnio”**. Gdyby nie doszło do rozvodu, małżonkowie mieliby prawo oczekiwać od siebie nawzajem wsparcia, jak również pomocy materialnej w zaspokajaniu swych uzasadnionych potrzeb. Regulacja ustawowa sytuacji rozwiedzionych małżonków powinna to oczekiwanie chronić, ponieważ jako prawo majątkowe podlega ono również ochronie przewidzianej w art. 64 Konstytucji. Stosunki między małżonkami również powinny opierać się na szczególnie pojmowanej solidarności. W konsekwencji prawo może ustanawiać odpowiednie obowiązki między byłymi małżonkami w interesie tej strony, której sytuacja uległa pogorszeniu w wyniku rozvodu (*SK 57/04*).

1.3. Ochrona środowiska

Ochrona środowiska stanowi jedną z podstawowych wartości chronionych przez Konstytucję. „Rzeczpospolita zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju” (art. 5), a władze publiczne mają obowiązek ochrony środowiska i prowadzenia polityki zapewniającej bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu pokoleniu i przyszłym pokoleniom (art. 74 ust. 1 i 2). W myśl art. 86 Konstytucji „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie”, przy czym zasady tej odpowiedzialności określa ustawa. Konstytucja w art. 31 ust. 3 dopuszcza ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw m.in. dla „ochrony środowiska”. Wyraźne wskazanie tej przesłanki w art. 31 ust. 3 Konstytucji akcentuje nie tylko dopuszczalność, ale i potrzebę ustanawiania ograni-

czeń wolności i praw z uwagi na tę ochronę. Wymagania w dziedzinie ochrony środowiska rzutują przede wszystkim na ukształtowanie swobody działalności gospodarczej. Mogą także uzasadniać ingerencję w sferę praw właścicieli przy zachowaniu proporcjonalności ingerencji i nienaruszaniu istoty prawa własności (**P 32/05**). Powyższe przepisy określają zasady polityki państwa, nie rodzą natomiast bezpośrednio jakichkolwiek praw podmiotowych po stronie jednostki.

Ochrona środowiska jest jednym z elementów „bezpieczeństwa ekologicznego”, przy czym **pojęcie „bezpieczeństwo ekologiczne” należy rozumieć jako uzyskanie takiego stanu środowiska, który pozwala na bezpieczne w nim przebywanie i umożliwiałoby korzystanie z tego środowiska w sposób zapewniający rozwój człowieka**. Jednak zadania władz publicznych są szersze – obejmują też działania poprawiające aktualny stan środowiska i programujące jego dalszy rozwój. Podstawową metodą uzyskania tego celu jest – nakazane przez art. 5 Konstytucji – kierowanie się zasadą zrównoważonego rozwoju. W jej ramach mieści się nie tylko ochrona przyrody czy kształtowanie ładu przestrzennego, ale także należyta troska o rozwój społeczny i cywilizacyjny, związany z koniecznością budowania stosownej infrastruktury niezbędnej dla – uwzględniającego cywilizacyjne potrzeby – życia człowieka i poszczególnych wspólnot. Idea zrównoważonego rozwoju zawiera więc w sobie potrzebę uwzględnienia różnych wartości konstytucyjnych i stosownego ich wyważenia (**K 23/05**).

2. Konstytucyjne wolności, prawa i obowiązki

2.1. Prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji

Przepis art. 78 Konstytucji stanowiący, że „każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji”, wyraża najbardziej ogólną zasadę zaskarżalności wszelkich rozstrzygnięć w każdym postępowaniu, zarówno kończącym się orzeczeniem, jak i decyzją. **Zasada ta ma zastosowanie zarówno do postępowania o charakterze jurysdykcyjnym, w którym o prawach będących w sporze stron rozstrzyga na gruncie prawa podmiot o charakterze bezstronnego arbitra, jak i do postępowań o charakterze administracyjnym, w których rozstrzygnięcie o prawach strony następuje w postępowaniu odzwierciedlającym relacje administracyjnoprawne między podmiotem wydającym decyzje a stroną**. W przypadku zaskarżania orzeczeń lub decyzji chodzi o prawo konstytucyjne do ich zaskarżania przysługujące każdej ze stron postępowania.

Zgodnie z treścią art. 78 zdania drugiego Konstytucji, ustrojodawca pozostawił ustawodawcy zwykłemu swobodę w określaniu trybu zaskarżalności orzeczeń i decyzji oraz wyjątków od zasady zaskarżania orzeczeń i decyzji wydanych

w pierwszej instancji. Swoboda w określeniu trybu ma na celu uwzględnienie różnorodności materii i postępowań, których dotyczy zasada zaskarżalności. Z kolei upoważnienie ustawodawcy do wprowadzania wyjątków od tej zasady nie oznacza, że może on to czynić w sposób arbitralny bez wskazania istotnego materialnie lub proceduralnie kryterium (**SK 54/04**).

Prawo zagwarantowane w art. 78 Konstytucji nie ma charakteru bezwzględniego i dopuszcza wyjątki pod warunkiem spełnienia wymogów określonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Sprawność i efektywność postępowań prowadzonych przez organy władzy publicznej stanowią wartości chronione konstytucyjnie i są istotnymi elementami porządku publicznego, jednak sprawność postępowania upadłościowego można osiągnąć bez wyłączenia prawa do rozpoznania sprawy przez sąd (**SK 4/05**).

Naruszeniem konstytucyjnego prawa do zaskarżenia jest dopuszczalność rozpoznawania apelacji w uproszczonym postępowaniu cywilnym na posiedzeniu niejawnym, za każdym razem, gdy sąd (jednoosobowo, przy całkowitym braku kontroli motywów tej decyzji) uzna zarzuty apelacji za oczywiście bezzasadne. Podporządkowanie zasad ogólnych postępowania apelacyjnego zasadzie ekonomiki postępowania, a ściślej – zapewnieniu jego szybkości, nie mieści się w granicach wyznaczonych przez zasadę proporcjonalności (**SK 34/06**).

2.2. Prawo do naprawienia szkody spowodowanej bezprawnym działaniem władzy publicznej

Przepis art. 77 ust. 1 Konstytucji stanowi, że „każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej”. Gwarancyjny charakter odpowiedzialności władzy publicznej wymaga takiego ukształtowania w ustawie przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej państwa, które zapewni możliwość realnego uzyskania odszkodowania w sytuacji, w której szkoda pozostaje w związku z czynem niedozwolonym organów władzy publicznej. **Celem tej odpowiedzialności jest przeniesienie na podmioty władzy publicznej ryzyka ich działań, z których mogą wynikać szkody.** Ponadto w ramach przyjętej w systemie prawnym aksjologii, szkoda na osobie korzysta z ochrony szczególnie intensywnej.

Sam mechanizm odpowiedzialności odszkodowawczej władzy publicznej jest w istotnym zakresie kształtowany przez ogólne konstrukcje prawa cywilnego. Wynika to z tego, że regulacje konstytucyjne wskazują jedynie jedną z przesłanek odpowiedzialności, którą jest niezgodność z prawem działania organu władzy publicznej. Regułą powinno być kształtowanie odpowiedzialności władzy publicznej w oparciu o ogólny standard odpowiedzialności odszkodowawczej, ochronny dla poszkodowanego i zgodny z zasadą pełnego odszkodowania. Natomiast wyjątkowo, zawsze z dostatecznie mocnym uzasadnieniem w świetle wartości konstytucyjnych, możliwe jest czynienie odstępstw w tym zakresie.

Z gwarancyjnego charakteru odpowiedzialności, o której mowa w art. 77 ust. 1 Konstytucji, wynika niedopuszczalność tolerowania w regulacjach ustawowych rozwiązania zakładającego pozór prawa podmiotowego po stronie poszkodowanego. Stosowanie mechanizmu przedawnienia jako podstawowego instrumentu z zakresu gwarancji pewności prawa i bezpieczeństwa stosunków prawnych nie jest wcale wykluczone w odniesieniu do roszczeń odszkodowawczych kierowanych przeciwko władzy publicznej. Jednakże poziom swobody ustawodawcy w kształtowaniu instytucji przedawnienia jest tu ograniczony przez podkreśloną wyżej funkcję gwarancyjną unormowania art. 77 ust. 1 Konstytucji – niedopuszczalne jest tworzenie konstrukcji, która w odniesieniu do pewnej kategorii szkód będzie prowadzić do całkowitego wyłączenia odpowiedzialności (*SK 14/05*).

2.3. Zasada wyłączności ustawy w sferze prawa represyjnego

Wyłączność ustawy w sferze prawa represyjnego oznacza, że zarówno czyn zabroniony, jak i rodzaj oraz wysokość kar, a także zasady ich wymierzania, muszą być, co do zasady, określone bezpośrednio w ustawie. Ustawodawca sam musi określić znamiona czynu zabronionego, a ich sprecyzowanie może być przekazane władzy wykonawczej. Zakaz albo nakaz zabezpieczony sankcją karną powinien być sformułowany w sposób precyzyjny i ścisły. Zasada określoności przepisów prawa represyjnego wymaga, by podstawowe znamiona czynu zabronionego zostały sformułowane w sposób na tyle jednoznaczny, precyzyjny i jasny, aby samo ryzyko karalności było rozpoznawalne dla adresatów normy. **Konieczność ustawowej określoności czynów zabronionych służy gwarancji ochrony prawnej jednostek przed arbitralnością oraz nadużyciami ze strony organów władzy publicznej.**

Zasada wyłączności ustawy w sferze prawa karnego oraz zasada określoności przepisów prawa karnego wyraźnie wyznaczają dopuszczalność i zakres stosowania przepisów prawa karnego o charakterze blankietowym. Czynią one zadość gwarancjom przewidzianym w art. 42 ust. 1 Konstytucji, jeżeli: 1) określają podstawowe elementy, a więc podmiot, znamiona czynu zabronionego oraz rodzaj i wysokość kary, odsyłając jedynie w zakresie doprecyzowania niektórych z tych elementów do odrębnych przepisów; 2) respektują w zakresie odesłania katalog źródeł powszechnie obowiązującego prawa RP. Zakres odesłania musi być ściśle dostosowany do wyznaczonych przez Konstytucję granic kompetencji prawotwórczych organów władzy publicznej. Odesłanie nie może obejmować regulacji, które są wprawdzie wydawane na podstawie ustaw, jednak zakres udzielonych upoważnień ustawowych do ich wydania narusza konstytucyjne zasady stanowienia aktów normatywnych (*P 33/05*).

2.4. Prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy (uprawnienia rentowe)

Konstytucyjny nakaz uwzględnienia przez państwo w swej polityce społecznej i gospodarczej dobra rodziny (art. 71 ust. 1 Konstytucji) oraz prawo obywatela do uzyskania pomocy na wypadek pozostawania bez pracy nie z własnej woli i pozostawania bez środków do życia (art. 67 ust. 2 Konstytucji) mają charakter norm programowych, adresowanych przede wszystkim do władz publicznych. Konstytucja wyżej wymienioną materię pozostawia do uregulowania prawodawcy w drodze ustawy, jednak **zakres i formy pomocy powinny być dostosowane do aktualnej sytuacji społecznej i gospodarczej państwa (SK 15/05)**. Nałożony na ustawodawcę obowiązek urzeczywistnienia wyrażonych w Konstytucji gwarancji socjalnych w drodze stosownych regulacji normatywnych nie oznacza obowiązku „maksymalnej rozbudowy systemu świadczeń”. Ponadto ani przepis art. 67 ust. 1, ani art. 67 ust. 2 Konstytucji nie pozwalają na wyprowadzenie konstytucyjnego prawa do jakiegokolwiek konkretnej postaci świadczenia (**SK 66/06**).

Konstytucja w art. 67 gwarantuje prawo do zabezpieczenia społecznego oraz określa granice tychże gwarancji. Istotą chronionego w tym przepisie prawa podmiotowego jest zapewnienie środków utrzymania w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo, a także po osiągnięciu wieku emerytalnego, czy w razie pozostawania bez pracy bez własnej woli. Nie jest istotą tego prawa świadczenie dla osób, które postanowiły nie przerywać działalności zawodowej lub gospodarczej i dysponują odpowiednimi źródłami dochodu z tego tytułu. Istnieje możliwość zagwarantowania prawa do zabezpieczenia społecznego w szerszym zakresie niż wynikający z art. 67 Konstytucji. W pierwszej kolejności należy jednak zadbać o to, aby świadczenia w ramach systemu zabezpieczenia społecznego zapewniały odpowiednie minimum środków utrzymania w sytuacjach określonych w Konstytucji osobom, które nie są w stanie utrzymać się samodzielnie.

Celem systemu zabezpieczenia społecznego w razie wypadku przy pracy lub choroby zawodowej jest zapewnienie odpowiednich środków utrzymania osobom, które nie są w stanie uzyskiwać ich samodzielnie w związku z ograniczeniem zdolności do zarabkowania spowodowanym przez wymienione czynniki. **Przesłanką świadczeń rentowych nie jest więc samo inwalidztwo czy też choroba, ale wynikająca z nich niezdolność do pracy**. W takiej sytuacji obowiązkiem ustawodawcy jest zapewnienie środków utrzymania w razie takiej niezdolności. **Ustawodawca nie ma natomiast obowiązku zapewniania świadczeń rentowych osobom, które zachowały zdolność do pracy i które w związku z tym kontynuują pracę zawodową lub działalność gospodarczą (K 23/03)**.

Trybunał uznaje, że z art. 65 i art. 67 Konstytucji oraz właściwych umów międzynarodowych, którymi związana jest Polska, wynikają dwa różne prawa kształtowane na poziomie konstytucyjnym i na poziomie prawa międzynarodowego:

wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz prawo osób niepełnosprawnych mające na celu zapewnienie im środków do życia i readaptacji zawodowej. Powyższe regulacje gwarantują każde z tych praw z osobna, natomiast nie zobowiązują państwa do kumulowania w jakimkolwiek zakresie wolności wyboru i wykonywania zawodu z prawem do zabezpieczenia społecznego. Treść powyższych przepisów Konstytucji w żadnym razie nie daje podstaw do twierdzenia, że osoba, która wykonuje pracę i uzyskuje za nią wynagrodzenie, ma ponadto prawo do świadczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego (**SK 38/05**).

W ocenie Trybunału, art. 67 ust. 1 Konstytucji stanowi podstawę do rozróżnienia minimalnego zakresu prawa do zabezpieczenia społecznego, odpowiadającego konstytucyjnej istocie tego prawa, który ustawodawca ma obowiązek zagwarantować, oraz sfery uprawnień zagwarantowanych przez ustawę i wykraczających poza konstytucyjną istotę rozważanego prawa. W pierwszym wypadku ustawodawca, wprowadzając zmiany do systemu prawnego, musi mieć na względzie to, że nowe rozwiązania prawne nie mogą naruszać konstytucyjnej istoty prawa do zabezpieczenia społecznego. W drugim ustawodawca teoretycznie może znieść uprawnienia wykraczające poza konstytucyjną istotę prawa do zabezpieczenia społecznego. Należy jednak pamiętać, że w każdym wypadku odpowiednie zmiany powinny być dokonywane przy poszanowaniu pozostałych zasad i norm konstytucyjnych. Chodzi o takie zasady i normy, które wyznaczają granice swobody prawodawcy wprowadzania zmian do systemu prawnego, a w szczególności zasadę ochrony zaufania jednostki do państwa, zasadę ochrony praw nabytych oraz wymóg zachowania odpowiedniej *vacatio legis* (**SK 15/06**).

2.5. Prawo do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego (uprawnienia emerytalne)

Podstawowym celem konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego jest zagwarantowanie godnego poziomu życia w warunkach obniżonej zdolności do zarobkowania wynikającej z podeszłego wieku. **Emerytura stanowi świadczenie, które zastępuje, a nie uzupełnia wynagrodzenie ze stosunku pracy.** Trybunał wyraził pogląd, zgodnie z którym do stanowienia ustaw określających zakres prawa do zabezpieczenia społecznego nie ma zastosowania art. 31 ust. 3 Konstytucji, dopuszczający ograniczenia – przy spełnieniu konstytucyjnym przesłanek – w korzystaniu z konstytucyjnych wolności i praw (**SK 15/06**).

Przepis art. 67 Konstytucji nie wyklucza uzależnienia pobierania świadczeń emerytalnych od przerwania lub ograniczenia dotychczasowej działalności zawodowej. Co ważne, do istoty prawa do zabezpieczenia społecznego nie należy prawo emerytów, którzy osiągnęli powszechny wiek emerytalny, do pobierania świadczeń emerytalnych bez przerwania dotychczasowej działalności zawodowej.

Zawieszenie wypłacania emerytury stanowi niewątpliwie instrument oddziaływania na zachowanie jednostki i zmusza do dokonania wyboru między pracą zawodową u dotychczasowego pracodawcy a pobieraniem emerytury, nie stanowi jednak formy ingerencji w wolność wykonywania zawodu i wyboru pracodawcy. Jednostka nie traci możliwości kontynuowania pracy u dotychczasowego pracodawcy (*SK 45/04*).

W ocenie Trybunału, brak możliwości podejmowania pracy przez emerytów, zgodnie z orzeczeniem lekarskim niezdolnych do pracy, nie może być oceniany ani jako naruszenie zasady swobodnego wyboru zawodu (art. 65 ust. 1 Konstytucji), ani jako naruszenie zobowiązań międzynarodowych Polski w zakresie zapewnienia osobom niepełnosprawnym możliwości powrotu do życia społecznego, osiągnięcia samodzielności, itd. Chodzi wszak o osoby, które – w świetle przepisów ogólnych – ze względu na osiągnięty wiek przechodzą od aktywności zawodowej do zasłużonego, wypracowanego odpoczynku (*K 38/05*).

Ograniczenie prawa do uzyskania świadczeń emerytalno-rentowych w sytuacji uzyskiwania innych dochodów, w tym wynagrodzenia z tytułu pracy, jest co do zasady dopuszczalne, jednak podlega ono ocenie z punktu widzenia zasady proporcjonalności i zakazu stosowania rozwiązań bezwzględnie arbitralnych. W tych granicach ustawodawca posiada swobodę zawieszania lub ograniczania świadczeń emerytalno-rentowych osób uzyskujących dodatkowy dochód lub wynagrodzenie (*K 23/03*).

Rozpatrzona w ubiegłym roku sprawa *P 38/05* dotyczyła upoważnienia Prezesa Rady Ministrów do przyznania emerytury i renty w szczególnie uzasadnionych wypadkach w warunkach i wysokości innej niż określona w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Według Trybunału Konstytucyjnego, *ratio legis* instytucji „emerytury specjalnej”, przyznawanej przez Prezesa Rady Ministrów polega na uhonorowaniu osób i zapewnieniu godziwych warunków bytowych osobom, które mają wybitne indywidualne (także w znaczeniu „niepowtarzalne”), zasługi i osiągnięcia w określonej dziedzinie aktywności. W stosunku do tych osób odnosi się niedookreślony zwrot „w szczególnie uzasadnionych przypadkach” i nie może być on traktowany jako naruszenie zasad prawidłowej legislacji. W tym wypadku nieostrość nazw może być z powodzeniem stosowana jako świadomie przyjęty środek uelastyczenia tekstu przez stworzenie swoistego luzu decyzyjnego (*P 38/05*).

Trybunał Konstytucyjny podkreśla, że ustawodawca częstokroć staje przed koniecznością wyboru między konkurującymi ze sobą wartościami, w szczególności pomiędzy interesem publicznym a interesami obywateli, którzy znaleźli się w trudnej sytuacji życiowej. Wybór odpowiednich środków prawnych należy do ustawodawcy, jednak tam, gdzie jest to możliwe, ustawodawca powinien unikać przyjmowania rozwiązań, które prowadzą do powstania nieuzasadnionych nierówności (*K 30/05*).

Trybunał Konstytucyjny dostrzega i docenia działalność rodzin zastępczych, a ich wspieranie przez państwo uznaje za właściwe i słuszne. Nie może jednak nie dostrzec, że na tym tle odmowa wsparcia w postaci zasiłku stałego osobom obciążonym obowiązkiem alimentacyjnym, zdolnym do pracy, lecz niezatrudnionym ze względu na konieczność sprawowania opieki nad innym niż jej dziecko niepełnosprawnym członkiem rodziny, podważa racjonalność ustawodawcy (**P 23/05**).

2.6. Konstytucyjna ochrona pracy

Trybunał w swym orzecznictwie nawiązał także do treści art. 24 Konstytucji, zgodnie z którym praca znajduje się pod ochroną Rzeczypospolitej Polskiej i państwo sprawuje nadzór nad warunkami wykonywania pracy. Oznacza to, że na państwie ciąży obowiązek ochrony pracowników jako „słabszej” strony stosunku pracy, a w konsekwencji obowiązek stwarzania przez państwo gwarancji prawnych ochrony, w tym ochrony przed niezgodnymi z prawem bądź nieuzasadnionymi działaniami pracodawców. **Państwo powinno sprawować ochronę nad pracą w granicach określonych zasadami gospodarki rynkowej, w ramach społecznego charakteru tej gospodarki, co oznacza respektowanie interesów i praw pracowniczych.**

Porozumienie o zawieszeniu układu zbiorowego pracy w celu przewyższenia trudności finansowych przedsiębiorcy nie może prowadzić do sytuacji, w której pracownicy będą zatrudnieni na warunkach mniej korzystnych, niż gwarantują to przepisy ustawowe lub przepisy wydane na ich podstawie. Porozumienie to powinno wyrażać wolę i interesy większości pracowników, a nie wąskiej grupy zatrudnionych (**SK 41/05**).

2.7. Wolności związków zawodowych

Trybunał Konstytucyjny podkreśla, że związki zawodowe w systemie gospodarki rynkowej istnieją na styku dążeń pracodawców do maksymalizacji zysków i potrzeby ochrony pracowników przed ewentualną samowolą pracodawcy. **Nadmierne ograniczenie swobody związków zawodowych może prowadzić do naruszenia praw pracowniczych i godności człowieka.** Wolności związkowe stanowią jeden z fundamentalnych elementów demokratycznego państwa prawnego i społecznej gospodarki rynkowej, a poszanowanie i ochrona tych wolności jest obowiązkiem wszystkich organów władzy publicznej. Wszelkie ograniczenia wolności związkowych muszą respektować zasadę proporcjonalności.

Ustawodawca ma konstytucyjny obowiązek zagwarantowania związkom zawodowym niezbędnego minimum uprawnień zapewniających im możliwość skutecznej realizacji ich celów, a zaniechanie wykonania tego obowiązku stanowi naruszenie art. 59 Konstytucji. Kształtując relacje między związkami zawodowymi a pracodawcami, musi pogodzić ochronę praw pracowników z zapew-

nieniem efektywnego funkcjonowania zakładów pracy, jednak regulacje ustawowe nie mogą prowadzić do naruszenia minimum uprawnień związków zawodowych, określających ich istotę (*K 45/04*).

2.8. Wolność wykonywania zawodu

Zasada wolności wykonywania zawodu, wyrażona w art. 65 ust. 1 zdaniu pierwszym Konstytucji, nie ma charakteru absolutnego. Konstytucja dopuszcza od niej wyjątki, jeżeli są one określone w ustawie (art. 65 ust. 1 zdanie drugie). Ustawodawca korzysta ze swobody w stanowieniu przepisów wprowadzających takie wyjątki, o ile pozostają one w zgodzie z Konstytucją, zawartymi w niej normami, zasadami i wartościami. W tych tylko granicach ustawodawca ma też swobodę kształtowania zasad wykonywania poszczególnych zawodów (*SK 43/04*).

2.9. Wolność zgromadzeń

Wolność zgromadzeń należy do podstawowych politycznych praw człowieka. Z wolności zgromadzeń w jej pozytywnym aspekcie można wyprowadzić przede wszystkim prawa: do zorganizowania zgromadzenia, do udziału w zgromadzeniu oraz do kierowania zgromadzeniem. Negatywny aspekt wolności zgromadzeń stanowi prawo do niebrania udziału w zgromadzeniu, obowiązek respektowania zasady, że nikogo nie można zmuszać do udziału w zgromadzeniu. Chodzi też o stworzenie sytuacji, w której zgromadzenie nie będzie zakłócane przez osoby trzecie, natomiast usiłowanie zakłócenia spotka się z odpowiednią reakcją władzy publicznej.

Wolność zgromadzeń stanowi wartość określoną i chronioną konstytucyjnie, a nie tylko wartość określaną przez sprawującą w danym momencie władzę większość polityczną. Jest funkcjonalnie związana z wolnością wyrażania opinii jako istotą prawa obywatelskiego realizowanego w społeczeństwie obywatelskim oraz z wolnością stowarzyszania się, a jej celem jest nie tylko zapewnienie jednostce autonomii i samorealizacji, ale także ochrona procesów komunikacji społecznej, niezbędnych dla funkcjonowania demokratycznego społeczeństwa.

Wolność zgromadzeń stwarza jednostce faktyczną możliwość uczestniczenia w mechanizmie decyzyjnym, innym niż ograniczony z punktu widzenia częstotliwości i skuteczności mechanizm wyborów przedstawicielskich. W ten sposób urzeczywistniana jest zasada, zgodnie z którą kształtowanie woli politycznej ma następować poprzez wpływ społeczeństwa na organy władzy publicznej, a nie odwrotnie.

Według Trybunału, zgromadzenie należy rozumieć szeroko: jako zgrupowanie osób rozważających wspólnie sprawy zarówno publiczne, jak i niepubliczne (prywatne). Stanowi ono formę uczestnictwa w debacie publicznej, a w konsekwencji

– również w sprawowaniu władzy w demokratycznym społeczeństwie. Zgromadzenia stanowią zasadniczy element demokratycznej opinii publicznej, ponieważ stwarzają możliwość wpływu na proces polityczny oraz umożliwiają krytykę i protest.

Trybunał wskazał, że współczesne rozumienie wolności zgromadzeń oparte jest na kilku powszechnie akceptowanych regułach, wypracowanych tak w orzecznictwie sądów polskich, jak i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Po pierwsze, **ewentualność kontrdemonstracji przy użyciu przemocy nie może prowadzić do pozbawienia praw wynikających z art. 57 Konstytucji**, co jest niedopuszczalne nawet wtedy, gdy istnieje realne niebezpieczeństwo, że zgromadzenie publiczne spowoduje naruszenie porządku publicznego przez wydarzenia, na które organizatorzy zgromadzenia nie mają wpływu. Po drugie, **obowiązkiem władzy publicznej jest zapewnienie ochrony grupom organizującym demonstracje i biorącym w nich udział bez względu na stopień kontrowersyjności przedstawianych publicznie poglądów i opinii, jeżeli nie są przekraczane prawnie ustalone zakazy**. Po trzecie, **prawo do kontrdemonstracji nie może ograniczać prawa do demonstracji**. Władza publiczna ma obowiązek ochrony każdego, kto w sposób legalny korzysta ze swego prawa. Po czwarte, **konstytucyjnie dopuszczalne ograniczenia wolności zgromadzeń nie zawierają w sobie możliwości stosowania przez organy władzy publicznej, w stosunku do osób zachowujących się pokojowo, środków represyjnych po odbyciu zgromadzenia, co oznacza również zakaz stosowania środków represyjnych wobec uczestników zgromadzenia, którego odbycie się zostało zakazane**. Po piąte, **władze publiczne mają zakaz ograniczania wolności zgromadzeń z tego powodu, że głoszone treści są niezgodne z systemem wartości reprezentowanych przez piastunów władzy publicznej**. Trybunał zaznaczył, że przekonania władzy publicznej nie są synonimem „moralności publicznej”, o której mowa w art. 31 ust. 3 Konstytucji (warunki dopuszczalności ograniczenia konstytucyjnych wolności i praw).

Odnosząc się stanowiska Marszałka Sejmu, opartego w szczególności na klasyfikacji relacji między prawem o ruchu drogowym a wolnością poruszania się, Trybunał Konstytucyjny wyjaśnił, że konstytucyjna wolność poruszania się po terytorium kraju (art. 52 ust. 1 Konstytucji) nie ma nic wspólnego z korzystaniem z dróg w celu „poruszania się” na nich w jakiegokolwiek postaci. Jest ona szczególnym przejawem zarówno wolności osobistej, jak i prawa decydowania o swym życiu osobistym. Stanowi także egzemplifikację ogólnego, wolnościowego statusu jednostki. Wolność poruszania się oznacza przede wszystkim możliwość zmiany miejsca pobytu. Miejsce pobytu związane zaś może być z zamieszkiwaniem. Istotą gwarancyjną wolności poruszania się jest zakaz wprowadzania przez ustawodawcę jakichkolwiek kompetencji organów władzy publicznej dotyczących ograniczeń tej wolności czy też tworzenia, znanych z praktyki ustrojów niedemokratycznych, „miast zamkniętych” (*K 21/05*).

2.10. Wolność wypowiedzi

Trybunał w uzasadnieniu *wyroku z 11 października 2006 r., P 3/06*, powołał się na orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, zgodnie z którym **ustalonym standardem w państwie demokratycznym jest przesuwanie coraz dalej granicy wolności wypowiedzi w odniesieniu do funkcjonariuszy publicznych**. Wolność wypowiedzi podlega w tych wypadkach intensywniejszej ochronie prawnej niż w odniesieniu do osób prywatnych. ETPCz zawsze konsekwentnie podkreślał, że **to nie ograniczenia wolności wypowiedzi, ale możliwie najpełniejsza swoboda i wolność przekazu jest wartością wzmacniającą system demokratyczny**. Wolność wypowiedzi jest w demokratycznym państwie prawa wartością fundamentalną i wszelkie jej ograniczenia muszą mieć szczególne uzasadnienie w innych wartościach konstytucyjnych.

Ratio legis regulacji dotyczących ochrony funkcjonariusza publicznego jest ochrona interesu publicznego związanej z właściwym i skutecznym działaniem organów państwa, jednak **nadmierna restryktywność odpowiedzialności karnej za znieważenie funkcjonariusza publicznego może prowadzić do niedopuszczalnej ingerencji w sferę gwarantowanej wolności konstytucyjnej**. Wolność wypowiedzi nie jest nieograniczona, a intensywność i sposób wytyczenia przez system prawny granic wolności wypowiedzi jest jej miernikiem w państwie demokratycznym. Swoboda debaty publicznej w państwie demokratycznym jest jedną z najważniejszych gwarancji wolności i swobody wypowiedzi.

Do problematyki wolności wypowiedzi TK odniósł się również w wydanym w pełnym składzie *wyroku z 30 października 2006 r., P 10/06*¹⁶.

2.11. Relacja pomiędzy prawem do informacji publicznej a prawem do prywatności

Korelatem wyrażonego w art. 61 Konstytucji prawa do informacji jest spoczywający na organach władzy publicznej obowiązek udzielania obywatelom określonych informacji o działalności instytucji. Obowiązek ten co do zasady oznacza konieczność aktywnego działania ze strony organu udzielającego informacji poprzez dostarczenie osobie zainteresowanej na jej żądanie pewnego zakresu informacji związanej z działalnością publiczną. **Nie można wykluczyć, że realizacja prawa do informacji będzie dotykała pośrednio nie tylko działalności publicznej osób publicznych, ale również sfery z pogranicza ich życia publicznego i prywatnego, gdyż w praktyce nie zawsze będą mogły być wyraźnie rozgraniczone**.

¹⁶ Analiza wyroku w rozdziale III – *Przegląd najważniejszych orzeczeń wydanych w pełnym składzie w roku 2006*.

Trybunał odwołał się do orzecznictwa europejskiego i regulacji europejskich, wskazując na wyraźną tendencję do zagwarantowania możliwie szerokiego dostępu do informacji publicznych, co ma stanowić gwarancję transparentności życia publicznego w państwie demokratycznym. Jednakże nie może prowadzić to do całkowitego przekreślenia ochrony osób wykonujących funkcje publiczne. Z drugiej strony, **osoby wykonujące takie funkcje z momentem ich podjęcia muszą zaakceptować szerszy zakres ingerencji w sferę ich prywatności niż w wypadku innych osób. Zgodnie ze standardami demokratycznymi transparentność życia publicznego przeważa nad bezwzględną ochroną prawa do życia prywatnego osób publicznych.**

Trybunał uznał, że ograniczenie prawa do informacji zawarte w art. 61 ust. 3 Konstytucji (podobnie jak art. 31 ust. 3) nie może być rozumiane jako kategoryczny zakaz jakiegokolwiek ingerencji w sferę prywatności osób pełniących funkcje publiczne. Takie założenie byłoby nie do pogodzenia z przyjętym dość powszechnie sensem prawa do informacji i z racjonalnością rozwiązań konstytucyjnych. Należy więc uznać, że art. 61 Konstytucji, ze względu na treść gwarantowanego prawa, jego naturę i zakres, tworzy sam przez się wyłom w sferze prawa do prywatności chronionego w art. 47 Konstytucji. Trybunał wskazał, że – po pierwsze – informacje, których natura i charakter może naruszać interesy i prawa innych osób, nie mogą wykraczać poza niezbędność określoną potrzebą transparentności życia publicznego ocenianą zgodnie ze standardami przyjętymi w demokratycznym państwie. Po drugie, muszą to być zawsze informacje mające znaczenie dla oceny funkcjonowania instytucji oraz osób pełniących funkcje publiczne. Po trzecie, nie mogą to być informacje przekreślające sens ochrony prawa do życia prywatnego.

Nie każda osoba publiczna jest tą, która pełni funkcje publiczne. Wskazanie, czy mamy do czynienia z funkcją publiczną, powinno odnosić się do badania, czy określona osoba w ramach instytucji publicznej realizuje w pewnym zakresie nałożone na tę instytucję zadanie publiczne. Chodzi zatem o podmioty, którym przysługuje co najmniej wąski zakres kompetencji decyzyjnej w ramach instytucji publicznej.

Trybunał Konstytucyjny poddał ponadto analizie problematykę relacji, jaka zachodzi pomiędzy prawem dostępu do informacji (art. 61) a prawem zapewniającym wolność wyrażania poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji (art. 54). Zakresy tych przepisów co prawda częściowo się krzyżują, jednakże wolność pozyskiwania i rozpowszechniania informacji jest ujęta szerzej niż prawo, o którym stanowi art. 61 Konstytucji. Wynika to z faktu, że nie każda informacja (która zgodnie z wolnością ujętą w art. 54 Konstytucji może być pozyskana i rozpowszechniona) może być uznana za informację, co do której istnieje po stronie danego organu władzy publicznej obowiązek (skonkretyzowany w ustawie o dostępie do informacji) jej ujawnienia (*K 17/05*).

Próg dostępności informacji wyznaczony jest także wynikającym z art. 30 Konstytucji nakazem respektowania godności osób pełniących funkcje publiczne. Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że „godność człowieka jako wartość transcendentna, pierwotna wobec innych praw i wolności człowieka (dla których jest źródłem), przyrodzona i niezbywalna – towarzyszy człowiekowi zawsze i nie może być naruszona ani przez prawodawcę, ani przez określone czyny innych podmiotów. W tym znaczeniu człowiek zawsze zachowuje godność i żadne zachowania nie mogą go tej godności pozbawić ani jej naruszyć. W drugim znaczeniu godność człowieka występuje jako «godność osobowa» najbliższa temu, co może być określane prawem osobistości, obejmującym wartości życia psychicznego każdego człowieka oraz te wszystkie wartości, które określają podmiotową pozycję jednostki w społeczeństwie i które składają się, według powszechnej opinii, na szacunek należny każdej osobie. Oczywiście, jedynie godność w tym drugim znaczeniu może być przedmiotem naruszenia, może być «dotknięta» przez zachowania innych osób oraz regulacje prawne” (*SK 41/05*).

2.12. Ochrona praw lokatorów

Artykuł 75 Konstytucji stanowi, że władze publiczne prowadzą politykę sprzyjającą zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych obywateli, w szczególności przeciwdziałają bezdomności, wspierają rozwój budownictwa socjalnego oraz popierają działania obywateli zmierzające do uzyskania własnego mieszkania.

Konieczność zapewnienia minimalnego standardu ochrony interesów lokatorów wynika, w ocenie Trybunału, już z podstawowych założeń aksjologicznych polskiego systemu prawnego (w szczególności chodzi tu o niezbywalną godność człowieka, stanowiącą źródło wolności i praw człowieka i obywatela). W związku z powyższym przeciwdziałanie bezdomności, m.in. poprzez prowadzenie właściwej polityki mieszkaniowej, popieranie starań obywateli o własne lokum, ale także tworzenie publicznego zasobu mieszkaniowego i gospodarowanie nim stanowi jeden z podstawowych obowiązków władz publicznych. Na ochronę zasługują jedynie uzasadnione interesy lokatorów. Bezwarunkowa ochrona aktualnych lokatorów pozostaje w sprzeczności z interesami osób starających się o taki status (lokatorów przyszłych). Z kolei nadmierna ingerencja w prawa właścicielskie powoduje generalny spadek zainteresowania taką formą działalności, dalsze zmniejszenie się podaży na rynku mieszkań czynszowych oraz postępującą degradację istniejących zasobów mieszkaniowych.

Ze względu na rozbieżność interesów lokatorów i właścicieli lokali gospodarka mieszkaniowa należy do szczególnie drażliwych dziedzin społecznych, wobec czego ustawodawca musi podejmować działania pozwalające na jak najlepsze uzgodnienie interesów obu powyższych grup podmiotów. Trybunał zauważył, że obecnie ustawodawca tworzy rozwiązania stosunkowo nieskomplikowane konstrukcyjnie i dość jednostronnie rozkładające ciężar ekonomiczny

pewnych zaszczości faktycznych. Szczególnie jaskrawy jest przy tym brak spójnej polityki mieszkaniowej oraz aktywnej działalności państwa i samorządów w tym zakresie (czy nawet prób takiej aktywności). Ustosunkowując się do aktualnych działań normodawcy Trybunał zauważył, że norma art. 75 ust. 1 Konstytucji oraz przepisy stanowiące jej konkretyzację są traktowane w sposób „życzeniowy” i nie przekładają się wcale, bądź tylko w ograniczonym zakresie, na konkretne przedsięwzięcia finansowo-organizacyjne oraz określoną aktywność decyzyjną (**SK 51/05**).

Problematyka podwyższenia czynszu albo innych opłat za użytkowanie lokalu była przedmiotem rozważań Trybunału w pełnym składzie w sprawie zakończony **wyrokiem z 17 maja 2006 r., K 33/05**¹⁷. Również w pełnym składzie rozpoznana została sprawa zakończona **wyrokiem z 5 września 2006 r., K 51/05**¹⁸, dotycząca spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu.

2.13. Prawa wyborcze

Ustawodawca nie może przesądzać o pozbawieniu prawa głosowania (i uprawnień pochodnych), jeżeli jest ono przyznane w samej Konstytucji. Ustanowienie w ustawodawstwie dodatkowych wymogów dotyczących wyborów samorządowych bez upoważnienia konstytucyjnego prowadzi do ich sprzeczności z Konstytucją. Upoważnia ona ustawodawcę wyłącznie do określenia zasad i trybu przeprowadzania wyborów oraz warunków ważności wyborów, natomiast nie zawiera upoważnienia do określenia w ustawie zwykłej kręgu osób, którym przysługuje prawo wybierania (i w konsekwencji – prawo wybieralności) do organów samorządu terytorialnego. Trybunał zauważył, że art. 62 ust. 1 Konstytucji nie przewiduje literalnie wyposażenia w prawo wybierania „przedstawicieli do organów samorządu terytorialnego”. Jednakże przyznanie prawa wybierania do organów samorządu terytorialnego tej kategorii osób niebędących obywatelami Rzeczypospolitej Polskiej, ale stale zamieszkujących na terytorium konkretnej gminy w Polsce i będących obywatelami Unii Europejskiej, stanowi konsekwencję zobowiązań Rzeczypospolitej Polskiej wynikających z Traktatu akcesyjnego¹⁹ oraz Traktatu o Unii Europejskiej (**K 9/05**).

Problematyka ordynacji wyborczej do jednostek samorządu terytorialnego poruszona została w sprawie zakończony **wyrokiem z 3 listopada 2006 r., K 31/06**²⁰.

¹⁷ Analiza wyroku w rozdziale III – *Przegląd najważniejszych orzeczeń wydanych w pełnym składzie w roku 2006*.

¹⁸ *Tamże*.

¹⁹ Dz. U. z 2004 r., Nr 90, poz. 864.

²⁰ Analiza wyroku w rozdziale III – *Przegląd najważniejszych orzeczeń wydanych w pełnym składzie w roku 2006*.

2.14. Ochrona nietykalności osobistej

Nietykalność osobista to zagwarantowana możliwość utrzymywania przez jednostkę swej tożsamości i integralności fizycznej i psychicznej oraz zakaz jakiegokolwiek, bezpośredniej ingerencji z zewnątrz, naruszającej tę integralność. Wskazując na szczególnie silny związek nietykalności osobistej z przyrodzoną godnością człowieka, Trybunał zauważył, że jako pewien aspekt egzystencji człowieka ma ona wymiar absolutny i w związku z tym nie można jej ograniczać w drodze ustawy. Zgodnie z art. 41 ust. 1 zdaniem drugim Konstytucji jest dopuszczalne – wyłącznie w trybie i na zasadach określonych w ustawie – pozbawienie lub ograniczenie wolności osobistej, nie można jednak przy tym uchylić gwarancji chroniącej nietykalność osobistą człowieka. Oznacza to, że pozbawiając daną osobę wolności, należy uszanować jej nietykalność osobistą (**K 25/06**).

3. Źródła prawa

Zagadnienie źródeł prawa w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego poruszone było głównie w wypadkach badania zgodności przepisów aktów wykonawczych z zawierającymi upoważnienie do ich wydania przepisami ustaw, w związku z art. 92 ust. 1 Konstytucji. Analizowane w przedstawionych poniżej orzeczeniach problemy dotyczyły m.in. zakresu szczegółowości wytycznych do treści rozporządzenia oraz konsekwencji prawnych utraty mocy obowiązującej przepisów zawierających upoważnienie do wydania rozporządzenia.

Zgodnie z art. 92 ust. 1 Konstytucji, rozporządzenia, jako akty wykonawcze do ustawy, wydawane są przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Upoważnienie do wydania rozporządzenia powinno wskazywać organ właściwy do jego wydania, zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz wytyczne dotyczące treści aktu (**SK 35/04**). **Rozporządzenia muszą być zgodne z ustawą, na podstawie której są wydawane (oraz z innymi ustawami), a także mieścić się w granicach upoważnienia ustawowego oraz realizować wytyczne i cele określone przez ustawę. Powołany przepis wyklucza przejmowanie przez organ wydający rozporządzenie uprawnień ustawodawcy (U 3/06, P 6/06)**. Rozporządzenie jest legalne, jeżeli zostało wydane przez organ upoważniony, służy realizacji ustawy i mieści się w zakresie spraw przekazanych przez nią do uregulowania oraz odpowiada „merytorycznej treści dyrektywnej”, której wykonaniu przepisy rozporządzenia mają służyć (**U 10/05**).

Zasada hierarchiczności aktów prawnych oraz postulat wewnętrznej spójności i niesprzeczności systemu prawa stanowią zdaniem Trybunału Konstytucyjnego dostateczną podstawę dopuszczenia kontroli zgodności każdego przepisu aktu wykonawczego z przepisami dowolnej ustawy. Jednak kontrola ta nie może być doko-

nywana w sposób mechaniczny, przez proste porównanie konkretnego paragrafu aktu wykonawczego z konkretnym artykułem aktu wyższej rangi. Przeciwnie, konieczna jest wtedy analiza szerszego otoczenia prawnego, w szczególności interpretacja przepisu ustawy, uwzględniająca inne jej przepisy, w celu uchwycenia kształtu instytucji prawnej (*P 21/05*).

Organ wydający rozporządzenie nie jest umocowany do działania poza granicami upoważnienia, dla realizacji założeń w ustawie przemilczanych. Wykonujący upoważnienie do wydania rozporządzenia nie może przypisywać ustawodawcy oczekiwań dotyczących treści tego aktu, jeżeli oczekiwania te nie zostały wyraźnie wskazane w ustawie (*U 6/04*). **Brak stanowiska ustawodawcy w danej sprawie, przejawiający się nieprecyzyjnością lub ogólnością upoważnienia, winien być interpretowany jako nieudzielenie w tym zakresie kompetencji normodawczej do wydania rozporządzenia.** Upoważnienie ustawowe nie może też opierać się na domniemaniu objęcia jego zakresem materii w upoważnieniu niewymienionych. Nie podlega ono wykładni rozszerzającej, ani też celowościowej (*SK 39/04*).

Wytyczne dotyczące treści aktu mogą przybierać różną postać redakcyjną, jednak dopiero całkowity ich brak przesądza o niekonstytucyjności upoważnienia. Nie muszą być one zawarte w przepisie formułującym upoważnienie do wydania rozporządzenia. Mogą być zamieszczone w innych przepisach ustawy, o ile tylko pozwala to na precyzyjne zrekonstruowanie treści tych wytycznych. Jeżeli jednak rekonstrukcja taka okaże się niemożliwa, to przepis zawierający upoważnienie będzie musiał zostać uznany za konstytucyjnie wadliwy (*K 55/05*). Im większy jest stopień ingerencji w sferę konstytucyjnych wolności i praw jednostki, tym węższy może być zakres upoważnienia ustawowego i tym bardziej musi ono być szczegółowe. Minimum treściowe wytycznych nie ma charakteru stałego, musi być wyznaczane oddzielnie w każdym przypadku, stosownie do regulowanej materii i jej związku z sytuacją jednostki. Z kolei brak wytycznych może prowadzić do arbitralnego działania organu wykonawczego w sferze wolności i praw podmiotowych obywateli, dlatego stanowi on samodzielną i odrębną podstawę stwierdzenia niekonstytucyjności upoważnienia ustawowego. Jeżeli ustawa upoważnia do unormowania w rozporządzeniu kilku odrębnych przedmiotowo zagadnień, to wytyczne muszą dotyczyć odrębnie każdego z nich (*P 4/05*).

Utrata mocy obowiązującej przez przepis ustawy stanowiący podstawę wydania rozporządzenia bądź zmiana tego przepisu przez ustawodawcę pociąga za sobą utratę mocy obowiązującej rozporządzenia. Ustawodawca może jednak utrzymać w mocy rozporządzenia wydane na podstawie uchylonego bądź zmienionego przepisu ustawowego. W tej sytuacji podstawą obowiązywania przepisów rozporządzenia, w okresie po wejściu w życie ustawy uchylającej lub zmieniającej upoważnienie do wydania rozporządzenia, są przepisy przejściowe zamieszczone w takiej ustawie. Treść nowych regulacji upoważniających nie ma znaczenia dla obowiązywania dotychczasowych aktów wykonawczych. Jednak te

ostatnie ustawodawca może utrzymać w mocy, jeżeli pozostają w związku treściowym z nową regulacją ustawową i służą jej wykonaniu, natomiast nie mogą być stosowane w zakresie, w jakim ustanawiają normy prawne o treści niezgodnej z treścią nowych unormowań ustawowych. W sytuacji **gdy ustawa nie określa terminu wydania nowych rozporządzeń, akty te powinny zostać wydane bez zbędnej zwłoki**. Powinno tak być bez względu na to, czy stare rozporządzenia mieszczą się w zakresie nowych upoważnień ustawowych i czy spełniają wszystkie inne wymagania, jakie powinny spełniać rozporządzenia wydawane na podstawie nowych upoważnień ustawowych.

Gdy ten sam przepis ustawowy przekazuje do unormowania w drodze rozporządzenia szereg spraw, nawet jeżeli są one ściśle związane ze sobą, ocena konstytucyjności wytycznych dotyczących treści rozporządzenia musi być dokonywana odrębnie dla każdej ze spraw przekazanych do unormowania (**P 22/05**).

4. Sejm RP i Senat RP

W roku 2006 Trybunał orzekł co do rozwiązań tzw. kontroli parlamentarnej na tle badania konstytucyjności zakresu działania tzw. bankowej komisji śledczej (**U 4/06**)²¹ oraz poruszył problematykę poprawek senackich w procesie ustawodawczym (**K 40/05**). Ponadto w sprawach zakończonych **wyrokiem z 23 marca 2006 r., K 4/06**²² oraz **wyrokiem z 3 listopada 2006 r., K 31/06**²³, Trybunał rozpatrzył zarzuty naruszenia procedury legislacyjnej.

Senatowi przysługuje zarówno prawo inicjatywy ustawodawczej (art. 118 ust. 1 Konstytucji), jak i prawo wnoszenia poprawek (art. 119 ust. 2 i art. 121 ust. 2 Konstytucji), dzięki czemu ma możliwość realizacji określonych interesów na różnych etapach postępowania ustawodawczego. Trybunał w swym dotychczasowym orzecznictwie konsekwentnie podkreślał odrębność tych instytucji oraz że **obecny konstytucyjny model relacji Sejmu i Senatu sprowadza się nie tyle do tego w jakim zakresie Senat może wnieść w trybie art. 121 ust. 2 Konstytucji poprawki do ustawy uchwalonej przez Sejm, ile do aktywności ustawodawczej Senatu. Sama instytucja poprawki nie jest w stanie zastąpić aktywnego działania Senatu w trybie inicjatywy ustawodawczej**.

Prawo wnoszenia projektów ustaw przez podmioty wskazane w Konstytucji jest w zasadzie nieograniczone, a ustalenie zakresu treściowego projektu i jego rozmiarów zależy od woli projektodawcy, którym może być także Senat (art. 118 ust. 1 Konstytucji). Przy tym należy uwzględnić rozróżnienie pomiędzy „głębo-

²¹ Analiza wyroku w rozdziale III – *Przegląd najważniejszych orzeczeń wydanych w pełnym składzie w roku 2006*.

²² *Tamże*.

²³ *Tamże*.

kością” a „szerokością” poprawki, zgodnie z którym „**głębokość**” poprawki dotyczy materii zawartej w projekcie ustawy albo w uchwalonej już ustawie, zaś „**szerokość**” poprawek pozwala określić granice przedmiotowe regulowanej materii. Należy się przy tym kierować ogólną zasadą, że im bardziej zaawansowany jest proces ustawodawczy, tym mniejsza swoboda w określaniu granic poprawek, zwłaszcza w aspekcie ich „szerokości”.

Senackie poprawki do ustaw dotyczyć mogą wyłącznie materii, która była przedmiotem ustawy przekazanej Senatowi, w związku z czym Senat nie jest uprawniony do zastępowania treści ustawy treścią zupełnie inną, ponieważ ta może być wyłącznie przedmiotem nowej inicjatywy ustawodawczej. W przeciwnym razie poprawkę uznać należałoby za obejście konstytucyjnych przepisów o inicjatywie ustawodawczej.

Istotne ograniczenie zakresu przedmiotowego prawa wnoszenia poprawek wynika z art. 118 ust. 3 Konstytucji. Zgodnie z tym przepisem jednocześnie z przedłożeniem Sejmowi projektu ustawy wnioskodawca ma obowiązek przedstawić skutki finansowe wykonania ustawy. Wymaganie to powiązane jest z treścią art. 219 Konstytucji, z którego wynika, że dochody i wydatki państwa określa ustawa budżetowa lub w wyjątkowych wypadkach ustawa o prowizorium budżetowym. Konstytucja nie wymaga natomiast, aby przy składaniu poprawek wnioskodawca był zobowiązany do przedstawienia skutków finansowych jej przyjęcia. Ograniczony zakres senackich poprawek do ustawy wynika także stąd, że poprawki realizowane przez Senat w trybie art. 121 ust. 2 Konstytucji są wnoszone na końcowym etapie postępowania ustawodawczego.

Poprawki senackie w granicach materii objętej ustawą mogą przewidywać rozwiązania alternatywne (przeciwstawne do treści przyjętej przez Sejm). Owa alternatywność materii zawartej w poprawce Senatu odnosić się musi wyłącznie do tekstu ustawy, który został przekazany Senatowi. Jeżeli zatem Senat otrzymuje tekst ustawy nowelizującej, to może proponować alternatywne rozwiązania tylko w zakresie tej ustawy, nie zaś w zakresie ustawy nowelizowanej, to bowiem ustawa nowelizująca i tylko ona została przekazana Senatowi przez Marszałka Sejmu.

W sytuacji stwierdzenia przekroczenia przez Senat dopuszczalnego zakresu poprawek, ich nieodrzućenie przez Sejm nie powoduje konwalidacji takiego uchybienia. Przyjęcie odmiennego założenia oznaczałoby w konsekwencji, że parlament może swobodnie modyfikować bezwzględnie wiążące go normy i zasady Konstytucji. Należy tu zwrócić uwagę, że **w trakcie rozpatrywania przez Sejm stanowiska Senatu wobec określonej ustawy wykluczone jest wnoszenie jakichkolwiek poprawek** (art. 121 ust. 3 Konstytucji).

Wadliwość procedury uchwalenia zaskarżonej ustawy nie oznacza, że zakwestionowane normy automatycznie nie korzystają z domniemania konstytucyjności. Wchodząc do porządku prawnego kształtowały one przecież świadomo-

mość prawną i zaufanie ich adresatów. Powyższa zasada wymaga, aby osoby działające w zaufaniu do domniemania wykreowanego przez ustawę, która następnie okazała się niekonstytucyjna, w badanym stanie faktycznym, z powodu wadliwości trybu jej uchwalenia, nie były narażone na negatywne konsekwencje wynikające z niekonstytucyjności, którą spowodowały nieprawidłowe działania legislatywy. Powyższe uwagi wynikają z treści uzasadnienia **wyroku z 20 lipca 2006 r., K 40/05**.

5. Sądy i Trybunały

5.1. Problemy proceduralne w postępowaniu przed sądami

5.1.1. Uwagi ogólne

Zagadnienia związane z funkcjonowaniem sądów w ubiegłorocznym orzecznictwie Trybunału poruszane były kilkakrotnie głównie w związku z problematyką instytucji wznowienia postępowania oraz skutków odroczenia terminu utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnego przepisu. Ponadto w pełnoskładowym **wyroku z 20 września 2006 r. (SK 63/05)**²⁴, Trybunał wypowiedział się w przedmiocie oddalenia skargi kasacyjnej przez Naczelny Sąd Administracyjny, a w **wyroku z 26 lipca 2006 r., SK 21/04**²⁵, poruszył problematykę zwrotu kosztów obrońcy z wyboru.

5.1.2. Wznowienie postępowania po wyroku Trybunału Konstytucyjnego

Pozostawienie przez ustrojodawcę unormowania „zasad i trybu” wznowienia postępowania ustawodawcy zwykłego nie jest równoznaczne z przyznaniem mu swobody kształtowania zakresu dopuszczalnej restytucji w przepisach proceduralnych. Ustawodawca ma obowiązek ukształtowania skutecznej procedury wznowienia postępowania zakończonego rozstrzygnięciem wydanym na podstawie przepisu uznanego następnie za niekonstytucyjny (**SK 60/05**).

Zasada stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych ma istotne znaczenie z punktu widzenia zasad państwa prawnego oraz ochrony zaufania do państwa i prawa, a także prawa do rozstrzygnięcia sprawy sądowej w rozsądnym czasie. Oczywiście jest, że każda sprawa, w tym każdy spór prawny rozpatrywany w drodze sądowej, powinna mieć swe ostateczne, skuteczne i niepodważalne na drodze

²⁴ *Tamże.*

²⁵ *Tamże.*

prawnej rozstrzygnięcie. **Niewzruszalność prawomocnych orzeczeń sądowych nie jest zasadą absolutną, jednak odstępstwa od niej muszą być oceniane z punktu widzenia wskazanych wyżej dyrektyw konstytucyjnych, przy założeniu, że sama zasada jest elementem zasady państwa prawnego.**

Samo wykluczenie możliwości wielokrotnego wznawiania postępowania nie narusza unormowań konstytucyjnych. Dotyczy to również postępowań zakończonych orzeczeniami, które są niezgodne z prawem, a nawet wydają się niesprawiedliwe. Potwierdza to analiza podstaw wznowienia postępowania, do których należą tylko wyczerpująco określone w kodeksie szczególnie istotne błędy i wady prawne samego orzeczenia lub postępowania prowadzącego do jego wydania. Dlatego nie są *a priori* wykluczone przez Konstytucję ograniczenia możliwości wznowienia postępowania, również w sytuacji gdy podstawą wznowienia jest wyrok Trybunału Konstytucyjnego.

Zawarte w art. 190 ust. 4 Konstytucji prawo do wznowienia postępowania po orzeczeniu przez Trybunał Konstytucyjny niekonstytucyjności prawnej podstawy „prawomocnego orzeczenia sądowego, ostatecznej decyzji administracyjnej lub rozstrzygnięcia w innych sprawach” jest – w zakresie, w jakim dotyczy sanacji rozstrzygnięć sądowych – jednym z aspektów prawa do sądu określonego w art. 45 Konstytucji. Przepis art. 190 ust. 4 Konstytucji stanowi, że „Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania”. Celem tego przepisu jest usunięcie skutków obowiązywania niekonstytucyjnego przepisu, przy czym chodzi tu o skutki wywołane jego zastosowaniem jako podstawy prawomocnego orzeczenia sądowego, ostatecznej decyzji lub innego rozstrzygnięcia. Innymi słowy – celem art. 190 ust. 4 Konstytucji jest wyeliminowanie z obrotu prawnego opartych na niekonstytucyjnym przepisie rozstrzygnięć kończących konkretną sprawę. Zastosowanie art. 190 ust. 4 – inaczej niż art. 79 Konstytucji – nie zakłada uprzedniego wyczerpania toku instancyjnego. Istotne jest, że **art. 190 ust. 4 Konstytucji nie przewiduje automatycznego wyeliminowania takich rozstrzygnięć (i ich skutków); stwarza tylko możliwość ponownego rozpatrzenia danej sprawy na podstawie zmienionego stanu prawnego, ukształtowanego w następstwie orzeczenia Trybunału o niezgodności aktu normatywnego z przepisem mającym wyższą rangę w hierarchicznie zbudowanym systemie prawnym (SK 19/05).**

W wyroku z 1 września 2006 r., SK 14/05, Trybunał orzekł o niekonstytucyjności art. 442 § 1 zdanie drugie ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny²⁶ (dalej: k.c.) i odroczył utratę mocy obowiązującej tego przepisu do końca

²⁶ Dz. U. Nr 16, poz. 93, ze zm.

2007 r. Ponadto w sentencji wskazano, że wobec uwzględnienia skargi konstytucyjnej odroczenie terminu utraty mocy obowiązującej nie stoi na przeszkodzie realizacji praw skarżącego określonych w art. 190 ust. 4 Konstytucji. W uzasadnieniu Trybunał – uznając, że formuła działania wyroku na przyszłość, ściśle związana z rozstrzygnięciem o odroczeniu terminu jego wejścia w życie, wyłącza możliwość wznowienia postępowania na podstawie art. 190 ust. 4 Konstytucji – podkreślił jednocześnie, że możliwość wznowienia postępowania przez skarżącego jest w pełni zgodna „z funkcją i celami skargi konstytucyjnej, która zmierza nie tylko do ochrony interesu ogólnego przez eliminację niekonstytucyjnego przepisu, ale także do ochrony indywidualnych interesów samego skarżącego”.

5.1.3. Ugoda sądowa

Zgodnie z art. 917 k.c., „przez ugodę strony czynią sobie wzajemne ustępstwa w zakresie istniejącego między nimi stosunku prawnego w tym celu, aby uchylić niepewność co do roszczeń wynikających z tego stosunku lub zapewnić ich wykonanie albo by uchylić spór istniejący lub mogący powstać”. Ugoda ma charakter umowy wzajemnej, gdyż zakłada dokonanie ustępstw przez obie strony stosunku prawnego, przy czym każda ze stron ustępuje dlatego, że liczy na ustępstwo drugiej strony. Zalicza się ją do umów ustalających, tj. takich, których celem jest nadanie stosunkowi prawnemu cechy pewności i bezsporności. Ugoda zawarta przed sądem stanowi – na równi z wyrokiem sądowym – tytuł egzekucyjny. Nie tworzy ona natomiast negatywnej przesłanki procesowej *res iudicata*.

Uzasadnienie polityki ustawodawcy, który wyraźnie zmierza do rozszerzenia polubownego załatwiania spraw, zasługuje, w ocenie Trybunału, na pełną aprobatę. Jednakże ustawodawca z jednej strony zachęca strony do zakończenia postępowania ugodą, bez potrzeby wydawania orzeczenia przez sąd, z drugiej zaś – zaskarżony przepis prawa podatkowego nakłada na osobę, która zaakceptowała ugodowe załatwienie sprawy, swego rodzaju sankcję finansową w postaci obowiązku zapłacenia podatku od uzyskanego odszkodowania. Według Trybunału Konstytucyjnego, funkcjonowanie w ramach jednego porządku prawnego dwóch różnych ocen prawnych tego samego zachowania jest niedopuszczalne, gdyż pozbawia adresatów norm prawnych właściwego punktu odniesienia (**SK 51/06**).

5.2. Podstawowe problemy proceduralne w postępowaniu przed TK

5.2.1. Zakres kompetencji Trybunału

Główną funkcją Trybunału Konstytucyjnego jest dokonywanie hierarchicznej kontroli norm prawnych. Do jego kompetencji nie należy – co do zasady – kontrola konstytucyjności przepisów aktów tej samej rangi. Może jednak dokonać takiej

kontroli, gdy relacja dwóch norm ustawowych mogłaby prowadzić do pozbawienia treści danej wolności konstytucyjnej. Uchylenie się przez Trybunał od oceny konstytucyjności przez powołanie się na hierarchiczność systemu kontroli norm powodowałoby w takiej sytuacji samoograniczenie zakresu sądownictwa konstytucyjnego (*K 21/05*).

Trybunał nie może orzekać o przepisach wyrażających treści normatywne, które nie zostały wskazane przez podmiot inicjujący postępowanie jako przedmiot kontroli. Natomiast z urzędu może zbadać, czy dany organ posiadał kompetencję do wydania kwestionowanego aktu prawnego oraz czy został dochowany tryb wydania aktu określony przez przepisy prawa. Podmiot inicjujący kontrolę może wskazywać jako podstawę kontroli obowiązujące przepisy, określając jednoznacznie treści normatywne, które wyprowadza z tych przepisów w sytuacji, w której konstytucyjność kwestionowanych przepisów podlega ocenie z punktu widzenia regulacji wcześniejszych. Wówczas Trybunał Konstytucyjny może poddać ocenie kwestionowane przepisy z punktu widzenia ich zgodności z wcześniejszymi unormowaniami, które zawierały analogiczne treści normatywne (*P 22/05*).

W postępowaniu przed Trybunałem obowiązuje zasada *ne bis in idem*, znajdująca zastosowanie wówczas, gdy te same przepisy zostały już wcześniej zakwestionowane w oparciu o te same wzorce kontroli. Nie wyklucza ona jednak ponownego badania tych samych przepisów z tymi samymi wzorcami, jeżeli inicjator kontroli przedstawi nowe, niepowoływane wcześniej argumenty, okoliczności albo dowody uzasadniające prowadzenie postępowania i wydanie wyroku (*SK 21/05*).

5.2.2. Pytanie prawne

Na podstawie art. 193 Konstytucji każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem.

Warunkiem dopuszczalności wystąpienia do Trybunału przez sąd z pytaniem prawnym jest istnienie związku między odpowiedzią na to pytanie a rozstrzygnięciem sądowym w konkretnej sprawie. Taki związek zachodzi wówczas, gdy wyrok Trybunału wpływa na treść rozstrzygnięcia sądu przedstawiającego pytanie (*P 16/05*). Trybunał nie bada kwestii zastrzeżonych do badania sądowego, tzn. rzeczywistej woli stron oraz innych okoliczności faktycznych i prawnych mających znaczenie dla sprawy rozstrzyganej przez sąd pytający (*P 28/05*). Rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem zależy od odpowiedzi na pytanie w sytuacji, gdy utrata mocy obowiązującej przepisu objętego pytaniem prawnym pociągałaby za sobą wydanie orzeczenia o treści odmiennej od orzecz-

nia, które zapadłoby na podstawie kwestionowanego przepisu. **Odpowiedź Trybunału na pytanie prawne sądu pytającego ma wpływ na rozstrzygnięcie sprawy także wówczas, gdy utrata mocy obowiązującej zaskarżonego przepisu ma istotne znaczenie dla samego przebiegu postępowania, a w szczególności dla realizacji podstawowych praw stron w tym postępowaniu.** Przyjęcie odmiennego stanowiska prowadziłoby do sytuacji, w której pytanie prawne nie może dotyczyć przepisów regulujących postępowanie przed sądem (*P 13/05*).

Pytania prawne wynikają z powzięcia przez sądy wątpliwości, czy nie zostały naruszone konstytucyjne wolności lub prawa konkretnych obywateli, których sprawy są rozpatrywane. Dlatego też, zdaniem Trybunału, stosowany zazwyczaj w postępowaniach wszczętych na podstawie skarg konstytucyjnych, przepis art. 39 ust. 3 ustawy o TK, będący wyjątkiem od obowiązku umarzania postępowania, gdy akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał, powinien być stosowany także w postępowaniach inicjowanych pytaniami prawnymi (*P 23/05*).

W wypadku gdy orzeczenie Trybunału stwierdzające niekonstytucyjność zostało zainicjowane pytaniem prawnym, termin odroczenia utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnego przepisu nie ogranicza sądu pytającego, mającego rozstrzygnąć konkretną sprawę (*P 2/06*).

5.2.3. Skarga konstytucyjna

Przepis art. 79 Konstytucji stanowi, że każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Podstawę skargi konstytucyjnej może stanowić tylko naruszenie takich norm konstytucyjnych, które są źródłem wolności lub praw podmiotowych jednostki, a nie norm stanowiących wyłącznie zasady o charakterze ustrojowo-organizacyjnym (*SK 52/04*).

Skarga konstytucyjna ma na celu zapewnienie jednostce efektywnej ochrony przed naruszeniami jej praw przez prawodawcę. **Rozpoznając skargę konstytucyjną, Trybunał musi w każdym wypadku ustalić, czy na podstawie zaskarżonych przepisów sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o konstytucyjnych wolnościach, prawach lub obowiązkach skarżącego. W razie wątpliwości, konstytucyjna formuła „orzekł ostatecznie” powinna być interpretowana tak, aby nie utrudniać jednostce dochodzenia swych praw za pomocą skargi konstytucyjnej (*SK 4/05*).**

Zadaniem skargi konstytucyjnej jest eliminacja z systemu prawa przepisów niezgodnych z Konstytucją, nie zaś poprawa błędów organów stosujących prawo, powstałych np. w wyniku niewłaściwej interpretacji przepisów albo niewłaściwe-

go postępowania dowodowego w danej sprawie. Chodzi tu przy tym tylko o takie przepisy, których dalsze stosowanie narusza określone prawo lub wolność konstytucyjnie chronioną. W tym właśnie kontekście należy odczytywać wymóg ostateczności orzeczenia, które powinno zapaść w sprawie skarżącego. Określone prawo czy wolność skarżącego nie mogą być więc dłużej naruszane w majestacie obowiązującego prawa. **Istotą skargi konstytucyjnej jest ochrona konstytucyjnych praw i wolności jednostki, bez względu na to, w jakiej fazie i w jakim aspekcie postępowania nastąpiło ewentualne ich naruszenie.** Istotą orzeczenia ostatecznego w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji jest jego związek z danym prawem lub wolnością konstytucyjnie chronionymi, nie zaś z toczącym się innym postępowaniem, nawet gdyby z punktu widzenia organu je prowadzącego miało ono charakter główny i zasadniczy, a postępowanie, w wyniku którego wydano orzeczenie dotyczące praw i wolności skarżącego, należało uznawać za jedynie poboczne, dodatkowe czy służebne wobec postępowania głównego (*SK 58/03*).

Punktem wyjścia badania zasadności zarzutów przedstawionych w skardze konstytucyjnej musi być precyzyjne ustalenie jej zakresu zarówno z punktu widzenia przedmiotu zaskarżenia, jak i wzorców kontroli konstytucyjnej. **W postępowaniu skargowym Trybunał nie bierze pod uwagę potencjalnych skutków, do jakich mogłoby ewentualnie prowadzić stosowanie kwestionowanego przepisu, lecz koncentruje się na badaniu naruszenia wolności lub praw, które jest rezultatem wydania ostatecznego orzeczenia w sprawie skarżącego,** dlatego też Trybunał ocenia wyłącznie te przepisy ustawy lub innego aktu normatywnego, które stanowiły podstawę ostatecznego orzeczenia (*SK 11/05*).

5.2.4. Organizacje społeczne w postępowaniu przed TK

Podstawą prawną dopuszczalności występowania organizacji społecznych (*amicus curiae*) w postępowaniu przed Trybunałem jest art. 19 ustawy o TK, zobowiązujący Trybunał do zbadania wszystkich istotnych okoliczności w celu wszechstronnego wyjaśnienia sprawy. Organizacje społeczne, których cele statutowe i przedmiot działalności są związane z analizowanym przez Trybunał zagadnieniem, mogą bowiem sformułować opinię w celu bardziej wszechstronnej oceny badanej kwestii. **Rola organizacji ogranicza się do wypowiedzenia poglądu w sprawie, co jest związane z wiadomościami uzyskanymi przy wykonywaniu działalności statutowej.** Argumentem za dopuszczeniem organizacji społecznych do postępowania przed Trybunałem jest zwiększenie społecznej akceptacji rozstrzygnięć Trybunału oraz społeczna kontrola władzy. Status i funkcja organizacji społecznej w postępowaniu przed Trybunałem są odmienne od statusu i funkcji „uczestnika postępowania” w rozumieniu art. 52 ustawy o TK, gdyż organizacje nie mają obowiązku udziału w postępowaniu oraz udział w postępowaniu nie jest ich prawem podmiotowym (*SK 30/05*).

5.2.5. Problematyka kompletności wniosku oraz dopuszczalności rozszerzenia wzorców kontroli konstytucyjnej

Trybunał Konstytucyjny stoi na stanowisku, że dotychczasowe orzecznictwo tworzy niezbędny kontekst, w którym powinny być rozpatrywane zarzuty wnioskodawcy. We wniosku nie powinno zabraknąć bezpośrednich odwołań do orzeczeń Trybunału wydanych w podobnych sprawach oraz orzeczeń dotyczących wzorców kontroli zaskarżonego przepisu (*K 25/05*).

Dopuszczalność rozszerzenia wzorców kontroli konstytucyjnej przez Rzecznika Praw Obywatelskich, przystępującego na podstawie art. 51 ust. 2 ustawy o TK do postępowania zainicjowanego skargą konstytucyjną, pojawiła się w sprawie zakończonej *wyrokiem z 2 października 2006 r., SK 34/06*. Skarżący w *petitum* skargi pominął niektóre powoływane w uzasadnieniu skargi wzorce kontroli. Trybunał uznał, że stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich, domagającego się uznania zaskarżonego przepisu za niezgodny z wzorcami pominiętymi w *petitum* skargi, można uznać za doprecyzowanie wzorców kontroli zawartych w skardze i nadanie podnoszonym w jej uzasadnieniu zarzutom właściwej formy.

6. Samorząd terytorialny

6.1. Samodzielność jednostek samorządu terytorialnego

W świetle art. 165 Konstytucji jednostki samorządu terytorialnego mają osobowość prawną, przysługują im prawo własności i inne prawa majątkowe, a ich samodzielność podlega ochronie sądowej. **Istota owej samodzielności wyraża się w zapewnieniu przez ustawodawcę dochodów pozwalających na zrealizowanie przypisanych jednostkom samorządu terytorialnego zadań publicznych, stworzeniu gwarancji formalnych i proceduralnych w tym zakresie oraz pozostawieniu swobody w kształtowaniu wydatków. Ustawodawcy przysługuje też swoboda w określaniu zarówno źródeł dochodów gmin, jak i ich poziomu (*K 27/05*).** Ingerowanie przez prawodawcę w konstytucyjnie chronioną samodzielność jednostek samorządu terytorialnego powinno odbywać się z poszanowaniem konstytucyjnie określonych rygorów, gdyż samodzielność gmin stanowi istotny element siły państwa. **W ocenie Trybunału, niepokojące są wszelkie próby powrotu do istniejących przed 1990 r. metod sterowania jednostkami tego typu, osłabiające standardy lađu publicznego w państwie oraz leżące u jego podstaw zasady pomocniczości i subsydiarności (*K 1/05*).**

W zakresie kształtowania praw właścicielskich poprzez czynności cywilnoprawne, gmina musi być traktowana na równi z innymi podmiotami uczestniczącymi w tych stosunkach, a przynajmniej na równi z innymi podmiotami publicz-

noprawnymi. Ustawodawca, konstruując zasady przekazywania lokali jednostkom samorządu terytorialnego, powinien określić przesłanki uzasadniające odmowę zawarcia przez gminę umowy przekazania, czy też przesłanki nieprzejęcia przez nią lokalu, w przeciwnym wypadku umowa „przekazania” nieruchomości stanowić będzie jedynie pewnego rodzaju atrapę (**P 31/05**). **Uniemożliwienie gminie wyrażenia woli w kwestii nabycia mienia, podobnie jak sam fakt nałożenia na gminy obowiązku o nieustalonym zakresie, oznacza naruszenie jej samodzielności, gdyż powoduje niepewność co do zadań gminy i „zdaje ją na łaskę” innych podmiotów (K 1/06).**

Zasada udziału samorządu terytorialnego w sprawowaniu władzy nie może być rozumiana absolutnie, to znaczy w ten sposób, że samorząd może działać wszędzie tam, gdzie uzna to za stosowne, biorąc za kryterium tylko to, że dana kwestia dotyczy spraw lokalnych. Zasada demokratycznego państwa prawnego oraz wymóg traktowania Rzeczypospolitej jako dobra wspólnego wszystkich obywateli oznaczają, że także realizacja zadań wynikających z kompetencji centralnej administracji państwa ma służyć realizacji potrzeb społecznych. Działalność terenowych organów administracji rządowej, podporządkowana organom naczelnym, bez wątplenia służy zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnych (**K 23/05**).

Decentralizacja nie wyklucza wyłączenia pewnych spraw z kompetencji organów lokalnych i przekazania ich innym organom władzy, jednak wyłączenie to powinno być dokonane w zgodzie z Konstytucją, w drodze ustawy, przy poszanowaniu wymogu racjonalności. Organy zdecentralizowane cechuje samodzielność, rozumiana jako wyposażenie w prawo do względnie samodzielnego działania w granicach ustawowo dopuszczalnych, oraz niezawisłość, oznaczająca wolność od ingerencji w ich sprawy organów wyższego stopnia. Granice decentralizacji mogą wynikać także ze zmian polityki państwa, stanu gospodarki lokalnej i możliwości dostosowania administracji do wykonywania służby publicznej zgodnie z zasadą pomocniczości. Podstawowym założeniem społecznym i konstytucyjnym w tym zakresie jest lokowanie aparatu wykonującego zadania jak najbliżej obywateli. Musi to być jednak realizowane po uwzględnieniu wszelkich okoliczności społeczno-gospodarczych warunkujących przeprowadzone zmiany (**U 5/04**).

6.2. Zadania własne gminy oraz zadania jej zlecone

Zadaniami własnymi gminy, zgodnie z art. 166 ust. 1 Konstytucji, są te zadania publiczne, które służą zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej. Lokalny charakter zadań własnych odróżnia je od zadań zleconych. Ponadto w wypadku zadań zleconych mamy do czynienia z przekazywaniem zadania jedynie do wykonania. **Zadania własne to takie, które samorząd wykonuje na własną odpowiedzialność, w tym także finansową.** To znaczy, że podstawowym źródłem finansowania zadań własnych powinny być dochody własne samorządu. **Nalożenie na**

organ stanowiący samorządu obowiązku automatycznego wydatkowania powoduje nie tylko ograniczenie jego swobody politycznej, lecz przede wszystkim zaciera granicę pomiędzy konstytucyjnym podziałem dochodów na służące głównie zadaniom własnym oraz służące zadaniom zleconym. Ustawodawca nie ma pełnej swobody przy określaniu zadania nałożonego na samorząd jako zadania własnego. Całkowicie dowolne przypisanie do zadań własnych zadania, które ze swej natury nie może być za takie uznane, skutkowałoby naruszeniem określonych w art. 167 Konstytucji gwarancji finansowych dla samorządu.

Samorząd terytorialny powinien być wyposażony w dochody w wysokości adekwatnej do przypadających mu zadań publicznych. Wyposażanie samorządu w dochody następuje kosztem uszczuplenia publicznych zasobów finansowych będących w dyspozycji władz centralnych. Lista dochodów samorządu nie ma charakteru zamkniętego, ustawodawca może wykreować inne dochody niż te, o których stanowi Konstytucja. Jednak konstrukcja dochodu wykreowanego w drodze ustawy musi spełniać wymogi konstytucyjne. Przede wszystkim dochód taki musi mieć podstawę ustawową oraz być zgodny z zasadą adekwatności. Każde ustawowe nałożenie nowych, prawnie zdeterminowanych i szczegółowych zadań na samorząd, które połączone jest z dotacją celową, związaną z dodatkowymi czy wyjątkowymi wymaganiami co do sposobu czy jakości wykonania zadania, pozwala ocenić, z punktu widzenia art. 167 ust. 4 Konstytucji, czy środki przyznane na ten cel corocznie przez władze centralne w ustawie budżetowej są odpowiednie do zakresu współodpowiedzialności samorządu. Dotacja celowa na zadanie własne nałożone obligatoryjnie przez ustawę zapewnia, zdaniem Trybunału, większą transparentność ustroju finansowego państwa (*K 30/04*).

V

PROBLEMY ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ ORZECZEŃ TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO

1. Uwagi ogólne

Trybunał Konstytucyjny, orzekając o niekonstytucyjności zaskarżonych przepisów, działa na wzór „prawodawcy negatywnego”: skutkiem orzeczenia jest utrata mocy obowiązującej regulacji niezgodnej z Konstytucją lub aktem normatywnym wyższego rzędu. Trybunał nie ma kompetencji prawotwórczych, bowiem nie może w miejsce niekonstytucyjnych przepisów ustanowić nowych przepisów, zgodnych z ustawą zasadniczą, ani nakazać organom upoważnionym do tworzenia prawa ustanowienia regulacji zgodnych ze standardami konstytucyjnymi. Tymczasem utrata mocy obowiązującej przepisów prawnych na skutek wydania orzeczenia przez TK może prowadzić do rozmaitych dysfunkcyjności systemu prawa.

W Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r. wyrażono zasadę, w myśl której orzeczenia TK mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne (art. 190 ust. 1). Ponadto przyjęto, że począwszy od 17 października 1999 r. zasada ta zostanie rozciągnięta na wszystkie orzeczenia TK (art. 239 ust. 1). Nadanie orzeczeniom TK mocy powszechnie obowiązującej i przymiotu ostateczności nie spowodowało jednak, że wszystkie wyroki Trybunału, których konsekwencją jest eliminacja niezgodnych z Konstytucją przepisów prawnych *ex lege* zapewnią funkcjonalny system prawa wolny nie tylko od niezgodności, lecz również od luk prawnych.

Przepisy dotyczące orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego znajdują się obecnie w trzech aktach: Konstytucji, ustawie o TK oraz Regulaminie Trybunału Konstytucyjnego²⁷ (dalej: Regulamin TK). Termin „realizacja orzeczeń TK” nie występuje ani w Konstytucji, ani w ustawie o TK, choć należy zauważyć, że w tej ostatniej rozdział trzeci zatytułowany został „Zasady i tryb orzekania oraz wykonywania orzeczeń”, co sugeruje, że wyznaczono w nim zarówno zasady i tryb orzekania, jak i zasady i tryb wykonywania orzeczeń. Jednak w rozdziale tym nie wyjaśniono, co należy rozumieć przez „wykonywanie orzeczeń”, jak również nie wskazano zasad i trybu, w jakim powinno ono nastąpić. Z kolei w obecnie obowiązującym Regulaminie TK nie występuje termin „wykonywanie orzeczeń”,

²⁷ Załącznik do uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 października 2006 r. w sprawie Regulaminu Trybunału Konstytucyjnego (M. P. Nr 72, poz. 720).

lecz „realizacja orzeczeń” (§ 11 ust. 3 pkt 2,) i „realizacja wyroków” (tytuł działu siódmego, § 56 ust. 1 i 4).

2. Obowiązek realizacji orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego

W szerokim znaczeniu „realizacja orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego” polega na podjęciu wszelkich działań, jakie są konieczne dla przywrócenia stanu konstytucyjności. Interpretacja przepisów Konstytucji prowadzi do wniosku, że „realizowanie orzeczeń TK” jest obowiązkiem adresowanym nie tylko do organów upoważnionych do tworzenia prawa, lecz do wszystkich podmiotów. Źródłem tego obowiązku jest moc powszechnie obowiązująca orzeczeń TK (art. 190 ust. 1) w związku z zasadami państwa prawnego (art. 2), legalizmu (art. 7) oraz nadrzędności Konstytucji (art. 8).

W wypadku prawodawcy obowiązek „realizacji orzeczeń TK” ma dwa aspekty: pozytywny – dokonania takich zmian w systemie prawa, które zapewnią, że system prawa będzie spójny i zupełny, oraz negatywny – zakaz stanowienia regulacji obarczonych wadą, z powodu której wcześniejsza regulacja została uznana przez TK za niezgodną z Konstytucją. Należy zaznaczyć, że obowiązek realizacji orzeczeń TK w działalności prawodawczej niejednokrotnie wymaga współpracy różnych organów, instytucji i osób. Tworzenie prawa jest bowiem procesem złożonym, w którym faktycznie uczestniczy wiele podmiotów, a ustanowienie aktu normatywnego poprzedzają czynności i decyzje podejmowane przez poszczególnych ludzi lub ich zespoły.

W wielu sytuacjach po wydaniu orzeczenia przez TK konieczne jest podjęcie odpowiednich działań prawodawczych. Najczęściej dzieje się tak, gdy:

a) na skutek stwierdzenia niekonstytucyjności pewnego uregulowania traci ono moc obowiązującą z dniem ogłoszenia orzeczenia, co powoduje powstanie luki prawnej w obowiązującej regulacji;

b) stwierdzenie niekonstytucyjności pominięcia prawodawczego wymaga wprowadzenia odpowiedniej regulacji uzupełniającej;

c) stwierdzenie niekonstytucyjności pewnego uregulowania połączone jest z odroczeniem utraty jego mocy obowiązującej w celu umożliwienia dokonania odpowiednich zmian legislacyjnych;

d) stwierdzenie niekonstytucyjności bądź konstytucyjności pewnego uregulowania przy przyjęciu określonego jego rozumienia albo w pewnym zakresie wymaga sprecyzowania przepisów prawnych z uwagi na respektowanie zasad jasności i pewności prawa;

e) TK w trybie kontroli prewencyjnej stwierdza niekonstytucyjność ustawy jedynie w części, która nie jest nierozdzielnie związana z całą ustawą, a Prezydent po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu zwraca ustawę Sejmowi w celu usunięcia niezgodności.

Następstwem wydania orzeczenia przez Trybunał może być jednak nie tylko obowiązek podjęcia działań prawodawczych. W wielu wypadkach TK formułuje pod adresem prawodawcy wskazówki, które mają ułatwić stanowanie nie tylko spójnego systemu prawa, ale także wolnego od błędów legislacyjnych.

Dla organów stosujących prawo obowiązek „realizacji orzeczeń TK” oznacza stosowanie prawa z uwzględnieniem skutków, jakie wywołuje orzeczenie. Bez względu na to, czy zostało wydane w postępowaniu wszczętym pytaniem prawnym, wnioskiem czy skargą konstytucyjną, ma zgodnie z Konstytucją moc powszechnie obowiązującą, czego konsekwencją jest to, że od chwili ogłoszenia rodzi skutki dla toczących się postępowań sądowych i administracyjnych. W szczególności sąd, który przedstawił TK pytanie prawne, ma obowiązek rozstrzygnięcia toczącej się przed nim sprawy zgodnie z treścią tego orzeczenia.

„Realizację orzeczeń TK” można także rozpatrywać w aspekcie wznowienia postępowania. Orzeczenie TK o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostały wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi bowiem podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania (art. 190 ust. 4).

Ujemne konsekwencje „niezrealizowania orzeczenia TK” przez prawodawcę, sądy i organy administracji mogą prowadzić do powstania szkody wyrządzonej niezgodnym z prawem działaniem władzy publicznej w rozumieniu art. 77 ust. 1 Konstytucji, co spowoduje, że w niektórych wypadkach obywatele będą mieli uzasadnione roszczenia odszkodowawcze wobec Skarbu Państwa.

Nowy Regulamin TK nakłada na Prezesa TK kilka istotnych obowiązków w zakresie realizacji orzeczeń Trybunału. Należy do nich w szczególności określanie czynności badawczych, analitycznych i ewidencyjnych, prowadzonych w Biurze TK, związanych z realizacją orzeczeń Trybunału w działalności prawodawczej właściwych organów, oraz określanie sposobu ich dokumentowania. Realizacja wyroków Trybunału przez właściwe organy podlega systematycznemu badaniu przez Zespół Orzecznictwa i Studiów Biura TK. Okresowe sprawozdania Zespołu z prowadzonych badań i analiz Prezes TK przekazuje sędziom Trybunału. Prezes TK na mocy nowego Regulaminu ma również możliwość kierowania do właściwych organów prawodawczych tychże sprawozdań bądź odrębnych wystąpień, opracowanych na podstawie tych sprawozdań, zwracając się jednocześnie o poinformowanie o zajętych przez te organy stanowisku.

Problematyka realizowania wyroków TK przez prawodawcę była przedstawiana już w *Informacjach* dla Sejmu i Senatu w ubiegłych latach²⁸. I jakkolwiek wzbudziła żywe zainteresowanie właściwych organów państwa, służb legislacyj-

²⁸ Druk sejmowy nr 3983 (IV kadencja) oraz druk senacki nr 939 (V kadencja); druk sejmowy nr 516 (V kadencja) oraz druk senacki nr 123 (VI kadencja).

nych, doktryny prawa konstytucyjnego oraz dziennikarzy zajmujących się tematyką prawną, to w pewnym przynajmniej zakresie uwagi przedstawione w poprzednich *Informacjach* pozostają nadal aktualne. Dotyczy to niestety również wypadków niezrealizowania orzeczeń TK albo zignorowania zaleceń Trybunału w nich wyrażonych, i dlatego zostaną one przytoczone ponownie.

3. Przykłady wyroków Trybunału Konstytucyjnego, których realizacja przez prawodawcę jest wymagana lub pożądana

Z wielkim niepokojem należy zauważyć, że nadal nie został zrealizowany **wyrok z 3 czerwca 1998 r., K 34/97**, stwierdzający niekonstytucyjność niektórych przepisów dotyczących majątku byłego Funduszu Wczasów Pracowniczych (FWP). Mimo że w uzasadnieniu wyroku TK wskazał na „konieczność pilnej interwencji ustawodawczej”, a od wydania wyroku minęło już osiem lat, do tej pory nie zostały ustawowo uregulowane kwestie sukcesji majątku po FWP oraz udostępnienia udziałów pracownikom tego Funduszu. Co więcej, w poprzednich *Informacjach* Trybunał podkreślał: „Wspomniany wyrok TK w założeniu miał zapobiec dalszym niekontrolowanym transferom związanym z mieniem należącym do zlikwidowanego FWP. W rzeczywistości jednak, wobec biernej postawy ustawodawcy, celu tego nie udało się osiągnąć. W dalszym ciągu dokonywano rozporządzeń majątkowych, które następnie zostały zakwestionowane przez Najwyższą Izbę Kontroli”²⁹.

Nadal pozostaje niezrealizowany **wyrok z 10 listopada 2004 r., Kp 1/04**, wydany w trybie kontroli prewencyjnej, w którym TK orzekł o niekonstytucyjności niektórych przepisów ustawy nowelizującej przepisy ustawy – Prawo o zgromadzeniach oraz ustawy – Prawo o ruchu drogowym. Po ogłoszeniu tego wyroku Prezydent zwrócił się, w trybie art. 122 ust. 4 Konstytucji, do Marszałka Sejmu z wnioskiem o przedstawienie stosownej opinii. Marszałek Sejmu takiej opinii dotychczas nie przedstawił, co spowodowało sytuację swoistego „pata”. Prezydent nie podpisał ustawy z pominięciem niekonstytucyjnych przepisów, ani nie zwrócił ustawy Sejmowi w celu usunięcia niezgodności.

Podobna sytuacja zachodzi w wypadku **wyroku z 7 grudnia 2005 r., Kp 3/05**. Po wydaniu tego orzeczenia Prezydent wystąpił o opinię do Marszałka Sejmu, a ten o opinię do Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej (dalej: Komisja). W opinii z 29 grudnia 2005 r. Komisja uznała za celowe podpisanie ustawy z pominięciem niekonstytucyjnej regulacji. Z informacji uzyskanych z Kancelarii

²⁹ *Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w 2004 r.*, Warszawa 2005, s. 53 oraz *Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa 2006, s. 57-58. Tamże w przypisach przywołano dokument NIK nr 171/2004/S04001/KGP, zawierający informację o wynikach kontroli zarządzania majątkiem byłego Funduszu Wczasów Pracowniczych i jego prywatyzacji.

Sejmu wynika, że Marszałek Sejmu przekazał swoją opinię Prezydentowi, podziękując zdanie Komisji o możliwości podpisania ustawy z pominięciem niekonstytucyjnych przepisów, jednak Prezydent w styczniu 2006 r. zwrócił ustawę Sejmowi w celu usunięcia niezgodności. Do chwili obecnej Sejm nie podjął odpowiednich działań służących realizacji wyroku TK.

Nie zostały także podjęte prace ustawodawcze dotyczące realizacji **wyroku TK z 4 września 2006 r., U 7/05**, stwierdzającego niezgodność z ustawą § 18 ust. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia gospodarki finansowej i działalności inwestycyjnej sądów powszechnych³⁰, chociaż Trybunał wyraził wątpliwość co do stopnia szczegółowości wytycznych do wydania rozporządzenia, zawartych w przepisach ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych³¹.

Do końca stycznia 2007 r. nie wpłynął do Sejmu żaden projekt ustawy przewidujący nowelizację, mającą na celu zrealizowanie **wyroku z 26 września 2006 r., K 1/06**, w którym Trybunał orzekł o niekonstytucyjności art. 8a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym³². W uzasadnieniu tego wyroku TK wskazał na konieczność dokonania zmiany ustawy w taki sposób, by z przepisu art. 8a można było wyinterpretować normę prawną odnoszącą się do przejścia przez gminę mienia Wojskowej Agencji Mieszkaniowej, w szczególności należałoby określić tryb i skutki przejścia wskazanych w przepisie przedmiotów majątkowych.

W praktyce, niestety, jest regułą brak reakcji ustawodawcy na wyroki stwierdzające niekonstytucyjność przepisów w pewnym zakresie. W wielu takich wypadkach interwencja ustawodawcy jest pożądana, by zapobiec stanowi niepewności prawa, który jest niekorzystny dla wszystkich adresatów norm prawnych. Dotyczy to następujących wyroków: **z 14 czerwca 2004 r., P 17/03** (uzależnienie prawa do wcześniejszej emerytury od charakteru pracodawcy); **z 29 czerwca 2005 r., SK 34/04** (przepadek narzędzi służących do popełnienia przestępstwa skarbowego); **z 28 lutego 2006 r., P 13/05** (doręczenie zastępcze pism w postępowaniu przed sądami administracyjnymi); **z 13 marca 2006 r., P 8/05** (zmiana warunków wyboru ubezpieczenia społecznego przez rolników prowadzących działalność gospodarczą); **z 10 kwietnia 2006 r., SK 30/04** (przesłanki nabycia w użytkowanie wieczyste gruntu Skarbu Państwa); **z 26 lipca 2006 r., SK 21/04** (zwrot kosztów obrony); **z 7 września 2006 r., SK 60/05** (dopuszczalność wznowienia postępowania karnego), **z 3 października 2006 r., K 30/05** (zasady przyznawania świadczeń z pomocy społecznej osobom prowadzącym pozarolniczą działalność gospodarczą), **z 11 października 2006 r., P 3/06** (znieważenie funkcjonariusza publicznie-

³⁰ Dz. U. Nr 97, poz. 876.

³¹ Dz. U. Nr 98, poz. 1070, ze zm.

³² Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, ze zm.

go), z **28 listopada 2006 r., SK 19/05** (wznowienie postępowania cywilnego), z **28 listopada 2006 r., P 31/05** (zasady przekazywania gminom nieruchomości przez przedsiębiorstwa państwowe), z **29 listopada 2006 r., SK 51/06** (opodatkowanie odszkodowań uzyskanych na podstawie ugody sądowej).

Interwencja ustawodawcy potrzebna jest również w sytuacjach, gdy TK orzeka o niekonstytucyjności pominięć ustawodawczych. W orzecznictwie TK konsekwentnie formułowana jest teza, że Trybunał nie ma kompetencji do orzekania o zaniechaniach ustawodawcy, polegających na nieuregulowaniu określonych spraw, które powinny być uregulowane. Trybunał Konstytucyjny nie może zastępować ustawodawcy w sytuacji, gdy zaniechał on uregulowania jakiegoś zagadnienia, nawet gdy obowiązek tego uregulowania został ustanowiony w Konstytucji. Jednakże w ramach kompetencji do kontrolowania konstytucyjności obowiązującego prawa, Trybunał Konstytucyjny ocenia zawsze pełną treść normatywną zaskarżonego przepisu, a więc także brak pewnych elementów normatywnych, których istnienie warunkowałoby konstytucyjność danej regulacji. Do stycznia 2007 r. nie zostały zrealizowane następujące wyroki, w których TK orzekł niekonstytucyjność pominięcia ustawodawczego: z **4 kwietnia 2005 r., SK 7/03** (współodpowiedzialność Skarbu Państwa za zobowiązania zakładu opieki zdrowotnej); z **8 września 2005 r., P 17/04** (emerytury nauczycielskie); z **14 marca 2006 r., SK 4/05** (kontrola legalności postanowienia sędziego-komisarza o wypowiedzeniu umowy najmu nieruchomości upadłego).

4. Odroczenie terminu utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego

Z przewidzianej w Konstytucji możliwości odroczenia terminu utraty mocy obowiązującej regulacji uznanej za niekonstytucyjną Trybunał korzysta wówczas, gdy natychmiastowa eliminacja tej regulacji z systemu prawa spowodowałaby szerszy stan niekonstytucyjności niż czasowe utrzymanie jej mocy obowiązującej. Jednocześnie odroczenie terminu utraty mocy obowiązującej przepisów uznanych za niezgodne z Konstytucją umożliwia prawodawcy zastąpienie ich regulacją nową, odpowiadającą standardom konstytucyjnym. Odroczenie daje więc prawodawcy czas na przygotowanie i ustanowienie nowych przepisów, zanim niekonstytucyjna regulacja utraci moc obowiązującą.

W okresie odroczenia prawodawca ma obowiązek podjąć odpowiednie działania legislacyjne i ustanowić nowe przepisy, tak aby weszły w życie najpóźniej z końcem terminu utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnej regulacji. W okresie odroczenia powinien zatem „zmieścić się” okres *vacatio legis* nowego unormowania.

Bierność prawodawcy, której skutkiem jest nieustanowienie nowej regulacji mogącej zastąpić unormowania tracące moc obowiązującą w terminie wyznaczonym przez Trybunał Konstytucyjny, nie tylko jest sprzeczna z celem przepisów konstytucyjnych, ale powoduje zazwyczaj dysfunkcjonalność systemu prawa. Zastąpienie w odpowiednim czasie niekonstytucyjnej regulacji jest obowiązkiem organów upoważnionych do stanowienia prawa, wynikającym z przepisów ustawy zasadniczej.

Można wskazać wypadki, gdy prawodawca nie podejmuje działań legislacyjnych zmierzających do realizacji wyroku TK nie tylko w okresie odroczenia, ale również po jego upływie. **Wyrokiem z 2 lipca 2003 r., K 25/01**, uznał niekonstytucyjność art. 479⁵⁴, art. 479⁶⁵ i art. 479⁷⁶ k.p.c. w zakresie, w jakim nie przewidują obowiązku zwrotu kosztów postępowania, i ustalił termin utraty mocy obowiązującej tych przepisów na 30 czerwca 2004 r. Uzasadniając utrzymanie w mocy obowiązującej niekonstytucyjnego przepisu przez 12 miesięcy, TK wskazał, że natychmiastowa utrata mocy obowiązującej spowoduje, iż w postępowaniach sądowych toczących się w wyniku odwołań od decyzji Prezesów Urzędów: Regulacji Energetyki, Regulacji Telekomunikacji i Poczty oraz Transportu Kolejowego automatycznie zaczęłyby obowiązywać (z chwilą utraty, w ustalonym zakresie, mocy obowiązującej art. 479⁵⁴, art. 479⁶⁵ i art. 479⁷⁶) reguły zwrotu kosztów z cywilnego postępowania procesowego (art. 98 i nast. k.p.c.). Tymczasem w tym wypadku – jak stwierdził Trybunał – mamy do czynienia nie z klasycznym postępowaniem cywilnym (procesowym), lecz ze specjalnymi postępowaniami sądowymi uruchamianymi w wyniku odwołań od decyzji Prezesów Urzędów: Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Regulacji Energetyki, Regulacji Telekomunikacji i Poczty, Transportu Kolejowego. Całość stanowi więc postępowanie „hybrydowe”, gdzie sprawa jest na początku rozpatrywana przez organ administracji publicznej, a później – w wyniku odwołania – przez sąd. Nie jest więc od początku do końca rozpoznawana przez kolejne instancje sądowe. Procedura sądowa musi zatem być w odpowiedni sposób związana z procedurą uprzednio zastosowaną w tej samej sprawie przez organ administracji publicznej.

W związku z tym potrzebne są szczególne regulacje dokonujące odpowiednich modyfikacji w procedurze cywilnej, którą posługuje się sąd ochrony konkurencji i konsumentów. W ocenie TK w zakresie zwrotu kosztów postępowania przed tym sądem nie powinny być mechanicznie przyjęte zasady z art. 98 i następnych k.p.c. Właśnie w celu umożliwienia ustawodawcy stworzenia regulacji uwzględniającej wskazane uwarunkowania TK zdecydował się odroczyć termin utraty mocy obowiązującej zakwestionowanych przepisów do 30 czerwca 2004 r.

Ustawodawca nie zdołał jednak w tym okresie ustanowić odpowiedniej nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego. W konsekwencji przepisy art. 479⁵⁴, art. 479⁶⁵ i art. 479⁷⁶ tego kodeksu w zakresie, w jakim nie przewidywały obowiązku zwrotu kosztów postępowania, utraciły moc obowiązującą z dniem 30 czerwca

2004 r. Wkrótce potem zostały one uchylone w pozostałym zakresie przez art. 1 pkt 77, 80 i 83 ustawy z 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw³³. Jednocześnie – wbrew zaleceniom TK – uchyleniu tych przepisów nie towarzyszyło wprowadzenie nowej regulacji dotyczącej problemu zwrotu kosztów postępowania przez Prezesów Urzędów: Regulacji Energetyki, Regulacji Telekomunikacji i Poczty oraz Transportu Kolejowego. W ten sposób ustawodawca wprowadził i w tych postępowaniach – tak jak wcześniej w postępowaniu przed Prezesem UOKiK – ogólne zasady zwrotu kosztów, czyniąc to tym razem w sposób wyraźnie sprzeczny z sugestiami TK zawartymi w uzasadnieniu wyroku w tej sprawie.

Również **wyrok z 13 września 2005 r., K 38/04**, w którym TK orzekł o niekonstytucyjności art. 8 ust. 2 i 3 ustawy z 7 października 1999 r. o języku polskim³⁴, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 5 ustawy z 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o języku polskim³⁵, nie został zrealizowany przez prawodawcę w terminie odroczenia. Choć niekonstytucyjne przepisy utraciły moc obowiązującą 30 czerwca 2006 r., to do końca stycznia 2007 r. nie wpłynął do Sejmu żaden projekt ustawy przewidujący odpowiednią nowelizację ustawy o języku polskim.

Do końca stycznia 2007 r. nie wniesiono także żadnego projektu ustawy nowelizującej art. 108 ust. 3 w związku z art. 109 ustawy z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych³⁶, mimo że **wyrokiem z 24 stycznia 2006 r., SK 40/04**, Trybunał uznał wskazane przepisy za niezgodne z Konstytucją i wyznaczył utratę ich mocy obowiązującej na 1 września 2006 r.

Przykładem niezrozumiałych opóźnień ustawodawcy może być sytuacja, której dotyczył **wyrok TK z 5 lipca 2005 r., SK 26/04**. Trybunał odroczył do 30 czerwca 2006 r. utratę mocy obowiązującej art. 50 § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych³⁷ w zakresie, w jakim nie przewidywał zażalenia na postanowienie o zamianie kary porządkowej grzywny na karę pozbawienia wolności. Tymczasem projekty odpowiednich ustaw wpłynęły do Sejmu 6 lipca (druk nr 885) i 13 października 2006 r. (druk nr 1057), a więc po upływie terminu odroczenia.

Duże zaniepokojenie budzi fakt, że do końca stycznia 2007 r. nie zostały zrealizowane **wyroki z 19 kwietnia 2006 r., K 6/06**, oraz z **8 listopada 2006 r., K 30/06**, w których Trybunał orzekł o niezgodności z Konstytucją przepisów wprowadzających nowe zasady dostępu do zawodów adwokata i radcy prawnego. Wyznaczone w sentencjach tych wyroków terminy odroczenia upłynęły 31 grudnia 2006 r.

Relatywnie często zdarza się, że prace legislacyjne nad dostosowaniem niekonstytucyjnej regulacji do standardów konstytucyjnych zostają rozpoczęte jesz-

³³ Dz. U. Nr 172, poz. 1804.

³⁴ Dz. U. Nr 90, poz. 999, ze zm.

³⁵ Dz. U. Nr 92, poz. 878.

³⁶ Dz. U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904, ze zm.

³⁷ Dz. U. Nr 98, poz. 1070, ze zm.

cze przed terminem utraty ich mocy obowiązującej określonym przez TK, ale ustanowione zmiany wchodzi w życie już po upływie tego terminu. Sytuacje takie zachodzą najczęściej z powodu zbyt późnego rozpoczęcia prac legislacyjnych lub zbyt opieszałego ich prowadzenia.

Przykładem takiej sytuacji są prace zmierzające do realizacji **wyroku z 27 kwietnia 2005 r., P 1/05**, w którym TK orzekł o niekonstytucyjności art. 607t § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego³⁸ w zakresie, w jakim zezwalał na przekazanie obywatela polskiego do państwa członkowskiego Unii Europejskiej na podstawie europejskiego nakazu aresztowania. Jednocześnie TK orzekł maksymalny 18-miesięczny termin odroczenia utraty mocy obowiązującej przewidziany w Konstytucji dla niekonstytucyjnej regulacji rangi ustawy. Projekty ustaw o zmianie Konstytucji oraz kodeksu postępowania karnego zostały wniesione do Sejmu dopiero 15 maja 2006 r., a więc ponad rok po wydaniu tego orzeczenia, a na 6 miesięcy przed upływem terminu odroczenia. W rezultacie ustawa o zmianie Konstytucji weszła w życie dwa dni po terminie odroczenia, a ustawa nowelizująca kodeks postępowania karnego niemal dwa miesiące po terminie odroczenia.

Do końca stycznia 2007 r. nie zostały zakończone prace ustawodawcze, których celem jest realizacja **wyroku TK z 20 kwietnia 2005 r., K 42/02** (spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu). Choć poselski projekt ustawy został wniesiony do Sejmu 22 listopada 2005 r. (druk nr 339), to do końca stycznia 2007 r. nie zakończono procedury ustawodawczej. Tymczasem termin utraty mocy obowiązującej określony przez TK w tej sprawie upłynął 29 kwietnia 2006 r. Do Sejmu wpłynęły jeszcze cztery projekty ustaw w tej sprawie 27 kwietnia (druk nr 602), 12 maja (druk nr 767), 22 maja (druk nr 768) i 29 czerwca 2006 r. (druk nr 766).

Bardzo wolno postępują też prace ustawodawcze mające na celu realizację **wyroku z 21 grudnia 2005 r., SK 10/05**, w którym Trybunał orzekł o niekonstytucyjności przepisów o spółdzielniach mieszkaniowych regulujących skutki ustanowienia odrębnej własności lokali w nieruchomościach spółdzielni mieszkaniowych, obciążonych hipotekami ustanowionymi przed 24 kwietnia 2001 r. Projekty ustaw mające na celu realizację tego wyroku wpłynęły do Sejmu 27 kwietnia (druk nr 602) i 29 czerwca 2006 r. (druk nr 766), jednak prace ustawodawcze trwały tak wolno, że nie zdążono uchwalić ustawy przed upływem terminu odroczenia, który Trybunał określił na 31 grudnia 2006 r.

Niektórych z przytoczonych przykładów zbyt późnego zrealizowania wyroku można byłoby uniknąć, gdyby projekty ustaw dostosowujących do stanu konstytucyjności wносиła Rada Ministrów w trybie pilnym. Niestety dotychczas tylko dwukrotnie Rada Ministrów skorzystała z możliwości nadania klauzuli pilności projektom ustaw służącym realizacji wyroków TK, które przewidywały odroczenie utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnej regulacji. Dzięki wykorzystaniu

³⁸ Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.

tej procedury udało się zrealizować **wyrok z 13 listopada 2001 r., K 16/01** (warunki i tryb udzielania premii gwarancyjnej osobom posiadającym książeczki mieszkaniowe) oraz **wyrok z 29 czerwca 2004 r., P 20/02** (przejazd bez dokumentu potwierdzającego uprawnienie do ulgi) przed upływem terminu odroczenia.

Na uwagę w tym kontekście zasługuje jeszcze **wyrok z 15 marca 2005 r., K 9/04**, w którym TK orzekł o niezgodności art. 179 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny³⁹, odraczając utratę jego mocy obowiązującej do 15 lipca 2006 r. W uzasadnieniu tego wyroku TK wskazał, że zachodzi konieczność ustawowego uregulowania kwestii zrzeczenia się własności nieruchomości przez właściciela, przy czym regulacja taka nie może się ograniczać do wskazania, kto staje się nowym właścicielem nieruchomości w następstwie zrzeczenia. Ponadto Trybunał uznał, że niezbędne jest rozstrzygnięcie przez ustawodawcę o wszystkich prawach (rzeczowych i obligacyjnych), których przedmiotem jest nieruchomość.

W dniu 7 kwietnia 2006 r. wpłynął do Sejmu rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (druk nr 486). Projekt przewidywał nowelizację art. 179 kodeksu cywilnego, zgodnie z którą właściciel powinien najpierw wystąpić do gminy właściwej ze względu na położenie nieruchomości o zawarcie umowy przekazania nieruchomości na własność gminy, a dopiero w razie niezawarcia umowy w terminie sześciu miesięcy lub wcześniejszej odpowiedzi gminy, że nie zamierza zawrzeć umowy, może zrzec się własności na rzecz Skarbu Państwa. Po zakończeniu postępowania ustawodawczego w Sejmie i Senacie przekazano uchwaloną ustawę do podpisu Prezydentowi. Prezydent odmówił jednak podpisania ustawy i wraz z umotywowanym wnioskiem przekazał ustawę Sejmowi do ponownego rozpatrzenia. Zdaniem Prezydenta, uchwalona nowelizacja kodeksu cywilnego była nie do pogodzenia z troską o dobro wspólne, mogła doprowadzić do niepożądanych skutków społecznych, zwiększała możliwość nadużyć gospodarczych, a ponadto naruszała zasady przyzwoitej legislacji. W Sejmie zabrakło wymaganej większości głosów do ponownego uchwalenia ustawy. Mimo że od upływu terminu odroczenia upłynęło ponad pół roku, do Sejmu nie wniesiono do tej pory projektu ustawy służącej eliminacji luki prawnej powstałej w następstwie wyroku TK.

5. Wskazania luk i uchybień w systemie prawa pozostające bez reakcji adresatów

W ramach swoich kompetencji Trybunał Konstytucyjny wydaje postanowienia sygnalizacyjne, które są kwalifikowaną formą zwracania uwagi na luki i uchybienia w systemie prawa. Do tej pory TK wydawał zazwyczaj postanowienia sygnalizacyjne w związku z kontrolą norm, gdy uznał, że należy zwrócić szczególną

³⁹ Dz. U. Nr 16, poz. 93, ze zm.

uwagę na konieczność podjęcia odpowiednich działań legislacyjnych. Od wejścia w życie Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r. do końca 2006 r. TK wydał 13 postanowień sygnalizacyjnych.

Mimo upływu niemal czterech lat nadal nie zrealizowano **postanowienia z 27 maja 2003 r., S 2/03**, w którym TK sygnalizował Sejmowi konieczność unormowania trybu stwierdzania polskiego pochodzenia dla celów określonych w art. 52 ust. 5 Konstytucji.

Pilnej interwencji ustawodawcy, być może także na poziomie regulacji konstytucyjnej, wymaga unormowanie sprawowania władzy sądowniczej przez asesorów sądowych, tak aby zapewnić pełną realizację konstytucyjnych standardów prawa do sądu, co sygnalizował TK w **postanowieniu z 30 października 2006 r., S 3/06**⁴⁰, w związku z zawiąsłą przed Trybunałem sprawą SK 7/06. Z pewnym niepokojem należy odnotować, że mimo prowadzonych prac legislacyjnych w tym zakresie w Ministerstwie Sprawiedliwości oraz przez zespoły powołane przez Krajową Radę Sądownictwa i Prezydenta do końca stycznia 2007 r. do Sejmu nie wpłynął odpowiedni projekt ustawy.

Na luki i uchybienia w systemie prawa TK zwraca jednakże uwagę nie tylko w postanowieniach sygnalizacyjnych, ale także w uzasadnieniach wyroków. Niestety, niemal powszechne jest zjawisko pomijania formułowanych przez TK wskazań dotyczących konieczności lub celowości podjęcia odpowiednich działań legislacyjnych w uzasadnieniach wyroków stwierdzających zgodność kwestionowanej regulacji bądź brak niezgodności z odpowiednim wzorcem. Tymczasem w uzasadnieniach takich właśnie wyroków TK również zwraca uwagę na uchybienia wymagające interwencji prawodawcy. Ważne sugestie dla prawodawcy, które do końca stycznia 2007 r. nie zostały zrealizowane, zostały wyrażone na przykład w wyrokach: z **18 grudnia 2002 r., K 43/01** („lex 203”); z **5 maja 2004 r., P 2/03** (zakaz komentowania sprostowania prasowego); z **21 lipca 2004 r., K 16/03** (uwzględnianie dodatku i zasiłku pielęgnacyjnego przy ustalaniu prawa do dodatku mieszkaniowego); z **19 października 2004 r., K 1/04** (zwolnienie celnika ze służby w razie podejrzenia o popełnienie przestępstwa); z **8 listopada 2004 r., K 38/03** (procedura pozbawienia immunitetu posła i senatora); z **29 listopada 2004 r., K 7/04** (równoważnik pieniężny dla policjantów); z **26 stycznia 2005 r., P 10/04** (bankowy tytuł egzekucyjny); z **20 marca 2006 r., K 17/05** (ograniczenia prawa do prywatności osób pełniących funkcje publiczne); z **4 kwietnia 2006 r., K 11/04** (kolejność egzekucji należności za pracę); z **12 kwietnia 2006 r., Kp 2/04** (udzielanie świadczeń zdrowotnych na terenie publicznego zakładu opieki zdrowotnej); z **14 czerwca 2006 r., K 53/05** (prawo organów podatkowych i organów kontroli skarbowej do wystąpienia do sądu z żądaniem ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa); z **10 lipca 2006 r., K 37/04** (ściąganie

⁴⁰ Analiza postanowienia w rozdziale III – *Przegląd najważniejszych orzeczeń wydanych w pełnym składzie w roku 2006.*

opłat za nielegalne pobieranie paliw lub energii w trybie postępowania egzekucyjnego w administracji); z **27 lipca 2006 r., SK 43/04** (swoboda wykonywania zawodu przez rzeczników patentowych).

Należy także zauważyć, że niezwykle długo trwały prace ustawodawcze służące realizacji **postanowienia z 29 czerwca 2005 r., S 1/05**, w którym TK zwracał uwagę Sejmowi na potrzebę usunięcia uchybień i luk w przepisach regulujących opłaty za używanie lokali mieszkalnych. Powyższe postanowienie było bowiem zapowiedziane już w uzasadnieniu **wyroku z 19 kwietnia 2005 r., K 4/05**, a ponadto jest ono związane również z wcześniejszymi wyrokami, które zostały wydane w latach 2000-2004 (**P 11/98, P 8/99, K 48/01, SK 34/02 i K 32/03**), stwierdzającymi istotne wady w ustawodawstwie regulującym opłaty za używanie lokali mieszkalnych. Uchwalona 15 grudnia 2006 r. ustawa o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego⁴¹ nie doprowadziła – wbrew zaleceniom Trybunału – do kompleksowej regulacji problematyki czynszów i opłat za używanie lokali, a także kwestii wzajemnych praw i obowiązków właścicieli oraz lokatorów, co otwarcie przyznał wnioskodawca w uzasadnieniu dołączonym do projektu ustawy (druk nr 964).

6. Wnioski dla praktyki prawodawczej

Realizacja orzeczeń TK jest konstytucyjnym obowiązkiem prawodawcy, polegającym na dokonaniu takich zmian w systemie prawa, dzięki którym system ten będzie spójny i zupełny, tzn. nie będą w nim występować niezgodne normy i luki prawne. Każde orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego, z którego wynika konieczność lub choćby celowość dokonania odpowiednich zmian w systemie prawa, powinno być zatem poddane wnikliwej analizie przez organy odpowiedzialne za stan prawodawstwa. Rezultatem takiej analizy powinno być z kolei podjęcie jak najszybciej działań zmierzających do realizacji orzeczenia TK.

Zgłaszane w poprzednich latach zapowiedzi skonkretyzowania i uszczegółowienia w przepisach rangi ustawowej niektórych obowiązków związanych z realizacją orzeczeń TK nie zostały spełnione. Z uznaniem należy odnieść się do zmiany Regulaminu Senatu z 9 listopada 2005 r.⁴², na mocy której Komisji Ustawodawczej powierzono analizę orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego i podejmowanie działań ustawodawczych mających na celu wykonanie wyroków Trybunału Konstytucyjnego⁴³. W celu realizacji tych zadań w Biurze Legislacyjnym Kancelarii Senatu RP opracowano założenia systemu wykonywania orzeczeń TK

⁴¹ Dz. U. Nr 249, poz. 1833.

⁴² Uchwała Senatu RP z dnia 9 listopada 2005 r. w sprawie zmiany Regulaminu Senatu (M. P. Nr 71, poz. 975).

⁴³ Pkt 13 załącznika do uchwały Senatu RP z dnia 23 listopada 1990 r. – Regulamin Senatu (M. P. z 2002 r. Nr 54, poz. 741, ze zm.).

przez Senat RP. Zgodnie z nimi w Senacie RP prowadzone są prace polegające na: a) sporządzaniu pisemnych opracowań na temat treści rozstrzygnięć Trybunału oraz kierunków niezbędnych zmian w przepisach, b) przygotowywaniu założeń projektów ustaw wykonujących orzeczenia Trybunału bądź podejmowaniu współpracy przez Senat RP z właściwymi organami w celu opracowania takiego projektu, c) wnoszeniu przez Senat RP inicjatyw ustawodawczych mających na celu wykonanie orzeczeń Trybunału. Przypomnieć też wypada, że zgodnie z Regulaminem Sejmu RP do zakresu działania Komisji Ustawodawczej Sejmu należą sprawy związane z postępowaniem przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz wynikające z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego⁴⁴. Mimo tych i innych uregulowań wskazane byłoby jednak zobowiązać podmioty upoważnione do stanowienia prawa do niezwłocznego realizowania orzeczeń TK, tak aby zapobiegać utrzymywaniu się długotrwałego stanu niekonstytucyjności.

Warte rozważenia wydaje się także zobowiązanie przez kierownictwo odpowiednich organów państwa właściwych służb w Kancelariach Prezydenta i Rady Ministrów do stałego monitorowania orzeczeń TK, których następstwem powinna być interwencja prawodawcy. Ze względu na wyznaczone w Konstytucji zadanie czuwania nad przestrzeganiem Konstytucji, Prezydent powinien zwracać szczególną uwagę na problematykę realizowania orzeczeń TK. Nie mniejszego zaangażowania w tej sprawie można wymagać od Rady Ministrów, która dysponuje rozbudowanym aparatem administracyjnym. Zarówno Prezydentowi RP, jak i Radzie Ministrów przysługuje prawo inicjatywy ustawodawczej, co umożliwia tym organom inicjowanie wprowadzania odpowiednich zmian w ustawodawstwie. W ocenie Trybunału warto byłoby również rozważyć częstsze korzystanie z możliwości nadawania klauzuli pilności rządowym projektom ustaw, których celem jest realizowanie orzeczeń TK.

7. Następstwa orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego w orzecznictwie sądów

Przypisanie w Konstytucji orzeczeniom TK mocy powszechnie obowiązującej oznacza, że orzeczenia te są wiążące dla wszystkich adresatów zarówno tworzących prawo, jak i stosujących prawo. Wszystkie zatem sądy, także Sąd Najwyższy i Naczelny Sąd Administracyjny są zobowiązane do respektowania orzeczeń TK stwierdzających zgodność lub niezgodność zaskarżonej regulacji, z wzorcem kontroli. W razie stwierdzenia przez Trybunał niekonstytucyjności pewnej regulacji z systemu prawnego eliminowana jest norma prawna o określonej treści, co nie

⁴⁴ Pkt 24 załącznika do uchwały Sejmu RP z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu RP (M. P. z 2002 r. Nr 23, poz. 398, ze zm.).

pozostaje bez wpływu na toczące się postępowania sądowe oraz – w pewnych wypadkach – na sprawy zakończone prawomocnymi orzeczeniami sądowymi.

Skutki orzeczenia TK dla sprawy, w toku której sąd wystąpił do Trybunału z pytaniem prawnym, nie zostały wyczerpująco uregulowane w jednym akcie prawnym. Przepisy dotyczące tej problematyki znajdują się w Konstytucji oraz ustawach właściwych dla danego postępowania. Zgodnie z art. 193 Konstytucji: „Każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem”. Kompetencję do zwracania się do TK z pytaniami prawnymi mają wszystkie sądy (składy orzekające) w zakresie określonym w art. 188 pkt 1-3 Konstytucji. Wymóg związku między pytaniem prawnym a rozstrzygnięciem sprawy toczącej się przed sądem decyduje o tym, że pytanie prawne, podobnie jak skarga konstytucyjna, zaliczane jest do środków uruchamiających tzw. kontrolę konkretną aktów normatywnych.

Skutkiem proceduralnym wydania orzeczenia przez TK w trybie kontroli konkretnej zainicjowanej pytaniem prawnym jest obowiązek podjęcia postępowania sądowego, w toku którego pytanie zostało przedstawione. Natomiast skutkiem materialnoprawnym wydania orzeczenia przez TK w trybie kontroli konkretnej zainicjowanej pytaniem prawnym jest obowiązek rozstrzygnięcia sprawy toczącej się przed sądem zgodnie z orzeczeniem TK. Jeżeli TK uzna kontrolowaną regulację za zgodną z Konstytucją, to sąd ma obowiązek ją zastosować, a jeżeli TK stwierdzi, że kontrolowana regulacja jest niezgodna z Konstytucją, to sąd ma obowiązek jej niezastosowania. Problem pojawia się w sytuacji, gdy TK odroczy utratę mocy obowiązującej przepisu uznanego za niekonstytucyjny. Sąd, który przedstawił pytanie prawne, stanie wówczas przed koniecznością rozstrzygnięcia sprawy w okresie odroczenia, zanim orzeczenie TK wejdzie w życie. W takiej sytuacji zastosowanie przez sąd przepisu uznanego za niekonstytucyjny, lecz obowiązujący do czasu utraty przez niego mocy obowiązującej, może nasuwać wątpliwości co do sensu skierowania pytania prawnego do TK.

W **wyroku z 4 września 2006 r., P 2/06**, Trybunał, orzekając o niezgodności § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 stycznia 2005 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności⁴⁵ w postępowaniu zainicjowanym pytaniem prawnym Sądu Rejonowego w Wejherowie, stwierdził, że termin odroczenia utraty mocy obowiązującej „nie ogranicza sądu pytającego, mającego rozstrzygnąć konkretną sprawę”. W związku z tym postanowieniem z 2 października 2006 r. (I Co 911/05) Sąd Rejonowy, który przedstawił TK pytanie prawne, dokonał sprostowania oczywistej niedokładności w klauzuli wykonalności poprzez wykreślenie z treści klauzuli słów „Orzeczenie podlega wykonaniu jako prawomocne/natychmiast wykonalne”.

⁴⁵ Dz. U. Nr 17, poz. 154.

Orzeczenie TK bez względu na to, czy wydane w postępowaniu wszczętym pytaniem prawnym, wnioskiem czy skargą konstytucyjną, ma wpływ na wszystkie toczące się w chwili jego ogłoszenia postępowania sądowe i administracyjne. Każdy sąd oraz organ administracyjny jest związany orzeczeniami TK, co wynika z ich mocy powszechnie obowiązującej (art. 190 ust. 1 Konstytucji). Orzeczenie TK wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, chyba że Trybunał określi inny termin utraty mocy obowiązującej. Oznacza to, że niekonstytucyjny przepis traci moc obowiązującą z dniem ogłoszenia orzeczenia we właściwym dzienniku urzędowym albo w terminie późniejszym – po upływie terminu odroczenia. W każdym wypadku utrata mocy obowiązującej niekonstytucyjnej regulacji w następstwie orzeczenia TK powoduje, że sądy oraz organy administracji nie mogą jej stosować do oceny zdarzeń, które miały miejsce po dniu, w którym nastąpiła eliminacja niezgodnych z Konstytucją przepisów, oraz w sprawach wszczętych, a nierozstrzygniętych do tego czasu. Nie jest natomiast jasne, jakie skutki wywiera orzeczenie TK na ocenę zdarzeń mających miejsce przed jego wejściem w życie. Należy zauważyć, że w orzecznictwie sądowym wyrażono pogląd, w myśl którego po ogłoszeniu orzeczenia TK uznającego przepis za niezgodny z Konstytucją przepis ten nie może być stosowany przez sądy do oceny prawnej zdarzeń z okresu, gdy przepis ten obowiązywał, tj. z okresu poprzedzającego ogłoszenie orzeczenia Trybunału⁴⁶.

TK może w orzeczeniu określić, że niekonstytucyjny przepis traci moc obowiązującą dopiero z upływem terminu odroczenia. Termin ten nie może przekroczyć osiemnastu miesięcy, jeśli chodzi o przepis ustawy, a jeśli chodzi o przepis innego aktu normatywnego – dwunastu miesięcy (art. 190 ust. 3 zdanie 2 Konstytucji). Termin odroczenia utraty mocy obowiązującej TK określa w sentencji wyroku. Przed upływem tego terminu sądy i organy administracji mają więc obowiązek stosowania przepisu uznanego za niekonstytucyjny w rozpoznawanych w tym czasie sprawach.

Zgodnie z art. 190 ust. 4 Konstytucji: „Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia za zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania”. Przewidziane w powyższym przepisie konstytucyjnym następstwa orzeczenia TK prowadzą do przywrócenia stanu zgodności z Konstytucją i dlatego też określane są mianem sanacji niekonstytucyjności.

Instytucja ta może zostać wykorzystana w tych postępowaniach sądowych i administracyjnych, w których ostateczne rozstrzygnięcie zapadło przed wejściem w życie orzeczenia TK, ponieważ jej istota polega na wzruszeniu tego osta-

⁴⁶ Postanowienie SN z 21 maja 2003 r., II UKN 511/01.

tecznego rozstrzygnięcia. Sanacja niekonstytucyjności ujęta została w art. 190 ust. 4 Konstytucji bardzo szeroko i pozwala na wzruszenie każdego rozstrzygnięcia, bez względu na to, jakich spraw ono dotyczy i w jakiej formie zostało wydane.

TK ujmuje sanację niekonstytucyjności jako konstytucyjne prawo podmiotowe uruchomienia procedur zmierzających do wydania nowego rozstrzygnięcia, opartego na stanie prawnym ukształtowanym na skutek wejścia w życie orzeczenia TK (zob. wyroki w sprawach **K 39/00**, **SK 53/03**, **SK 1/04**, **SK 26/02**, **SK 60/05**, **SK 19/05**). Sformułowanie art. 190 ust. 4 Konstytucji wskazuje wyraźnie, że realizacja tego prawa (podobnie jak prawa wynikającego z art. 77 ust. 1 Konstytucji) następuje za pomocą regulacji ustawowej. To na ustawodawcy spoczywa obowiązek zapewnienia środków efektywnej realizacji tego prawa. Oczywiście prawo to nie ma charakteru absolutnego. Jego granice wyznacza nie tylko przepis je kreujący (art. 190 ust. 4 Konstytucji), ale także inne zasady i wartości rangi konstytucyjnej, w szczególności wskazane w art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Pomimo że instytucja sanacji niekonstytucyjności jest dostępna dla każdego, czyja indywidualna sprawa została zakończona ostatecznym rozstrzygnięciem zapadłym przed wejściem w życie orzeczenia o niekonstytucyjności jego podstawy prawnej, to TK szczególnie podkreśla pozycję skarżącego w grupie osób uprawnionych do wszczęcia procedury sanacyjnej (zob. wyroki w sprawach **SK 1/04**, **SK 60/05**, **SK 19/05**). Bez możliwości wzruszenia rozstrzygnięcia w indywidualnej sprawie w oparciu o orzeczenie Trybunału, skarga konstytucyjna nie spełniałaby bowiem swego podstawowego celu, jakim jest ochrona interesów skarżącego.

Wskazane w art. 190 ust. 4 Konstytucji sposoby sanacji niekonstytucyjności nie są w ustawie zasadniczej uregulowane w sposób wyczerpujący, albowiem zasady i tryb wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia twórcy Konstytucji pozostawili do określenia w przepisach właściwych dla danego postępowania.

VI

DZIAŁALNOŚĆ POZAORZECZNICZA TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO

1. Informacje ogólne

Działalność pozaorzecznicza Trybunału polega przede wszystkim z jednej strony na wspieraniu Prezesa TK w wypełnianiu jego obowiązków ustawowych, w szczególności reprezentowaniu Trybunału na zewnątrz, jak również w budowaniu społecznego wizerunku TK. Z drugiej zaś strony, działalność ta polega na publikowaniu informacji na temat samej instytucji TK, w szczególności o jego zadaniach i funkcjonowaniu, oraz na prowadzeniu systematycznych badań i analiz poświęconych polskiemu i zagranicznemu orzecznictwu konstytucyjnemu.

Istotną rolę w zakresie sprawowania przez Trybunał Konstytucyjny działalności pozaorzeczniczej odgrywiają wyspecjalizowane komórki Biura TK, zapewniającego Trybunałowi organizacyjne i administracyjne warunki pracy.

2. Doniosłe wydarzenia związane z działalnością pozaorzeczniczą TK w roku 2006

Z okazji przypadającej w ubiegłym roku dwudziestej rocznicy swej działalności, Trybunał Konstytucyjny zorganizował 29 maja 2006 r. uroczystą sesję naukową, połączoną z prezentacją pamiątkowej *Księgi XX-lecia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*. Stanowi ona dzieło, złożone z dwudziestu dziewięciu obszernych opracowań z zakresu prawa konstytucyjnego autorstwa najwybitniejszych uczonych oraz znawców problematyki prawa konstytucyjnego, w tym samych sędziów Trybunału. *Księga XX-lecia* została wręczona przedstawicielom władz, środowisk naukowych oraz organizacji prawniczych uczestniczących w sesji, a także przesłana prezesom europejskich sądów konstytucyjnych i wspólnotowych organów wymiaru sprawiedliwości.

Obchody XX-lecia działalności Trybunału Konstytucyjnego zwieńczyła zorganizowana wspólnie z Komitetem Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk w dniu 21 października 2006 r. konferencja pt. *Polityka a sądownictwo konstytucyjne* oraz konkurs na najlepszą pracę magisterską poświęconą działalności Trybunału Konstytucyjnego. Jury konkursowe pod przewodnictwem Prezesa Trybunału, z udziałem sędziów i pracowników naukowych zatrudnionych w Biurze TK wyłoniło laureatów konkursu; zostały wręczone dyplomy i nagrody pieniężne ufundowane przez Trybunał.

Podczas pierwszej wizyty Papieża Benedykta XVI w Polsce, sędziowie TK 26 maja 2006 r. podczas audiencji w Nuncjaturze Apostolskiej w Warszawie mieli okazję odbycia rozmowy z Ojcem Świętym. Papież podziękował sędziom za wysiłek, jaki wkładają w rozpowszechnianie i umacnianie idei sprawiedliwości w Polsce, a także skierował specjalne podziękowania i gratulacje dla sędziów z okazji obchodzonej rocznicy XX-lecia działalności Trybunału Konstytucyjnego, wskazując na szczególne znaczenie i wyjątkowy autorytet tej instytucji, budowany od początków jej istnienia.

Z okazji Święta Konstytucji 3 Maja, jak co roku, Trybunał Konstytucyjny zorganizował uroczyste spotkanie, które w 2006 r. uświetniły wystąpienia prof. Andrzeja Sulimy-Kamińskiego, pt. *Nic o nas bez nas a Konstytucja 3 Maja. Społeczeństwo a Rząd*, oraz prof. Władysława Stróżewskiego, pt. *Kilka refleksji o patriotyzmie*.

3. Kontakty międzynarodowe

Kontakty krajowe i zagraniczne Trybunału realizowane są zarówno bezpośrednio przez Prezesa, jak i sędziów Trybunału, służąc rozwijaniu wiedzy i wymianie doświadczeń naukowych. W znacznej mierze przybierają one postać regularnej współpracy merytorycznej, koordynowanej przez Biuro Trybunału Konstytucyjnego. Prezes TK reprezentuje Trybunał w kraju i za granicą, w szczególności poprzez utrzymywanie stosunków ze swymi zagranicznymi odpowiednikami, a także międzynarodowymi organizacjami naukowymi na świecie. Sędziowie TK utrzymują liczne kontakty z ponadnarodowymi organami sądowniczymi, sądami konstytucyjnymi innych krajów oraz z polskimi i zagranicznymi placówkami naukowymi.

Trybunał Konstytucyjny współpracuje z Europejską Komisją na rzecz Demokracji przez Prawo (Komisja Wenecka Rady Europy), w szczególności poprzez wymianę informacji związanych z działalnością orzeczniczą oraz sporządzanie omówień orzeczeń TK na potrzeby bazy danych Komisji.

W ramach współpracy Trybunału z zagranicą, w 2006 r. delegacje Trybunału Konstytucyjnego odbyły 28 służbowych wyjazdów zagranicznych. Trybunał był tym samym reprezentowany na sesjach i konferencjach naukowych organizowanych przez inne europejskie sądy konstytucyjne, najważniejsze ponadnarodowe instytucje sądownicze oraz Europejską Konferencję Sądów Konstytucyjnych. Wygłaszając w nich swe wystąpienia, Prezes i sędziowie Trybunału Konstytucyjnego mieli okazję zabrać głos w szerokiej dyskusji na forum międzynarodowym na temat aktualnych problemów orzecznictwa konstytucyjnego.

Trybunał Konstytucyjny przyjął w swej siedzibie licznych gości zagranicznych, w tym 6 delegacji zagranicznych sądów konstytucyjnych. Jedną z najważniejszych była wizyta sędziów Sądu Konstytucyjnego Republiki Włoskiej, obcho-

dzącego w ubiegłym roku 50. rocznicę swej działalności. Spotkanie polskich i włoskich sędziów konstytucyjnych odbyło się w Centrum Dialogu i Modlitwy w Oświęcimiu, gdzie odbyła się wspólna sesja poświęcona problematyce kondycji praw człowieka we współczesnej Europie. Zakończyło ją podpisanie wspólnego oświadczenia – „Przesłanie do Europy” – którego kopie zostały rozesłane do wszystkich europejskich sądów konstytucyjnych, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich, Komisji Weneckiej Rady Europy oraz Międzynarodowego Trybunału Karnego.

4. Działalność informacyjna TK

Istotnym elementem działalności pozaorzeczniczej Trybunału jest propagowanie wiedzy o Trybunale Konstytucyjnym oraz o realizacji jego zadań.

W pierwszym rzędzie działalność ta jest prowadzona przez publikowanie na stronie internetowej TK informacji o toczących się przed Trybunałem rozprawach, jak również o samym Trybunale: kompetencjach, istotnych wydarzeniach, składzie sędziowskim oraz kadencji sędziów TK. Za pośrednictwem strony internetowej dostępna jest także baza orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Dużym zainteresowaniem cieszą się transmisje internetowe rozpraw przed Trybunałem, umożliwiające poznanie nie tylko rozstrzygnięć, ale także przebiegu rozpraw i motywacji towarzyszącej wydawaniu orzeczeń przez TK. Transmisje internetowe są rejestrowane, a nagrania następnie archiwizowane. Strona internetowa Trybunału Konstytucyjnego spełnia wymogi ustawy o dostępie do informacji publicznej (Biuletyn Informacji Publicznej).

Do publicznej wiadomości podawane są najważniejsze elementy orzeczeń Trybunału, zwłaszcza w sprawach szczególnie zawiłych lub istotnych z punktu widzenia społecznego. Trybunał sprawuje w ten sposób kontrolę nad poprawnością i aktualnością informacji na temat swego orzecznictwa, w szczególności w celu uniknięcia powstawania nieporozumień skutkujących błędnym przedstawieniem intencji lub motywów leżących u podstaw rozstrzygnięć Trybunału. W zakresie upowszechniania orzecznictwa tradycyjnie już istotną wagę Trybunał przykłada do współpracy z dziennikarzami i mediami. Rzecznik Prasowy Biura TK i podległy mu Zespół Prasy i Informacji utrzymują kontakty z przedstawicielami świata mediów, związane przede wszystkim z obsługą dziennikarską rozpraw i innych wydarzeń odbywających się z udziałem Prezesa i sędziów Trybunału.

Na stronie internetowej TK publikowane są komunikaty prasowe o planowanych rozprawach oraz – niezwłocznie po rozprawie – komunikaty prasowe i sentencje wydanych orzeczeń. Dziennikarze otrzymują także materiały dotyczące poszczególnych spraw. W wypadku rozstrzygnięć szczególnie istotnych bądź wyjątkowej wagi dla funkcjonowania państwa, ale także ze względu na dbałość o właściwy odbiór orzeczeń w społeczeństwie, zarówno Prezes, jak i sędziowie

TK zwołują konferencje prasowe. Ich celem jest przede wszystkim wyjaśnianie istotnych, często zawiłych problemów poruszonych w wydanym orzeczeniu oraz motywów, jakimi kierował się Trybunał, formułując dane rozstrzygnięcie. Ponadto Trybunał udostępnia informacje dotyczące swego orzecznictwa, odpowiadając na indywidualne zapytania nie tylko przedstawicieli mediów, ale również innych podmiotów.

Jeśli chodzi o popularyzację wiedzy o Trybunale Konstytucyjnym, głównie w ramach trzeciego i czwartego cyklu Wszechnicy Konstytucyjnej dla Nauczycieli, w 2006 r. Trybunał był organizatorem spotkań poświęconych problemom społeczeństwa obywatelskiego, mediacji przedsądowej, aspektom prawnym korupcji, prawom człowieka, roli ustrojowej samorządu terytorialnego oraz roli zasady państwa prawa w procesie prawodawczym. W spotkaniach tych brali udział nauczyciele i uczniowie szkół średnich z terenu Warszawy i województwa mazowieckiego, zapoznając się z działalnością Trybunału Konstytucyjnego i jego dorobkiem, polskimi tradycjami ustrojowymi i prawnymi oraz historią sądownictwa konstytucyjnego w Europie.

5. Działalność analityczna, naukowa i publicystyczna TK

W ramach realizacji zadań w zakresie informacji naukowej dla sędziów analizowane jest na bieżąco orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich w Luksemburgu oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. Od początku 2006 r. opracowywany jest comiesięczny przegląd wybranych orzeczeń pt. *Wokanda Luksemburga i Strasburga*. Prezentuje on aktualne informacje o najważniejszych rozstrzygnięciach trybunałów europejskich, z podaniem adresów internetowych pełnych tekstów omawianych orzeczeń. Przegląd uwzględnia w szczególności sprawy, które dotyczą kwestii istotnych z punktu widzenia działalności TK.

Sędziowie otrzymują także analizy i sprawozdania z posiedzeń Komitetu Zastępców Ministrów Rady Europy oraz komitetów i komisji o charakterze doradczym, powołanych przez Komitet Ministrów Rady Europy. Tego rodzaju opracowania mają na celu dostarczenie bieżącej informacji o pracach wymienionych organów, w szczególności w kwestiach związanych z wykonywaniem wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, zwłaszcza w kontekście spraw dotyczących Polski.

Dla potrzeb Trybunału na bieżąco monitorowane jest orzecznictwo, literatura naukowa oraz działania prawodawcze pod kątem wykonywania wydawanych orzeczeń. Na tej podstawie przygotowywane są przede wszystkim informacje kwartalne poświęcone następstwu rozstrzygnięć TK w orzecznictwie, piśmiennictwie i działalności prawodawczej. W ostatnim czasie są one udostępniane Biuru Analiz Sejmowych. Ponadto przygotowywane są prace o charakterze studyjnym na temat wybranych problemów prawnych, jakie powstają w związku

z rozpatrywanymi sprawami. W tym celu dokonywana jest z jednej strony analiza treści aktów prawnych, z drugiej – stanowisk doktryny i judykatury zarówno prawa polskiego, jak i obcego. W 2006 r. funkcjonujący w ramach struktury Biura TK Zespół Orzecznictwa i Studiów przygotował dla Sędziów Trybunału ponad 40 tego typu opinii i ekspertyz.

Z najważniejszych prac tego typu przygotowanych należy wymienić opracowania: *Relacje między prawem konstytucyjnym a prawem wspólnotowym w orzecznictwie sądów konstytucyjnych państw Unii Europejskiej (1964-2006)*, *Dostęp do zawodu adwokata w niektórych państwach*, *Uwagi o „wykonywaniu orzeczeń TK” przez prawodawcę*, *Rozumienie pojęć „akt normatywny” i „przepisy prawa”*, *Odpowiednicy polskich asesorów sądowych w niektórych zagranicznych porządkach prawnych*, *Ocena ciągłości państwowości Polski i jej wpływ na prawodawstwo*, *Orzeczenia TK wydane od 2004 do końca września 2006 r. wymagające uwzględnienia w praktyce prawodawczej*.

Najważniejsze z opracowań publikowane są w dziale e-PUBLIKACJE na stronie internetowej Trybunału. Ponadto publikowane są tłumaczenia, przede wszystkim na języki angielski i francuski, pełnych tekstów najważniejszych orzeczeń Trybunału lub ich omówień, co przyczynia się do propagowania wiedzy o orzecznictwie Trybunału w środowiskach prawniczych poza granicami kraju. Trybunał Konstytucyjny publikuje także zbiory orzecznictwa oraz opracowania w ramach cyklu „Studia i Materiały Trybunału Konstytucyjnego”.

Co roku zwiększa się dostępność dorobku orzeczniczego TK publikowanego w formie elektronicznej, zarówno na stronie internetowej oraz w postaci płyt CD dołączanych m.in. do niniejszej *Informacji*. Zawierające cały zbiór orzecznictwa płyty CD wydawane są raz w roku przy okazji obchodów Święta Konstytucji 3 Maja.

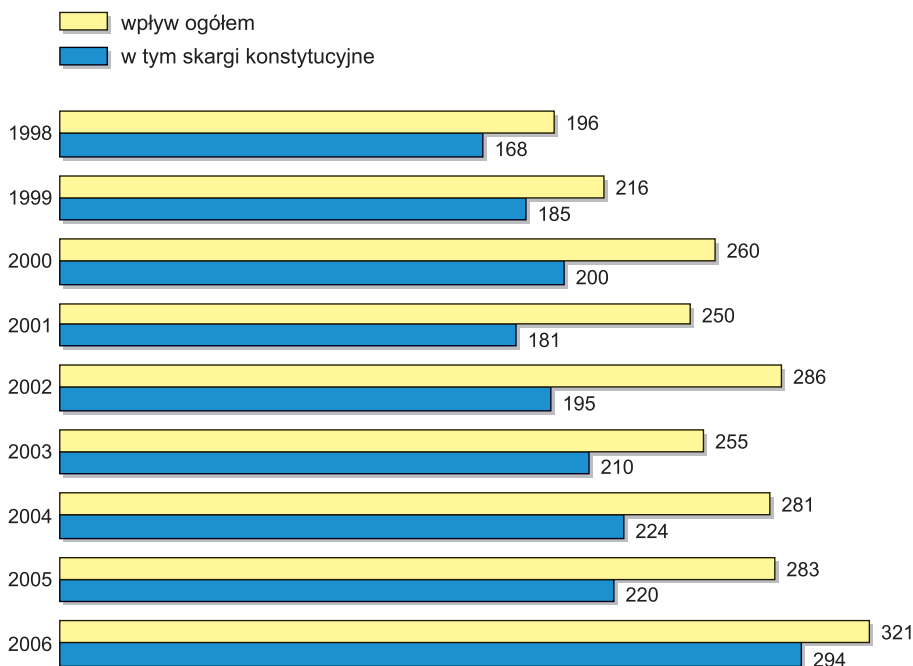
6. Biblioteka Trybunału Konstytucyjnego

Działająca w ramach Biura TK Biblioteka zapewnia sędziom i osobom z nimi współpracującym szeroki dostęp do literatury naukowej z różnych dziedzin prawa. Biblioteka posiada bogate, stale powiększane zasoby dotyczące przede wszystkim problematyki związanej z orzecznictwem konstytucyjnym. Dla przykładu wymienić można m.in. pełne zbiory orzeczeń niektórych europejskich sądów konstytucyjnych, takich jak niemiecki Federalny Sąd Konstytucyjny czy litewski Sąd Konstytucyjny. Prenumerowane są liczne czasopisma prawnicze, w tym wiele czasopism zagranicznych. Na potrzeby działalności orzeczniczej Trybunału opracowywane są regularnie przeglądy orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich. Czytelnia Biblioteki Trybunału Konstytucyjnego jest dostępna dla wszystkich.

ZAŁĄCZNIKI

LICZBA SPRAW W TRYBUNALE KONSTYTUCYJNYM W LATACH 1998*-2006

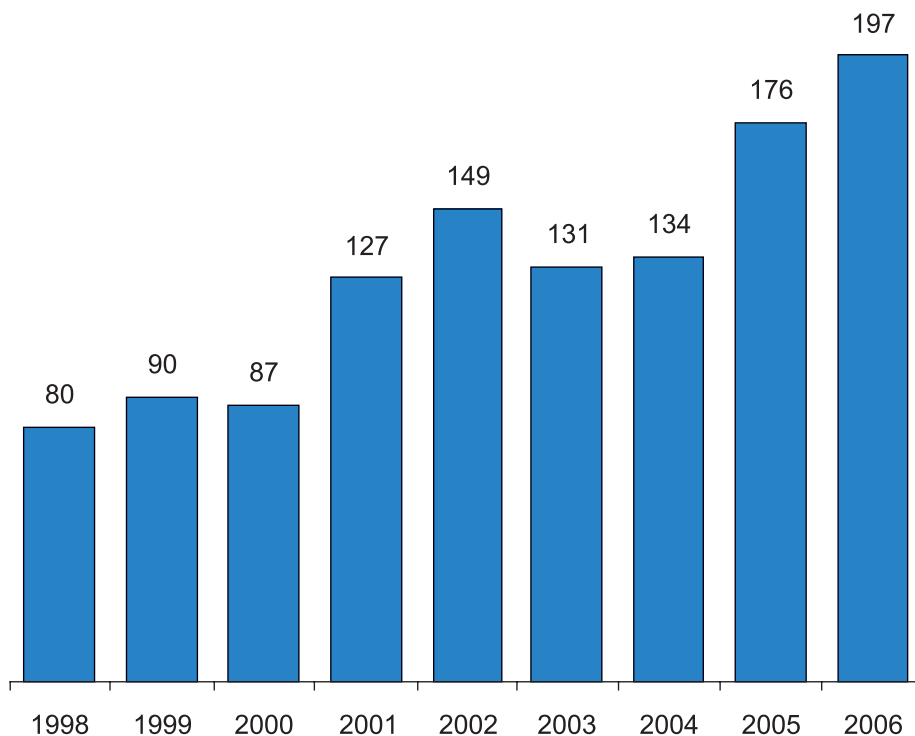
a) Sprawy w rozpoznaniu wstępnym

Wnioski pochodzące od organów mających ograniczoną kompetencję do inicjowania abstrakcyjnej kontroli norm oraz wszystkie skargi konstytucyjne podlegające rozpoznaniu wstępnemu w postępowaniu uregulowanym w art. 36 i art. 49 ustawy o TK.

* Rok 1998 był pierwszym pełnym rokiem stosowania Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r.

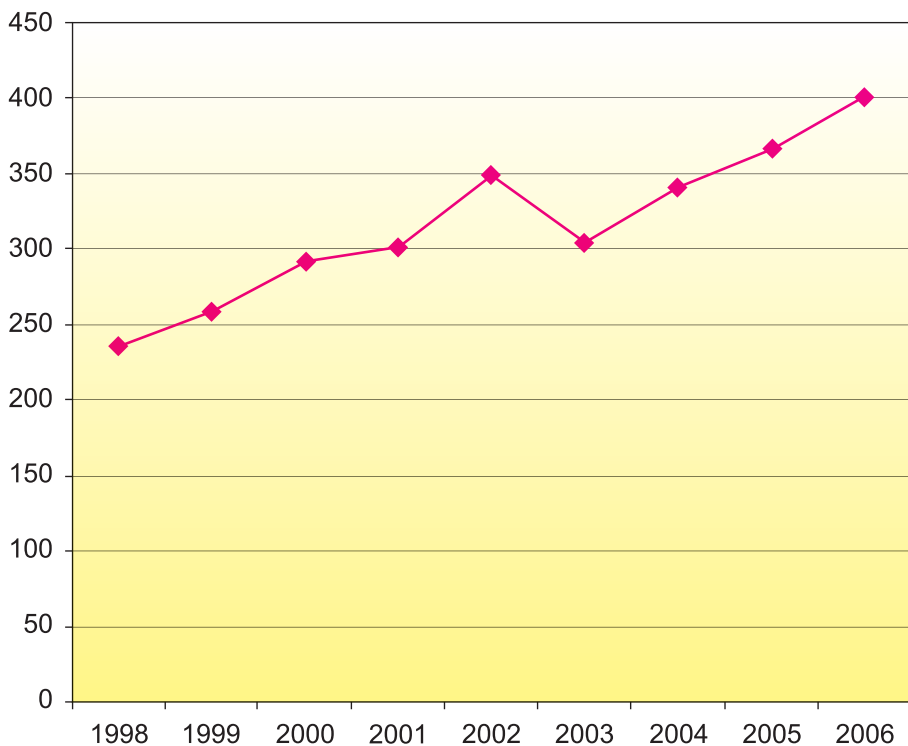
b) Sprawy przyjęte do rozpoznania merytorycznego

Uwzględniono:

- wnioski niepodlegające rozpoznaniu wstępnemu,
- pytania prawne sądów,
- skargi konstytucyjne i wnioski podlegające rozpoznaniu wstępnemu (art. 36 i 49 ustawy o TK), którym Trybunał nadał dalszy bieg.

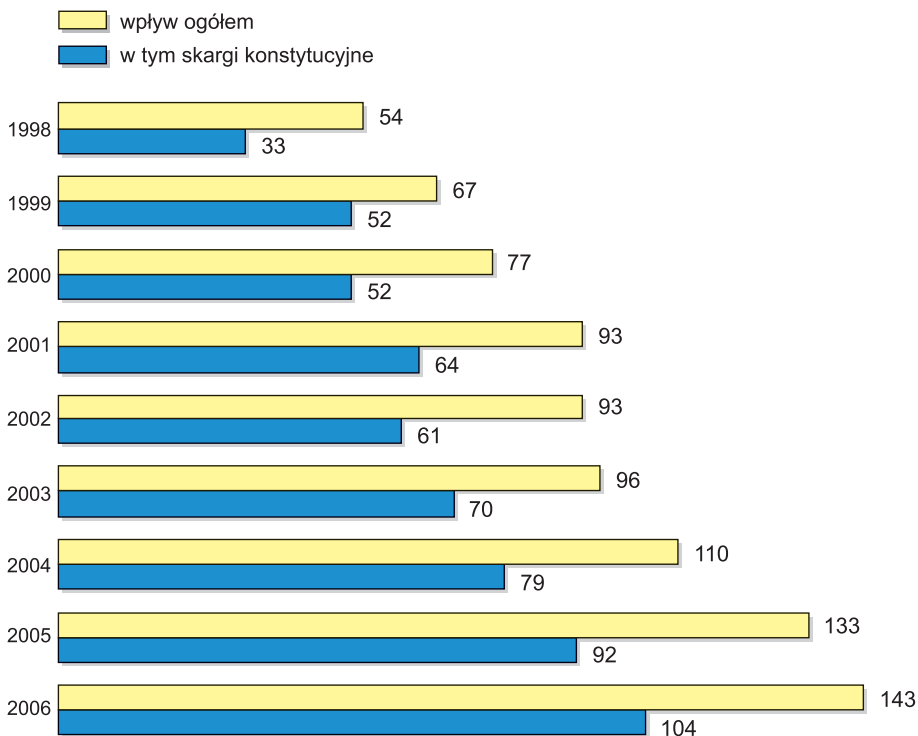
c) Wpływ spraw ogółem

Uwzględniono:

- wnioski niepodlegające rozpoznaniu wstępnemu,
- pytania prawne sądów,
- skargi konstytucyjne i wnioski przyjęte do rozpoznania wstępnego (art. 36 i 49 ustawy o TK).

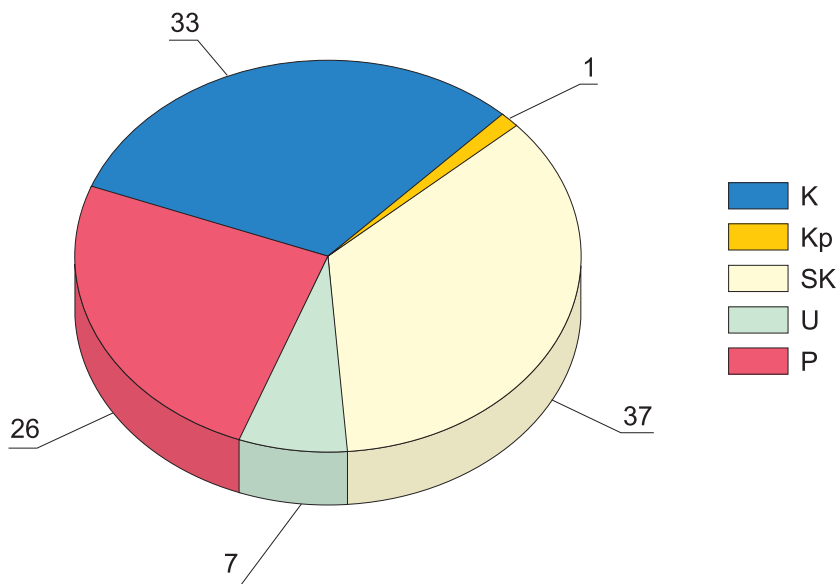
d) Orzeczenia kończące postępowanie na etapie rozpoznania merytorycznego

Orzeczeniem kończącym postępowanie w sprawie jest wyrok (rozstrzygnięcie co do *meritum*) albo postanowienie o umorzeniu postępowania (z przyczyn określonych w art. 39 ust. 1 ustawy o TK).

Liczba orzeczeń kończących postępowanie jest mniejsza od liczby spraw przyjętych do rozpoznania merytorycznego, ponieważ kilka spraw może zostać rozpoznanych łącznie, pod jedną sygnaturą.

e) Liczba spraw zakończonych wyrokiem w 2006 r., w zależności od trybu kontroli

Sygnatury spraw oznaczają:

K – wnioski o stwierdzenie zgodności ustaw lub ratyfikowanych umów międzynarodowych z Konstytucją oraz zgodności ustaw z umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie,

Kp – wnioski Prezydenta RP o stwierdzenie zgodności z Konstytucją ustaw przed ich podpisaniem albo umów międzynarodowych przed ich ratyfikacją,

SK – skargi konstytucyjne,

U – wnioski o stwierdzenie zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawami,

P – pytania prawne sądów w sprawie zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą.

PISMA WNIESIONE DO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO W 2006 R.

Rodzaje pism wniesionych do Trybunału Konstytucyjnego	Liczba
Wnioski Prezydenta Rzeczypospolitej składane w trybie prewencyjnej kontroli ustaw (art. 122 ust. 3 Konstytucji)	–
Wnioski podmiotów mających legitymację ogólną inicjowania abstrakcyjnej kontroli norm (art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji)	30
Wnioski podmiotów mających legitymację szczególną do inicjowania abstrakcyjnej kontroli norm (art. 191 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 186 ust. 2, art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji w związku z ust. 2 tegoż artykułu)	18
Pytania prawne sądów (art. 193 Konstytucji)	49
Skargi konstytucyjne (art. 79 ust. 1 Konstytucji), podlegające rozpoznaniu wstępnemu	294
Pisma kierowane jako skargi konstytucyjne, lecz niespełniające wymagań art. 48 ust. 1 ustawy o TK (niesporządzone przez adwokata lub radcę prawnego)	112
Inne pisma	2567
Ogółem	3070

PODMIOTY INICJUJĄCE POSTĘPOWANIE PRZED TRYBUNAŁEM KONSTYTUCYJNYM W 2006 R. (ZAKOŃCZONE WYROKIEM)

Podmioty kompetentne do wszczęcia postępowania przed TK	Liczba wniosków
Prezydent RP w trybie prewencyjnej kontroli ustaw	1
Marszałek Sejmu	–
Marszałek Senatu	–
Prezes Rady Ministrów	–
Grupa posłów	5
Grupa senatorów	–
Prokurator Generalny	1
Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego	–
Prezes NSA	3*
Prezes NIK	–
Rzecznik Praw Obywatelskich	19
Krajowa Rada Sądownictwa	–
Organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego	10
Organy związków zawodowych i organizacje zawodowe	8
Organizacje pracodawców	1
Kościoły i inne związki wyznaniowe	–
Sąd Najwyższy w trybie pytań prawnych	–
Naczelný Sąd Administracyjny w trybie pytań prawnych	–
Inne sądy w trybie pytań prawnych	29
Osoby fizyczne w trybie skargi konstytucyjnej	34
Osoby prawne w trybie skargi konstytucyjnej	10
OGÓLEM	121

* Jeden wniosek został złożony wspólnie z Rzecznikiem Praw Obywatelskich (sprawa K 37/04).

RODZAJE ROZSTRZYGNIEŃ ZAWARTYCH W WYROKACH TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO W 2006 R.

Orzeczenie, że przedmiot kontroli:	Liczba wyroków
– jest zgodny z wzorcem kontroli	61
– jest niezgodny z wzorcem kontroli	25
– w zakresie – jest zgodny z wzorcem kontroli	12
– w zakresie – jest niezgodny z wzorcem kontroli	23
– jako przepis odsyłający ... do przepisów ... jest zgodny	1
– rozumiany jako... – jest zgodny z wzorcem kontroli	1
– rozumiany jako... – jest niezgodny z wzorcem kontroli	1
– nie jest niezgodny z wzorcem (nieadekwatność wzorca kontroli powołanego przez inicjatora postępowania)	42
– w części ... jest zgodny	2
– w części ... jest niezgodny	5
– przez to, że... jest niezgodny	3
– jest niezgodny z ... a przez to z	1
– nie jest niezgodny z ... a tym samym jest zgodny	1
– nie wyłączający obowiązku... jest zgodny	1
LICZBA WYROKÓW*, W TYM:	104
– wyroki, w których zastosowano odroczenie utraty mocy obowiązującej	14
– wyroki, w których sentencji zawarte jest wskazanie co do praktycznych skutków orzeczenia o niekonstytucyjności przepisu	2

* Liczba wyroków jest mniejsza od sumy badanych przepisów, gdyż jeden wyrok mógł dotyczyć kilku przepisów.

WZORCE KONTROLI PRZEPISY KONSTYTUCJI Z 1997 R.

Wzorec kontroli	Liczba skontrolowanych przepisów w tym uznanych za		
	Zgodne z konstytucją	Niezgodne konstytucją	Nie są niezgodne
preambuła	2		
art. 2	42	22	7
art. 5	1		
art. 7	6	3	2
art. 8 ust. 1			1
art. 9	2		1
art.10	1		
ust. 1	1	1	
art. 14	1		
art. 15	1		1
ust. 2	1		
art. 16 ust. 1	2	1	
ust. 2	1		
art. 17 ust. 1	2	2	
art. 20	2	2	2
art. 21	1	1	
ust. 1	2	1	1
ust. 2			2
art. 22	5	1	2
art. 24	1		
art. 30	1		1
art. 31 ust. 1		1	
ust. 2			1
ust. 3	16	9	1
art. 32	15	6	3
ust. 1	10	7	3
art. 33	1		
art. 37			1
art. 41 ust. 1		1	1
art. 42			1
ust. 1		1	
ust. 2		1	
art. 45		1	1
ust. 1	15	6	2
art. 46			1
art. 47	1		1

Wzorzec kontroli	Liczba skontrolowanych przepisów w tym uznanych za		
	Zgodne z konstytucją	Niezgodne konstytucją	Nie są niezgodne
art. 52 ust. 1			1
art. 54 ust. 1	1	2	
ust. 2		1	
art. 57		1	
art. 59 ust. 1	1		
ust. 4	1		
art. 61 ust. 3	1		
ust. 4			1
art. 62		1	
art. 64	3		1
ust. 1	7	5	
ust. 2	6	5	4
ust. 3	2	2	
art. 65 ust. 1	2		2
art. 67 ust. 1	3		2
ust. 2	1		
art. 70	1		
ust. 5			1
art. 71 ust. 1		1	1
ust. 2		1	
art. 73			1
art. 74 ust. 1	1		
ust. 2	1		
art. 75			1
ust. 1	1		
ust. 2			1
art. 76	1	1	
art. 77			1
ust. 1		3	1
ust. 2	8	3	3
art. 78	5	2	
art. 83			1
art. 91 ust. 1	2		
ust. 2	1		2
art. 92 ust. 1	8	3	2
ust. 2	1		
art. 95 ust. 2		1	1
art. 111 ust. 1		1	
art. 112	1		
art. 118 ust. 1		1	
ust. 3	1		

Wzorzec kontroli	Liczba skontrolowanych przepisów w tym uznanych za		
	Zgodne z konstytucją	Niezgodne konstytucją	Nie są niezgodne
art. 119 ust. 1	3		
ust. 2	1		
art. 121 ust. 2		1	
art. 123 ust. 1			1
art. 144 ust. 1		1	
ust. 2		1	
ust. 3 pkt 27			1
art. 165	1	1	
ust. 1		1	
ust. 2	1		
art. 166 ust. 1	2		
art. 167 ust. 1	2	1	
ust. 4	1	1	
art. 169 ust. 2	1	1	
art. 175 ust. 1			1
art. 176	2		
ust. 1	1	1	
art. 184	1		
art. 190 ust. 4		2	
art. 203 ust. 1			1
art. 213 ust. 1		1	
art. 214 ust. 1		1	
art. 217	1	1	
art. 227		1	1
art. 241 ust. 1			2

POSTANOWIENIA UMÓW MIĘDZYNARODOWYCH

Lp.	Wzorzec kontroli	Sygnatura			Data orzeczenia
		Zgodne	Nie-zgodne	Nie są niezgodne	
1.	art. 2 Konwencji (nr 87) dotyczącej wolności związkowej i ochrony praw związkowych, przyjętej w San Francisco dnia 9 lipca 1948 r.			K 45/04	28.09.06 r.
2.	art. 1 pkt 2 i 4, art. 10 pkt 1, art. 12 pkt 2 i 3, art. 15 pkt 1 i 2 Europejskiej Karty Społecznej, sporządzonej w Turynie dnia 18 października 1961 r.			K 38/05	12.06.06 r.
3.	art. 6 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r.			K 38/05	12.06.06 r.
4.	art. 3 i art. 4 ust. 6 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.	U 5/04			18.07.06 r.
5.	art. 3 ust. 1 oraz art. 9 ust. 1 i 2 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.	K 27/05			18.09.06 r.
6.	art. 4 ust. 2 i 6 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.		K 1/06		26.09.06 r.
7.	art. 3 ust. 1, 2 oraz art. 4 ust. 6 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.	K 31/06		K 31/06	3.11.06 r.

PRZEPISY USTAW

Lp.	Wzorzec kontroli	Sygnatura			Data orzeczenia
		Zgodne	Nie-zgodne	Nie są niezgodne	
1.	art. 783 § 1 zdanie pierwsze w związku z art. 777 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego		P 2/06		4.09.06 r.
2.	art. 827 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny	P 21/05			27.02.06 r.
3.	art. 30 ust. 8 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela	K 27/05			18.09.06 r.
4.	art. 2 ust. 2, art. 5 ust. 1, art. 6 ust. 1 i art. 6a ust. 1, oraz art. 103 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych			K 55/05	12.09.06 r.
6.	art. 4, art. 4a i art. 4b ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym	U 5/04			18.07.06 r.
7.	art. 5a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty	K 27/05			18.09.06 r.
8.	art. 86a ust. 2 ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych	SK 8/06			24.07.06 r.
9.	ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane	P 16/05			4.04.06 r.
10.	art. 36 ust. 2 w związku z art. 36 ust. 5 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 21 stycznia 2005 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych		U 3/06		29.06.06 r.

Lp.	Wzorzec kontroli	Sygnatura			Data orzeczenia
		Zgodne	Nie-zgodne	Nie są niezgodne	
	Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw				
11.	art. 95 ust. 2 ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej		P 6/06		31.08.06 r.
12.	art. 77 ust. 4 pkt 2 i ust. 5 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym			U 6/04	17.01.06 r.
13.	art. 46 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne w brzmieniu obowiązującym w dniu 23 kwietnia 2004 r	P 22/05		P 22/05	14.02.06 r.
14.	art. 97 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe		P 2/06		4.09.06 r.
15.	art. 3a i art. 3b ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym	U 5/04			18.07.06 r.
16.	art. 3a ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym			U 2/06	5.12.06 r.
17.	art. 103 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną	K 55/05			12.09.06 r.
18.	art. 11 ust. 1 oraz art. 13 ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu	U 10/05		U 10/05	18.12.06 r.

Lp.	Wzorzec kontroli	Sygnatura			Data orzeczenia
		Zgodne	Nie-zgodne	Nie są niezgodne	
19.	art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych		P 4/05		9.05.06 r.
20.	art. 179 § 5 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych		U 7/05		4.09.06 r.
21.	art. 187 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze, w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 stycznia 2006 r.	K 25/06			31.08.06 r.
22.	art. 221 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi		SK 11/05		7.03.06 r.
23.	art. 28 ust. 5 ustawy z 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego	K 27/05			18.09.06 r.
24.	art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 6 maja 2005 r. o Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz o przedstawicielach Rzeczypospolitej Polskiej w Komitecie Regionów Unii Europejskiej			U 2/06	5.12.06 r.

PRZEDMIOT KONTROLI

Lp.	Przedmiot kontroli	Sygnatura	Data rozstrzygnięcia
1.	art. 493 § 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego	SK 55/04	9 stycznia 2006 r.
2.	art. 535 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego	SK 30/05	16 stycznia 2006 r.
3.	§ 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu	U 6/04	17 stycznia 2006 r.
4.	art. 65 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym	K 21/05	18 stycznia 2006 r.
5.	art. 108 ust. 3 w związku z art. 109 oraz art. 108 ust. 4 w związku z art. 109 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych	SK 40/04	24 stycznia 2006 r.
6.	art. 276 § 2 ustawy z dnia 9 stycznia 1997 r. – Kodeks celny	SK 52/04	24 stycznia 2006 r.
7.	§ 12 pkt 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 2 sierpnia 1999 r. w sprawie określenia wzorów dokumentów i innych dowodów niezbędnych do ustalenia prawa do zasiłku rodzinnego, pielęgnacyjnego i wychowawczego oraz szczegółowych zasad i trybu wypłaty tych zasiłków	SK 39/04	30 stycznia 2006 r.
8.	art. 26 ust. 3 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych	K 23/03	31 stycznia 2006 r.
9.	art. 103 ust. 2a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	SK 45/04	7 lutego 2006 r.
10.	§ 35 ust. 3 i 4 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną	P 22/05	14 lutego 2006 r.

11.	art. 6 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 i 7 ust. 1 oraz art. 6a ust. 1 w związku z art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw	K 9/05	20 lutego 2006 r.
12.	art. 1 ust. 3 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 12 grudnia 1997 r. o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej art. 4 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 4 marca 2004 r. o zmianie ustawy o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej oraz niektórych innych ustaw	K 1/05	21 lutego 2006 r.
13.	§ 15 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 18 lutego 1997 r. w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej podmiotów wykonujących doradztwo podatkowe za szkody wyrządzone przy wykonywaniu czynności doradztwa podatkowego	P 21/05	27 lutego 2006 r.
14.	art. 73 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi	P 13/05	28 lutego 2006 r.
15.	art. 180, art. 219 § 2 oraz art. 221 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi § 5 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 grudnia 2003 r. w sprawie wysokości oraz szczegółowych zasad pobierania wpisu w postępowaniu przed sądami administracyjnymi	SK 11/05	7 marca 2006 r.
16.	art. 5 ust. 1 i 3 oraz art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników	P 8/05	13 marca 2006 r.
17.	art. 109 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze	SK 4/05	14 marca 2006 r.
18.	art. 5 ust. 2 zdanie 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej	K 17/05	20 marca 2006 r.
19.	art. 26c ust. 4a oraz art. 33 ust. 4a pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych art. 1 pkt 26 lit. f i pkt 27 w zakresie dotyczącym ust. 7a w związku z art. 19 ustawy z dnia	K 13/05	21 marca 2006 r.

	20 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw art. 1 pkt 5 lit. a i b w związku z art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2003 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie		
20.	art. 6 pkt 1, art. 6 pkt 2 lit. b, art. 6 pkt 2 lit. c, art. 6 pkt 6, art. 21 ust. 1, art. 24 oraz cała ustawa z dnia 29 grudnia 2005 r. o przekształceniach i zmianach w podziale zadań i kompetencji organów państwowych właściwych w sprawach łączności, radiofonii i telewizji	K 4/06	23 marca 2006 r.
21.	art. 97 w związku z art. 102 § 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa	SK 46/05	3 kwietnia 2006 r.
22.	art. 1025 § 1 pkt 3 i 6 kodeksu postępowania cywilnego, w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 6 września 2001 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw	K 11/04	4 kwietnia 2006 r.
23.	§ 6 rozporządzenia Ministra Gospodarki Przemysłowej i Budownictwa z dnia 30 grudnia 1994 r. w sprawie samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie	P 16/05	4 kwietnia 2006 r.
24.	art. 1 pkt 81 lit. a w związku z art. 9 ustawy z dnia 7 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz innych ustaw	SK 30/04	10 kwietnia 2006 r.
25.	art. 60 § 3 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy	SK 57/04	11 kwietnia 2006 r.
26.	art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 14 maja 2004 r. o zmianie ustawy o zakładach opieki zdrowotnej	Kp 2/04	12 kwietnia 2006 r.
27.	1. Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy – Prawo o advokaturze i niektórych innych ustaw, 2. art. 5 oraz art. 1 pkt 5 lit. b ustawy nowelizującej zmieniającej brzmienie art. 58 pkt 12 lit. b ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o advokaturze,	K 6/06	19 kwietnia 2006 r.

	<p>3. art. 4 ust. 1a ustawy z dnia 26 maja 1982 r. dodany na podstawie art. 1 pkt 1 ustawy nowelizującej,</p> <p>4. art. 66 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 7 lit. a ustawy nowelizującej,</p> <p>5. art. 66 ust. 1a pkt 2-4 ustawy z dnia 26 maja 1982 r., dodany na podstawie art. 1 pkt 7 lit. b ustawy nowelizującej,</p> <p>6. art. 75a ustawy z 26 maja 1982 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 14 ustawy nowelizującej,</p> <p>7. art. 75b-75j ustawy z dnia 26 maja 1982 r., dodane na podstawie art. 1 pkt 15 ustawy nowelizującej,</p> <p>8. art. 76b ustawy z dnia 26 maja 1982 r. powołanej w punkcie 2, dodany na podstawie art. 1 pkt 17 ustawy nowelizującej,</p> <p>9. art. 78 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 26 maja 1982 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 19 ustawy nowelizującej,</p> <p>10. art. 78i ust. 2 i 3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r, dodany na podstawie art. 1 pkt 20 ustawy nowelizującej</p>		
28.	art. 53 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	P 9/05	24 kwietnia 2006 r.
29.	art. 373 zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego	SK 32/05	8 maja 2006 r.
30.	art. 49 ust. 1 zdanie drugie i szóste, art. 49 ust. 1 zdanie trzecie oraz art. 49 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 19 ustawy z dnia 24 września 2004 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego	P 18/05	8 maja 2006 r.
31.	art. 9 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych, § 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie dodatków mieszkaniowych	P 4/05	9 maja 2006 r.

32.	art. 158 § 2 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń	P 32/05	15 maja 2006 r.
33.	art. 8a ust. 4, art. 8a ust. 5, art. 8a ust. 6 pkt 1, art. 8a ust. 7 pkt 1, art. 8a ust. 7 pkt 2, art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego	K 33/05	17 maja 2006 r.
34.	art. 18 ust. 4 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego, w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 stycznia 2005 r.	SK 51/05	23 maja 2006 r.
35.	art. 70 ust. 2 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych	K 5/05	24 maja 2006 r.
36.	art. 2 ust. 1 w związku z art. 3 ust. 1 i 2 oraz art. 10, art. 17 ust. 4 i art. 21 ustawy z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg krajowych	K 23/05	6 czerwca 2006 r.
37.	art. 61 pkt 2 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych	K 38/05	12 czerwca 2006 r.
38.	art. 27d ust. 1 i 2 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych	K 11/05	13 czerwca 2006 r.
39.	art. 92c ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych	SK 54/04	13 czerwca 2006 r.
40.	art. 199a § 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, art. 189 ¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego	K 53/05	14 czerwca 2006 r.
41.	art. 48 § 1 pkt 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego	SK 55/05	26 czerwca 2006 r.
42.	art. 19 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw	K 16/05	27 czerwca 2006 r.
43.	§ 3 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 maja 1996 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania premii gwarancyjnej, a także jej zwrotu oraz trybu rozliczeń	SK 35/04	27 czerwca 2006 r.

	z bankami z tytułu refundacji wypłaconych premii w brzmieniu nadanym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 października 2001 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania premii gwarancyjnej, a także jej zwrotu oraz trybu rozliczeń z bankami z tytułu refundacji wypłaconych premii.		
44.	art. 93 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu	P 30/05	29 czerwca 2006 r.
45.	§ 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 12 stycznia 2005 r. w sprawie opłat za używanie lokali mieszkalnych i opłat pośrednich	U 3/06	29 czerwca 2006 r.
46.	art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, w brzmieniu nadanym przez ustawę nowelizującą z dnia 8 grudnia 2000 r.	SK 56/05	3 lipca 2006 r.
47.	art. 26 ust. 3 zdanie pierwsze ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	K 43/05	4 lipca 2006 r.
48.	art. 57 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne	K 37/04	10 lipca 2006 r.
49.	art. 5a ust. 1 i 5 oraz art. 5a ust. 6 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 3 ustawy nowelizującej z dnia 2 kwietnia 2004 r.	P 6/05	18 lipca 2006 r.
50.	§ 1 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie ustalenia granic, zmiany nazw i siedzib władz niektórych gmin i miast oraz nadania miejscowościom statusu miasta, § 1 pkt 4a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2004 r. w sprawie ustalenia granic, zmiany nazw i siedzib władz niektórych gmin i miast oraz nadania miejscowości statusu miasta	U 5/04	18 lipca 2006 r.

51.	art. 60 pkt 2 i art. 61 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o sporcie kwalifikowanym	K 40/05	20 lipca 2006 r.
52.	art. 210 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze	P 33/05	21 lipca 2006 r.
53.	art. 263 § 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego	SK 58/03	24 lipca 2006 r.
54.	§ 3 ust. 3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 czerwca 2002 r. w sprawie wysokości oraz szczegółowych zasad pobierania wpisu od odwołania wnoszonego w postępowaniu o udzielanie zamówienia publicznego	SK 8/06	24 lipca 2006 r.
55.	art. 9 ust. 3 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne, w brzmieniu zmienionym przez art. 1 pkt 5 ustawy nowelizującej z dnia 26 maja 2000 r., obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 24 lipca 2002 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne	P 24/05	25 lipca 2006 r.
56.	art. 6 ust. 2 i 3, art. 9 ust. 3, art. 25 ust. 1-7, art. 25 ust. 8 i 9 oraz art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, art. 8a ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego art. 21 ust. 1 pkt 1, 2 i 4-6 oraz art. 21 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o służbie medycyny pracy, art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym	K 30/04	25 lipca 2006 r.
57.	art. 632 pkt 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego	SK 21/04	26 lipca 2006 r.
58.	art. 88 § 1 i 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego	SK 43/04	27 lipca 2006 r.
59.	§ 11 ust. 1 pkt 1 oraz § 15 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu	SK 23/05	29 sierpnia 2006 r.

60.	§ 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 czerwca 2002 r. w sprawie wysokości czynszu najmu lokali mieszkalnych Służby Więziennej, opłat dodatkowych oraz zasad zwrotu różnicy w opłatach czynszowych	P 6/06	31 sierpnia 2006 r.
61.	§ 30 ust. 2 pkt 2 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie Krajowego Programu Ochrony Lotnictwa Cywilnego realizującego zasady ochrony lotnictwa, art. 25 ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw	K 25/06	31 sierpnia 2006 r.
62.	art. 442 § 1 zdanie drugie ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny	SK 14/05	1 września 2006 r.
63.	§ 18 ust. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia gospodarki finansowej i działalności inwestycyjnej sądów powszechnych	U 7/05	4 września 2006 r.
64.	§ 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 stycznia 2005 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności	P 2/06	4 września 2006 r.
65.	art. 111 ust. 1 pkt 2 i art. 48 ust. 1, art. 111 ust. 1 pkt 3 i art. 48 ust. 1, art. 111 ust. 1 pkt 5 i art. 12 ust. 1 pkt 5, art. 111 ust. 1, art. 12 ust. 1 pkt 2 i art. 1714 ust. 1 pkt 2, art. 12 ust. 1 pkt 3 i art. 1714 ust. 1 pkt 3, art. 171 ust. 1-4, art. 173, art. 174, art. 175 i art. 177, art. 39 ust. 1 pkt 1 oraz art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych	K 51/05	5 września 2006 r.
66.	art. 540 § 2 z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego	SK 60/05	7 września 2006 r.
67.	art. 18 ust. 4 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego	P 14/06	11 września 2006 r.
68.	art. 221 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi	SK 21/05	12 września 2006 r.

69.	art. 103 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie ustalenia wykazu dróg krajowych i wojewódzkich	K 55/05	12 września 2006 r.
70.	art. 1 pkt 17 lit. h ustawy z dnia 15 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw, art. 28 ust. 6 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2006	K 27/05	18 września 2006 r.
71.	art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz ustawy o systemie oświaty	SK 15/05	18 września 2006 r.
72.	art. 86 ust. 3, art. 86 ust 5, art. 88 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, w brzmieniu obowiązującym przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 21 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o zmianie niektórych innych ustaw	K 7/05	19 września 2006 r.
73.	art. 174, art. 183 § 1 oraz art. 184 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi	SK 63/05	20 września 2006 r.
74.	art. 2 pkt 1, art. 2 pkt 2 i 4, art. 2 pkt 3, art. 2 pkt 5, art. 2 pkt 6, art. 2 pkt 7, art. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 marca 2006 r. w sprawie powołania Komisji Śledczej do zbadania rozstrzygnięć dotyczących przekształceń kapitałowych i własnościowych w sektorze bankowym oraz działań organów nadzoru bankowego w okresie od 4 czerwca 1989 r. do 19 marca 2006 r.	U 4/06	22 września 2006 r.
75.	art. 8a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym	K 1/06	26 września 2006 r.

76.	art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 26 lipca 2002 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw	K 45/04	28 września 2006 r.
77.	art. 50510 § 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego	SK 34/06	2 października 2006 r.
78.	art. 8 ust. 5 pkt 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej	K 30/05	3 października 2006 r.
79.	art. 19 ust. 9 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o kinematografii	K 12/06	9 października 2006 r.
80.	art. 226 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny	P 3/06	11 października 2006 r.
81.	art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. o negocjacyjnym systemie kształtowania przyrostu przeciętnych wynagrodzeń u przedsiębiorców oraz o zmianie niektórych ustaw	K 25/05	16 października 2006 r.
82.	art. 82 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	P 38/05	17 października 2006 r.
83.	art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o zmianie ustawy – Prawo budowlane oraz o zmianie niektórych ustaw, art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy – Prawo budowlane	P 27/05	18 października 2006 r.
84.	art. 48 § 1 pkt 5 oraz art. 39313 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, art. 8 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, art. 32 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych	SK 42/04	23 października 2006 r.
85.	art. 24127 § 3 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy	SK 41/05	24 października 2006 r.
86.	art. 46 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne	P 28/05	25 października 2006 r.
87.	art. 212 § 1 i 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny	P 10/06	30 października 2006 r.
88.	art. 14b § 6 zdanie pierwsze ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa	P 36/05	30 października 2006 r.

89.	art. 1 pkt 2, 3, 7, 9-16 oraz cała ustawa z dnia 6 września 2006 r. o zmianie ustawy – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw	K 31/06	3 listopada 2006 r.
90.	art. 49 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny	SK 42/05	7 listopada 2006 r.
91.	1. Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy – Prawo o advokaturze i niektórych innych ustaw, 2. art. 2 pkt 23 lit. a ustawy nowelizującej z 30 czerwca 2005 r., zmieniający brzmienie art. 60 pkt 8 lit. c ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, 3. art. 6 ust. 2 ustawy z 6 lipca 1982 r., w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 2 ustawy nowelizującej, 4. art. 25 ust. 1 pkt 2 ustawy z 6 lipca 1982 r., w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 6 lit. a ustawy nowelizującej, 5. art. 25 ust. 1 pkt 3 ustawy z 6 lipca 1982 r., w brzmieniu nadanym przez art. 71 pkt 1 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa, 6. art. 25 ust. 2 pkt 1 ustawy z 6 lipca 1982 r., w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 6 lit. b ustawy nowelizującej, 7. art. 25 ust. 2 pkt 2-4 ustawy z 6 lipca 1982 r., w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 6 lit. b ustawy nowelizującej, 8. art. 25 ust. 2 pkt 5 ustawy z 6 lipca 1982 r., w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 6 lit. b ustawy nowelizującej, 9. art. 361 ust. 1 i 6 ustawy z 6 lipca 1982 r., w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 19 ustawy nowelizującej, 10. art. 369 ust. 2 i 3 ustawy z 6 lipca 1982 r., w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 20 ustawy nowelizującej	K 30/06	8 listopada 2006 r.
92.	art. 5 ust. 1, 2 i 3, art. 6 oraz art. 7 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 25 października 1990 r. o zwrocie majątku utraconego przez związki zawodowe i organizacje społeczne w wyniku wprowadzenia stanu wojennego	SK 41/04	14 listopada 2006 r.

93.	art. 27 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej	P 23/05	15 listopada 2006 r.
94.	art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych	SK 66/06	20 listopada 2006 r.
95.	art. 1-3, art. 4 ust. 1-3, art. 4 ust. 4, art. 5 ust. 1 i 2, art. 5 ust. 3 oraz art. 6-8, ustawy z dnia 9 lipca 2003 r. o gwarancji zapłaty za roboty budowlane	K 47/04	27 listopada 2006 r.
96.	art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 12 października 1994 r. o zasadach przekazywania zakładowych budynków mieszkalnych przez przedsiębiorstwa państwowe	P 31/05	28 listopada 2006 r.
97.	art. 416 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego	SK 19/05	28 listopada 2006 r.
98.	art. 21 ust. 1 pkt 3 lit. g ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych	SK 51/06	29 listopada 2006 r.
99.	art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami	P 35/05	4 grudnia 2006 r.
100.	§ 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r. w sprawie ustalenia granic powiatów chełmskiego i krasnostawskiego oraz zmiany siedziby władz powiatu warszawskiego zachodniego	U 2/06	5 grudnia 2006 r.
101.	art. 23 § 1 i 9, art. 65 § 4 pkt 2 lit. b i c ustawy z dnia 9 stycznia 1997 r. – Kodeks celny	SK 25/05	6 grudnia 2006 r.
102.	art. 15 ust. 4 pkt 2 w związku z art. 174 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	SK 15/06	11 grudnia 2006 r.
103.	art. 10 pkt 9 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych	P 15/05	12 grudnia 2006 r.
104.	§ 7 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 września 2001 r. w sprawie określenia wzoru rejestru transakcji, sposobu jego prowadzenia oraz trybu dostarczania danych z rejestru Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej	U 10/05	18 grudnia 2006 r.

PRZEGLĄD ZDAŃ ODREBNYCH DO ORZECZEŃ TK WYDANYCH W 2006 R.

1. Wyrok z 24 stycznia 2006 r., **SK 40/04**, skład pięciu sędziów
[Pozycja emitentów i reemitentów w ustalaniu i zatwierdzaniu tabel wynagrodzeń]

Zdanie odrębne sędzi *Ewy Łętowskiej* dotyczy części wyroku, w której TK orzekł o niekonstytucyjności przepisu określającego postępowanie w sprawie zatwierdzania przedstawionych przez organizacje zbiorowego zarządzania tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonania objętych zbiorowym zarządzaniem.

2. Wyrok z 30 października 2006 r., **P 10/06**, pełny skład
[Karalność zniesławienia]

Zdanie odrębne sędziów *Ewy Łętowskiej, Marka Saffana, Mirosława Wyrzykowskiego* dotyczy całości wyroku, w którym TK orzekł o zgodności z Konstytucją przepisu określającego przestępstwo pomówienia, a także postanowienia o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

3. Wyrok z 3 listopada 2006 r., **K 31/06**, pełny skład
[Samorządowa ordynacja wyborcza]

Zdanie odrębne sędziów *Ewy Łętowskiej i Marka Saffana* dotyczy części wyroku, w której Trybunał orzekł o zgodności z Konstytucją w zakresie terminu *vacatio legis* oraz procedury uchwalenia ustawy zmieniającej ustawę o ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw.

Zdanie odrębne sędziego *Mirosława Wyrzykowskiego* dotyczy części wyroku, w której Trybunał orzekł o konstytucyjności przepisu w zakresie terminu *vacatio legis* ustawy.

POSTANOWIENIA SYGNALIZACYJNE WYDANE W 2006 R.

Lp.	Data Sygn.	Adresat	Przedmiot	Skład	Sprawa, z którą wiąże się sygnalizacja
1	18.1.2006 S 1/06	Sejm	Potrzeba podjęcia inicjatywy ustawodawczej w przedmiocie unormowania – w sposób zgodny z konstytucyjnymi standardami ochrony własności i innych praw majątkowych oraz zapewniający analogiczny poziom ochrony właścicieli odrębnych lokali, niezależnie od trybu ustanowienia prawa odrębnej własności lokali – skutków ustanowienia odrębnej własności lokali w nieruchomościach spółdzielni mieszkaniowych, obciążonych hipotekami ustanowionymi przed 24 kwietnia 2001 r.	Pełny skład TK	SK 10/05
2	25.1.2006 S 2/06	Sejm	Potrzeba podjęcia inicjatywy ustawodawczej w przedmiocie zagwarantowania w ustawie o Policji konstytucyjnych praw osób poddanych kontroli operacyjnej	5 sędziów	K 32/04
3	30.10.2006 S 3/06	Sejm	Konieczność rozważenia podjęcia inicjatywy ustawodawczej w przedmiocie unormowania systemu powołania osób sprawujących władzę sądowniczą, tak aby zapewnić pełną realizację konstytucyjnych standardów prawa do sądu	Pełny skład TK	SK 7/06

CHARAKTERYSTYKA POSTANOWIEŃ O UMORZENIU POSTĘPOWANIA WYDANYCH PRZEZ TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY W 2006 R.

A. Postanowienia o umorzeniu postępowania

Lp.	Data	Sygnatura	Wnioskodawcy	Podstawa rozstrzygnięcia (ustawa z 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym)
1.	9.01.06	K 44/04	Rada Miejska w Strzegomiu, Rada Miasta Chorzów, Rada Miasta Piotrkowa Trybunalskiego	utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych przepisów (art. 39 ust. 1 pkt 3)
2.	18.01.06	P 2/05	Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
3.	24.01.06	SK 44/05	Otton R.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
4.	30.01.06	K 19/05	Rzecznik Praw Obywatelskich	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
5.	8.02.06	K 5/06	Grupa posłów	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
6.	21.02.06	SK 1/05	Mirosława Sz.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
7.	21.03.06	SK 58/05	Andrzej Sz.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
8.	21.03.06	SK 6/06	Kondrex sp. z o.o.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
9.	28.03.06	SK 33/05	Jan M.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)

10.	5.04.06	SK 59/05	Bożena D.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
11.	19.04.06	P 12/05	Sąd Okręgowy w Olsztynie	utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych przepisów (art. 39 ust. 1 pkt 3)
12.	19.04.06	SK 12/05	„Dandys” s.c. Andrzej Z., Stanisław S., Jan S.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
13.	20.04.06	U 9/05	Rzecznik Praw Obywatelskich	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
14.	4.05.06	SK 53/05	Danuta T.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
15.	29.05.06	P 29/05	Sąd Rejonowy w Starogardzie Gdańskim	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
16.	6.06.06	P 17/06	Sąd Okręgowy we Wrocławiu	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
17.	28.06.06	SK 25/06	Jerzy K.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
18.	28.06.06	P 5/06	Sąd Rejonowy w Rzeszowie	cofnięcie pytania prawnego (art. 39 ust. 1 pkt 2)
19.	18.07.06	K 34/05	Rada Miejska w Kluczborku	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
20.	6.09.06	SK 35/06	„Dandys” s.c. Andrzej Z., Stanisław S., Jan S.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
21.	11.09.06	K 36/05	Rzecznik Praw Obywatelskich	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
22.	21.09.06	K 39/05	Rzecznik Praw Obywatelskich	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
23.	21.09.06	SK 23/04	Bydgoska Fabryka Mebli SA	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)

24.	21.09.06	SK 10/06	Tomasz W.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
25.	3.10.06	SK 34/05	„Gartenholz-Hadryś” sp. z o.o., „Fasty-Andropol Logistyka” sp. z o.o., Zakłady Przetwórstwa Bawełny „Fasty” sp. z o.o.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
26.	3.10.06	SK 61/05	„Octanorm Polska” sp. z o.o.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
27.	19.10.06	P 7/06	Sąd Rejonowy w Starogardzie Gdańskim	zbędność wydania orzeczenia oraz utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych przepisów (art. 39 ust. 1 pkt 1 i 3)
28.	23.10.06	SK 66/05	Telekomunikacja Polska SA	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
29.	23.10.06	SK 64/05	Lidia B.	utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych przepisów (art. 39 ust. 1 pkt 3)
30.	24.10.06	SK 2/06	Media Saturn Holding Polska sp. z o.o.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
31.	24.10.06	SK 27/06	Krystyna K., Kazimierz K.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
32.	24.10.06	SK 65/05	Józef K.	zbędność wydania orzeczenia oraz niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
33.	3.11.06	SK 9/06	Andrzej M.	zbędność wydania orzeczenia oraz niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)

34.	27.11.06	SK 13/06	Marek J.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
35.	27.11.06	K 44/05	Rzecznik Praw Obywatelskich	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
36.	6.12.06	K 9/06	Krajowa Rada Notarialna	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
37.	11.12.06	SK 17/06	Marcin W.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
38.	19.12.06	P 25/05	Sąd Okręgowy w Warszawie	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
39.	19.12.06	P 37/05	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Olsztynie	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)

B. Wyroki zawierające w sentencji postanowienia o umorzeniu postępowania

Lp.	Data	Sygnatura	Wnioskodawcy	Podstawa rozstrzygnięcia
1.	18.01.06	K 21/05	Rzecznik Praw Obywatelskich	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
2.	24.01.06	SK 40/04	Regionalna Telewizja Kablowa Autocom sp. z o.o., Rzecznik Praw Obywatelskich	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
3.	24.01.06	SK 52/04	Vadain International sp. z o.o.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
4.	30.01.06	SK 39/04	Grażyna J.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
5.	14.02.06	P 22/05	Sąd Apelacyjny w Warszawie	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)

6.	7.03.06	SK 11/05	Anna W. i Paweł W.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
7.	23.03.06	K 4/06	Dwie grupy posłów, Rzecznik Praw Obywatelskich	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
8.	3.04.06	SK 46/05	Ryszard Ch. i Mariusz Ch.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
9.	4.04.06	P 16/05	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
10.	10.04.06	SK 30/04	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze w Warszawie	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
11.	12.04.06	Kp 2/04	Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
12.	19.04.06	K 6/06	Naczelna Rada Adwokacka	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
13.	8.05.06	SK 32/05	Włodzimierz P.	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
14.	6.06.06	K 23/05	Rada Gminy Chełmiec	utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych przepisów (art. 39 ust. 1 pkt 3)
15.	27.06.06	SK 35/04	Tomasz W.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
16.	18.07.06	P 6/05	Sąd Okręgowy w Koszalinie	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
17.	20.07.06	K 40/05	Prokurator Generalny	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
18.	24.07.06	SK 58/03	Maciej B., Tomasz W.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)

19.	25.07.06	K 30/04	Sejmik Województwa Mazowieckiego Sejmik Województwa Świętokrzyskiego	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
20.	25.07.06	P 24/05	Sąd Apelacyjny w Warszawie	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
21.	29.08.06	SK 23/05	Grażyna K.-J.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
22.	4.09.06	U 7/05	Rzecznik Praw Obywatelskich	utrata mocy obowiązującej (art. 39 ust. 1 pkt 3)
23.	5.09.06	K 51/05	Grupa posłów	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
24.	18.09.06	K 27/05	Rada Miejska w Łodzi	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
25.	18.09.06	SK 15/05	Jerzy L., Rzecznik Praw Obywatelskich	zbędność wydania orzeczenia oraz utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych przepisów (art. 39 ust. 1 pkt 1 i 3)
26.	20.09.06	SK 63/05	Wrigley Poland sp. z o.o.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
27.	22.09.06	U 4/06	Grupa posłów	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
28.	23.10.06	SK 42/04	Mirosława J., Jacek B.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
29.	25.10.06	P 28/05	Sąd Okręgowy w Warszawie	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
30.	30.10.06	P 36/05	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)

31.	30.10.06	P 10/06	Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe w Gdańsku	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
32.	14.11.06	SK 41/04	Stowarzyszenie Dziennikarzy Rzeczy- pospolitej Polskiej	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
33.	28.11.06	P 31/05	Sąd Rejonowy w Go- rzowie Wielkopo- lskim, Sąd Rejonowy w Gryfinie	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
34.	6.12.06	SK 25/05	Astellas Pharma sp. z o.o., KRKA-Polska sp. z o.o., Servier Pol- ska sp. z o.o.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)

PRZEGLĄD TREŚCI WYROKÓW TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO WYDANYCH W 2006 R.

Omówienia treści wyroków nie są dosłownymi cytatami. Objasnienia w nawiasach kwadratowych zostały wprowadzone na potrzeby niniejszej *Informacji*. W wypadku wyroków o szczególnie rozbudowanej lub skomplikowanej sentencji jej treść jest przedstawiona w postaci skróconej, co zaznaczono gwiazdką po wyrazie „Rozstrzygnięcie”.

Charakter oficjalny mają teksty wyroków zamieszczone w zbiorze „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy”.

STYCZEŃ

1.

SYGNATURA: **SK 55/04**
DATA: 9 stycznia 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Polska Telefonia Cyfrowa sp. z o.o. (SK 55/04);
Marek J. (SK 27/05)

ROZSTRZYGNIECIE:

Art. 493 § 3 kodeksu postępowania cywilnego [zawężenie możliwości zgłaszania zarzutu potrącenia do wiarygodności udowodnionych dokumentami wskazanymi w k.p.c.] **jest zgodny** z art. 21 ust. 1, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 64 i art. 77 ust. 2 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 2 i art. 21 ust. 2 Konstytucji.

2.

SYGNATURA: **SK 30/05**
DATA: 16 stycznia 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Tomasz D.

ROZSTRZYGNIECIE:

Art. 535 § 2 kodeksu postępowania karnego [możliwość oddalenia przez Sąd Najwyższy „oczywiście bezzasadnej” kasacji w sprawie karnej na posiedzeniu bez udziału stron i bez pisemnego uzasadnienia wyroku] **jest niezgodny** z art. 2 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 77 Konstytucji.

Przepis **traci moc obowiązującą** z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od daty ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw RP, z tym że wobec uwzględnienia skargi konstytucyjnej Tomasza D. odroczenie terminu utraty mocy obowiązującej tego przepisu nie stoi na przeszkodzie realizacji praw skarżącego, określonych w art. 190 ust. 4 Konstytucji, w sprawie będącej podstawą niniejszego postępowania.

3.
SYGNATURA: **U 6/04**
DATA: 17 stycznia 2006 r.
SKŁAD TK: 3 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich
ROZSTRZYGNIĘCIE:
§ 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu [ustalenie wysokości opłaty za kartę pojazdu na kwotę 500 złotych] **jest niezgodny**:
A) z art. 77 ust. 4 pkt 2 i ust. 5 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym,
B) z art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji.
PRZEPIS rozporządzenia powołanego w części I **traci moc obowiązującą** z dniem 1 maja 2006 r.

4.
SYGNATURA: **K 21/05**
DATA: 18 stycznia 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich
ROZSTRZYGNIĘCIE:
ART. 65 USTAWY Z DNIA 20 CZERWCA 1997 R. – Prawo o ruchu drogowym [uzależnienie dopuszczalności zgromadzenia, które powoduje utrudnienia w ruchu drogowym lub wymaga korzystania z drogi w sposób szczególny, od zapewnienia przez organizatora bezpieczeństwa i porządku oraz uzyskania zezwolenia] w części obejmującej wyraz „zgromadzenia” **jest niezgodny** z art. 57 Konstytucji.

5.

SYGNATURA: **SK 40/04**
DATA: 24 stycznia 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Regionalna Telewizja Kablowa A. Sp. z o.o.
(SK 40/04),
Rzecznik Praw Obywatelskich (K 39/04)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 108 ust. 3 [postępowanie w sprawie zatwierdzenia tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań przedstawianych przez organizacje zbiorowego zarządzania] w związku z art. 109 [nieważność postanowień mniej korzystnych dla twórców niż wynikałoby to z tabel wynagrodzeń] ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych **jest niezgodny** z art. 20, art. 22 w związku z art. 31 ust. 3, art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 64 ust. 2 Konstytucji.

2. Art. 108 ust. 4 [odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego do postępowania przed Komisją zatwierdzającą tablele wynagrodzeń] w związku z art. 109 ww. ustawy **jest zgodny** z art. 20, art. 22 w związku z art. 31 ust. 3, art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 64 ust. 2 Konstytucji.

Art. 108 ust. 3 ww. ustawy **traci moc obowiązującą** z dniem 1 września 2006 r.

Sędzia Ewa Łętowska zgłosiła zdanie odrębne do sentencji i uzasadnienia wyroku.

6.

SYGNATURA: **SK 52/04**
DATA: 24 stycznia 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: V.I. sp. z o.o.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 276 § 2 ustawy z dnia 9 stycznia 1997 r. – Kodeks celny [pobranie przez organ celny opłaty manipulacyjnej dodatkowej w wysokości wartości celnej towaru w sytuacji stwierdzenia nadwyżki towaru ujawnionego podczas rewizji celnej] **jest zgodny** z art. 2, art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 42 i art. 46 Konstytucji.

7.

SYGNATURA: **SK 39/04**
DATA: 30 stycznia 2006 r.
SKŁAD TK: 3 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Grażyna J.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

§ 12 pkt 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 2 sierpnia 1999 r. w sprawie określenia wzorów dokumentów i innych dowodów niezbędnych do ustalenia prawa do zasiłku rodzinnego, pielęgnacyjnego i wychowawczego oraz szczegółowych zasad i trybu wypłaty tych zasiłków [wliczenie do okresu wypłacania zasiłku wychowawczego okresu, w którym zasiłek nie przysługiwał z powodu pobierania zasiłku macierzyńskiego na następne dziecko urodzone w okresie urlopu wychowawczego] **jest niezgodny** z art. 71 ust. 2 Konstytucji przez to, że został wydany bez podstawy prawnej oraz wkracza w materię zastrzeżoną dla regulacji ustawowej.

8.

SYGNATURA: **K 23/03**
DATA: 31 stycznia 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Ogólnopolski Związek Zawodowy Lekarzy
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 26 ust. 3 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych [wygaśnięcie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w przypadku osiągnięcia przychodów powodujących zawieszenie prawa do świadczenia lub zmniejszenie jego wysokości, określonych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS] **jest zgodny** z art. 2 Konstytucji.

L U T Y

9.

SYGNATURA: **SK 45/04**
DATA: 7 lutego 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Stanisław G. (SK 28/05)
Edward K. (SK 45/04)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 103 ust. 2a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych [zawieszenie prawa do emerytury w przypadku kontynuacji zatrudnienia] **jest zgodny** z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 32 i art. 67 ust. 1 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 30, art. 65 ust. 1, art. 70 ust. 5 i art. 73 Konstytucji.

10.

SYGNATURA: **P 22/05**
DATA: 14 lutego 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Sąd Apelacyjny w Warszawie

ROZSTRZYGNIĘCIE:

§ 35 ust. 3 [upoważnienie do pobierania opłat za energię elektryczną – w okresie rozliczeniowym dłuższym niż miesiąc – w wysokości określonej na podstawie prognozowanego zużycia] i 4 [postępowanie w razie zaistnienia nadpłaty lub niedopłaty w wyniku wnoszenia opłat na podstawie prognoz] rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną:

- a) **jest zgodny** z art. 46 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne w brzmieniu obowiązującym w dniu 23 kwietnia 2004 r,
- b) **jest zgodny** z art. 92 ust. 1 Konstytucji,
- c) **nie jest niezgodny** z art. 46 ust. 3 i ust. 4 pkt 7 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne w brzmieniu obowiązującym od dnia 3 maja 2005 r.

11.

SYGNATURA: **K 9/05**
DATA: 20 lutego 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich
ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 6 ust. 1 w związku z artykułami 5 ust. 1 i 7 ust. 1 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw [uzależnienie praw wyborczych obywateli polskich w wyborach lokalnych od wpisu do stałego rejestru wyborców najpóźniej na 12 miesięcy przed dniem wyborów] w zakresie, w jakim pozbawia czynnego prawa wyborczego oraz biernego prawa wyborczego do rady gminy i na stanowisko wójta (burmistrza, prezydenta miasta) obywateli polskich, wpisanych do prowadzonego w gminie stałego rejestru wyborców w okresie krótszym niż 12 miesięcy przed dniem wyborów, **jest niezgodny** z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1, art. 62 i art. 169 ust. 2 zdanie pierwsze w związku z art. 16 ust. 1 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 52 ust. 1 Konstytucji.

2. Art. 6a ust. 1 w związku z art. 7 ust. 1 ww. ustawy [analogiczne ograniczenie praw wyborczych obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi] w zakresie, w jakim pozbawia czynnego prawa wyborczego do rady gminy obywateli UE niebędących obywatelami polskimi, wpisanych do prowadzonego w gminie stałego rejestru wyborców w okresie krótszym niż 12 miesięcy przed dniem wyborów, **jest niezgodny** z art. 169 ust. 2 zdanie pierwsze w związku z art. 16 ust. 1 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 52 ust. 1 Konstytucji.

12.

SYGNATURA: **K 1/05**
DATA: 21 lutego 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich
ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 1 ust. 3 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 12 grudnia 1997 r. o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej [wyłączenie stosowania przepisów tej ustawy w stosunku do niektórych pracowników samorządowych] **jest niezgodny** z art. 2 w związku z art. 32 Konstytucji.

2. Art. 4 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 4 marca 2004 r. o zmianie ww. ustawy [pozbawienie niektórych pracowników samorządowych w roku 2004 prawa do połowy dodatkowego wynagrodzenia rocznego] **jest niezgodny** z art. 2 w związku z art. 32 Konstytucji.

13.

SYGNATURA: **P 21/05**
DATA: 27 lutego 2006 r.
SKŁAD TK: 3 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Sąd Okręgowy we Wrocławiu
ROZSTRZYGNIĘCIE:

§ 15 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 18 lutego 1997 r. w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej podmiotów wykonujących doradztwo podatkowe za szkody wyrządzone przy wykonywaniu czynności doradztwa podatkowego [regres zakładu ubezpieczeń wobec doradcy podatkowego ubezpieczonego z tytułu OC w razie wypłacenia przez zakład odszkodowania za szkodę umyślną lub wynikłą z rażącego niedbalstwa ubezpieczonego] **jest zgodny** z art. 92 ust. 1 Konstytucji oraz z art. 827 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny [wyłączenie odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń za szkody umyślne lub wyrządzone na skutek rażącego niedbalstwa ubezpieczonych].

14.

SYGNATURA: **P 13/05**
DATA: 28 lutego 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 73 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi [doręczenie pisma procesowego w postępowaniu administracyjnym przez pozostawienie go na siedem dni w placówce pocztowej lub urzędzie gminy, po uprzednim zawiadomieniu o tym adresata w formie wskazanej w tym przepisie] w zakresie, w jakim ustanawia siedmiodniowy termin przechowywania pisma procesowego i nie wymaga ponawiania zawiadomienia adresata o złożeniu tego pisma, **jest niezgodny** z art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji.

MARZEC

15.

SYGNATURA: **SK 11/05**
DATA: 7 marca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Anna i Paweł W.
ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 219 § 2 [obowiązek wniesienia opłaty sądowej gotówką do kasy lub na rachunek bankowy właściwego sądu administracyjnego] i art. 221 [obowiązek adwokatów i radców prawnych należytego opłacania wnoszonych pism pod rygorem pozostawienia pisma bez rozpoznania albo odrzucenia bez wezwania do uiszczenia opłaty, jeżeli pismo podlega opłacie stałej] ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi z dnia 30 sierpnia 2002 r. **są zgodne** z art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz **nie są niezgodne** z art. 77 ust. 2 Konstytucji.

2. Art. 180 ww. ustawy [odrzucenie przez NSA skargi kasacyjnej, jeżeli podlegała ona odrzuceniu przez WSA, albo zwrot skargi WSA w celu usunięcia dostrzeżonych braków] **jest zgodny** z art. 45 ust. 1 i art. 78 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 77 ust. 2 Konstytucji.

3. § 5 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 grudnia 2003 r. w sprawie wysokości oraz szczegółowych zasad pobierania wpisu w postępowaniu przed sądami administracyjnymi [uiszczanie przez adwokatów lub radców prawnych wpisu stałego od skargi kasacyjnej na wezwanie] **jest niezgodny** z art. 221 ww. ustawy oraz z art. 2 Konstytucji.

16.

SYGNATURA: **P 8/05**
DATA: 13 marca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Sąd Apelacyjny w Rzeszowie
ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 5 ust. 1 [obowiązek rolnika prowadzącego jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą udokumentowania – do 30 września 2004 r. – KRUS formy opodatkowania prowadzonej przez niego działalności] i 3 [wygaśnięcie ubezpieczenia rolniczego na skutek niedostarczenia odpowiednich dokumentów w wyżej wskazanym terminie] ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (...) **jest zgodny** z art. 2 i art. 32 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 20 Konstytucji.

2. Art. 5 ust. 2 ww. ustawy [wyłączenie z ubezpieczenia rolniczego rolnika, jeżeli z dokumentacji wynikało, że prowadzona przez niego działalność

jest opodatkowana na innych zasadach, niż określone w przepisach o zryczałtowanym podatku dochodowym, lub należny za rok 2003 podatek przekroczył kwotę 2528 zł] w zakresie, w jakim ze względu na formę opodatkowania wyłącza z obowiązkowego ubezpieczenia społecznego rolników, z końcem trzeciego kwartału 2004 r., rolnika lub domownika prowadzącego pozarolniczą działalność gospodarczą, **jest niezgodny** z art. 2 i art. 32 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 20 Konstytucji.

17.

SYGNATURA: **SK 4/05**
DATA: 14 marca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: „I.” sp. z o.o.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 109 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze [kompetencja syndyka – na podstawie zarządzenia sędziego-komisarza – do wypowiedzenia umowy najmu lub dzierżawy nieruchomości upadłego] **jest zgodny** z art. 32 oraz z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

2. Art. 109 ww. ustawy w zakresie, w jakim nie przewiduje sądowej kontroli zgodności z prawem postanowienia sędziego-komisarza zarządzającego wypowiedzenie umowy najmu lub dzierżawy nieruchomości upadłego, **jest niezgodny** z art. 45 oraz art. 78 Konstytucji.

18.

SYGNATURA: **K 17/05**
DATA: 20 marca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 5 ust. 2 zdanie 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej [ograniczenie prawa do prywatności osób pełniących funkcje publiczne] **jest zgodny** z art. 31 ust. 3, art. 47 i art. 61 ust. 3 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 61 ust. 4 Konstytucji.

19.

SYGNATURA: **K 13/05**
DATA: 21 marca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Polska Organizacja Pracodawców Osób Niepełnosprawnych

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 26c ust. 4a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych [odmowa wypłaty dofinansowania do wynagrodzenia osób niepełnosprawnych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w przypadku nieuzgodnienia z pracodawcą salda przysługującego dofinansowania] **jest zgodny** z art. 2 Konstytucji.

2. Art. 33 ust. 4a pkt 2 ww. ustawy [sankcje za wykorzystanie środków funduszu rehabilitacji w sposób sprzeczny z regulaminem zakładowym] **jest zgodny** z art. 2 i z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

3. Art. 1 pkt 26 lit. f [wprowadzenie obowiązku wpłaty do funduszu zakładowego równowartości kwot wydatkowanych z funduszu rehabilitacji na środki trwałe, które miały służyć niepełnosprawnym, w sytuacji zakończenia działalności przez pracodawcę lub utraty statusu zakładu pracy chronionej] i pkt 27 w zakresie dotyczącym ust. 7a [w przypadku pracodawców, którzy utracili status zakładu pracy chronionej, ale zatrudniają co najmniej 25 niepełnosprawnych – obowiązek zwrotu kwoty zainwestowanej w środki trwałe przy jednoczesnym zachowaniu środków funduszu zakładowego] w związku z art. 19 [termin wejścia ww. zmian w życie] ustawy z dnia 20 grudnia 2002 r. zmieniającej ww. ustawę **jest zgodny** z art. 2 w związku z art. 22, art. 31 ust. 3 i art. 64 ust. 3 Konstytucji.

4. Art. 1 pkt 5 lit. a i b w związku z art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2003 r. zmieniającej ww. ustawę z 27 sierpnia 1997 r. w zakresie, w jakim pozbawia pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne, które osiągnęły wiek emerytalny, dofinansowania do wynagrodzeń tych osób w okresie niezbędnym do skutecznego wypowiedzenia tym osobom umów o pracę, **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji.

20.

SYGNATURA:	K 4/06
DATA:	23 marca 2006 r.
SKŁAD TK:	Pełny
INICJATOR POSTĘPOWANIA:	Rzecznik Praw Obywatelskich (K 4/06) Grupa posłów (K 7/06) Grupa posłów (K 10/06)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Ustawa z dnia 29 grudnia 2005 r. o przekształceniach i zmianach w podziale zadań i kompetencji organów państwowych właściwych w sprawach łączności, radiofonii i telewizji [tryb uchwalenia]:

- a) **jest zgodna** z art. 119 ust. 1 Konstytucji,
- b) **jest zgodna** z art. 112 w związku z art. 2 i art. 7 Konstytucji,
- c) **nie jest niezgodna** z art. 83 Konstytucji,
- d) **nie jest niezgodna** z art. 123 ust. 1 Konstytucji.

2. Art. 6 pkt 1 ww. ustawy [działania na rzecz ochrony etyki dziennikarskiej jako nowe zadanie KRRiT] **jest niezgodny** z art. 7 w związku z art. 2 i art. 54 ust. 1 Konstytucji.

3. Art. 6 pkt 2 lit. b ww. ustawy [powoływanie i odwoływanie Przewodniczącego KRRiT przez Prezydenta RP] **jest niezgodny** z art. 144 ust. 1 i ust. 2 Konstytucji oraz z art. 214 ust. 1 w związku z art. 7 i art. 10 ust. 1 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 144 ust. 3 pkt 27 Konstytucji.

4. Art. 6 pkt 2 lit. c ww. ustawy [zniesienie prawa odwołania Przewodniczącego KRRiT przez samą Radę] **jest zgodny** z art. 2, art. 7 oraz art. 10 ust. 1 Konstytucji.

5. Art. 6 pkt 6 ww. ustawy [uprzywilejowanie „nadawców społecznych” w zakresie warunków ponownego uzyskania koncesji na rozpowszechnianie programu radiowego lub telewizyjnego] w zakresie, w jakim w dodanym do ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji art. 35a ust. 1 zawiera słowo „społeczny”, a art. 35a ust. 2 zawiera słowo „społecznego”, **jest niezgodny** z art. 32 w związku z art. 20 i art. 54 ust. 1 i ust. 2 zdanie drugie Konstytucji oraz z art. 64 ust. 2 Konstytucji.

6. Art. 21 ust. 1 ww. ustawy [wygaśnięcie kadencji dotychczasowych członków KRRiT i wyłączenie w stosunku do nich reguły, że pełnią oni swe funkcje do czasu powołania następców] **jest niezgodny** z art. 2 i art. 7 w związku z art. 213 ust. 1 Konstytucji.

7. Art. 24 ww. ustawy, w części dotyczącej określenia terminu wejścia w życie art. 6 pkt 2 oraz art. 21 tej ustawy [wejście zakwestionowanej ustawy w życie z dniem ogłoszenia w zakresie dotyczącym składu KRRiT, powoływania jej członków i Przewodniczącego oraz długości jej kadencji, a także skrócenia kadencji dotychczasowych członków Rady], **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji.

K W I E C I E Ń

21.

SYGNATURA: **SK 46/05**
DATA: 3 kwietnia 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Ryszard i Mariusz Ch.
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 97 [sukcesja praw i obowiązków podatnika oraz płatnika wynikających z ustawy oraz z decyzji] w związku z art. 102 § 2 [wstąpienie – w razie śmierci dotychczasowej strony w toku postępowania w sprawach dotyczących ww. praw lub obowiązków – jej spadkobiercy] ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa **jest zgodny** z art. 21 ust. 1, art. 32, art. 45 ust. 1 i art. 64 Konstytucji.

22.

SYGNATURA: **K 11/04**
DATA: 4 kwietnia 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Ogólnopolski Związek Zawodowy Oficerów i Marynarzy
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 1025 § 1 pkt 3 i 6 kodeksu postępowania cywilnego, w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 6 września 2001 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw [różnicowanie kolejności zaspokajania należności za pracę w toku postępowania egzekucyjnego], **nie jest niezgodny** z art. 2, art. 32 i art. 64 ust. 2 Konstytucji.

23.

SYGNATURA: **P 16/05**
DATA: 4 kwietnia 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie
ROZSTRZYGNIĘCIE:

§ 6 rozporządzenia Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 30 grudnia 1994 r. w sprawie samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie [warunki zaliczenia praktyki zawodowej w dziedzinie architektury, budownictwa i urbanistyki] **jest zgodny** z ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane.

24.

SYGNATURA: **SK 30/04**
DATA: 10 kwietnia 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze w Warszawie

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 1 pkt 81 lit. a [przesłanki nabycia przez posiadaczy nieruchomości Skarbu Państwa roszczenia o oddanie gruntu w użytkowanie wieczyste] w związku z art. 9 [termin wejścia nowelizacji w życie] ustawy z dnia 7 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz innych ustaw:

- a) **jest zgodny** z art. 32 w związku z art. 64 ust. 1 Konstytucji,
- b) **jest niezgodny** z zasadą ochrony praw słusznie nabytych wyrażoną w art. 2 i art. 64 ust. 2 Konstytucji w zakresie, w jakim odnosi się do wszczętych a niezakończonych przed jego wejściem w życie spraw dotyczących nabycia użytkowania wieczystego nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność gminy niezabudowanych przez ich posiadaczy.

25.

SYGNATURA: **SK 57/04**
DATA: 11 kwietnia 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Andrzej H.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 60 § 3 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w zakresie, w jakim stanowi, że wynikający z art. 60 § 1 tego kodeksu obowiązek dostarczania przez rozwiedzionego małżonka, który został uznany za winnego rozkładu pożycia, środków utrzymania drugiemu rozwiedzionemu małżonkowi, nie wygasa wskutek upływu czasu, **jest zgodny** z art. 64 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji i z nakazem urzeczywistniania zasad sprawiedliwości społecznej wyrażonym w art. 2 Konstytucji.

26.

SYGNATURA: **Kp 2/04**
DATA: 12 kwietnia 2006 r.
SKŁAD TK: Pełny
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
(kontrola prewencyjna)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Artykuł 1 pkt 1 ustawy z dnia 14 maja 2004 r. o zmianie ustawy o zakładach opieki zdrowotnej dodający do art. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej ust. 5 [generalny zakaz udzielania świadczeń zdrowotnych, identycznych ze świadczeniami udzielanymi przez dany zakład opieki zdrowotnej, przez zoz-y utworzone przez spółki, stowarzyszenia lub fundacje, lekarzy lub lekarzy stomatologów, pielęgniarki lub pielęgniarki położne – wykonujących zawód indywidualnej, grupowej lub specjalistycznej praktyki oraz przez inne podmioty] w części obejmującej wyrazy „z wyjątkiem świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej i stomatologii”, **nie jest niezgodny** z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

2. Art. 1 pkt 1 ww. ustawy nowelizującej w części dodającej do art. 1 ww. ustawy o zakładach opieki zdrowotnej ust. 5 w zakresie, w jakim wyłącza on udzielanie świadczeń z zakresu stomatologii z zakazu prowadzenia na terenie publicznego zakładu opieki zdrowotnej działalności polegającej na udzielaniu takich samych świadczeń zdrowotnych, które są udzielane przez ten zakład, w części obejmującej udzielanie świadczeń zdrowotnych z zakresu stomatologii, **jest zgodny** z art. 2 Konstytucji.

27.

SYGNATURA: **K 6/06**
DATA: 19 kwietnia 2006 r.
SKŁAD TK: Pełny
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Naczelna Rada Adwokacka

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy Prawo o adwokaturze i niektórych innych ustaw [tryb uchwalenia] jest zgodna z art. 118 ust. 3 oraz art. 119 ust. 1 i 2 Konstytucji.

2. Art. 1 pkt 5 lit. b ustawy nowelizującej, zmieniający brzmienie art. 58 pkt 12 lit. b ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze w zakresie, w jakim pozbawił samorząd adwokacki wpływu na ustalanie zasad składania egzaminu adwokackiego, odpowiedniego do sprawowanej

pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu adwokata, jest niezgodny z art. 17 ust. 1 Konstytucji.

3. Art. 5 ww. ustawy nowelizującej, w części dotyczącej aplikantów adwokackich [przeprowadzenie egzaminu zawodowego w 2005 r. na dotychczasowych zasadach], jest zgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

4. Art. 4 ust. 1a znowelizowanego prawa o adwokaturze [dopuszczenie świadczenia pomocy prawnej w zakresie objętym wykonywaniem zawodu adwokata przez inne osoby posiadające wyższe wykształcenie prawnicze, z wyjątkami dotyczącymi zastępstwa procesowego] jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.

5. Art. 66 ust. 1 pkt 2 znowelizowanego prawa o adwokaturze, w zakresie, w jakim stwarza możliwość dopuszczenia do wykonywania zawodu adwokata osób, które po złożeniu wskazanych w nim egzaminów [sędziowskiego, prokuratorskiego, radcowskiego lub notarialnego] nie wykazują się odpowiednią praktyką w zawodzie prawniczym, jest niezgodny z art. 17 ust. 1 Konstytucji.

6. Art. 66 ust. 1a pkt 2-4 znowelizowanego prawa o adwokaturze [dopuszczenie do złożenia egzaminu adwokackiego, bez obowiązku odbycia aplikacji adwokackiej, niektórych osób, które po ukończeniu studiów wyższych prowadziły określoną w tych punktach działalność zawodową] jest niezgodny z art. 2 i art. 17 ust. 1 Konstytucji.

7. Art. 75a znowelizowanego prawa o adwokaturze [przeprowadzenie egzaminu konkursowego na aplikację adwokacką przez komisje egzaminacyjne przy Ministrze Sprawiedliwości, zakres tego egzaminu i termin jego przeprowadzenia] jest zgodny z art. 2 i art. 17 ust. 1 Konstytucji.

8. Art. 75b-75j znowelizowanego prawa o adwokaturze [szczegółowe zasady przeprowadzania ww. egzaminu konkursowego] są zgodne z art. 2 i art. 17 ust. 1 Konstytucji.

9. Art. 76b znowelizowanego prawa o adwokaturze [odpłatność aplikacji adwokackich, zasady i tryb określania wysokości opłaty rocznej oraz zwalniania od jej ponoszenia], rozumiany jako odnoszący się również do aplikantów adwokackich, którzy rozpoczęli odbywanie aplikacji przed dniem wejścia w życie ww. ustawy nowelizującej, jest niezgodny z zasadą ochrony interesów w toku wynikającą z art. 2 Konstytucji.

10. Art. 78 ust. 1 i 6 znowelizowanego prawa o adwokaturze [przeprowadzanie egzaminu adwokackiego przez komisje przy Ministrze Sprawiedliwości, właściwe także do przeprowadzania egzaminu konkursowego na aplikację adwokacką, ustalanie zestawu pytań i tematów egzaminu adwo-

kackiego przez Ministra Sprawiedliwości] jest niezgodny z art. 17 ust. 1 Konstytucji.

11. Art. 78i ust. 2 i 3 znowelizowanego prawa o adwokaturze [prawo osoby zdającej egzamin adwokacki odwołania dotyczącego wyniku egzaminu do MS, zawiadamianie okręgowych rad adwokackich o wynikach egzaminu i publikowanie listy osób które uzyskały pozytywny wynik, przez MS] jest niezgodny z art. 17 ust. 1 Konstytucji.

Przepisy wymienione w punktach 2, 4, 10 i 11 tracą moc obowiązującą z dniem 31 grudnia 2006 r.

28.

SYGNATURA:

P 9/05

DATA:

24 kwietnia 2006 r.

SKŁAD TK:

5 sędziów

INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Sąd Okręgowy w Łodzi

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 53 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych [uzależnienie przyjęcia nowej kwoty bazowej do obliczenia wysokości emerytury w grupie ubezpieczonych uprawnionych do renty z tytułu niezdolności do pracy od minimum 30-miesięcznego podlegania ubezpieczeniu społecznemu lub emerytalnemu i rentowemu] **jest zgodny** z art. 2 i art. 32 Konstytucji.

M A J

29.

SYGNATURA: **P 18/05**
DATA: 8 maja 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Sąd Okręgowy w Sieradzu (P 18/05)
Sąd Okręgowy w Tarnowie (P 26/05)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 49 ust. 1 zdanie drugie i szóste [określenie wysokości opłaty stosunkowej w zależności od poniesionych przez komornika wydatków, nakładu jego pracy i wartości egzekwowanego świadczenia według stanu na dzień wyegzekwowania lub umorzenia postępowania egzekucyjnego] oraz art. 49 ust. 2 [możliwość zmniejszenia wysokości opłaty przez sąd w uzasadnionych przypadkach] ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 19 ustawy zmieniającej z dnia 24 września 2004 r., **jest zgodny** z art. 2 Konstytucji.

2. Art. 49 ust. 1 zdanie trzecie ww. ustawy [pobranie opłaty stosunkowej w przypadku umorzenia postępowania na wniosek wierzyciela], w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 19 ustawy zmieniającej, **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji.

30.

SYGNATURA: **SK 32/05**
DATA: 8 maja 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Włodzimierz P.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 373 zdanie pierwsze kodeksu postępowania cywilnego [odrzućcie apelacji na posiedzeniu niejawnym, jeżeli ulegała ona odrzuceniu przez sąd pierwszej instancji] **jest zgodny** z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

31.

SYGNATURA: **P 4/05**
DATA: 9 maja 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gdańsku
ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 9 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych [upoważnienie Rady Ministrów do określenia w drodze rozporządzenia szczegółowego wykazu i wysokości wydatków za zajmowany lokal mieszkalny, stanowiących podstawę obliczania dodatku mieszkaniowego] **jest niezgodny** z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

2. § 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie dodatków mieszkaniowych [ograniczenie o 10% wydatków będących podstawą obliczenia dodatku mieszkaniowego] **jest niezgodny** z art. 6 ust. 1 ww. ustawy.

32.

SYGNATURA: **P 32/05**
DATA: 15 maja 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Sąd Rejonowy w Zamościu
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 158 § 2 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń [obligatoryjne orzekanie o przepadku pozyskanego drewna w razie popełnienia wykroczenia niezgodnego z prawem wyrębu drzewa w lesie należącym do sprawcy] **nie jest niezgodny** z art. 2, art. 21 ust. 1 oraz art. 64 Konstytucji.

33.

SYGNATURA: **K 33/05**
DATA: 17 maja 2006 r.
SKŁAD TK: Pełny
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich
ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 8a ust. 4 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego [obowiązek pisemnego uzasadnienia na żądanie lokatora podwyżki czynszu, w wyniku której wysokość czynszu przekroczy w skali roku 3% wartości odtworzeniowej lokalu] **jest zgodny** z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz z art. 76 Konstytucji.

2. Art. 8a ust. 5 ww. ustawy [tryby zakwestionowania wysokości podwyżki przez lokatora]:

a) **jest zgodny** z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz z art. 76 Konstytucji,

b) w zakresie, w jakim nie określa kryteriów zasadności podwyżki wysokości czynszu albo innych opłat za używanie lokalu, **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji.

3. Art. 8a ust. 6 pkt 1 ww. ustawy [obowiązek lokatora uiszczania czynszu w dotychczasowej wysokości do dnia uprawomocnienia się orzeczenia sądu kończącego postępowanie w sprawie zasadności podwyżki] **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji.

4. Art. 8a ust. 7 pkt 1 ww. ustawy w zakresie, w jakim umożliwia podwyższanie czynszu albo innych opłat za używanie lokalu wynoszących 3% i więcej wartości odtworzeniowej lokalu z pominięciem przepisów art. 8a ust. 1-6 tej ustawy [zasady podwyższania czynszu oraz tryb kwestionowania podwyżek], **jest niezgodny** z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz z art. 76 Konstytucji.

5. Art. 8a ust. 7 pkt 2 ww. ustawy [wyłączenie stosowania przepisów regulujących podwyżki czynszów oraz tryb ich kwestionowania w odniesieniu do podwyżek opłat ponoszonych przez spółdzielców i niespółdzielców na podstawie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych] **jest niezgodny** z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

6. Art. 9 ust. 1 ww. ustawy [zakaz podwyższania czynszu, z wyjątkiem opłat niezależnych od właściciela, częściej niż co sześć miesięcy] **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji.

Art. 8a ust. 6 pkt 1 oraz art. 9 ust. 1 ww. ustawy **tracą moc obowiązującą** z dniem 31 grudnia 2006 r.

34.

SYGNATURA:

SK 51/05

DATA:

23 maja 2006 r.

SKŁAD TK:

5 sędziów

INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Jan J., Wiesław T., Romana L.-K.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 18 ust. 4 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego, w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 stycznia 2005 r. [określenie wysokości przyznanego właścicielowi lokalu roszczenia odszkodowawczego od gminy, która nie dostarczyła lokalu socjalnego dla osoby eksmitowanej, zajmującej nadal dany lokal], **jest niezgodny** z art. 2, art. 64 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz z art. 77 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

35.

SYGNATURA: **K 5/05**
DATA: 24 maja 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 70 ust. 2 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych [przyznanie niektórym współtwórcom utworu audiowizualnego dodatkowego wynagrodzenia z tytułu określonej eksploatacji tego utworu] **jest niezgodny** z art. 2 oraz art. 32 w związku z art. 64 ust. 2 Konstytucji.

C Z E R W I E C

36.

SYGNATURA: **K 23/05**
DATA: 6 czerwca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rada Gminy Chełmiec
ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 2 ust. 1 w związku z art. 3 ust. 1 i 2 [przyznanie wojewodzie – na wniosek Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad po uzyskaniu przez niego opinii organów wykonawczych właściwych miejscowo jednostek samorządu terytorialnego – kompetencji do wydania decyzji o ustalenie lokalizacji drogi] oraz art. 10 [wyłączenie w sprawach dotyczących lokalizacji dróg stosowania przepisów o zagospodarowaniu przestrzennym] i art. 17 ust. 4 [obowiązek GDDKiA wskazania lokalu zamiennego w przypadku zezwolenia przez wojewodę na niezwłoczne zajęcie nieruchomości przeznaczonych na pasy drogowe] ustawy z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg krajowych **są zgodne** z art. 16 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz z art. 166 ust. 1 Konstytucji.

2. Art. 10 i art. 21 [wyłączenie stosowania przepisów o ochronie przyrody w zakresie obowiązku uzyskiwania zezwoleń na usunięcie drzew i krzewów z nieruchomości objętych decyzją o ustaleniu lokalizacji drogi oraz opłat z tym związanych] ww. ustawy **są zgodne** z art. 5 i art. 74 ust. 1 i 2 Konstytucji.

37.

SYGNATURA: **K 38/05**
DATA: 12 czerwca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Ogólnopolski Związek Zawodowy Lekarzy
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 61 pkt 2 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych [wprowadzenie ograniczenia zarobkowania przy jednoczesnym pobieraniu renty wypadkowej]:

a) **jest zgodny** z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 32 Konstytucji,
b) **nie jest niezgodny** z art. 65 ust. 1 i art. 67 ust. 1 Konstytucji,
c) **nie jest niezgodny** z art. 6 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. oraz z art. 1 pkt 2 i 4, art. 10 pkt 1, art. 12 pkt 2 i 3, art. 15 pkt 1 i 2 Europejskiej Karty Społecznej, sporządzonej w Turynie dnia 18 października 1961 r., a tym samym **jest zgodny** z art. 9 i art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji.

38.

SYGNATURA: **SK 54/04**
DATA: 13 czerwca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Badawczo-Rozwojowa Spółdzielnia Pracy Mikroprocesorowych Systemów Automatyki „M.”

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 92c ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych [odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania cywilnego o apelacji do postępowania w sprawie skargi na wyrok zespołu arbitrów wydany w postępowaniu w sprawie protestów wobec czynności podjętych przez zamawiającego w toku postępowania o zamówienie publiczne] **jest zgodny** z art. 78 i art. 176 Konstytucji.

39.

SYGNATURA: **K 11/05**
DATA: 13 czerwca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 27d ust. 1 i 2 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych [wyłączenie podatników osiągających dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej opodatkowanych na zasadach odrębnych z uprawnienia do przeznaczania 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego] **jest zgodny** z art. 32 w związku z art. 2 Konstytucji.

40.

SYGNATURA: **K 53/05**
DATA: 14 czerwca 2006 r.
SKŁAD TK: Pełny
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich
ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 199a § 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa [uprawnienie organu podatkowego do wystąpienia do sądu powszechnego o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, z którym związane są skutki podatkowe, jeżeli z dowodów zgromadzonych przez organ podatkowy wynikają wątpliwości co do istnienia bądź nieistnienia tego stosunku prawnego lub prawa] **jest zgodny** z art. 2 i art. 22 Konstytucji.

2. Art. 189¹ kodeksu postępowania cywilnego [rozszerzenie uprawnienia do wytoczenia powództwa o ustalenie na organy podatkowe] **jest zgodny** z art. 2 i art. 22 Konstytucji.

41.

SYGNATURA: **SK 55/05**
DATA: 26 czerwca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Stanisław Cz.
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 48 § 1 pkt 5 kodeksu postępowania cywilnego [brak wyłączenia sędziego, który wydał wyrok zaoczny, od rozpoznania sprawy w pierwszej instancji po złożeniu przez pozwanego sprzeciwu od tego wyroku] **jest zgodny** z art. 45 ust. 1 Konstytucji i **nie jest niezgodny** z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

42.

SYGNATURA: **SK 35/04**
DATA: 27 czerwca 2006 r.
SKŁAD TK: 3 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Tomasz W.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

§ 3 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 maja 1996 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania premii gwarancyjnej, a także jej zwrotu oraz trybu rozliczeń z bankami z tytułu refundacji wypłacanych premii [warunki udzielania premii gwarancyjnej] w brzmieniu nadanym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 października 2001 r. zmieniającym ww. rozporządzenie, **jest zgodny** z art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 8 ust. 1 Konstytucji.

43.

SYGNATURA: **K 16/05**
DATA: 27 czerwca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 19 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw [zasady wypłaty żołnierzom zawodowym ekwiwalentu za rezygnację z kwatery] **jest zgodny** z art. 2 Konstytucji.

44.

SYGNATURA: **P 30/05**
DATA: 29 czerwca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 93 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu jako przepis odsyłający w zakresie dotyczącym „szczególnych uprawnień przewidzianych dla pracowników” do przepisów prawa pracy, **jest zgodny** z art. 32 i art. 33 Konstytucji.

45.

SYGNATURA: **U 3/06**
DATA: 29 czerwca 2006 r.
SKŁAD TK: 3 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich
ROZSTRZYGNIĘCIE:

§ 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 12 stycznia 2005 r. w sprawie opłat za używanie lokali mieszkalnych i opłat pośrednich [zasady ustalania wysokości opłat za używanie przez żołnierzy służby stałej lokali mieszkalnych znajdujących się w budynku wspólnoty mieszkaniowej albo spółdzielni mieszkaniowej] **jest niezgodny** z art. 36 ust. 2 w związku z art. 36 ust. 5 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 21 stycznia 2005 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej [...].

§ 4 ust. 1 powołanego rozporządzenia **traci moc obowiązującą** z dniem 30 września 2006 r.

LIPIEC

46.

SYGNATURA: **SK 56/05**
DATA: 3 lipca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Paweł K.
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, w brzmieniu nadanym przez ustawę zmieniającą z dnia 8 grudnia 2000 r. [możliwość doliczenia do okresu wysługi lat przy emeryturze mundurowej – oprócz okresu zatrudnienia – okresu podległości po 31 grudnia 1998 r. ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym], **jest zgodny** z art. 2 i art. 32 w związku z art. 67 ust. 1 Konstytucji.

47.

SYGNATURA: **K 43/05**
DATA: 4 lipca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 26 ust. 3 zdanie pierwsze ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi [podmioty legitymowane do wszczęcia postępowania sądowego o poddanie osoby uzależnionej obowiązkowi leczenia] **nie jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

48.

SYGNATURA: **K 37/04**
DATA: 10 lipca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego i Rzecznik Praw Obywatelskich (wniosek wspólny)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 57 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne, niewyluczający obowiązku sądowego postępowania rozpoznawczego, przed rozpoczęciem ściągania w trybie postępowania egzekucyjnego w administracji opłat za nielegalne pobieranie paliw lub energii z sieci, w sprawach sporów między przedsiębiorstwami energetycznymi a odbiorcami o pobieranie tych opłat – **jest zgodny** z art. 2, art. 45 ust. 1 oraz z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

49.

SYGNATURA: **U 5/04**
DATA: 18 lipca 2006 r. (rozprawa odroczone z 5 grudnia 2005 r.)
SKŁAD TK: 3 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Rada Miasta Powiatu Wielickiego (U 5/04)
Rada Gminy Kłaj (U 1/05)
Rada Gminy Raciąż (U 4/05)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. § 1 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie ustalenia granic, zmiany nazw i siedzib władz niektórych gmin i miast oraz nadania miejscowościom statusu miasta [ustalenie granic niektórych gmin] **jest zgodny:**

– z art. 2, art. 7 i art. 15 Konstytucji oraz preambułą Konstytucji w zakresie, w jakim odnosi się ona do zasady współdziałania władz i dialogu społecznego oraz zasady pomocniczości,

– z art. 3 i art. 4 ust. 6 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.,

– z art. 4, art. 4a i art. 4b ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,

– z art. 3a i art. 3b ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym.

2. § 1 pkt 2 ww. rozporządzenia **nie jest niezgodny** z art. 9 i art. 91 ust. 2 w związku z art. 241 ust. 1 Konstytucji.

3. § 1 pkt 4a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2004 r. w sprawie ustalenia granic, zmiany nazw i siedzib władz niektórych gmin i miast oraz nadania miejscowościom statusu miasta [ustalenie granic niektórych gmin] **jest zgodny:**

– z art. 2, art. 7, art. 15 ust. 2, art. 16 ust. 1 i art. 92 ust. 2 Konstytucji,

– z art. 4, art. 4a i art. 4b ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

50.

SYGNATURA: **P 6/05**
DATA: 18 lipca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Sąd Okręgowy w Koszalinie
ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 5a ust. 1 [wymóg co najmniej 3-letniego nieprzerwanego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej opodatkowanej w formie podatku zryczałtowanego dla kontynuowania ubezpieczenia w KRUS] i ust. 5 [obowiązek przedstawienia do 14 lutego każdego roku zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku za miniony rok] ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 3 ustawy zmieniającej z dnia 2 kwietnia 2004 r., **są zgodne** z art. 2 Konstytucji oraz **nie są niezgodne** z art. 7 Konstytucji.

2. Art. 5a ust. 6 ww. ustawy, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 3 ww. ustawy zmieniającej, w zakresie, w jakim w 2004 r. z dniem 1 października 2004 r. wyłączył, ze względu na formę opodatkowania i wysokość należnego za 2003 r. podatku, z obowiązkowego ubezpieczenia społecznego rolników lub domowników prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 7 Konstytucji.

51.

SYGNATURA: **K 40/05**
DATA: 20 lipca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Prokurator Generalny
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Artykuł 60 pkt 2 i art. 61 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o sporcie kwalifikowanym [możliwość odliczenia od podstawy opodatkowania wydatków poniesionych przez podatników na działalność klubów sportowych] **są niezgodne** z art. 7, art. 118 ust. 1 i art. 121 ust. 2 Konstytucji.

Wskazane przepisy **tracą moc obowiązującą** z dniem 31 grudnia 2006 r.

52.

SYGNATURA: **P 33/05**
DATA: 21 lipca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Sąd Okręgowy w Warszawie
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 210 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze [kara grzywny za niewykonywanie zarządzeń i poleceń zarządzającego lotniskiem związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa lotów lub porządkiem na lotnisku] **jest niezgodny** z art. 42 ust. 1 Konstytucji.

53.

SYGNATURA: **SK 8/06**
DATA: 24 lipca 2006 r.
SKŁAD TK: 3 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Zbigniew Ś.
ROZSTRZYGNIĘCIE:

§ 3 ust. 3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 czerwca 2002 r. w sprawie wysokości oraz szczegółowych zasad pobierania wpisu od odwołania wnoszonego w postępowaniu o udzielanie zamówienia publicznego [uzależnienie rozpoznania odwołania w postępowaniu o udzielanie zamówienia publicznego od wniesienia wpisu w trzydniowym terminie od otrzymania wezwania Prezesa UZP] **jest zgodny**:

a) z art. 86a ust. 2 ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych,
b) z art. 2, art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2, art. 78 i art. 92 ust. 1 Konstytucji.

54.

SYGNATURA: **SK 58/03**
DATA: 24 lipca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Maciej B. (SK 58/03)
Tomasz W. (SK 28/04)
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 263 § 4 kodeksu postępowania karnego, w części obejmującej zwrot: „a także z powodu innych istotnych przeszkód, których usunięcie było niemożliwe” w zakresie, w jakim odnosi się do postępowania przygotowawczego [przesłanki przedłużenia okresu tymczasowego aresztowania], **jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 1 i 3 Konstytucji oraz **jest zgodny** z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

55.

SYGNATURA: **P 24/05**
DATA: 25 lipca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Sąd Apelacyjny w Warszawie
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 9 ust. 3 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne, w brzmieniu zmienionym przez art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 26 maja 2000 r. o zmianie ustawy Prawo energetyczne, obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 24 lipca 2002 r. o zmianie ustawy Prawo energetyczne w zakresie, w jakim nakłada na określone w nim przedsiębiorstwa energetyczne obowiązek zakupu energii oraz ciepła ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych, **jest zgodny** z art. 22 i art. 92 ust. 1 Konstytucji.

56.

SYGNATURA: **K 30/04**
DATA: 25 lipca 2006 r. (rozprawa odroczone z 17 lipca 2006 r.)
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Sejmik Województwa Mazowieckiego (K 30/04)
Sejmik Województwa Świętokrzyskiego (K 3/05)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 6 ust. 2 i 3 [procentowy udział województwa we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz osób prawnych] oraz art. 9 ust. 3 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego [sposób ustalenia wysokości kwoty udziału województwa we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych] **są zgodne** z art. 165 ust. 2 oraz art. 167 ust. 1 i 4 Konstytucji.

2. Art. 25 ust. 1-7 ww. ustawy [zasady i tryb dokonywania podziału regionalnej subwencji ogólnej dla województw] **jest zgodny** z art. 167 ust. 1 i 4 Konstytucji.

3. Art. 25 ust. 8 [przeznaczenie 30% regionalnej subwencji ogólnej dla uzupełnienia dochodów w związku ze zmianą finansowania zadań] i 9 [kompetencja ministra finansów do określenia sposobu podziału wspomnianych 30%] ww. ustawy **jest niezgodny** z art. 167 ust. 1 i 4 Konstytucji.

4. Art. 31 ust. 1 ww. ustawy [kryteria dla powstania obowiązku dokonywania wpłat przez województwo na regionalną subwencję ogólną dla województw] **jest zgodny** z art. 167 ust. 1 i 4 Konstytucji.

5. Art. 8a ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego [obowiązek finansowania dopłat do przejazdów ulgowych z budżetu województwa] **jest niezgodny** z art. 167 ust. 1 i 4 Konstytucji.

6. Art. 21 ust. 1 pkt 1, 2 i 4-6 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o służbie medycyny pracy [zakres zadań służby medycyny pracy finansowanych z budżetu województwa] **jest zgodny** z art. 167 ust. 1 i 4 Konstytucji.

7. Art. 21 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy [obowiązek finansowania przez województwo opieki zdrowotnej wobec osób świadczących pracę w czasie odbywania kary pozbawienia lub ograniczenia wolności] **jest niezgodny** z art. 167 ust. 1 Konstytucji.

8. Art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym [obowiązek organizowania i dotowania z budżetu województwa regionalnych przewozów kolejowych] **jest zgodny** z art. 2 oraz art. 167 ust. 1 i 4 Konstytucji.

Przepisy wskazane w punktach: 3, 5 i 7 **tracą moc obowiązującą** z upływem osiemnastu miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku.

57.

SYGNATURA: **SK 21/04**
DATA: 26 lipca 2006 r. (rozprawa odroczone z 25 kwietnia 2006 r.)
SKŁAD TK: Pełny
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Jolanta W. (SK 21/04)
Jadwiga C. (SK 36/05)
Regina R.-B. (SK 37/05)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 632 pkt 2 kodeksu postępowania karnego w zakresie, w jakim ogranicza możliwość przyznania osobie uniewinnionej w sprawie z oskarżenia publicznego zwrotu kosztów wynagrodzenia obrońcy jedynie do „uzasadnionych wypadków”:

- a) **nie jest niezgodny** z art. 77 ust. 1 Konstytucji,
- b) **jest niezgodny** z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 42 ust. 2 Konstytucji.

58.

SYGNATURA: **SK 43/04**
DATA: 27 lipca 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Tadeusz R.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 88 § 1 i 3 kodeksu postępowania karnego [wyłączenie rzeczników patentowych z kręgu pełnomocników w sprawach z zakresu ochrony własności przemysłowej] **jest zgodny** z art. 65 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji.

S I E R P I E Ń

59.

SYGNATURA: **SK 23/05**
DATA: 29 sierpnia 2006 r.
SKŁAD TK: 3 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Grażyna K.-J.
ROZSTRZYGNIĘCIE:

§ 11 ust. 1 pkt 1 [określenie stawek minimalnych za prowadzenie spraw z zakresu prawa pracy] oraz § 15 pkt 1 [ograniczenie maksymalnej opłaty z tytułu kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu, ponoszonej przez Skarb Państwa, do wysokości 150% stawek minimalnych] rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu są **zgodne** z art. 2 i 32 Konstytucji.

60.

SYGNATURA: **P 6/06**
DATA: 31 sierpnia 2006 r.
SKŁAD TK: 3 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Wojewódzki Sąd Administracyjny
w Krakowie

ROZSTRZYGNIĘCIE:

§ 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 czerwca 2002 r. w sprawie wysokości czynszu najmu lokali mieszkalnych Służby Więziennej, opłat dodatkowych oraz zasad zwrotu różnicy w opłatach czynszowych [uprawnienie funkcjonariuszy Służby Więziennej wynajmujących lokale nienależące do zasobu mieszkaniowego tej Służby do zwrotu różnicy w opłatach czynszowych] **jest niezgodny** z art. 95 ust. 2 ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej.

61.

SYGNATURA: **K 25/06**
DATA: 31 sierpnia 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego
ROZSTRZYGNIĘCIE:

§ 30 ust. 2 pkt 2 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie Krajowego Programu Ochrony Lotnictwa Cywilnego realizującego zasady ochrony lotnictwa [wskazanie służby ochrony lotnictwa, oprócz Policji, jako podmiotu uprawnionego do wykonywania zadań związanych z kontrolą osób i bagażu] **jest zgodny** z art. 187 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze w brzmieniu ... oraz **jest zgodny** z art. 92 ust. 1 Konstytucji i **nie jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 Konstytucji.

Art. 25 ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej ... [utrzymanie mocy obowiązującej aktów wykonawczych, wydanych na podstawie upoważnień zawartych w prawie lotniczym przed jego nowelizacją, do czasu wydania nowych aktów wykonawczych] **jest zgodny** z art. 2 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

WRZESIEŃ

62.

SYGNATURA: **SK 14/05**
DATA: 1 września 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Andrzej N.
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 442 § 1 zdanie drugie kodeksu cywilnego [niemożność dochodzenia odszkodowania za szkodę na osobie po upływie dziesięciu lat od wystąpienia zdarzenia wyrządzającego szkodę] przez to, że pozbawia pokrzywdzonego dochodzenia odszkodowania za szkodę na osobie, która ujawniła się po upływie lat dziesięciu od wystąpienia zdarzenia wyrządzającego szkodę, **jest niezgodny** z art. 2 i art. 77 ust. 1 Konstytucji.

Niekonstytucyjny przepis **traci moc obowiązującą** z dniem 31 grudnia 2007 r. Wobec uwzględnienia skargi konstytucyjnej Andrzeja Niedziejki odroczenie terminu utraty mocy obowiązującej art. 442 § 1 zdanie drugie nie stoi na przeszkodzie realizacji praw skarżącego, określonych w art. 190 ust. 4 Konstytucji.

63.

SYGNATURA: **P 2/06**
DATA: 4 września 2006 r.
SKŁAD TK: 3 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Sąd Rejonowy w Wejherowie
ROZSTRZYGNIĘCIE:

§ 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 stycznia 2005 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności [określenie treści klauzuli wykonalności, m. in. zawarcie stwierdzenia o prawomocności lub natychmiastowej wykonalności orzeczenia] **jest niezgodny** z art. 783 § 1 zdanie pierwsze w związku z art. 777 § 1 pkt 3 kodeksu postępowania cywilnego oraz w związku z art. 97 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe.

Powyższy przepis **traci moc obowiązującą** z dniem 31 grudnia 2006 r.

64.

SYGNATURA: **U 7/05**
DATA: 4 września 2006 r.
SKŁAD TK: 3 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich
ROZSTRZYGNIĘCIE:

§ 18 ust. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia gospodarki finansowej i działalności inwestycyjnej sądów powszechnych [zaliczenie oprocentowania sum depozytowych składanych w sądach w związku z toczącymi się przed nimi postępowaniami do dochodu budżetu państwa] **jest niezgodny** z art. 179 § 5 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych i art. 92 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1 i 3 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

65.

SYGNATURA: **K 51/05**
DATA: 5 września 2006 r. (rozprawa odroczonej z 19 lipca 2006 r.)
SKŁAD TK: Pełny
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Grupa posłów
ROZSTRZYGNIĘCIE:

(TK dokonał zróżnicowanej oceny konstytucyjności licznych przepisów ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, dotyczących głównie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego; niżej przedstawione są punkty, w których TK orzekł o niekonstytucyjności badanej regulacji)

1. ...

2. Art. 111 ust. 1 pkt 3 [warunki, jakie musi spełnić członek spółdzielni ubiegający się o ustanowienie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego] i art. 48 ust. 1 [określenie ww. warunków w stosunku do najemców lokali, które przed przejściem przez spółdzielnię mieszkaniową były mieszkaniami zakładowymi przedsiębiorstwa państwowego państwowej osoby prawnej lub państwowej jednostki organizacyjnej] ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych w zakresie, w jakim obciążają członków spółdzielni spłatą przypadających na ich lokale zobowiązań spółdzielni z tytułu kredytów i pożyczek zaciągniętych na sfinansowanie kosztów remontów nieruchomości, w których znajdują się ich lokale:

a) są niezgodne z art. 32 ust. 1 i art. 64 ust. 2 Konstytucji,

b) ...

3. Art. 111 ust. 1 pkt 5 i art. 12 ust. 1 pkt 5 [sztywne zasady obniżki wpłaty różnicy pomiędzy wartością rynkową lokalu a zwaloryzowaną wartością wniesionego wkładu mieszkaniowego przez lokatora ubiegającego się o przekształcenie lokatorskiego prawa spółdzielczego] ww. ustawy w zakresie, w jakim pomija możliwość uregulowania w statucie korzystniejszych dla członków spółdzielni mieszkaniowej zasad rozliczeń z tytułu przekształcenia prawa do ich lokali:

a) są niezgodne z art. 21 i art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji,

b) ...

4-5. ...

6. Art. 12 ust. 1 pkt 3 [warunki, jakie musi spełnić członek spółdzielni, któremu przysługuje spółdzielcze lokatorskie lub własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego, ubiegający się o przeniesienie własności tego lokalu] i art. 1714 ust. 1 pkt 3 [określenie ww. warunków w odniesieniu do osoby niebędącej członkiem spółdzielni] ww. ustawy w zakresie, w jakim obciążają członków spółdzielni spłatą przypadających na ich lokale zobowiązań spółdzielni z tytułu kredytów i pożyczek zaciągniętych na sfinansowanie kosztów remontów nieruchomości, w których znajdują się ich lokale:

a) są niezgodne z art. 32 ust. 1 i art. 64 ust. 2 Konstytucji,

b) ...

7-8. ...

9. Art. 39 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy [warunki, jakie musi spełnić najemca lokalu użytkowego ubiegający się o ustanowienie spółdzielczego własnościowego prawa do wynajmowanego lokalu lub o przeniesienie własności tego lokalu] w zakresie, w jakim obciąża członków spółdzielni spłatą przypadających na ich lokale zobowiązań spółdzielni z tytułu kredytów i pożyczek zaciągniętych na sfinansowanie kosztów remontów nieruchomości, w których znajdują się ich lokale:

a) jest niezgodny z art. 32 ust. 1 i art. 64 ust. 2 Konstytucji,

b) ...

66.

SYGNATURA: **SK 60/05**
DATA: 7 września 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Jacek B.
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 540 § 2 kodeksu postępowania karnego [przesłanki wznowienia postępowania po orzeczeniu TK] w zakresie, w jakim ogranicza dopuszczalność wznowienia postępowania na korzyść oskarżonego tylko do przypadków, w których uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niekonstytucyjny przepis prawny stanowił podstawę skazania lub warunkowego umorzenia, **jest niezgodny** z art. 190 ust. 4 w związku z art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

67.

SYGNATURA: **P 14/06**
DATA: 11 września 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Sąd Rejonowy w Kościanie
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 18 ust. 4 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego [określenie wysokości przyznanego właścicielowi lokalu roszczenia odszkodowawczego od gminy, która nie dostarczyła lokalu socjalnego dla osoby eksmitowanej, zajmującej nadal dany lokal] **jest niezgodny** z art. 77 ust. 1, art. 21 ust. 1 i art. 64 ust. 1 i 3 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 77 ust. 2, art. 21 ust. 2 i art. 64 ust. 2 Konstytucji.

68.

SYGNATURA: **SK 21/05**
DATA: 12 września 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Marek J.
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 221 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi [obowiązek adwokatów i radców prawnych należytego opłacania wnoszonych pism pod rygorem pozostawienia pisma bez rozpoznania albo odrzucenia bez wezwania do uiszczenia opłaty, jeżeli pismo podlega opłacie stałej] **jest zgodny** z art. 2, art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 oraz art. 176 Konstytucji.

69.

SYGNATURA: **K 55/05**
DATA: 12 września 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rada Powiatu w Inowrocławiu
ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 103 ust. 1 [delegacja do wydania rozporządzenia – do 31 października 1998 r. – w sprawie wykazu dróg krajowych i wojewódzkich] i 3 [zakwalifikowanie dróg niewymienionych w ww. rozporządzeniu do dróg powiatowych] ustawy z dnia 13 października 1998 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną **są zgodne** z art. 92 ust. 1 oraz art. 2 i art. 7 Konstytucji.

2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie ustalenia wykazu dróg krajowych i wojewódzkich:

- a) **jest zgodne** z art. 2, art. 7 i art. 92 ust. 1 Konstytucji,
- b) **nie jest niezgodne** z art. 2 ust. 2, art. 5 ust. 1, art. 6 ust. 1 i art. 6a ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych,
- c) **jest zgodne** z art. 103 ust. 1 ww. ustawy.

70.

SYGNATURA: **K 27/05**
DATA: 18 września 2006 r. (rozprawa odroczone z 14 września 2006 r.)
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rada Miejska w Łodzi
ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 1 pkt 17 lit. h ustawy z dnia 15 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela ... [zniesienie obowiązku określenia standardów zatrudniania nauczycieli jako kryterium podziału części oświatowej subwencji ogólnej]:

- a) **jest zgodny** z art. 2, art. 9, art. 70, art. 165, art. 166 ust. 1 i art. 167 ust. 1 Konstytucji,
- b) **jest zgodny** z art. 3 ust. 1 oraz art. 9 ust. 1 i 2 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.,
- c) **nie jest niezgodny** z art. 91 ust. 2 i art. 241 ust. 1 Konstytucji.

2. Art. 28 ust. 6 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego [delegacja do wydania rozporządzenia o sposobie podziału ogólnej subwencji oświatowej]:

- a) **jest zgodny** z art. 2, art. 9, art. 70, art. 92 ust. 1, art. 165, art. 166 ust. 1 i art. 167 ust. 1 Konstytucji,
- b) **jest zgodny** z art. 3 ust. 1 oraz art. 9 ust. 1 i 2 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego,
- c) **nie jest niezgodny** z art. 91 ust. 2 i art. 241 ust. 1 Konstytucji.

3. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2006 **jest zgodne**:

- a) z art. 30 ust. 8 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela,
- b) z art. 5a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty,
- c) z art. 28 ust. 5 ustawy z 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w związku z art. 32, art. 70 oraz art. 167 ust. 1 Konstytucji.

71.

SYGNATURA: **SK 15/05**
DATA: 18 września 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Jerzy L.
Rzecznik Praw Obywatelskich

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz ustawy o systemie oświaty w części, w jakiej obejmuje wyrazy „do dnia 12 stycznia 2002 r.” [likwidacja zasiłków przedemerytalnych], **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 67 ust. 2 i art. 71 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

72.

SYGNATURA: **K 7/05**
DATA: 19 września 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 86 ust. 3 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, w brzmieniu obowiązującym przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 21 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o zmianie niektórych innych ustaw, w zakresie, w jakim odnosi się do pojazdów samochodowych innych niż samochody osobowe [wskazanie pojazdów dla których nie stosuje się obniżenia kwoty lub zwrotu różnicy podatku należnego od nabywanych przez podatnika paliw silnikowych, oleju napędowego oraz gazu], **jest zgodny** z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.

2. Art. 86 ust. 5 ww. ustawy [sposób określania dopuszczalnej ładowności pojazdów oraz ilości miejsc (siedzeń) pojazdów wskazanych w art. 86 ust. 3 ustawy] **jest zgodny** z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.

3. Art. 88 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy w zakresie, w jakim odnosi się do nabywanych przez podatnika paliw silnikowych, oleju napędowego oraz gazu, wykorzystywanych do napędu innych niż samochody osobowe pojazdów samochodowych, o których mowa w art. 86 ust. 3 i 5 tej ustawy [wyłączenie możliwości obniżenia kwoty lub zwrotu różnicy podatku dla określonej kategorii pojazdów], **jest zgodny** z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.

73.

SYGNATURA: **SK 63/05**
DATA: 20 września 2006 r.
SKŁAD TK: Pełny
INICJATOR POSTĘPOWANIA: W. P. sp. z o.o.
ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 174 i art. 183 § 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi [podstawy skargi kasacyjnej] **są zgodne** z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 7, art. 32 ust. 1, art. 77 ust. 2, art. 78 oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji.

2. Art. 184 ww. ustawy [dopuszczalność oddalenia skargi kasacyjnej] **jest zgodny** z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 7, art. 32 ust. 1, art. 77 ust. 2, art. 78 oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji.

74.

SYGNATURA: **U 4/06**
DATA: 22 września 2006 r. (rozprawa odroczonej z 21 września 2006 r.)
SKŁAD TK: Pełny
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Grupa posłów
ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 2 pkt 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 marca 2006 r. w sprawie powołania Komisji Śledczej do zbadania rozstrzygnięć dotyczących przekształceń kapitałowych i własnościowych w sektorze bankowym oraz działań organów nadzoru bankowego w okresie od 4 czerwca 1989 r. do 19 marca 2006 r.:

a) w zakresie, w jakim przedmiotem badania czyni prawidłowość i celowość działań Narodowego Banku Polskiego i jego organów oraz Prezesa Narodowego Banku Polskiego jako Przewodniczącego Komisji Nadzoru Bankowego, **jest niezgodny** z art. 227, art. 2, art. 7 w związku z art. 95 ust. 2 oraz z art. 111 ust. 1 Konstytucji,

b) w zakresie, w jakim dotyczy przedstawiciela Prezydenta Rzeczypospolitej wchodzącego w skład Komisji Nadzoru Bankowego, **jest niezgodny** z art. 2, art. 7, art. 95 ust. 2 i art. 111 ust. 1 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 227 Konstytucji.

2. Art. 2 pkt 2 [kompetencja KŚ do badania kształtu systemu bankowego w Polsce w porównaniu z innymi krajami, w szczególności średnimi i dużymi krajami Unii Europejskiej] i 4 [kompetencja KŚ do badania kwestii ewentualnego konfliktu interesów między rolą Prezesa NBP jako Przewodniczącego RPP i Przewodniczącego KNB] uchwały powołanej w punkcie 1 są niezgodne z art. 2, art. 7 i art. 111 ust. 1 Konstytucji oraz nie są niezgodne z art. 95 ust. 2 i art. 227 Konstytucji.

3. Art. 2 pkt 3 ww. uchwały [kompetencja KŚ do badania prawidłowości działania Zarządu NBP w zakresie dokonywanych przez niego ocen funkcjonowania systemu bankowego w Polsce] jest niezgodny z art. 227, art. 2 i art. 7 w związku z art. 95 ust. 2 oraz z art. 111 ust. 1 Konstytucji.

4. Art. 2 pkt 5 ww. uchwały w części, w jakiej dotyczy osób występujących w imieniu Komisji Nadzoru Bankowego oraz Generalnego Inspektoratu Nadzoru Bankowego, jest niezgodny z art. 227, art. 2 i art. 7 w związku z art. 95 ust. 2 i art. 111 ust. 1 Konstytucji.

5. Art. 2 pkt 6 ww. uchwały, w części obejmującej wyrazy: „oraz innych osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe”, jest niezgodny z art. 2, art. 7, art. 95 ust. 2, art. 111 ust. 1 i art. 227 Konstytucji.

6. Art. 2 pkt 7 ww. uchwały [kompetencja KŚ do badania ewentualnego, nieuprawnionego wpływania przez osoby prywatne lub przedsiębiorców na działania ministrów oraz innych osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe] jest niezgodny z art. 2, art. 7, art. 95 ust. 2 i art. 111 ust. 1 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 227 Konstytucji.

7. Art. 2 ww. uchwały w częściach, w jakich ustala zakres czasowy przedmiotu badania na okres od 4 czerwca 1989 r. do 19 marca 2006 r., jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.

8. Art. 2 ww. uchwały [zakres działania KŚ] nie jest niezgodny z art. 175 ust. 1 oraz art. 203 ust. 1 Konstytucji.

75.

SYGNATURA: **K 1/06**
DATA: 26 września 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rada Gminy Dragacz
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 8a [zobowiązanie gminy do przejęcia przekazanych przez Wojskową Agencję Mieszkaniową zbędnych tej Agencji nieruchomości gruntowych, budynków i lokali oraz urządzeń infrastruktury] ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym **jest niezgodny** z art. 165 Konstytucji oraz z art. 4 ust. 2 i 6 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.

76.

SYGNATURA: **K 45/04**
DATA: 28 września 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Ogólnopolski Pracowniczy Związek Zawodowy „Konfederacja Pracy”

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 26 lipca 2002 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw [prawo pracowników do tworzenia oraz przystępowania do organizacji zawodowych bez zezwolenia, pod warunkiem stosowania się do ich statutów] **jest zgodny** z art. 59 ust. 1 i 4 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 2 Konwencji (nr 87) dotyczącej wolności związkowej i ochrony praw związkowych, przyjętej w San Francisco dnia 9 lipca 1948 r.

PAŹDZIERNIK

77.

SYGNATURA: **SK 34/06**
DATA: 2 października 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Ryszard G.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 505¹⁰ § 3 kodeksu postępowania cywilnego [rozpoznanie apelacji na posiedzeniu niejawnym w trybie postępowania uproszczonego, także wtedy gdy podniesione w apelacji zarzuty są bezzasadne] **jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 w związku z art. 78, art. 176 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji.

78.

SYGNATURA: **K 30/05**
DATA: 3 października 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 8 ust. 5 pkt 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej w zakresie, w jakim przepis ten uniemożliwia uznanie za dochód – w odniesieniu do osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą opodatkowaną na zasadach określonych w przepisach o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne – kwoty niższej od najniższej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, a jeżeli z tytułu prowadzenia tej działalności nie istnieje obowiązek

ubezpieczenia społecznego – kwoty niższej od najniższej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, **jest niezgodny** z art. 2, art. 32 i art. 71 ust. 1 Konstytucji.

79.

SYGNATURA: **K 12/06**
DATA: 9 października 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 19 ust. 9 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o kinematografii [odesłanie do stosowania przepisów działu III ordynacji podatkowej do należności z tytułu wpłat na Instytut Sztuki Filmowej, z tym że uprawnienia organu podatkowego przysługują Dyrektorowi, a uprawnienia organu odwoławczego – ministrowi] **jest zgodny** z art. 2 Konstytucji.

80.

SYGNATURA: **P 3/06**
DATA: 11 października 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Sąd Rejonowy w Lublinie
ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 226 § 1 kodeksu karnego w zakresie, w jakim penalizuje znieważenie funkcjonariusza publicznego lub osoby do pomocy mu przybranej dokonane niepublicznie lub dokonane publicznie, lecz nie podczas pełnienia czynności służbowych, **jest niezgodny** z art. 54 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

2. Art. 226 § 1 powołanej ustawy **nie jest niezgodny** z art. 32 w związku z art. 2 Konstytucji.

81.

SYGNATURA: **K 25/05**
DATA: 16 października 2006 r.
SKŁAD: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Ogólnopolski Związek Zawodowy Lekarzy
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. o negocjacyjnym systemie kształtowania przyrostu przeciętnych wynagrodzeń u przedsiębiorców oraz o zmianie niektórych ustaw w zakresie, w jakim nie uwzględnia w przewidywanej podwyżce dla pracowników samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej podwyższenia wynagrodzenia za dyżury medyczne, **jest zgodny** z art. 32 Konstytucji.

82.

SYGNATURA: **P 38/05**
DATA: 17 października 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Wojewódzki Sąd Administracyjny
w Warszawie

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 82 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych [uprawnienie Prezesa Rady Ministrów do przyznania emerytury i renty, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, w warunkach i wysokości innej niż określona w ustawie] **jest zgodny** z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 67 ust. 1 Konstytucji.

83.

SYGNATURA: **P 27/05**
DATA: 18 października 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Wojewódzki Sąd Administracyjny w Opolu

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 7 ust. 2 [legalizacja samowoli budowlanej pod warunkiem uiszczenia opłaty legalizacyjnej] ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o zmianie ustawy – Prawo budowlane oraz o zmianie niektórych ustaw w zakresie, w jakim wyłącza stosowanie art. 49 ust. 1 [legalizacja samowoli budowlanej pod warunkiem upływu 5 lat od zakończenia budowy obiektu budowlanego oraz uzyskania pozwolenia na użytkowanie obiektu budowlanego] ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, w brzmieniu obowiązującym do dnia 10 lipca 2003 r., do budowy obiektu budowlanego lub jego części, mimo że pięcioletni termin od zakończenia budowy upłynął do dnia 10 lipca 2003 r. **jest niezgodny** z art. 32 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji.

2. Art. 2 ust. 1 [zakres stosowania przepisów ustawy z 16 kwietnia 2004 r. do spraw wszczętych a niezakończonych przed jej wejściem w życie] ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy – Prawo budowlane w zakresie, w jakim wyłącza stosowanie art. 49 ust. 1 ustawy z 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, w brzmieniu obowiązującym do dnia 10 lipca 2003 r., do budowy obiektu budowlanego lub jego części, mimo że pięcioletni termin od zakończenia budowy upłynął do dnia 10 lipca 2003 r., **jest niezgodny** z art. 32 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji.

84.

SYGNATURA: **SK 42/04**
DATA: 23 października 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Mirosława J. (SK 42/04)
Jacek B. (SK 45/05)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 48 § 1 pkt 5 kodeksu postępowania cywilnego, w zakresie dotyczącym wyłączenia sędziego z mocy samej ustawy w sprawach, w których w instancji niższej brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia, **jest zgodny** z art. 45 ust. 1 oraz **nie jest niezgodny** z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

2. Art. 393¹³ § 2 ww. ustawy [zmiana składu ponownie rozpoznającego sprawę] **jest zgodny** z art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

3. Art. 8 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy [klauzula nadużycia prawa] **jest zgodny** z art. 2 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 32 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

4. Art. 32 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych [zakres ochrony stosunku pracy przewidziany dla działaczy związkowych] **jest zgodny** z art. 2 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 32 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

85.

SYGNATURA: **SK 41/05**
DATA: 24 października 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Teresa D.J.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 241²⁷ § 3 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy [niestosowanie warunków umów o pracę, wynikających z układu zakładowego, przez czas określony w porozumieniu o zawieszeniu układu zbiorowego] **jest zgodny** z art. 24, art. 30 i art. 65 ust. 1 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 47 Konstytucji.

86.

SYGNATURA: **P 28/05**
DATA: 25 października 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Sąd Okręgowy w Warszawie
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 46 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne [wytyczne co do treści rozporządzenia wykonawczego w odniesieniu do zasad rozliczeń za energię elektryczną] **jest zgodny** z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

87.

SYGNATURA: **P 10/06**
DATA: 30 października 2006 r.
SKŁAD TK: Pełny
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe w Gdańsku
(P 10/06, P 11/06)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 212 § 1 i 2 kodeksu karnego [uznanie za bezprawne zachowanie polegające na wyrażeniu swego poglądu o innym podmiocie lub rozpowszechnieniu o nim informacji, jeżeli pogląd ten lub informacja mogą poniżyć ten podmiot w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności] **są zgodne** z art. 14 i art. 54 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Sędziowie Ewa Łętowska, Marek Safjan, Mirosław Wyrzykowski złożyli zdanie odrębne do całości wyroku.

88.

SYGNATURA: **P 36/05**
DATA: 30 października 2006 r.
SKŁAD TK: Pełny
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Wojewódzki Sąd Administracyjny
w Warszawie

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 14b § 6 zdanie pierwsze ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa [prawo do wniesienia skargi do sądu administracyjnego na decyzję dotyczącą interpretacji podatkowej] **jest zgodny** z art. 10 i art. 184 Konstytucji.

LISTOPAD

89.

SYGNATURA: **K 31/06**
DATA: 3 listopada 2006 r.
SKŁAD TK: Pełny
INICJATOR POSTĘPOWANIA: grupa posłów
ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 1 pkt 2, 3, 7, 9-16 [wnioskodawcy zakwestionowali większą część przepisów ustawy, w tym przepisy, które w odniesieniu do wyborów radnych sejmików województw, powiatów i gmin liczących powyżej 20 tys. mieszkańców wprowadzały możliwość tworzenia grup list kandydatów (blokowania list), zakwestionowali także sposób ustalania wyników głosowania z udziałem grup list kandydatów i sposób podziału mandatów wewnątrz grup list kandydatów] ustawy z dnia 6 września 2006 r. o zmianie ustawy – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw

a) **są zgodne** z preambułą, art. 2, art. 169 ust. 2 Konstytucji oraz z art. 3 ust. 2 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.

b) **nie są niezgodne** z art. 15 Konstytucji oraz z art. 3 ust. 1 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego.

2. Art. 1 pkt 2, 3, 7, 9-16 ww. ustawy w związku z art. 2 tej ustawy **są zgodne** z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji.

3. Ww. ustawa [tryb uchwalenia] **jest zgodna** z preambułą, art. 2, art. 7 i art. 119 ust. 1 Konstytucji oraz **nie jest niezgodna** z art. 4 ust. 6 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego.

Sędziowie Ewa Łętowska, Marek Saffjan i Mirosław Wyrzykowski złożyli zdanie odrębne do części wyroku.

90.

SYGNATURA: **SK 42/05**
DATA: 7 listopada 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Ewa Ś.-K.
ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 49 kodeksu cywilnego [urządzenia, które służą do doprowadzenia lub odprowadzenia wody, pary, gazu, prądu elektrycznego oraz inne urządzenia podobne stanowią odrębny od gruntu przedmiot własności] **jest zgodny** z art. 2, art. 21, art. 31 ust. 3 oraz art. 64 ust. 1 i 3 Konstytucji.

91.

SYGNATURA: **K 30/06**
DATA: 8 listopada 2006 r.
SKŁAD TK: Pełny
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Krajowa Rada Radców Prawnych
ROZSTRZYGNIECIE:

1. Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze i niektórych innych ustaw w zakresie, w jakim nie zawiera przepisów przejściowych regulujących zagadnienia intertemporalne dotyczące długości kadencji organów samorządu radców prawnych i maksymalnej liczby kadencji, nie jest niezgodna z art. 2 Konstytucji.

2. Art. 2 pkt 23 lit. a ustawy nowelizującej, zmieniający brzmienie art. 60 pkt 8 lit. c ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, w zakresie, w jakim pozbawił samorząd radcowski wpływu na ustalanie zasad składania egzaminu radcowskiego, odpowiedniego do sprawowanej pieczy nad należytym wykonywaniem zawodu radcy prawnego, jest niezgodny z art. 17 ust. 1 Konstytucji.

3. Art. 6 ust. 2 znowelizowanego prawa o radcach prawych [możliwość świadczenia pomocy prawnej przez osoby z wyższym wykształceniem prawniczym, które nie posiadają tytułu zawodowego „rada prawny”] jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.

4. Art. 25 ust. 1 pkt 2 znowelizowanego prawa o radcach prawych, w zakresie, w jakim stwarza możliwość dopuszczenia do wykonywania zawodu radcy prawnego osób, które po złożeniu wskazanych w nim egzaminów nie wykazują się odpowiednią praktyką w zawodzie prawniczym, jest niezgodny z art. 17 ust. 1 Konstytucji.

5. Art. 25 ust. 1 pkt 3 znowelizowanego prawa o radcach prawych w brzmieniu nadanym przez art. 71 pkt 1 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa [dopuszczenie do wykonywania zawodu radcy prawnego osób, które co najmniej przez trzy lata zajmowały stanowisko radcy Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa] jest zgodny z art. 17 ust. 1 Konstytucji.

6. Art. 25 ust. 2 pkt 1 znowelizowanego prawa o radcach prawych [dopuszczenie do złożenia egzaminu radcowskiego bez obowiązku odbycia aplikacji radcowskiej doktorów nauk prawnych] jest zgodny z art. 17 ust. 1 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.

7. Art. 25 ust. 2 pkt 2-4 znowelizowanego prawa o radcach prawych [dopuszczenie do złożenia egzaminu radcowskiego bez obowiązku odbycia aplikacji radcowskiej niektórych osób, które po ukończeniu studiów wyższych prowadziły określoną w tych punktach działalność zawodową] jest niezgodny z art. 2 i art. 17 ust. 1 Konstytucji.

8. Art. 25 ust. 2 pkt 5 znowelizowanego prawa o radcach prawych [dopuszczenie do złożenia egzaminu radcowskiego bez obowiązku odbycia aplikacji radcowskiej osób, które pracowały przez okres co najmniej 5 lat w okresie nie dłuższym niż 8 lat na stanowisku referendarza sądowego lub asystenta sędziego] jest zgodny z art. 17 ust. 1 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.

9. Art. 361 ust. 1 [przeprowadzenie egzaminu radcowskiego przez komisje egzaminacyjne przy Ministrze Sprawiedliwości] i ust. 6 [upoważnienie MS do sporządzenia zestawu pytań i tematów na potrzeby egzaminu] znowelizowanego prawa o radcach prawych, jest niezgodny z art. 17 ust. 1 Konstytucji.

10. Art. 369 ust. 2 i 3 znowelizowanego prawa o radcach prawych [prawo osoby zdającej egzamin radcowski odwołania dotyczącego wyniku egzaminu do MS, zawiadamianie okręgowych rad radcowskich o wynikach egzaminu i publikowanie listy osób które uzyskały pozytywny wynik przez MS] jest niezgodny z art. 17 ust. 1 Konstytucji.

Przepisy powołane w punktach 2, 3, 4, 7, 9 oraz 10 tracą moc obowiązującą z dniem 31 grudnia 2006 r.

92.

SYGNATURA: **SK 41/04**
DATA: 14 listopada 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Stowarzyszenie Dziennikarzy
Rzeczypospolitej Polskiej

ROZSTRZYGNIECIE:

Art. 5 ust. 1, 2 i 3 [kompetencje Społecznej Komisji Rewindykacyjnej i jej status prawny oraz skład Komisji], art. 6 [postępowanie przed Komisją] oraz art. 7 ust. 1, 2 i 3 [charakter prawny i skutki orzeczeń Społecznej Komisji Rewindykacyjnej] ustawy z dnia 25 października 1990 r. o zwrocie majątku utraconego przez związki zawodowe i organizacje społeczne w wyniku wprowadzenia stanu wojennego **są zgodne** z art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 i art. 78 w związku z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.

93.

SYGNATURA: **P 23/05**
DATA: 15 listopada 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gdańsku

ROZSTRZYGNIECIE:

Art. 27 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej w zakresie, w jakim uniemożliwia nabycie prawa do zasiłku stałego obciążonej obowiązkiem alimentacyjnym osobie zdolnej do pracy, niezatrudnionej ze względu na konieczność sprawowania opieki nad innym niż jej dziecko niepełnosprawnym członkiem rodziny, **jest niezgodny** z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

94.

SYGNATURA: **SK 66/06**
DATA: 20 listopada 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Grażyna P.

ROZSTRZYGNIECIE:

Art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych [uzyskanie prawa do świadczeń przedemerytalnych przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność pod warunkiem ogłoszenia upadłości] **jest zgodny** z art. 67 ust. 2, art. 32 oraz art. 2 Konstytucji.

95.

SYGNATURA: **K 47/04**
DATA: 27 listopada 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich
ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 1-3, art. 4 ust. 1-3, art. 5 ust. 3 oraz art. 6-8 [wprowadzenie instytucji gwarancji zapłaty za roboty budowlane] ustawy z dnia 9 lipca 2003 r. o gwarancji zapłaty za roboty budowlane **są zgodne** z art. 2 i art. 32 ust. 1 oraz **nie są niezgodne** z art. 22 Konstytucji.

2. Art. 4 ust. 4 [zwrotu kosztów udzielonych gwarancji zapłaty dokonuje się w wysokości powszechnie przyjętej, nieprzekraczającej 2% gwarantowanej kwoty] ww. ustawy **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji przez to, że różnicuje wysokość kosztów udzielonych gwarancji ponoszonych przez wykonawcę i zamawiającego.

3. Art. 5 ust. 1 i 2 [prawo do wstrzymania się od wykonywania robót i oddania obiektu zamawiającemu w sytuacji gdy gwarancja zapłaty jest niewystarczająca oraz prawo wykonawcy do ustalenia dodatkowego terminu udzielenia gwarancji zapłaty i odstąpienia od umowy po jego bezskutecznym upływie] ww. ustawy **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji.

Art. 4 ust. 4 i art. 5 ust. 1 i 2 ustawy powołanej w punkcie 1 **tracą moc obowiązującą** z dniem 30 czerwca 2007 r.

96.

SYGNATURA: **P 31/05**
DATA: 28 listopada 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim (P 31/05)
Sąd Rejonowy w Gryfinie (P 12/06)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 12 października 1994 r. o zasadach przekazywania zakładowych budynków mieszkalnych przez przedsiębiorstwa państwowe w zakresie, w jakim na podstawie art. 40a ust. 10 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach stosuje się do roszczenia o zawarcie umowy przekazania nieodpłatnie gminie lokalu łącznie z gruntami i przynależnościami niezbędnymi do korzystania z lokalu, **jest niezgodny** z art. 165 ust. 1 Konstytucji.

97.

SYGNATURA: **SK 19/05**
DATA: 28 listopada 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Aleksander P.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 416 kodeksu postępowania cywilnego w zakresie, w jakim wyłącza dopuszczalność wznowienia postępowania w sytuacji, gdy podstawą skargi o wznowienie jest art. 401¹ tego kodeksu [orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą], **jest niezgodny** z art. 190 ust. 4, a przez to z art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Wyrok zapadł na posiedzeniu niejawnym w trybie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym

98.

SYGNATURA: **SK 51/06**
DATA: 29 listopada 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Gabriel G.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 21 ust. 1 pkt 3 lit. g ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych w zakresie, w jakim wyłącza zwolnienie podatkowe w stosunku do odszkodowań uzyskanych na podstawie ugody sądowej:

- a) **jest niezgodny** z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji,
- b) **jest zgodny** z art. 217 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 64 ust. 2 Konstytucji.

GRUDZIEŃ

99.

SYGNATURA: **P 35/05**
DATA: 4 grudnia 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa
w Warszawie

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami w zakresie, w jakim przewiduje czternastodniowy nieprzywracalny termin wniesienia sprzeciwu do sądu powszechnego od orzeczenia samorządowego kolegium odwoławczego w przedmiocie ustalenia wysokości opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego, **jest zgodny** z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 oraz art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

100.

SYGNATURA: **U 2/06**
DATA: 5 grudnia 2006 r.
SKŁAD TK: 3 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Rada Powiatu Krasnostawskiego

ROZSTRZYGNIĘCIE:

§ 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r. w sprawie ustalenia granic powiatów chełmskiego i krasnostawskiego oraz zmiany siedziby władz powiatu warszawskiego zachodniego [ustalenie granic powiatu chełmskiego i krasnostawskiego] **nie jest niezgodny**:

a) z art. 3a ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym,

b) z art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 6 maja 2005 r. o Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz o przedstawicielach Rzeczypospolitej Polskiej w Komitecie Regionów Unii Europejskiej.

101.

SYGNATURA: **SK 25/05**
DATA: 6 grudnia 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Astellas Pharma sp. z o.o. (SK 25/05)
KRKA-Polska sp. z o.o. (SK 35/05)
Servier Polska sp. z o.o. (SK 18/06)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 23 § 1 i 9 [sposób określenia wartości celnej towaru, za jaką uważa się wartość transakcyjną, czyli cenę faktycznie zapłaconą lub należną za towar sprzedany w celu przewozu na polski obszar celny] ustawy z dnia 9 stycznia 1997 r. – Kodeks celny **jest zgodny** z art. 20 i art. 22 w związku z art. 2 Konstytucji.

2. Art. 65 § 4 pkt 2 lit. b i c [możliwość podjęcia przez organ celny decyzji, w której uznając zgłoszenie celne za nieprawidłowe w całości lub w części, modyfikuje elementy zawarte w zgłoszeniu celnym zgodnie z przepisami prawa celnego] ww. ustawy **nie jest niezgodny** z art. 20 i art. 22 w związku z art. 2 i art. 31 ust. 2 zdanie drugie Konstytucji.

102.

SYGNATURA: **SK 15/06**
DATA: 11 grudnia 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Anna W.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 15 ust. 4 pkt 2 w związku z art. 174 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych [sposób ustalenia wskaźnika wysokości wymiaru kapitału początkowego osoby ubezpieczonej] **jest zgodny** z art. 67 ust. 1 w związku z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.

103.

SYGNATURA: **P 15/05**
DATA: 12 grudnia 2006 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Sąd Okręgowy w Bydgoszczy

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 10 pkt 9 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych [odstąpienie od pobierania opłat sądowych od powództwa o zapłatę należności wynikających z transakcji handlowych, o których mowa w ustawie o terminach zapłaty w transakcjach handlowych] **jest zgodny** z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.

104.

SYGNATURA: **U 10/05**
DATA: 18 grudnia 2006 r.
SKŁAD TK: 3 sędziów
INICJATOR POSTĘPOWANIA: Krajowa Rada Notarialna

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. § 7 ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 września 2001 r. w sprawie określenia wzoru rejestru transakcji, sposobu jego prowadzenia oraz trybu dostarczania danych z rejestru Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej [przekazywanie Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej danych z rejestru transakcji w formie kopii karty transakcji wyłącznie w wypadku, gdy dostarczane w ten sposób informacje dotyczą jednej transakcji] **jest zgodny** z:

a) art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu,

b) art. 13 ustawy z 16 listopada 2000 r. w związku z art. 92 ust. 1 i art. 7 Konstytucji.

2. § 7 ust. 2-6 ww. rozporządzenia [kwestie techniczne związane z przekazem elektronicznym danych z rejestru transakcji] **nie są niezgodne** z:

a) art. 11 ust. 1 ustawy z 16 listopada 2000 r.,

b) art. 13 ustawy z 16 listopada 2000 r. w związku z art. 92 ust. 1 i art. 7 Konstytucji.

WYKAZ ORZECZEŃ TK POWOŁANYCH W INFORMACJI

Informacje zawarte w tabeli obejmują:

- sygnaturę akt – kolejność odpowiada alfabetycznemu porządkowi symboli w sygnaturach orzeczeń. Kolejność sygnatur o tym samym symbolu zależy od roku zarejestrowania sprawy (cyfry po ukośniku), a w ramach tego samego roku – od liczby porządkowej (cyfry przed ukośnikiem),
- datę wydania orzeczenia,
- numer porządkowy danego orzeczenia według załącznika nr 10 *Informacji*, zawierającego przegląd treści wyroków wydanych w 2006 r.,
- miejsce publikacji orzeczenia w zbiorze OTK ZU,
- miejsce powołania danego orzeczenia w *Informacji*.

[K]

Sygnatura akt	Data wydania	Pozycja w załączniku nr 10	OTK ZU		Pozycja w <i>Informacji</i>	
			Numer	Pozycja	Rozdział / podrozdział	Strona
K 11/90	30.01.1991	---	1991	2	II/1	9
K 1/95	15.03.1995	---	1995 cz. I	7	III/2	32
K 34/97	03.06.1998	---	4/1998	49	V/3	85
K 39/00	20.02.2002	---	1/A/2002	4	V/7	97
K 16/01	13.11.2001	---	8/2001	250	V/4	91
K 25/01	02.07.2003	---	6/A/2003	60	V/3	88
K 43/01	18.12.2002	---	7/A/2002	96	V/5	92
K 48/01	02.10.2002	---	5/A/2002	62	V/5	93
K 42/02	20.04.2005	---	4/A/2005	38	V/4	90
K 4/03	11.05.2004	---	5/A/2004	41	III/3	35
K 16/03	21.07.2004	---	7/A/2004	68	V/5	92
K 23/03	31.01.2006	8	1/A/2006	8	II/2, IV/2	10, 11, 12, 59, 61
K 32/03	30.03.2004	---	3/A/2004	22	V/5	93
K 38/03	08.11.2004	---	10/A/2004	104	V/5	92
K 1/04	19.10.2004	---	9/A/2004	93	V/5	92

K 7/04	29.11.2004	---	10/A/2004	109	V/5	92
K 9/04	15.03.2005	---	3/A/2005	24	V/4	91
K 11/04	04.04.2006	22	4/A/2006	40	II/2, II/4, V/5	12, 15, 92
K 30/04	25.07.2006	56	7/A/2006	86	IV/6	81
K 37/04	10.07.2006	48	7/A/2006	79	II/5, II/6, V/5	17, 18, 19, 92
K 38/04	13.09.2005	---	8/A/2005	92	V/4	89
K 45/04	28.09.2006	76	8/A/2006	111	II/3, IV/2	14, 63
K 47/04	27.11.2006	95	10/A/2006	153	II/2, IV/1	13, 53
K 1/05	21.02.2006	12	2/A/2006	18	II/2, II/4, IV/6	10, 13, 15, 79
K 4/05	19.04.2005	---	4/A/2005	37	V/5	93
K 7/05	19.09.2006	72	8/A/2006	107	II/4	15, 16
K 5/05	24.05.2006	35	5/A/2006	59	II/4	15, 16
K 9/05	20.02.2006	11	2/A/2006	17	II/3, IV/2	14, 68
K 13/05	21.03.2006	19	3/A/2006	31	II/2, II/5, IV/1	10, 11, 18, 54
K 16/05	27.06.2006	43	6/A/2006	69	II/2	12
K 17/05	20.03.2006	18	3/A/2006	30	IV/2, V/5	66, 92
K 21/05	18.01.2006	4	1/A/2006	4	IV/2, IV/5	64, 76
K 23/05	06.06.2006	36	6/A/2006	62	IV/1, IV/6	56, 80
K 25/05	16.10.2006	81	9/A/2006	122	II/4, IV/5	15, 16, 79
K 27/05	18.09.2006	70	8/A/2006	105	II/4, IV/6	15, 16, 79
K 30/05	03.10.2006	78	9/A/2006	119	II/4, IV/2, V/3	15, 16, 61, 86
K 33/05	17.05.2006	33	5/A/2006	57	II/2, II/5, III/3, IV/2	13, 14, 15, 18, 34
K 38/05	12.06.2006	37	6/A/2006	63	II/4, IV/2	15, 60, 61
K 40/05	20.07.2006	51	7/A/2006	82	IV/4	71, 73
K 51/05	05.09.2006	65	8/A/2006	66	III/3, V/5	15, 16, 36, 68
K 55/05	12.09.2006	69	8/A/2006	104	IV/3	70
K 1/06	26.09.2006	75	8/A/2006	110	IV/6, V/3	80, 86

K 4/06	23.03.2006	20	3/A/2006	32	II/2, III/2, IV/4	14, 23, 71
K 6/06	19.04.2006	27	4/A/2006	45	III/4, V/4	41, 43, 44, 89
K 12/06	09.10.2006	79	9/A/2006	120	II/2	14
K 25/06	31.08.2006	61	8/A/2006	96	IV/2	69
K 30/06	08.11.2006	91	10/A/2006	149	III/4, V/4	43, 89
K 31/06	03.11.2006	89	10/A/2006	147	II/2, III/2, IV/2, IV/4	10, 11, 29, 68, 71

[Kp]

Sygnatura akt	Data wydania	Pozycja w załączniku nr 10	OTK ZU		Pozycja w <i>Informacji</i>	
			Numer	Pozycja	Rozdział / podrozdział	Strona
Kp 1/04	10.11.2004	---	10/A/2004	105	V/3	85
Kp 2/04	12.04.2006	26	4/A/2006	44	III/3, V/5	33, 92
Kp 3/05	07.12.2005	---	11/A/2005	131	V/3	85

[P]

Sygnatura akt	Data wydania	Pozycja w załączniku nr 10	OTK ZU		Pozycja w <i>Informacji</i>	
			Numer	Pozycja	Rozdział / podrozdział	Strona
P 11/98	12.01.2000	---	1	3	V/5	93
P 8/99	10.10.2000	---	6	190	V/5	93
P 20/02	29.06.2004	---	6/A/2004	61	V/4	91
P 2/03	05.05.2004	---	5/A/2004	39	V/3, V/5	87, 92
P 17/03	14.06.2004	---	6/A/2004	57	V/3	86
P 10/04	26.01.2005	---	1/A/2005	7	V/4	92
P 17/04	08.09.2005	---	8/A/2005	90	V/3	87
P 1/05	27.04.2005	---	4/A/2005	42	V/4	90
P 9/05	24.04.2006	28	4/A/2006	46	II/4	15, 15

P 4/05	09.05.2006	31	5/A/2006	55	IV/3	70
P 6/05	18.07.2006	50	7/A/2006	81	II/2	11
P 8/05	13.03.2006	16	3/A/2006	28	II/4, V/3	15, 86
P 13/05	28.02.2006	14	2/A/2006	20	II/2, II/6, IV/5, V/3	10, 13, 18, 20, 77, 86
P 15/05	12.12.2006	103	11/A/2006	171	II/4	15
P 16/05	04.04.2006	23	4/A/2006	41	IV/5	76
P 18/05	08.05.2006	29	5/A/2006	53	II/2	14
P 21/05	27.02.2006	13	2/A/2006	19	IV/3	70
P 22/05	14.02.2006	10	2/A/2006	16	IV/3, IV/5	71, 76
P 23/05	15.11.2006	93	10/A/2006	151	II/4, IV/2, IV/5	15, 62, 77
P 24/05	25.07.2006	55	7/A/2006	87	IV/1	54
P 27/05	18.10.2006	83	9/A/2006	124	II/2, II/4	10, 13, 16
P 28/05	25.10.2006	86	9/A/2006	127	IV/5	76
P 31/05	28.11.2006	96	10/A/2006	155	IV/5, V/3	80, 87
P 32/05	15.05.2006	32	5/A/2006	56	II/5, IV/1	18, 56
P 35/05	04.12.2006	99	11/A/2006	167	II/5, II/6	16, 17, 19, 20
P 36/05	30.10.2006	88	9/A/2006	129	II/2, III/3	14, 40
P 37/05	19.12.2006	---	11/A/2006	176	III/4	48
P 38/05	17.10.2006	82	9/A/2006	123	II/4, IV/2	15, 16, 61
P 2/06	04.09.2006	63	8/A/2006	98	IV/5, V/7	77, 95
P 3/06	11.10.2006	80	9/A/2006	121	II/3, IV/2, IV/3	14, 65, 86
P 6/06	31.08.2006	60	8/A/2006	95	II/4, IV/3	15, 69
P 10/06	30.10.2006	87	9/A/2006	128	II/3, III/3, IV/2	15, 38, 65
P 14/06	11.09.2006	67	8/A/2006	102	II/5	16

[S]

Sygnatura akt	Data wydania	Pozycja w załączniku nr 10	OTK ZU		Pozycja w <i>Informacji</i>	
			Numer	Pozycja	Rozdział / podrozdział	Strona
S 2/03	27.05.2003	---	5/A2003	46	V/5	92
S 1/05	29.06.2005	---	6/A/2003	77	III/3, V/5	34, 93
S 3/06	30.10.2006	---	9/A/2006	146	III/4, V/5	51, 92

[SK]

Sygnatura akt	Data wydania	Pozycja w załączniku nr 10	OTK ZU		Pozycja w <i>Informacji</i>	
			Numer	Pozycja	Rozdział / podrozdział	Strona
SK 26/02	31.03.2005	---	3/A/2005	29	V/7	97
SK 34/02	12.05.2004	---	5/A/2004	42	V/5	93
SK 7/03	04.04.2005	---	1/A/2005	7	V/3	87
SK 53/03	02.03.2004	---	3/A/2004	16	V/7	97
SK 58/03	24.07.2006	54	7/A/2006	85	IV/5	78
SK 60/03	11.01.2005	---	1/A/2005	2	III/4	46
SK 1/04	27.10.2004	---	9/A/2004	96	V/7	97
SK 21/04	26.07.2006	57	7/A/2006	88	III/4, IV/5, V/3	45, 73, 86
SK 26/04	05.07.2005	---	7/A/2005	78	V/3	89
SK 30/04	10.04.2006	24	4/A/2006	42	II/2, II/5, V/3	10, 11, 12, 17, 86
SK 34/04	29.06.2005	---	6/A/2005	69	V/3	86
SK 35/04	27.06.2006	42	6/A/2006	69	IV/3	69
SK 39/04	30.01.2006	7	1/A/2006	7	IV/3	70
SK 40/04	24.01.2006	5	1/A/2006	5	II/4, II/6, IV/1, V/4	14, 19, 53, 89
SK 41/04	14.11.2006	92	10/A/2006	150	II/4, II/6	15, 19
SK 42/04	23.10.2006	84	9/A/2006	125	II/4, II/6	15, 19, 20

SK 43/04	27.07.2006	58	7/A/2006	84	II/2, IV/2, V/5	13, 63, 93
SK 45/04	07.02.2006	6	2/A/2006	15	II/2, II/3, II/4, IV/2	10, 11, 12, 13, 14, 15, 61
SK 52/04	24.01.2006	6	1/A/2006	6	IV/5	77
SK 54/04	13.06.2006	38	6/A/2006	64	IV/2	57
SK 55/04	09.01.2006	1	1/A/2006	1	II/5, II/6	18, 20,
SK 57/04	11.04.2006	25	4/A/2006	43	IV/1	55
SK 4/05	14.03.2006	17	3/A/2006	29	II/4, II/5, II2, IV/5/ V/3	15, 16, 17, 57, 77, 87
SK 10/05	21.12.2005	---	11/A/2005	139	V/4	90
SK 11/05	07.03.2006	15	3/A/2006	27	II/6, IV/5	18, 20, 21, 78
SK 14/05	01.09.2006	62	8/A/2006	97	IV/2, IV/5	58, 74
SK 15/05	18.09.2006	71	8/A/2006	106	II/2, IV/2	10, 12, 59
SK 19/05	28.11.2006	97	10/A/2006	154	I, II/6, IV/5, V/3, V/7	8, 21, 74, 87, 97
SK 21/05	12.09.2006	68	8/A/2006	103	II/6, IV/5	19, 20, 21, 22, 76
SK 23/05	29.08.2006	59	8/A/2006	94	II/4	15
SK 25/05	06.12.2006	101	11/A/2006	169	IV/2	54
SK 30/05	16.01.2006	2	1/A/2006	2	II/2, II/6, IV/5	14, 18, 20, 21, 78
SK 32/05	08.05.2006	30	5/A/2006	54	II/6	18
SK 41/05	24.10.2006	85	9/A/2006	126	IV/2	62, 67
SK 42/05	07.11.2006	90	10/A/2006	148	II/2, II/4, II/5	13, 14, 16, 18
SK 46/05	03.04.2006	21	4/A/2006	39	II/5, II/6	18, 19
SK 51/05	23.05.2006	34	5/A/2006	58	II/2, II/3, II/5, IV/2	13, 14, 16, 17, 18, 68
SK 55/05	26.06.2006	41	6/A/2006	67	II/6	19
SK 56/05	03.07.2006	46	7/A/2006	77	II/2	10

SK 60/05	07.09.2006	66	8/A/2006	101	II/6, IV/5, V/3, V/7	21, 73, 86, 97
SK 63/05	20.09.2006	73	8/A/2006	108	II/6, III/4, IV/5	19, 47, 73
SK 8/06	24.07.2006	53	7/A/2006	84	II/6	18
SK 15/06	11.12.2006	102	11/A/2006	170	IV/2	60
SK 34/06	02.10.2006	77	9/A/2006	118	II/2, II/3, II/6, IV/2, IV/5	15, 19, 57, 79
SK 51/06	29.11.2006	98	10/A/2006	156	II/2, IV/5, V/3	10, 75, 87
SK 66/06	20.11.2006	94	10/A/2006	152	IV/2	59

[U]

Sygnatura akt	Data wydania	Pozycja w załącz- niku nr 10	OTK ZU		Pozycja w <i>Informacji</i>	
			Numer	Pozi- cja	Rozdział / podrozdział	Strona
U 5/04	18.07.2006	49	7/A/2006	80	IV/6	80
U 6/04	17.01.2006	3	1/A/2006	3	IV/3	70
U 7/05	04.09.2006	64	8/A/2006	99	II/3, II/5, V/3	14, 18, 86
U 10/05	18.12.2006	104	11/A/2006	172	IV/3	69
U 3/06	29.06.2006	45	6/A/2006	71	IV/3	69
U 4/06	22.09.2006	74	8/A/2006	109	III/2, IV/4	26, 71